

SVETOVNO GIBANJE ZA IZOBRAŽEVANJE IN USPOSABLJANJE ŠOLSKIH KNJIŽNICARJEV

Prevedeno iz angleškega izvirnika.

*Barbara A. Shultz-Jones,
Dianne Oberg (ur.)*

Zveza bibliotekarskih društev Slovenije

Svetovno gibanje za izobraževanje in usposabljanje šolskih knjižničarjev

---

**V imenu Mednarodne zveze bibliotekarskih društev in
ustanov uredili Barbara A. Schultz-Jones in
Dianne Oberg**

**Ljubljana
Zveza bibliotekarskih društev Slovenije
2023**

**Naslov izvirnika: Global action on school library education and training
Edited on behalf of IFLA by Barbara A. Schultz-Jones and Dianne Oberg
IFLA publications, vol. 178**

Izvirnik je izdal de Gruyter GmbH, Berlin/Boston.
Publikacija je brezplačno dostopna na spletni strani
www.zbds-zveza.si/zaloznistvo/

ISBN 978-3-11-061312-4
e-ISBN (PDF) 978-3-11-061616-3
e-ISBN (ePUB) 978-3-11-061324-7
© 2019 Walter de Gruyter GmbH, Berlin/Boston

Svetovno gibanje za izobraževanje in usposabljanje šolskih knjižničarjev
V imenu Mednarodne zveze bibliotekarskih društev in ustanov uredili
Barbara A. Schultz-Jones in Dianne Oberg

Prevedla Alenka in Ivan Kanič
Lektorirala Suzana Šulek

Izdala in založila Zveza bibliotekarskih društev Slovenije
Ljubljana, 2023

© 2023 ZBDS za slovensko izdajo
Kataložni zapis o publikaciji (CIP) pripravili v Narodni in univerzitetni knjižnici v
Ljubljani
COBISS.SI-ID 171590915
ISBN 978-961-6683-51-7 (PDF)

Nekaj pojasnil k prevodu

Dragi bralci in drage bralke, pred vami je besedilo, namenjeno predvsem šolskim knjižničarkam in šolskim knjižničarjem ter njihovim kolegom in kolegicam v šolskem kolektivu, pa tudi vodstvom šol. Besedilo je bilo objavljeno v angleškem jeziku, vendar je bilo pogosto v angleščino prevedeno iz maternega jezika avtorjev in avtoric, kar je pri prevodu povzročalo nemalo težav. Čeprav je v besedilu pretežno uporabljena moška oblika, velja vselej za oba spola, saj angleščina najpogosteje ne razlikuje med moško in žensko obliko, vsakokratno navajanje moške in ženske oblike pa bi v slovenščini močno obremenilo besedilo in otežilo branje ter seveda tudi razumevanje. Vsi nazivi mednarodnih in državnih ustanov so bili, kjer je le bilo mogoče, prevedeni v slovenščino iz izvirnih oblik.

Kratice, ki jih je v besedilu zelo veliko, so najpogosteje razvezane in prevedene v slovenščino, v angleščini ali v izvirnem jeziku pa abecedno urejene in navedene še na koncu knjige v posebnem dodatku. V predstavitev avtorjev ostajajo akademski in strokovni nazivi ob imenu najpogosteje v izvirniku, saj se avtorji tako podpisujejo, kratice pa so praviloma razložene v dodatku.

V prispevku francoskih avtoric je zavestno ohranjen izraz *professeur documentaliste* v smislu učitelj-knjižničar, ker ga kot takega posebej izpostavljajo tudi ameriški pisci.

Sicer pa se pod črto pojavlja tudi precej opomb – razlag, ki se nanašajo na različne pojme iz nam manj poznanih šolskih sistemov. Naslovi dokumentov, ki jih avtorji omenjajo v svojih prispevkih, so v besedilu prevedeni, v opombah so navedeni izvorni naslovi, če jih je le bilo mogoče najti. Vsi sklici na druge avtorje in dela v besedilu so navedeni kot v predlogi, v opombah prevedeni, z dodanim izvornim nazivom (npr. francoski, hrvaški in portugalski prispevek), pri kitajskem ostajamo pri avtorjevih navedbah.

Vsebina

Ifla na kratko — IX

Nagovora sponzorskih organizacij — XI

Predgovor — 1

Del 1: **Smernice in standardi za izobraževanje in usposabljanje šolskih knjižničarjev**

Prvi del obravnava uporabo mednarodnih in nacionalnih smernic za izobraževanje šolskih knjižničarjev kot ogrodje za načrtovanje izobraževanja in usposabljanja šolskih knjižničarjev.

Barbara A. Schultz-Jones

- 1 Mednarodne smernice za izobraževanje in usposabljanje šolskih knjižničarjev — 7**

Elizabeth Burns, Marcia A. Mardis, Mary Keeling in Kate Lechtenberg

- 2 Novi Nacionalni standardi za šolske knjižnice v Združenih državah Amerike: integrirano učenje in rast za inovativno pripravo šolskih knjižničarjev — 21**

Lesley S. J. Farmer

- 3 Razvoj in raba standardov za izboljšanje izobraževanja šolskih knjižničarjev — 33**

Del 2: **Izobraževanje strokovnjakov v šolskem knjižničarstvu**

Drugi del knjige obravnava pristope, uporabljene za začetno pripravo šolskih knjižničarjev v formalnih izobraževalnih okoljih, ki so načrtovani za razvoj strokovnjakov z dvojno kvalifikacijo, tj. s kvalifikacijo za poučevanje in za knjižničarstvo.

Jennifer Branch-Mueller in Joanne Rodger

- 4 Od učitelja do učitelja-knjižničarja: pridobivanje znanja, veščin in odnosov za vodenje v šoli — 49**

- Pascale Peurot, Cécile Chabassier, Anaïs Denis, Valérie Glass in Magali Bon
- 5 Začetno usposabljanje učiteljev-knjižničarjev v Franciji: k izgradnji fasetne poklicne identitete — 61**

- Audrey P. Church, Karla B. Collins, Carl A. Harvey II in Jenifer R. Spisak
- 6 Priprava strokovnjakov za šolske knjižnice z uporabo hibridnega učnega modela — 73**

Del 3: Spreminjanje poteka izobraževanja in usposabljanja v šolskem knjižničarstvu

Tretji del obravnava alternativne pristope k zagotavljanju začetne priprave za šolske knjižničarje s poudarkom na programih, ki jih ponujajo strokovna združenja ali vladna ministrstva, in programih v tranziciji zaradi spreminjanja zunanjih dejavnikov ali notranjega razumevanja.

- Rei Iwasaki, Mutsumi Ohira in Junko Nishio
- 7 Poti za šolsko knjižničarsko izobraževanje in usposabljanje na Japonskem — 85**

- Boemo N. Jorosi in Margaret Baffour-Awuah
- 8 Hoja naprej, hoja v krogu: izobraževanje za učitelje-knjižničarje v Bocvani, od leta 1962 do danes — 97**

- Jin Zhang, Jingqi Cheng, Han Xie, Weinan Zheng in Zhiwen Kuang
- 9 Reforme v izobraževanju za šolske knjižničarje na Kitajskem — 109**

Del 4: Permanentno izobraževanje in stalni strokovni razvoj

Četrty del obravnava programe, ki jih šolskim knjižničarjem ob delu nudijo strokovna združenja, vladna ministrstva, mreže šolskih knjižnic in sodelujoča podjetja.

- Kristina Čunović in Alka Stropnik
- 10 Stalni strokovni razvoj šolskih knjižničarjev na Hrvaškem — 125**

- Mary K. Biagini in Rebecca J. Morris
- 11 Rastoči voditelji: vsedržavne akademije za razvoj vodenja za šolske knjižničarje — 139**

Isabel Mendinhos in António Nogueira

- 12 Izgradnja in vzdrževanje mreže šolskih knjižnic na Portugalskem: vloga strokovnega razvoja — 153**

Karen W. Gavigan

- 13 Regionalne delavnice: sodelovalni strokovni razvoj za knjižničarje na delovnem mestu v Južni Karolini, ZDA — 165**

Zahvala — 173

Predstavitev avtorjev — 174

Kratice — 179

Kazalo — 183

Avtorji

Ključne besede

Ifla na kratko

www.ifla.org

Ifla (Mednarodna zveza bibliotekarskih društev in ustanov) je vodilno mednarodno telo, ki zastopa interese knjižničnih in informacijskih storitev in njihovih uporabnikov. Je svetovni glas knjižnične in informacijske stroke. Informacijskim strokovnjakom po vsem svetu nudi forum za izmenjavo idej in spodbujanje mednarodnega sodelovanja, raziskav in razvoja na vseh področjih knjižnične dejavnosti in informacijskih storitev. Ifla je eno od orodij, s pomočjo katerih lahko knjižnice, informacijski centri in informacijski strokovnjaki po vsem svetu oblikujejo svoje cilje, kot skupina uporabijo svoj vpliv, zaščitijo svoje interese in najdejo rešitve za svetovne probleme.

Svoje namere, cilje in strokovne programe lahko Ifla uresniči le s sodelovanjem in aktivnim vključevanjem svojih članov in pridruženih članic. Pri uresničevanju ciljev Zveze in spodbujanju knjižničarstva na svetovni ravni trenutno sodeluje okrog 1.400 združenj, ustanov in posameznikov iz zelo različnih kulturnih okolij. Ifla s formalnim članstvom neposredno ali posredno zastopa več kot pol milijona knjižnic in informacijskih strokovnjakov po vsem svetu.

Ifla uresničuje svoje cilje po različnih kanalih, vključno z izdajanjem pomembne revije, pa tudi smernic, poročil in monografij s široko paletto različnih tem. Ifla organizira delavnice in seminarje po vsem svetu, da bi krepila strokovno prakso in povečala ozaveščenost o vse večji pomembnosti knjižnic, ki podpirajo svoje skupnosti in družbo v digitalni dobi. Vse to poteka v sodelovanju s številnimi drugimi nevladnimi organizacijami, organi financiranja in mednarodnimi agencijami, kot sta UNESCO in WIPO. Spletna stran Zveze je glavni vir informacij o Ifli, njenih politikah in dejavnostih: www.ifla.org

V mestih po vsem svetu se vsako leto v avgustu zberejo knjižnični in informacijski strokovnjaki na Iflinem Svetovnem knjižničnem in informacijskem kongresu. Ifla je bila ustanovljena na mednarodni konferenci direktorjev nacionalnih knjižnic v Edinburgu na Škotskem leta 1927, registrirana pa leta 1972 na Nizozemskem. Kraljeva knjižnica (Koninklijke Bibliotheek), nizozemska nacionalna knjižnica v Haagu, velikodušno gosti sedež Ifle. Regionalne pisarne so še v Buenos Airesu (Argentina), Pretorii (Južna Afrika) in Singapurju.

Nagovora sponzorskih organizacij

Kot predsednica Iflina Sekcije za šolske knjižnice sem zelo počaščena, da lahko predstavim delo, ki sta ga skupaj ustvarila Iflina Sekcija za šolske knjižnice in Mednarodno združenje šolskih knjižničarjev. Z leti smo ugotovili, da je sodelovanje več kot koristno, saj je ta knjiga že naša tretja skupna izdaja.

Šolski knjižničarji sodelujejo z učitelji in jih podpirajo na različne načine, z namenom, da učenci postanejo dobri državljani. V svetu, ki ga preplavljajo tehnologije, informacije ter druge hitre in nenehne spremembe morajo šolski knjižničarji stalno slediti dobrim praksam. Ta knjiga poudarja poti v izobraževanju in usposabljanju šolskih knjižničarjev in pomaga šolskemu knjižničarju narediti vse, kar je v njegovi moči, da bi učenci postali neodvisni in iznajdljivi državljani.

Na koncu bi se rada avtorjem in sourednikom zahvalila za čudovito delo in zavzetost.

*Joanne Plante, predsednica
Iflina Sekcija za šolske knjižnice*

Kot predsednici Mednarodnega združenja šolskih knjižničarjev mi je v veliko veselje videti objavo še ene skupne knjige, polne modrosti in navdiha o našem poklicu, kot sad sodelovanja s Sekcijo za šolske knjižnice Mednarodne zveze bibliotekarskih društev in ustanov.

Ta knjiga govori neposredno o mojem prepričanju, da si »vsak otrok zasluži odlično šolsko knjižnico in usposobljenega šolskega knjižničarja«, saj nam pove več o tem, kako je izobraževanje in usposabljanje šolskih knjižničarjev obravnavano v državah po vsem svetu.

Ne glede na to, ali iščete informacije o izobraževanju šolskih knjižničarjev zaradi primerjave ali odkrivате načine za poživitev strokovnega razvoja učiteljev knjižničarjev na svojem območju, boste tukaj našli zanimive, pa tudi poučne metode in statistike.

Njeni urednici, Barbara A. Schultz-Jones in Dianne Oberg, sta predani članici Mednarodnega združenja šolskih knjižničarjev in Mednarodne zveze

bibliotekarskih društev in ustanov, katerih prejšnje sodelovanje, priprava knjige *Svetovno gibanje za smernice za šolske knjižnice*¹ (2015), še naprej navdihuje in vodi učitelje-knjižničarje in oblikovalce politik na lokalni in nacionalni ravni.

Hvala tudi našim avtorjem, naj vas njihova odkritja navdihujejo za poročanje o izobraževanju in usposabljanju šolskih knjižničarjev z vašega zornega kota na nacionalni in mednarodni ravni.

Katy Manck, predsednica

Mednarodno združenje šolskih knjižničarjev

---

¹ Op. prev.: *Global action on school library guidelines*

Predgovor

Knjiga je nastala na srečanjih Ifflinega Stalnega odbora Sekcije šolskih knjižnic, kjer so razpravljali o izobraževanju in usposabljanju šolskih knjižničarjev kot o kritičnih vprašanjih po vsem svetu. Tudi v državah, kjer so splošni programi knjižničnega in informacijskega študija dobro uveljavljeni, pogosto manjkajo specifični programi izobraževanja za šolsko knjižničarstvo.

Šolski knjižničarji živijo v dveh svetovih, v svetu poučevanja in svetu knjižničarstva, in potrebujejo strokovno znanje za prehajanje iz enega sveta v drugega, zlasti pri razumevanju ključnih konceptov organizacijske kulture in sprememb. Ti koncepti pomembno vplivajo tudi na izobraževalce šolskih knjižničarjev.

Šolsko knjižničarsko izobraževanje, bodisi na knjižničarskih šolah bodisi na učiteljskih, bi moralo pripraviti informacijske strokovnjake, da bi bili sposobni delovati tudi kot vodstveni kader šol in kot nosilci sprememb ali katalizatorji za izboljšanje šole. Raziskovalna literatura na področju izobraževanja poudarja pomen šolske kulture kot dejavnika učnih inovacij. Koncepte organizacijske kulture in procese sprememb je treba v knjižničnem izobraževanju temeljito obravnavati, še zlasti v šolskem knjižničarskem izobraževanju. Ker morajo učitelji-knjižničarji pogosto pomagati učiteljem in vodstvenim delavcem razumeti program integrirane šolske knjižnice, bi morali programi izobraževanja šolskih knjižničarjev pripraviti svoje diplomante tako, da znajo pozitivno predstaviti svojo ključno učno vlogo. (Oberg, 2009, 23)

Šolski knjižničarji dodajajo bistvene dimenzije učnemu okolju šolske knjižnice. Medtem ko zagotavljajo poučevanje, upravljanje, sodelovanje in vodenje, »je ravno področje strokovne interakcije med šolskim knjižničarjem in učenci tisto, ki najbolj vpliva na uspehe učencev« (Schultz-Jones, 2011, 72). Izobraževalci šolskih knjižničarjev morajo pripraviti učitelje-knjižničarje, da bodo lahko bodoče državljane vodili, navdihovali in vzgajali na njihovi izobraževalni poti. Ocenjevanje uresničevanja teh zapletenih vlog »omogoča razvijajočo se izobraževalno kulturo, ki preoblikuje in vpliva na življenje in dosežke učencev« (72).

Razvoj te nove knjige, *Svetovno gibanje za izobraževanje in usposabljanje šolskih knjižničarjev*, se je začel z razpisom za predloge posameznih poglavij. Predloge so preverili člani Skupnega odbora Sekcije šolskih knjižničarjev Mednarodne zveze bibliotekarskih ustanov in Mednarodnega združenja šolskih knjižničarjev (IFLA/IASL). Sprejetih je bilo 13 predlogov in avtorji teh predlogov so bili povabljeni, da na podlagi predlogov napišejo celotna poglavja. Knjiga je razdeljena na štiri dele: Del 1 – Smernice in standardi za izobraževanje in usposabljanje šolskih knjižničarjev; Del 2 – Izobraževanje strokovnjakov v šolskem knjižničarstvu; Del 3 – Spreminjanje poteka izobraževanja in

usposabljanja v šolskem knjižničarstvu; Del 4 – Permanentno izobraževanje in strokovni razvoj.

Prvi del knjige, ki govori o uporabi mednarodnih in nacionalnih smernic za razvoj izobraževanja in usposabljanja šolskih knjižničarjev, se začne s pregledom razvoja druge izdaje *Iftinih Smernic za šolske knjižnice* leta 2015 in modulov za delavnice, ki so bili namenjeni podpori izvajanja mednarodnih smernic. Prvo poglavje se zaključi z vplivom smernic na načrtovanje in vrednotenje šolskih knjižnic ter izobraževanje in usposabljanje strokovnega osebja šolske knjižnice v času rednega študija in ob delu. Drugo poglavje prvega dela predstavlja pregled novih standardov Združenih držav za šolske knjižnice (*Nacionalni standardi za šolske knjižnice za učence, šolske knjižničarje in šolske knjižnice*¹). Poglavje poudarja ustreznost standardov za izobraževanje šolskih knjižničarjev in predlaga izvedbene strategije, ki bodo omogočile smiselno uporabo v rednem študiju. Tretje poglavje podrobno razlaga, kako so bili standardi nacionalnih in državnih knjižničnih programov uporabljeni za revizijo univerzitetnega programa izobraževanja šolskih knjižničarjev. Sodelovanje pri zunanjih dejavnikih, kot sta razvoj standardov in sistematično ocenjevanje v visokem šolstvu, je pojasnilo prizadevanja na ravni programa.

Drugi del knjige obravnava pristope, uporabljene za začetno pripravo šolskih knjižničarjev v formalnih izobraževalnih okoljih, ki so načrtovani za razvoj strokovnjakov z dvojno kvalifikacijo, tj. s kvalifikacijo za poučevanje in za knjižničarstvo. Četrto poglavje zagovarja trditev, da bi se morala priprava za učitelje-knjižničarje začeti z diplomom iz izobraževanja, ki ji sledijo izkušnje v razredu in nato nadaljnje izobraževanje v knjižničarstvu. Avtorji menijo, da morajo imeti učitelji-knjižničarji, ki želijo postati vodstveni delavci šol, enake kvalifikacije kot drugi vodje šol, običajno z univerzitetno diplomom. Peto poglavje s primerom usposabljanja, ki ga izvaja Visoka šola za poučevanje in izobraževanje na Akademiji Limoges², opisuje izobraževanje za profil *professeurs documentalistes*, to je učiteljev-knjižničarjev, ki delajo v srednjih šolah v Franciji. Šola poudarja razvijanje strokovne identitete in veščin, potrebnih za umestitev začetnikov na položaju *professeur documentaliste* v poklicno okolje, ki jim določa dokaj nejasno vlogo. Šesto poglavje opisuje nacionalno priznan pedagoški magistrski študij v programu šolskega knjižničarstva v Združenih državah, v katerem so predavanja na razpolago v hibridni obliki po kohortnem modelu. Glavni poudarek programa je razvoj profesionalne učeče se skupnosti kolegov, ki nudi podporo diplomantom ves čas njihove kariere.

Tretji del knjige obravnava alternativne pristope k zagotavljanju začetne priprave za šolske knjižničarje, vključno s programi, ki jih nudijo strokovna

1 Op. prev.: The national school library standards for learners, school librarians, and school libraries

2 Op. prev.: École supérieure du professorat et de l'Éducation (ÉSPÉ), Académie de Limoges

združenja ali vladna ministrstva, in s prehodnimi programi, ki so potrebni zaradi spreminjanja zunanjih ciljev ali notranjega razumevanja. Sedmo poglavje opisuje prizadevanja za spremembo izobraževanja in usposabljanja šolskih knjižničarjev na Japonskem. Šole na Japonskem imajo v šolskih knjižnicah dve vrsti osebja, učitelje-knjižničarje in šolske knjižničarje. Avtorji opisujejo vprašanja šolskih knjižnic na Japonskem v povezavi z opredelitvijo vlog, nazivi, izobraževanjem in usposabljanjem osebja v šolskih knjižnicah ter opisom treh programov izobraževanja in usposabljanja šolskih knjižničarjev, ki jih nudijo Univerza Kyoto Notre Dame, Univerza Kyoto Sangyo in Kjotski mestni svet za izobraževanje. Osmo poglavje proučuje izobraževanje in usposabljanje učiteljev-knjižničarjev v Bocvani od njihovih začetkov v mladi republiki do danes in predlaga tako kratkoročne kot dolgoročne posege za njihovo posodobitev, da bi zadostili potrebam 21. stoletja. Deveto poglavje obravnava dva ključna problema na Kitajskem: pomanjkanje strokovnih šolskih knjižničarjev in pomanjkanje posebnih programov za pripravo strokovnih šolskih knjižničarjev. To poglavje opisuje strategije, ki jih uporablja i-Šola na Univerzi Sun Yat-sen kot odgovor na potrebe po izobraževanju na področju šolskega knjižničarstva.

Četrty del obravnava programe, ki jih že zaposlenim šolskim knjižničarjem nudijo strokovna združenja, vladna ministrstva, mreže šolskih knjižnic in sodelovalni projekti. Šolske knjižnice na Hrvaškem delujejo v dobro organiziranem pravnem okviru; vsaka šola mora imeti šolsko knjižnico, ki jo vodi strokovni šolski knjižničar z magisterijem in s pedagoškimi kompetencami. Deseto poglavje opisuje možnosti nadaljnega izobraževanja in strokovnega razvoja šolskih knjižničarjev na Hrvaškem, ki ga zagotavljajo Center za stalno strokovno izpopolnjevanje knjižničarjev³, matične in razvojne službe županijskih knjižnic in Agencija za vzgojo in izobraževanje⁴ pa tudi tri strokovna knjižnična združenja. Enajsto poglavje opisuje, kako ena od zveznih držav Združenih držav, Pensilvanija, svojim šolskim knjižničarjem zagotavlja vsedržavne programe razvoja za vodenje s pomočjo skupnega strokovnega razvoja na Univerzi v Pittsburghu in s pomočjo Združenja šolskih knjižničarjev Pensilvanije. Informacije o modelu sodelovanja obsegajo razvoj programov in partnerstev, utemeljitve in cilje, vsebino vodenja in metode izvajanja, vlogo mentorjev, oceno programa in dosedanjih rezultatov ter pridobljene izkušnje. Dvanajsto poglavje pojasnjuje, kako je potekal strokovni razvoj učiteljev-knjižničarjev na Portugalskem od leta 2009, ko je bilo mesto učitelja-knjižničarja pravno vzpostavljeno. Za prijavo na razpis ni bila potrebna začetna izobrazba iz šolskega knjižničarstva, zato je bil strokovni razvoj bistven. Mreža šolskih knjižnic (Rede de Bibliotecas Escolares) letno pripravi in izvede načrt strokovnega razvoja. Vsebinsko načrta določajo tudi

3 Op. prev.: Centar za stalno stručno usavršavanje knjižničara (CSSU)

4 Op. prev.: Agencija za odgoj i obrazovanje

slabosti, ki se pokažejo z vrednotenjem šolskih knjižnic, potreba po izvajanju novih smernic ali projektov ter spremembe, ki nastajajo v izobraževalnem sistemu. Zadnje, trinajsto poglavje knjige, predstavlja pregled regionalnih delavnic, ki so bile izvedene za šolske knjižničarje v Južni Karolini, ZDA, v zadnjih treh letih. Brezplačne delavnice so rezultat trojnega sodelovanja med Šolo za bibliotekarstvo in informacijsko znanost na Univerzi Južne Karoline, Ministrstvom za izobraževanje Južne Karoline, Združenjem šolskih knjižničarjev Južne Karoline in korporacijo Follett⁵.

Ta nova knjiga, *Svetovno gibanje za izobraževanje in usposabljanje šolskih knjižničarjev*, bo javnosti predstavljena dvakrat, in sicer na letnih konferencah obeh sponzorskih združenj, to je Mednarodnega združenja šolskih knjižničarjev (IASL) in Mednarodne zveze bibliotekarskih društev in ustanov (Ifla). Več avtorjev bo svoje prispevke predstavilo na odprtem zasedanju Sekcije za šolske knjižnice na Iflinem Svetovnem knjižničnem in informacijskem kongresu v Kuala Lumpurju v Maleziji avgusta 2018. Z vami slavimo novo knjigo!

Barbara A. Schultz-Jones in Dianne Oberg, urednici

---

⁵ Op. prev.: Follett – vodilni ponudnik izobraževalne tehnologije, storitev ter tiskanih in digitalnih vsebin.

Del 1: Smernice in standardi za izobraževanje in usposabljanje šolskih knjižničarjev

Prvi del obravnava uporabo mednarodnih in nacionalnih smernic za izobraževanje šolskih knjižničarjev kot ogrodje za načrtovanje izobraževanja in usposabljanja šolskih knjižničarjev.

Barbara A. Schultz-Jones

1 Mednarodne smernice za izobraževanje in usposabljanje šolskih knjižničarjev

Izvleček: *Iflin Smernice za šolske knjižnice*, 2. izdaja, so bile prvič predstavljene leta 2015 z namenom, da bi podprli temeljna načela, ki jih podaja *Iflin/Unescov Manifest o šolskih knjižnicah* iz leta 1999, in interpretirali ta načela z vidika prakse. Revizija *Smernic* iz leta 2002 se je zdela potrebna zato, da bi odražala trenutne raziskave, prakse in pogoje šolskega knjižničarstva 21. stoletja. Ozadje procesa revizije in razvoja delavnic za izvajanje smernic vključuje široko mrežo mednarodnih sodelavcev, ki jih je vodil Skupni odbor Sekcije šolskih knjižničarjev Mednarodne zveze bibliotekarskih društev in ustanov (Ifla) in Mednarodnega združenja šolskih knjižničarjev (IASL). Na razpolago so povzetki modulov delavnice skupaj z razpravo o pomembnih vsebinskih področjih, izzivih in spoznanjih, pridobljenih na tem projektu. *Smernice* in moduli delavnice so namenjeni za uporabo pri načrtovanju in vrednotenju šolske knjižnice ter pri izobraževanju in usposabljanju strokovnega osebja šolske knjižnice pred zaposlitvijo in tudi ob delu.

Ključne besede: *Iflin/Unescov Manifest o šolskih knjižnicah*; *Iflin Smernice za šolske knjižnice*; standardi; Mednarodno združenje šolskih knjižničarjev; usposabljanje; vrednotenje; šolsko knjižničarstvo; knjižnično izobraževanje

Ozadje

Sekcija za šolske knjižnice Mednarodne zveze bibliotekarskih društev in ustanov⁶ že od ustanovitve sodeluje in podpira šolske knjižnice po vsem svetu. Sekcija je bila ustanovljena leta 1977 kot ena izmed 44 sekcij Ifle, vodilne mednarodne organizacije, ki predstavlja interese knjižničnih in informacijskih storitev ter njihovih uporabnikov, vse odkar je bila leta 1927 ustanovljena v Edinburgu na Škotskem. Kot je navedeno na spletni strani Sekcije za šolske knjižnice, »se Sekcija za šolske knjižnice ukvarja z izboljševanjem in razvojem šolskih knjižnic in informacijskih centrov po vsem svetu, še zlasti pa se zavzema za njihovo usposobljeno in ustrezno kadrovanje. Zagotavlja mednarodni forum za izmenjavo idej, izkušenj, rezultatov raziskav in zagovorništv.« Ta predanost področju šolskih knjižnic odraža razumevanje in prepričanje o vlogi šolskih knjižnic pri »poučevanju in učenju za vse« (Ifla, 1999, 1).

---

6 Op. prev.: School Libraries Section (SLS), International Federation of Library Associations (IFLA)

Dve osnovni publikaciji, ki ju je pripravila Sekcija za šolske knjižnice, podajata temeljna načela šolske knjižnične službe: *Iflin/Unescov Manifest o šolskih knjižnicah 1999* (Ifla, 1999) in *Iflin/Unescove Smernice za šolske knjižnice* (Ifla, 2002, 2015). V letu 2013 je Sekcija za šolske knjižnice med pregledom teh dokumentov potrdila *Iflin/Unescov Manifest o šolskih knjižnicah 1999* v trenutni izdaji kot še vedno ustreznega in brez potrebe po reviziji. Dokument je sicer bil preveden v 37 jezikov in je eden izmed le treh manifestov Ifle, ki so si pridobili ratifikacijo Unesca. Po drugi strani pa *Smernice za šolske knjižnice 2002*, sicer namenjene »informiranju odločevalcev na nacionalni in lokalni ravni po vsem svetu ter podpori in usmerjanju knjižnične skupnosti« (Ifla, 2002, 2) ter napisane v pomoč šolam pri izvajanju v manifestu izraženih načel, niso odražale trenutnih raziskav, prakse in pogojev šolskega knjižničarstva v 21. stoletju.

Revizija dokumenta *Smernice za šolske knjižnice* iz leta 2002 je postala del akcijskega načrta Sekcije za obdobje 2013–2014, ki so ga posodobili na polletnem zasedanju Stalnega odbora aprila 2013 v Oslu na Norveškem. Tem prizadevanjem se je pridružilo še članstvo v IASL, ki ga predstavljajo člani Skupnega odbora združenj Ifla/IASL, ki mu predseduje Dianne Oberg iz Kanade. Revizija izdaje iz leta 2002 je trajala več kot dve leti in vključuje šest osnutkov, ki so se razvijali in spreminjali v živahnem posvetovalnem procesu: v okviru mednarodne delavnice v Singapurju, Lyonu in Moskvi; kot pomoč in povratne informacije Skupnega odbora; kot mednarodne povratne informacije s pomočjo poštnih seznamov in individualnega komuniciranja po e-pošti. Mednarodna javnost je dosledno podajala smiselne in pravočasne odgovore, ki so omogočili izdelavo končnega osnutka, ki je bil sredi januarja 2015 predložen Upravnemu odboru Ifle. Dokončno potrditev je Upravni odbor Ifle sprejel spomladi 2015. Skupni odbor Ifla/IASL je predstavil 2. izdajo *Iflinih Smernic za šolske knjižnice* junija 2015 na letni konferenci Mednarodnega združenja šolskih knjižničarjev v Maastrichtu, Nizozemska, in na kongresu Ifla WLIC⁷ leta 2015 v Cape Townu, Južna Afrika (Schultz-Jones, 2015). Nato se je Skupni odbor Ifla/IASL posvetil razširjanju in izvajanju smernic.

Vsebina *Iflinih Smernic za šolske knjižnice*, 2. izdaja

Namen temeljite revizije *Smernic* je bil »informirati odločevalce na nacionalni in lokalni ravni po vsem svetu, podpirati in usmerjati knjižnične skupnosti ter pomagati vodjem šol pri izvajanju načel, izraženih v manifestu« (Ifla, 2015, 12).

⁷ Op. prev.: IFLA World Library and Information Congress – Iflin Svetovni knjižnični in informacijski kongres

Za soočanje s trenutnim in prihodnjim stanjem šolskega knjižničarstva po vsem svetu je 2. izdaja *Smernic* predvsem

tako navdihujoča kot ambiciozna. Številne avtorje tega dokumenta sta navdihovala poslanstvo in vrednote šolskih knjižnic. Prepoznali so, da si morajo celo v državah, ki šolskim knjižnicam nudijo zadostna finančna sredstva in podporo, zaposleni v šolskih knjižnicah in odločevalci na področju izobraževanja prizadevati za to, da bi se ustrezno odzivali na učne potrebe celotne šolske skupnosti in da bi bil njihov odziv na spreminjajoče se informacijsko okolje, v katerem delujejo, premišljen. (Ifla, 2015, 12).

Razvijajoča se narava konteksta za šolske knjižnice predstavlja zahtevno okolje za pripravo in izvajanje smernic, ki jih je mogoče uporabiti za usmerjanje prakse in tudi za zagovarjanje prihodnjih izboljšav v lokalnih razmerah. Izpolnjevanje predlaganih standardov je pomembno, toda:

Pomembnejši je način, kako člani šolske skupnosti razmišljajo o šolskih knjižnicah: delovanje v službi *moralnih ciljev* šolskih knjižnic (tj. spreminjanje življenja mladih) in *vzgojnega namena* šolskih knjižnic (tj. izboljševanje poučevanja in učenja za vse). (Ifla, 2015,13).

Druga izdaja *Smernic* poudarja značilnosti šolske knjižnice, ki temeljijo na empiričnih osnovah in utemeljitvah mednarodnih raziskav v več kot 60 let trajajočem obdobju.

Kontekst *Iflin*ih *Smernic* za šolske knjižnice, 2. izdaja

Druga izdaja *Smernic* se nanaša na šolske knjižnice zelo različnih vrst, zato je pomen lokalnega konteksta v dokumentu pogosto obravnavan. Vse šolske knjižnice, ne glede na kontekst ali umestitev v razvitih državah ali v državah v razvoju, obstajajo v kontinuumu praks. Obstajajo »kot učna okolja, ki zagotavljajo prostor (fizični in digitalni), dostop do virov, dostop do dejavnosti in storitev za spodbujanje in podporo učencu, učitelju in učeči se skupnosti« (Ifla, 2015, 16).

Smernice nimajo zakonske veljave, le moč prepričevanja ali navdiha; izvajati jih je treba v okviru zakonodajne in strokovne prakse. Mogoče je in upati je tako, da bodo mednarodne smernice spodbudile razvoj nacionalnih ali regionalnih standardov in/ali zakonodaje tam, kjer takih standardov ali zakonodaje trenutno še ni.

Ne glede na kontekst, v katerem delujejo, šolske knjižnice utelešajo osnovni koncept »poučevanje in učenje za vse«, izražen v *Iflinem/Unescovem Manifestu o šolskih knjižnicah* 1999 (Ifla, 2002, 1).

Poudarki *Iflinih Smernic za šolske knjižnice*, 2. izdaja

Poudarki 2. izdaje *Smernic* vključujejo definicijo šolske knjižnice, ki šolsko knjižnico opredeljuje kot »šolski fizični in digitalni učni prostor, kjer so branje, poizvedovanje, raziskovanje, razmišljanje, domišljija in ustvarjalnost osrednjega pomena za učenčevo popotovanje od informacij do znanja ter za njegovo osebno, družbeno in kulturno rast« (Ifla, 2015, 16). Definicija šolske knjižnice zdaj vključuje pomembne razlikovalne značilnosti, in sicer so to: »usposobljen šolski knjižničar s formalno izobrazbo«, »ciljno usmerjene visokokakovostne in raznolike zbirke (tiskane, multimedijske in digitalne), ki podpirajo šolski formalni in neformalni kurikulum« ter »jasna politika in načrt za stalno rast in razvoj« (Ifla, 2015,17). Z vključitvijo šolskega knjižničarja kot sestavnega dela definicije je poudarjena vloga šolskega knjižničarja kot vzgojitelja. Vse šolske knjižnice trenutno morda nimajo »usposobljenega« šolskega knjižničarja, medtem ko mnogo držav še nima niti specializiranega načina izobraževanja šolskih knjižničarjev, vendar raziskave kažejo, da je to težnja, ki bo bo vplivala na izobraževanje študentov.

Vloga šolskega knjižničarja pri poučevanju in učenju je poglobljena v programu šolske knjižnice. To vlogo je mogoče prepoznati v različnih poimenovanjih (šolski knjižničar, medijski specialist v šolski knjižnici, učitelj-knjižničar, profesor-dokumentalist)⁸, vendar sama vloga vključuje še »poučevanje, upravljanje, vodenje in sodelovanje ter vključenost v skupnost« (Ifla, 2015, 28). Učni modeli za izobraževanje na podlagi poizvedovanja so vključeni v petem poglavju, kjer je poudarek tudi na pomenu branja in informacijske pismenosti.

Vključitev niza priporočil zagotavlja osredotočen nabor primarnih tem iz smernic. Te bi lahko uporabili v zagovorniške namene in za usmerjanje prizadevanj za razvoj šolskih knjižnic. Drugi pomemben dodatek k *Smernicam* je vključitev različnih primerov prakse šolskih knjižnic z vsega sveta, ki se uporabljajo za ponazoritev bistvenih točk v dokumentu. Vključitev primerov je navdihnila prva izdaja *Iflinih/Unescovih Smernic za splošne knjižnice*⁹, mednarodni odziv na te primere je bil razveseljujoč. Trenutno je 2. izdaja *Smernic* na razpolago v devetih jezikih, in sicer v kitajščini, angleščini, francoščini, madžarščini, norveščini, portugalščini, romunščini, švedščini in turščini. Vsak nov prevod je objavljen na spletni strani Ifle v zavihku Publications on school libraries (<https://www.ifla.org/publications/node/95512?og=52>)¹⁰.

8 Op. prev.: V uporabi so poimenovanja: school librarian, school library media specialist, teacher librarian, professeurs documentalistes.

9 Op. prev.: *IFLA/UNESCO Public Library Guidelines*

10 Op. prev.: Povezava ne deluje, glej www.ifla.org/resources/?oPubID=9512

Izvajanje *Iflinih Smernic za šolske knjižnice*, 2. izdaja

Uspešen zaključek procesa revizije je bil dokaz zavezanosti predanih šolskih knjižničarjev in izobraževalcev šolskih knjižničarjev po vsem svetu. Čas in energija, ki sta bila vložena v proces revizije, sta pokazala zanimanje in prepričanje, da so šolske knjižnice, ne glede na to, kako so oblikovane ali kje se nahajajo, ključnega pomena pri podpori in pospeševanju izobraževanja študentov. Z dobro uveljavljenim vzorcem mednarodnega sodelovanja in skupnega interesa moramo poskrbeti, da ostanejo naše smernice ustrezne za naša hitro spreminjajoča se učna okolja: »Smernice za šolske knjižnice predvidevajo svet vključevanja, enakih možnosti in socialne pravičnosti. Izvajale se bodo v kontekstu 21. stoletja, za katerega so značilne spremembe, mobilnost in medsebojna povezanost na različnih ravneh in sektorjih« (Ifla, 2015,13).

Sedaj sta odgovornost in izziv za prenos 2. izdaje *Iflinih Smernic za šolske knjižnice* in njihovega pomena v življenje na strani vsakega posameznega izobraževalca. Skupni odbor Ifla/IASL, ki mu je predsedovala Karen Gavigan (ZDA), je zagotovil vodenje tega izziva s posvetovalnim procesom razvoja delavnic za izvajanje smernic. Člani Skupnega odbora so bili zadolženi za razvoj modula usposabljanja za vsako od šestih poglavij *Smernic* (glej Tabelo 1.1). Proces je vključeval zbiranje povratnih informacij od udeležencev delavnic na: letni konferenci IASL leta 2016 v Tokiu, Japonska; srečanju Švedskega knjižničnega združenja leta 2017 v Stockholmu, Švedska; letni konferenci IASL leta 2017 v Long Beachu, Kalifornija; kongresu Ifle leta 2017 v Vroclavu, Poljska.

Tabela 1.1: Poglavja v 2. izdaji *Iflinih Smernic za šolske knjižnice*

Ifline Smernice za šolske knjižnice

---

1. poglavje	Poslanstvo in pomen šolske knjižnice
2. poglavje	Pravni in finančni okvir za šolsko knjižnico
3. poglavje	Strokovni delavci v šolski knjižnici
4. poglavje	Fizični in digitalni viri šolske knjižnice
5. poglavje	Programi in dejavnosti šolske knjižnice
6. poglavje	Evalvacija šolske knjižnice in odnosi z javnostmi

---

Gradivo z rezultati teh delavnic je prosto dostopno na spletni strani projektov Ifline Sekcije za šolske knjižnice (<https://www.ifla.org./publications/node/36978>). *Smernice* in moduli delavnic so namenjeni uporabi v šolski knjižnici pri načrtovanju in vrednotenju izobraževanja strokovnega osebja šolske knjižnice na delovnem mestu in tudi pred zaposlitvijo.

Delavnice za izvajanje *Iflin*ih *Smernic* za šolske knjižnice, 2. izdaja

Delavnice so usmerjene v skupine, ki so se združile zato, da bi na svoji lokaciji zgradile pristop za uvajanje vseh vidikov ali kakega posameznega posebnega vidika *Smernic*. Celotna delavnica je sestavljena iz uvoda in šestih modulov, ki ustrezajo vsakemu od šestih poglavij 2. izdaje *Smernic*. Poglavja so predstavljena kot popolnoma samostojni moduli, kar omogoča udeležencem prepoznati specifično področje, na katero se bodo usmerili in dostopali do potrebnih gradiv, vendar ne nujno v zaporednem vrstnem redu. Skupina se lahko na primer odloči, da bo dala prednost fizičnim in digitalnim virom šolske knjižnice, kot je predstavljeno v četrtem poglavju, preden se loti človeških virov v šolskih knjižnicah, kar je predstavljeno v tretjem poglavju.

Gradivo za delavnico je brezplačno na razpolago vsem, ki jih to zanima: »Gradivo se lahko prosto uporablja in prilagaja lokalnim potrebam« (Ifla, 2018). Vsak modul vključuje seznam možnih virov za to poglavje, predstavitev v powerpointu, ki predstavlja celoto ali samo del poglavja, izpisek iz razširjenega povzetka za poglavje, izpisek iz priporočil za poglavje in dejavnosti za spoprijemanje z vsebino poglavja.

Usmerjanje v prosto uporabo gradiv in njihovo prilagajanje lokalnim potrebam odraža smoter Iffline Sekcije za šolske knjižnice, pa tudi spoznanje, da je gradiva, podobno kot pri 2. izdaji *Smernic*, mogoče uporabiti in prilagoditi glede na lokalni kontekst in situacijo. Tak pristop z uporabo gradiv podpira vizijo, da »mislimo globalno in delujemo lokalno v svojih prizadevanjih za zagotavljanje najboljših možnih storitev šolske knjižnice v podporo »poučevanju in učenju za vse« (Ifla, 2015,13). Odraža tudi realnost razvoja šolskih knjižnic znotraj kontinuuma praks. Ne glede na stopnjo razvoja imajo vse šolske knjižnice koristi od ozaveščenega ocenjevanja napredka pri doseganju zastavljenih ciljev šolske knjižnične službe.

Uvod

Uvodni modul nudi gradiva za pripravo izhodišč za vseh šest modulov. Za enostavno iskanje in usmerjanje je na razpolago kopija razširjenega povzetka *Smernic* (Ifla, 2015, 7), ki ga je mogoče po potrebi razmnožiti za distribucijo. Vključena pregledna predstavitev v powerpointu obravnava zgodovino in namen *Smernic*, kar je še posebej koristno pri pripravi izhodišč za delavnice ali pri posredovanju *Smernic* nosilcem upravljanja in lokalnim ali nacionalnim voditeljem.

Enako pomembna je razprava o lokalnem kontekstu. Že uvod opominja vodje delavnic in udeležence, da »ni vzorčnega modela zasnove storitev šolske knjižnice. Celo v eni državi ali v enem lokalnem okolju bodo vzorčni programi šolskih knjižnic poudarjali različne vidike učenja in izobraževanja, odvisno od tega, kako poteka učenje in izobraževanje v državi in/ali lokalnem okolju«. (Ifla, 2015,1)

Uvodni modul ponuja tudi dejavnost, ki usmerja uporabo modulov in pomaga pri odločanju, kje začeti. To je pomembna točka odločitve za vodje delavnice in skupino udeležencev. Predlagani sta dve strategiji: ena poziva udeležence, da razmislijo o vidikih najboljših praks šolske knjižnice in jih pojasnijo, medtem ko temelji druga strategija na prvi in pomaga udeležencem pri določitvi, katera področja dobrih praks je treba obravnavati, upoštevajoč strokovni razvoj, načrtovanje in vodenje izvedbenih načrtov.

Modul 1: Poslanstvo in pomen šolske knjižnice

Modul se osredotoča na razloge za oblikovanje jasnega poslanstva in pomena šolske knjižnice, vključno z jasno usmeritvijo za uporabnike in razvoj zbirke. Vključeni so primeri izjave o poslanstvu ter navodila za pisanje ali spremembo izjave o poslanstvu in namenu: namen je »zakaj«, medtem ko je poslanstvo »kako«. Udeležence se navaja k pisanju zapiskov o tem, kaj želijo doseči v svojih šolskih knjižnicah v enem šolskem letu, v naslednjih petih letih in v prihodnosti nasploh.

Modul 2: Pravni in finančni okvir za šolsko knjižnico

Dejavnost za preučevanje drugega poglavja je zasnovana tako, da se udeleženci delavnice spopadajo tako z analizo možnosti in stvarnosti v zakonodaji kot z analizo smernic, povezanih s šolsko knjižnico v njihovem okolju (lokalnem, regionalnem ali nacionalnem). Analiza bi jim morala pomagati, da se osredotočijo na kritična področja za ukrepanje in začnejo razmišljati, katere ukrepe bi bilo mogoče izvesti, da bi se njihove šolske knjižnice izboljšale.

Modul 3: Strokovni delavci v šolski knjižnici

Modul raziskuje osrednje vloge profesionalnih šolskih knjižničarjev in kako se te odražajo, in sicer poučevanje, upravljanje, vodenje in sodelovanje, vključevanje v skupnost ter spodbujanje knjižničnih programov in storitev.

Udeleženci morajo oceniti stopnjo pripravljenosti (kje sem sedaj, kje želim biti), pa tudi stopnjo aktivnosti in/ali vključenosti (kje sem sedaj, kje želim biti). Šele nato je mogoče narediti načrte za izvedbo na višji ravni. Ena izmed aktivnosti v modulu vabi udeležence tudi k raziskovanju koncepta »vodenja« v šolskem knjižničarstvu.

Modul 4: Fizični in digitalni viri šolske knjižnice

Udeleženci so zadolženi za ugotavljanje problematike v povezavi s knjižničnimi prostori in knjižničnimi zbirkami. Iz praktičnih razlogov so razdeljeni v dve skupini. Potem ko zapišejo deset ali več zamisli, vsaka skupina te zamisli srne v največ štiri širša vprašanja in jih pripravi za skupinski pregled (npr. s pomočjo panojev, tabel, prenosnega računalnika in projektorja). Na razpolago mora biti dovolj časa za vprašanja, komentarje, pojasnila in razpravo. Skupini se nato zamenjata, tako da je skupina »za zbirke« odgovorna za ugotavljanje možnih strategij ali rešitev v povezavi s prostori šolske knjižnice in skupina za »prostor« za ugotavljanje možnih strategij ali rešitev v povezavi z zbirkami v šolskih knjižnicah. Zamenjava skupin povečuje priložnosti za ustvarjalno in inovativno reševanje problemov.

Modul 5: Programi in dejavnosti šolske knjižnice

Dejavnosti za preučevanje petega poglavja sta zasnovani tako, da udeležence delavnice vključita tako v analizo možnosti in dejanskega stanja njihove učne vloge v šolski knjižnici kot tudi v analizo izvajanja programa in aktivnosti v njihovih šolskih knjižnicah. Od udeležencev se pričakuje, da razmislijo o svoji učni vlogi in možnih pristopih k so poučevanju, kot so podporno poučevanje, vzporedno poučevanje, dopolnilno poučevanje in timsko poučevanje. Poudarek je na osrednjih dejavnostih, ki vključujejo: spodbujanje pismenosti in branja; naklonjenost književnosti in kulturi; medijsko in informacijsko pismenost (npr. informacijska pismenost, informacijske veščine, informacijske kompetence, tekoče informacijsko znanje, medijska pismenost, transpismenost, transmedijska pismenost); preiskovalno učenje (npr. problemsko učenje, kritično razmišljanje); tehnološko integracijo; strokovni razvoj učiteljev. Analiza naj bi jim pomagala, da se osredotočijo na kritična področja za ukrepanje in začnejo razmišljati, katere ukrepe bi bilo mogoče izvesti za izboljšanje njihove šolske knjižnice.

Modul 6: Evalvacija šolske knjižnice in odnosi z javnostmi

V tem modulu udeleženci obravnavajo vrednotenje programov in storitev šolske knjižnice ter zagovorništvo. Udeleženci vsak zase naredijo seznam treh do petih smotrov za vrednotenje programov in storitev šolske knjižnice in tako določijo želeni rezultat vsakega izmed njih (O – odgovornost ali T – transformacija). Nato s partnerjem ali manjšo skupino primerjajo in sestavijo »glavni seznam« smotrov za vrednotenje programov in storitev šolske knjižnice. Za vsak argument lahko navedejo več primerov možnih strategij ali metod vrednotenja. Na koncu določijo rezultat ali rezultate, ki bi jih lahko dosegla vsaka od strategij ali metod (O – odgovornost ali T – transformacija). Vsak partner ali manjša skupina en argument in z njim povezano strategijo ali metodo ter njen možni rezultat deli s celo skupino, šele nato povabijo h komentarjem in vprašanjem.

V smislu zagovorništva so udeleženci pozvani, da izberejo problematiko, za katero si skupnost šolske knjižnice na njihovem območju in/ali državi želi boljše razumevanje in podporo. Udeleženci izberejo ciljno občinstvo za načrtovani in podprti zagovorniški program (npr. učitelji v razredu, ravnatelji šol ali izvoljeni uradniki). Pri tej dejavnosti lahko udeleženci delajo samostojno, s partnerjem ali z manjšo skupino, če so izbrali isto problematiko in isto ciljno občinstvo. Nato morajo uporabiti šest Cialdinijevih načel prepričevanja in vplivanja (2006) glede vprašanj šolskih knjižnic in ciljnega občinstva (pomanjkanje, doslednost/predanost, avtoriteta, družbeni dokaz, vzajemnost in naklonjenosti). V naslednjem koraku oblikujejo eno ali dve strategiji za vsako načelo/vprašanje, ki bi lahko bilo del načrtovanega in podprtega zagovorniškega programa. Nazadnje s celotno skupino delijo eno načelo/vprašanje in eno povezano strategijo, preden povabijo h komentarjem in vprašanjem.

Izzivi in kaj smo se naučili

Proces oblikovanja mednarodne delavnice, ki obravnava vse vidike 2. izdaje *Iflinih Smernic za šolske knjižnice*, je bil dolgotrajen in ne brez izzivov. Po svetu obstajajo različni pogledi na šolske knjižnice, pa tudi drugačna terminologija, ki se uporablja za opis teh pogledov in praks. Prav tako je bil izziv ustvariti sklop delavnic, ki bi prinesle rezultate, pomembne za izobraževalce v mnogih različnih vlogah (npr. knjižničarji, učitelji, izobraževalci knjižničarjev in učiteljev, ravnatelji, direktorji, ministri za izobraževanje, ministri za kulturo itn.), ki delujejo v zelo različnih ekonomskih in družbenokulturnih okoljih. Predaja osnutkov modulov v uporabo mednarodnemu občinstvu na Japonsko, Švedsko, ZDA in Poljsko je bila bistvenega pomena za pridobitev širokega nabora

povratnih informacij in izkušenj, ki so utrdile končni izdelek. Vključitev palete različnih udeležencev delavnice se je izkazala kot neprecenljiva za proces, ki bo služil mednarodnemu občinstvu.

Izobraževanje šolskega knjižničarja je bilo področje, ki se je izkazalo kot kontroveržno. Medtem ko je bilo pripravljano usposabljanje slabo sprejeto, je bilo priporočilo *Smernic* (2015) zelo dobro podprto:

Več kot pol stoletja skupnih mednarodnih raziskav (gl. npr. Haycock, 1992, v LRS (2015) *School libraries impact studies*, dostopno na www.lrs.org/data-tools/school-libraries/impact-studies) kaže, da šolski knjižničar potrebuje formalno izobrazbo s področja šolskega knjižničarstva in poučevanja v razredu, ki zagotavlja strokovno usposobljenost, potrebno za opravljanje kompleksnih vlog poučevanja, razvoja branja in pismenosti, upravljanja šolske knjižnice, sodelovanja z učitelji in vključevanja v izobraževalno skupnost. (25)

Šolski knjižničarji so strokovnjaki, ki stojijo ob učitelju pri načrtovanju in uporabi inovativnih učnih strategij. S poznavanjem šolskega kurikulumuma in razumevanjem pedagoške prakse šolski knjižničarji razvijajo zbirke, ki podpirajo kurikulum. Uspešne pedagoške izkušnje so nujne, da lahko šolski knjižničarji izpolnjujejo paleto odgovornosti, predvidenih za zgledno šolsko knjižnico.

Medtem ko mnogi razmišljajo o knjižnici kot o prostoru, pa čeprav prijetnem prostoru in kraju za učenje, sta »bogastvo in kakovost programa šolske knjižnice odvisna predvsem od človeških virov, ki so na razpolago v šolski knjižnici in zunaj nje« (Ifila, 2015, 25). V središču programa šolske knjižnice je strokovno usposobljeni šolski knjižničar, ki oživi knjižnico, vnaša širino in globino učenja, ki temelji na strokovnem izobraževanju in kompetencah. Zgledni šolski knjižničarji izkazujejo svoje znanje skozi prizmo učenja in poučevanj.

Kontroverzna je bila tudi predstava o šolskem knjižničarju, ki prevzame vodstvene dejavnosti v šoli. Vodstveni vidik vloge šolskega knjižničarja se izraža s priznavanjem, da šolski knjižničar stalno deluje kot vir za učitelja in da bo pričakovano sodeloval s kolegi pri načrtovanju in pouku. Kjer morda ni tako, naj bo to prepoznano kot cilj in prizadevanje za kontinuum razvoja prakse šolskega knjižničarja. Iz raziskave je razvidno, da mora šolski knjižničar, poleg vloge sodelavca in osebe za stik z viri, zagotoviti tudi usposabljanje kolegov na delovnem mestu. Učne ure, povezane z informacijsko pismenostjo in kompetenco, digitalno pismenostjo in državljansko vzgojo ter tehnološko integracijo, lahko zagotovi šolski knjižničar. Programi usposabljanja na delovnem mestu, ki podpirajo strokovni razvoj, se lahko izvajajo na ravni šole ali okolisa, kjer se sodelavci učijo skupaj. Ti programi zahtevajo vodstvene veščine in dokazujejo knjižničarjevo sposobnost ustvarjanja in deljenja na poti iskanja novega znanja.

Uporaba *Iflinih Smernic za šolske knjižnice in Modulov ocenjevanja*

Smernice in moduli delavnice se lahko uporabljajo pri načrtovanju in ocenjevanju šolske knjižnice. Oboje zagotavlja okvir za vrednotenje trenutne ureditve in uporabe šolskih knjižnic v lokalnem, regionalnem ali nacionalnem okolju. Zhang, Lin in Zhang (2016, 2017) so na primer izvedli pilotno raziskavo o tem, kako bi se lahko *Smernice* uporabile za obravnavo statusa osmih šolskih knjižnic v provinci Guangdong na Kitajskem. Anketa je bila sestavljena za osnovne in srednje šole s strukturirano uporabo Priporočil iz *Smernic* v dveh smereh: »Ker naj bi bile *Smernice* hkrati ambiciozne in navdihujoče, se njihova uveljavitev meri: 1) glede na njihovo uporabnost za oceno trenutnega stanja in 2) glede na njihovo uporabnost za prihodnje razvojne smernice« (Ifla, 2015, 3). Čeprav kitajski prevod *Smernic* takrat še ni bil na razpolago in anketiranci s *Smernicami* niso bili seznanjeni, se je izkazalo, da so ideje in koncepti uporabni kot sredstvo ocenjevanja.

Kljub temu je veliko anketirancev dejalo, da so z raziskavo dobili v *Smernicah* veliko navdiha, pri njihovem vsakdanjem delu tako vzniknejo nove zamisli za reševanje problemov. Nekateri vidiki, na katere nikoli niso pomislili, so sedaj vključeni v načrtovanje prihodnosti. Seveda to odraža pomen usmerjevalne funkcije *Smernic* v prihodnosti, po drugi strani pa tudi potrebe in možnosti promocije *Smernic* in drugih *Iflinih* standardov s pomočjo raziskav in na druge načine (Zhang, Lin in Zhang, 2016, 11).

Stalno ocenjevanje in vrednotenje na podlagi rezultatov ocenjevanja vodi do učinkovite šolske knjižnice, ki ustreza potrebam učeče se skupnosti. Upoštevanje vsake komponente v *Smernicah* ali samo njenih posameznih priporočil, kot kontrolni seznam za vrednotenje, omogoča šolskemu knjižničarju, da poleg področij, ki potrebujejo nadaljnji razvoj, oceni tudi prednostna področja, vse v prizadevanju za učinkovito šolsko knjižnico, ki vpliva na učence in izboljša njihove dosežke. Prenos ocene z ene same šolske knjižnice v mrežo knjižnic, in če je mogoče na vse knjižnice v državi, povzdigne učno okolje v izobraževalnem kontekstu. Kot je razvidno iz *Smernic*, se proces nenehnih izboljšav začne z objektivno in reflektivno oceno prednosti in področij za razvoj v odnosu do strukture atributov učinkovite šolske knjižnice.

Uporaba *Iflin*ih *Smernic* za šolske knjižnice in *Modulov* v izobraževanju

Izobraževanje in usposabljanje strokovnega osebja šolske knjižnice je še eno področje, kjer se lahko uporabljajo *Smernice* in moduli za delavnice, tako za strokovni razvoj na delovnem mestu kot tudi za strokovni razvoj pred zaposlitvijo. Čeprav *Smernice* niso bile zamišljene kot kurikulum, se lahko uporabljajo tako za oblikovanje vsebine izobraževalnih programov za knjižničarje pred zaposlitvijo kot tudi za programe permanentnega izobraževanja. V izobraževalnih programih lahko priredbe tečajev, tako za knjižničarje pred zaposlitvijo kot že zaposlene knjižničarje, vključujejo vidike *Smernic* ali zagotavljajo vsebino, ki je povezana s Priporočili, posameznimi poglavji ali ključnimi vsebinami, kot so Učni modeli za preiskovalno učenje (Ifla, 2015, 64). Stalni strokovni razvoj za službujoče šolske knjižničarje bi lahko vseboval razvoj strokovnih veščin in njihovo izpopolnjevanje za doseganje potreb učeče se skupnosti, kot je to opredeljeno v *Smernicah*.

Izobraževanje naših upravjalcev ter lokalnih in nacionalnih voditeljev je pomemben vidik uporabe *Smernic*. Udeleženci morajo s pomočjo modulov dosledno prepoznavati trenutno stanje svoje šolske knjižnice in hkrati opredeliti prihodnje stanje, za katerega si prizadevajo. To lahko vključuje opredelitev posameznega priporočila ali izjave iz *Smernic*, skupaj s koraki, potrebnimi za doseg tega cilja. Prehod v prihodnje stanje pogosto vključuje več kot le posameznikova prizadevanja; uporaba *Smernic* za angažiranje podpornikov je lahko bistveni del zagovarjanja sprememb in razvoja podpore tem spremembam. Ne glede na to, kako se uporabljajo za izobraževanje, *Smernice* in moduli nudijo odlične vire za uskladitev prakse šolske knjižnice s svetovnimi standardi odličnosti.

Načrti za prihodnost

Šolske knjižnice se še naprej razvijajo in nenehno se pojavljajo vedno novi izobraževalni izzivi. Vzpostavitev močne podlage veščin in strateških usmeritev, skupaj z ustreznim financiranjem in s politično podporo, se lahko zdi nedosegljiva. Z razmislekom o dobrih praksah in določanju prednostnih korakov za doseganje dostopnih ciljev lahko šolski knjižničarji in izobraževalci premikajo ponujene programe in storitve skozi kontinuum prakse, da bi tako zaobjeli sedanje in prihodnje stanje šolskih knjižnic. Vse smernice predstavljajo kompromis med tem, kar si želimo doseči, in tem, kar lahko upravičeno pričakujemo. Narediti prve korake in preučiti lokalne prakse vzporedno z mednarodnimi smernicami je

sredstvo za aktiviranje napredka. Upati je, da bodo izkušnje z izvajanjem *Smernic* tudi druge vzpodbudile in poučile o pomenu uveljavitve pristopa, utemeljenega v lokalnem okolju, ki si prizadeva za doseg daljnosežnih ciljev. Izmenjava rezultatov in vpliva teh izkušenj bo naslednja faza ocenjevanja učinka 2. izdaje *Iflinih Smernic za šolske knjižnice*.

Opomba avtorice: Širši prikaz razvoja *Iflinih Smernic za šolske knjižnice*, 2. izdaja, je bil objavljen v avtoričinem poglavju v knjigi *Global action on school library guidelines*¹¹ (2015). Posebna zahvala gre vsem sodelujočim na delavnicah za izvajanje smernic, zlasti Albertu Boekhorstu (Brazilija), Leslie Farmer (ZDA), Karen Gavigan (ZDA), Valerie Glass (Francija), Dianne Oberg (Kanada) in Carol Youssif (Tajvan).

Viri

- Cialdini, R. B. 2006. *Influence: The Psychology of Persuasion*, revised edition. Harper Business.
- International Federation of Library Associations. 1999. *IFLA/UNESCO School Library Manifesto*. <https://www.ifla.org/publications/ifla-unesco-school-library-manifesto-1999?og=52>. Accessed March 26, 2018.
- International Federation of Library Associations. 2002. *IFLA/UNESCO School Library Guidelines*. <https://www.ifla.org/publications/node/916?og=52>. Accessed March 26, 2018.
- International Federation of Library Associations. 2015 *IFLA/UNESCO School Library Guidelines*, 2nd Edition. Written by the IFLA School Libraries Section Standing Committee. Edited by B. Schultz-Jones, and D. Oberg, with contributions from the International Association of School Librarianship Executive Board. <https://www.ifla.org/files/assets/school-libraries-resource-centers/publications/ifla-school-library-guidelines.pdf>. Accessed March 26, 2018.
- International Federation of Library Associations. 2017. *About the School Libraries Section*. <https://www.ifla.org/about-school-libraries>. Accessed March 26, 2018.
- International Federation of Library Associations. 2018. *School Libraries Projects*. »Workshop 'Implementing the IFLA School Library Guidelines'«. <https://www.ifla.org/school-libraries/projects>. Accessed March 25, 2018.
- Oberg, D., and B. Schultz-Jones: »New International School Library Guidelines«. *National Education* [published by Turkish Ministry of Education] 44, no 208 (2015):121-139.
- Schultz-Jones, B. 2015. »Development of the new international school library guidelines«. In B. Schultz-Jones and D. Oberg, eds., *Global Action on School Library Guidelines*. Berlin/ Munich: De Gruyter Saur.
- Zhang, J., L. Lin and Y. Zhang. 2016. »A Pilot Survey on the Application of the IFLA School Library Guidelines in South China: Eight School Libraries Cases in Guangdong Province. Paper presented at IFLA WLIC 2016 – Columbus, Ohio – in session 144 – Committee on Standards. <http://library.ifla.org/1442/>. Accessed March, 26, 2018.
- Zhang, J., L. Lin and Y. Zhang. »Investigation on the Application of the IFLA International

11 Op. prev.: Svetovno gibanje za *Smernice za šolske knjižnice*

Standards in China: Take the School Library Guidelines for example.« *Documentation, Information & Knowledge 1* (2017): 29–39. http://manuo3.magtech.com.cn:81/jweb_isqb/EN/volumn/volumn_116oshtml#. Accessed March, 26, 2018.

Elizabeth Burns, Marcia A. Mardis, Mary Keeling in Kate Lechtenberg

2 Novi Nacionalni standardi za šolske knjižnice v Združenih državah Amerike: integrirano učenje in rast za inovativno pripravo šolskih knjižničarjev

Izvleček: Ameriško združenje šolskih knjižničarjev (AASL), nacionalno strokovno združenje šolskih knjižničarjev v ZDA in hkrati tudi sekcija Ameriškega knjižničnega združenja (ALA), vzpostavlja strokovne standarde, ki usmerjajo strokovno ravnanje. Standardi so bili sproti posodabljeni, da bi odražali spremembe v izobraževalni politiki in napredek v tehnologiji in pedagogiki, kot tudi dinamične premike v vlogi in mestu stroke. Najnovejša različica standardov je bila izdana novembra 2017 kot *Nacionalni standardi za šolske knjižnice za učence, šolske knjižničarje in šolske knjižnice*¹². To poglavje predstavlja pregled *Standardov*, opisuje njihovo pomembnost za izobraževalce šolskih knjižničarjev in podaja izvedbene strategije, ki omogočajo njihovo smiselno uporabo v predpoklicnem izobraževanju.

Ključne besede: Ameriško združenje šolskih knjižničarjev; *Nacionalni standardi za šolske knjižnice*; izobraževanje – standardi; šolski knjižničarji; šolske knjižnice; knjižničarsko izobraževanje; izobraževalci šolskih knjižničarjev; Združene države

Pregled Nacionalnih standardov za šolske knjižnice

Dvoletni postopek revizije in pisanja standardov, ki ga je s strani Ameriškega združenja šolskih knjižničarjev opravil imenovan uredniški odbor, sestavljali pa so ga šolski knjižničarji praktiki in uveljavljeni izobraževalci šolskih knjižničarjev, je temeljil na raziskavi s terena in pregledu potreb stroke v okolju. Pri oblikovanju *Nacionalnih standardov za šolske knjižnice* je uredniški odbor uporabil sintezo raziskav in politik, kot tudi doprinos skupnosti za pripravo utemeljenih odločitev o tem, kako najbolje posodobiti že cenjene in uporabljene strokovne smernice na tem področju (AASL, 2018, 9). Z uporabo ugotovitev

---

12 Op. prev.: National school library standards for learners, school librarians, and school libraries

terenskih raziskav in fokusnih skupin je uredniški odbor razvil na kompetencah temelječ integriran okvir za učence, šolske knjižničarje in šolske knjižnice, ki vključuje skupne temelje (tj. osrednje zamisli), kot tudi ključne zaveze (tj. bistvene razlage), in izraža trenutne izobraževalne prioritete, težnje in jezike. Tabela 2.1 ponazarja skupne temelje in njihove ključne zaveze.

Kot nakazuje tabela 2.1, se skupni temelji začnejo z osrednjo zamisljo o raziskovanju in napredujejo do intelektualne in družbene angažiranosti. Ker dokument *Standardi Ameriškega združenja šolskih knjižničarjev* ni zasnovan izključno za uporabo na linearni način, lahko uporabniki pristopijo k *Nacionalnim standardom za šolske knjižnice* na kateri koli skupni osnovi.

Pretekle iteracije standardov AASL so se osredotočale na učence, kasneje so se jim priključile smernice za programe šolskih knjižnic in končno tudi priporočila za izvajanje. *Nacionalni standardi za šolske knjižnice* usklajujejo kompetence učenca in kompetence šolskega knjižničarja z načrti in s strategijami šolske knjižnice, namen usklajevanja je vpeljava ustvarjalnih in privlačnih dejavnosti in priložnosti. Uporabniki udejanijo skupne temelje in ključne zaveze tako, da delujejo tako v smeri učenčevih kot knjižničarjevih kompetenc, kot tudi v smeri uskladitev šolskih knjižnic, ki so združene v štiri sklope: razmišljaj, ustvarjaj, deli in rasti (prikazano v Tabeli 2.2).

Tabela 2.1: Skupni temelji in ključne zaveze *Nacionalnih standardov za šolske knjižnice*

Skupni temelji	Ključna zaveza
Poizveduj	Izgrajuj nova znanja s poizvedovanjem, kritičnim razmišljanjem, prepoznavanjem problemov in razvijanjem strategij za razreševanje problemov.
Vključuj	Izkaži razumevanja in zaveze za vključevalnost in spoštovanje raznolikosti v učeči se skupnosti.
Sodeluj	Učinkovito sodeluj z drugimi, da si razširiš poglede in si prizadevaš za skupne cilje.
Skrbi in urejaj	Osmisli pomen zase in za druge z zbiranjem, organiziranjem in deljenjem za posameznika pomembnih virov.
Raziskuj	Odkrivaj in bodi inovativen v razvoju rastoče miselnosti z izkušnjami in razmišljanjem.
Vključuj	Izkazuj varno, zakonito in etično ustvarjanje ter neodvisno delitev produktov znanja med vključevanjem v izkustveno skupnost in medsebojno povezani svet.

Tabela 2.2: Integriran okvir *Nacionalnih standardov za šolske knjižnice***Skupni temelj I. Poizveduj**

Ključna zaveza: Izgrajuj nova znanja s poizvedovanjem, kritičnim razmišljanjem, prepoznavanjem problemov in razvijanjem strategij za razreševanje problemov.

Področja in kompetence učenca:	Področja in kompetence šolskega knjižničarja
<p>A. Razmišljaj: Učenci izkažejo radovednost in pobudo z: oblikovanjem vprašanj o osebnem zanimanju ali kurikularni temi.</p>	<p>A. Razmišljaj: Šolski knjižničarji učijo učence, da pri iskanju informacij pokažejo radovednost in pobudo, tako da spodbujajo učence k oblikovanju vprašanj o osebnem zanimanju ali kurikularni temi.</p>

Področja in usmeritve šolske knjižnice

Šolska knjižnica omogoča ključno zavezo in kompetence za **Poizveduj**:

A. Razmišljaj: Šolska knjižnica omogoča radovednost in pobudo z vključevanjem postopka poizvedovanja v okviru razredov in predmetov.

Kot kaže Tabela 2.2, se vsaka učenčeva kompetenca odraža v kompetenci šolskega knjižničarja, prav tako pa vsako učenčevo kompetenco podpirajo usmeritve šolske knjižnice. Ta struktura zagotavlja, da sta učenec in strokovna rast soodvisna in ju podpirajo šolski programi in oprema.

Dokument *Standardi AASL* vsebuje tudi več komponent, zasnovanih za podporo in izboljšanje strokovnega izobraževanja za šolske knjižničarje na različnih stopnjah prakse, od tistih, ki šele vstopajo v stroko kot strokovnjaki začetniki pred zaposlitvijo, do izkušenih kariernih strokovnjakov. Na ta način struktura pomaga pri usmerjanju strokovnjaka v šolski knjižnici skozi standarde. Strokovnjaka v šolski knjižnici na več vstopnih točkah vodi dobra praksa, spodbuja ga k razmišljanju o osebnem uspehu, ponujena pa mu je tudi priložnost za prihodnjo rast. Ta medsebojno povezan pristop k nenehnim izboljšavam je edinstven med standardi in je bil namerno zasnovan za zagotavljanje pogojev, v katerih izobraževanje in praksa šolskih knjižničarjev oblikujeta najboljše prakse strokovne rasti, vodenja in razvoja.

Nacionalni standardi za šolske knjižnice za izobraževalce šolskih knjižničarjev

Od izobraževalcev šolskih knjižničarjev se zahteva, da prevzamejo ključno vlogo pri razumevanju in uporabi *Nacionalnih standardov za šolske knjižnice* ter pri nadaljevanju pogovorov o učinkoviti pedagogiki in dobrih praksah, predlaganih v dokumentu *Standardi AASL*. Izvajanje mora biti strukturirano tako, da imajo tako novi kandidati za zaposlitev kot knjižničarji praktiki več različnih možnosti, da usvojijo in pokažejo kompetence, navedene v standardih. Standardi odražajo različne možnosti za integracijo s programi šolskih knjižnic. V standardih je več točk, ki so posebej primerne kot gradivo, s katerimi se lahko srečate v izobraževalnih programih za šolske knjižnice. Izobraževalci šolskih knjižničarjev bodo s svojim presojanjem in vključevanjem razumevanja standardov v pouk spodbujali uporabo standardov. Kot pomoč pri delu izobraževalcev šolskih knjižničarjev vključujejo *Nacionalni standardi za šolske knjižnice* več edinstvenih elementov za podporo izobraževanju pred vstopom v poklic:

- *Scenariji strokovnega izobraževanja*: serija študij primerov, ki ponazarjajo resnične življenjske scenarije, po katerih lahko šolski knjižničarji na kateri koli stopnji, bodisi kot območni nadzorniki bodisi kot šolski knjižničarji v instituciji, predvidevajo udejanjanje *Standardov AASL*.
- *Strategije vrednotenja in ocenjevanja*: v *Nacionalne standarde za šolske knjižnice* so vključeni pristopi ocenjevanja za merjenje uspešnosti v učnem okolju za učenca, šolskega knjižničarja in šolsko knjižnico; medtem ko *Standardi AASL* niso namenjeni obravnavanju ali izražanju pričakovanj glede uspešnosti šolskih knjižničarjev začetnikov, ti vendarle zagotavljajo močno prizmo, skozi katero je mogoče preučiti pričakovanja in postaviti prihodnje strokovne cilje.
- *Vprašanja za razmišljajoče praktike*: vprašanja pomagajo uporabnikom *Nacionalnih standardov za šolske knjižnice* preučiti standarde, raziskati, kaj bi lahko bilo v dokumentu drugače ali kaj bi lahko dodali, ali pa razmisliti o umestitvi standardov v določeno izobraževalno okolje.

Nacionalni standardi za šolske knjižnice vključujejo tudi obsežno bibliografijo, glosar, katalog dokazil o strokovnih dosežkih in koristen seznam dejavnosti, zanimivih za seminarske naloge knjižničarjev pred vstopom v stroko.

Izobraževalci šolskih knjižničarjev kot učno osebje

Izobraževalci šolskih knjižničarjev pridobijo vsebino za učno gradivo, potrebno za pripravo šolskih knjižničarjev, iz kurikularnih in učnih praks za starostno skupino K-12¹³ in iz temeljnih načel knjižničarstva. Poučevanje je osrednja naloga šolskih knjižničarjev; v mnogih državah ZDA morajo imeti šolski knjižničarji licenco za poučevanje. *Nacionalni standardi za šolske knjižnice* nudijo šolskim knjižničarjem priložnost, da se pridružijo kolegom učiteljem in povežejo skupne temelje z drugimi standardi v izobraževanju ter tako ustvarijo integrirano delovno področje in zaporedje dejavnosti, ki vključuje integracijo informacijskih praks v vsako učno okolje.

Izobraževalci šolskih knjižničarjev so odgovorni tudi za zagotavljanje skladnosti vsebine tečaja s standardi za začetno pripravo v stroki, kot so študijski programi za začetnike v šolski knjižnici, ki temeljijo na *AASL/CAEP Standardih za pripravo šolskih knjižničarjev*¹⁴ (AASL/CAEP, 2010). Ameriško združenje šolskih knjižničarjev trenutno posodablja te standarde, da bi odražali vsebino *Nacionalnih standardov za šolske knjižnice*; tudi brez posodobljenih standardov za začetno pripravo lahko izobraževalci šolskih knjižničarjev uvajajo *Nacionalne standarde za šolske knjižnice* v vsebine trenutnih tečajev in učnih gradiv ter tako pomagajo kandidatom za šolskega knjižničarja smiselno presojati, razumeti in uporabljati standarde. Ker izobraževalci šolskih knjižničarjev vse bolj sprejemajo *Nacionalne standarde za šolske knjižnice* in jih usklajujejo s poukom, lahko vsak program ustvari kurikularni zemljevid področij, na katerih se vsebina predmetov in standardi za pripravo knjižničarjev povezujejo s *Standardi AASL*.

Izobraževalci šolskih knjižničarjev kot raziskovalci

Izobraževalci šolskih knjižničarjev opravljajo dvojno vlogo: poučujejo tiste, ki bodo vodili učence starostne skupine K-12¹⁵ v praksi, ter izvajajo in razširjajo raziskave, ki bodo informirale o dobrih praksah na tem področju. To je ponavljajoč se postopek: s pregledom knjižnične prakse, ki ga sprožijo novi standardi ali vpliv izvajanja standardov na šolsko okolje, bodo izobraževalci

13 Op. prev.: K-12 – poimenovanje, ki označuje število let javno podprtega osnovnega in srednješolskega izobraževanja v ZDA.

14 Op. prev.: *AASL/CAEP Standards for the initial preparation of school librarians (AASL/CAEP 2010)*.

15 Op. prev.: Gre za učence osnovne in srednje šole.

šolskih knjižničarjev kot raziskovalci nadaljevali z izobraževanjem o vplivu ali izvajanju teh standardov v praksi.

Nacionalni standardi za šolske knjižnice so trajnega pomena za študente pred zaposlitvijo, ki prihajajo z njimi v stik v času študijskih priprav. *Nacionalni standardi za šolske knjižnice* so zasnovani tako, da olajšajo učne izkušnje na delovnem mestu, kjer se teorija v uporabnem okolju sreča s prakso. Ko šolski knjižničarji ocenjujejo uporabo standardov v svojih lokalnih okoljih, lahko odkrijejo vrzeli v svojih lastnih pripravljalnih programih in predlagajo ustrežnejše načine za integracijo *Standardov AASL* v prakso. Uporaba dopolnilnega gradiva v besedilu prispeva k učinkoviti uporabi in razumevanju *Nacionalnih standardov za šolske knjižnice*. Šolskim knjižničarjem se bodo morda nekateri od teh materialov zdeli koristni v praksi. Navodila izobraževalcev šolskih knjižničarjev, ki prikazujejo uporabo in učinkovite načine za dokumentiranje zbiranja dokazil v praksi ali v akcijskem raziskovanju, krepijo uporabo standardov.

Integrirani okviri in fleksibilna struktura vstopnih točk predstavljajo edinstveno izobraževalno in strokovno učno pričakovanje za šolske knjižničarje in njihove izobraževalce. Medtem ko šolski knjižničarji uporabljajo strokovne standarde za usmerjanje strokovnih dejavnosti, kot so poučevanje, v kurikulum umerjeno načrtovanje, celostno sodelovanje in gojenje programske podpore med deležniki (AASL, 2018, 42), so izobraževalci šolskih knjižničarjev na čelu poučevanja, uvajanja nove izobraževalne politike in spodbujanja inovativne pedagogike; omogočajo, da šolski knjižničarji pripravniki postanejo strokovnjaki, usposobljeni za vodenje izobraževanja, pripravljeni sodelovati z inovativnim razvojem stroke v šolskem knjižničarstvu. Izobraževalci šolskih knjižničarjev postavljajo ton, hitrost in vsebino začetnemu in stalnemu strokovnemu razvoju delavcev v praksi ter operacionalizirajo raziskovalni program stroke.

Izvedbena podpora za izobraževalce šolskih knjižničarjev

V pričakovanju svežega pristopa, ki se odraža v *Nacionalnih standardih za šolske knjižnice*, je Ameriško združenje šolskih knjižničarjev sestavilo dodatno ločeno Projektno skupino za izvajanje standardov (ITF)¹⁶. Projektna skupina je bila sestavljena za razširjanje in pridobivanje podpore *Nacionalnim standardom za šolske knjižnice* med vsemi svojimi deležniki, vključno z izobraževalci šolskih knjižničarjev. Sklicana šest mesecev po tem, ko je uredniški odbor začel svoje raziskave, je projektna skupina že začela z načrtovanjem aktivnosti za izvajanje *Standardov Ameriškega združenja šolskih knjižničarjev*. Projektna skupina je svoje delo temeljila na raziskavah upravljanja sprememb, teoriji izobraževanja odraslih in trženjskih načelih. Njen konceptualni pristop je bil pomešan z vsebino *Nacionalnih standardov za šolske knjižnice*, da bi tako oblikovali prioritete izvajanja, zagotovili vire za različne uporabnike in ponudili več vstopnih točk za prilagojeno (personalizirano) učenje. Člani projektne skupine so razumeli, da bodo različni uporabniki k standardom pristopali različno. Za lažje izvajanje je projektna skupina uporabila osebni pristop (US Department of Health and Human Service, brez datuma) in tako za *Nacionalne standarde za šolske knjižnice* ustvarila sedem ključnih vrst občinstva. Tipični predstavnik vsakega občinstva (persona) je bil poimenovan in opremljen z opisom svojih prednostnih nalog, potreb in interesov. Persone so:

- Noah, ki potrebuje podporo (srednješolski knjižničar);
- Inez, inovatorica (visokošolska knjižničarka);
- Margot, mentorica (območna nadzornica knjižnic);
- Athena, akademičarka (izobraževalka šolskih knjižničarjev in raziskovalka);
- Leon, vodilni izobraževalec (ravnatelj);
- Tony, učitelj (učitelj 6. razreda);
- Patty, starš (predstavnica staršev).

Ob upoštevanju potreb person je izvedbeni načrt sestavljen iz štirih širokih ciljev, tj. razložiti, vključiti, opremiti in ovrednotiti, ki jih je, kot je povzeto v Tabeli 2.3, treba uresničiti v treh letih (AASL, 2017). Namerno široki cilji in smotri jedrnato povzemajo izvedbeni načrt, delo, ki bo opravljeno v 115 korakih, ki obravnavajo učne in komunikacijske potrebe občinstva *Nacionalnih standardov za šolske knjižnic*.

---

16 Op. prev.: implementation task force (ITF)

Tabela 2.3: Cilji, smotri in persone izvedbenega načrta

Cilj 1. Razložiti sestavo, namen in koristnost Standardov AASL šolskim knjižničarjem, deležnikom in partnerjem izven šolske skupnosti.

Smotri

- 1.1 Razviti usklajeno, deljivo blagovno znanko in sporočila za standarde, ki se bodo uporabljali v tradicionalnih in družbenih medijih (vse persone).
  - 1.2 Predstaviti Standarde AASL ključnim deležnikom, vključno z vodji državnih in regionalnih šolskih knjižnic, nacionalnimi izobraževalnimi ustanovami, državnimi ministrstvi za izobraževanje in organizacijami šolskih upraviteljev (vse persone).
  - 1.3 Ustvariti in vzdrževati zanimanje in razpravo o Standardih AASL (vse persone).
-

Cilj 2. Pritegniti inovatorje k razvoju orodij za razlago sestave, namena in koristnosti Standardov AASL šolskim knjižničarjem, deležnikom in partnerjem izven skupnosti šolske knjižnice.

Smotri

- 2.1 Prepoznati in sodelovati s tistimi, ki v šolskem knjižničarstvu »premikajo in stresajo« (Inez, Athena, Margot).
  - 2.2 Spodbujati prakse k razvoju in izmenjavi izvedbenih modelov in meritev za Standarde AASL (Athena, Inez, Margot, Noah).
  - 2.3 Sodelovati z deležniki zunaj stroke (vse persone).
-

Cilj 3. Opremiti prakse s kompetencami za razumevanje, uveljavljanje in uporabo Standardov AASL v njihovem izobraževalnem okolju.

Smotri

- 3.1 Oblikovati priložnosti za strokovni razvoj praktikov (Athena, Inez, Margot, Noah, Leon, Tony).
  - 3.2 Spodbujati izgradnjo osebne učne mreže in množičenja virov, povezanih s Standardi AASL (Athena, Inez, Margot, Noah, Leon).
  - 3.3 Zagotoviti podporo pri izvajanju s pomočjo publikacij, spletnih strani in spletnih orodij AASL (Athena, Inez, Margot, Noah).
  - 3.4 Pripraviti člane učnega osebja permanentnega izobraževanja v bibliotekarstvu in informacijski znanosti za vključevanje standardov AASL v univerzitetne študijske programe (Athena).
-

Cilj 4. Oceniti napredek pri izvajanju standardov AASL in se prilagoditi spreminjajočim se razmeram.

Smotri

- 4.1 Dokumentirati učinkovitost prizadevanj za izvajanje standardov AASL (vse persone).
  - 4.2 Pregledati in prilagoditi izvedbeni strateški načrt za zagotavljanje nadaljnje ustreznosti.
-

Kot prikazuje Tabela 2.3, so smotri prvega cilja zasnovani tako, da izdajo *Nacionalnih standardov za šolske knjižnice* spremljajo jasna sporočila, gradiva in nenehne razprave za vse deležnike na različnih platformah. Po določitvi ciljev in ustreznih sporočil za vsako persono je projektna skupina načrtovala različne učne izkušnje in vrste medijev, vključno z razvojem strokovnjakov, tiskanjem, videom, osebnimi stiki, spletnim učenjem in družbenimi mediji. Smotri prvega cilja so bili podpreti prizadevanja izobraževalcev šolskih knjižničarjev, da bi šolske knjižničarje v času šolanja naučili povezovati se z različnimi deležniki in oblikovati model, ki bi upošteval njihove različne potrebe. Osredotočenost na več vrst medijev odraža tudi to, kar šolski knjižničarji učijo o različnih pismenostih in razlikovanju različnih učnih stilov.

Gradiva, razvita za razlaganje *Nacionalnih standardov za šolske knjižnice*, izpolnjujejo potrebe izobraževalcev šolskih knjižničarjev po razumevanju standardov in orodij, namenjenih za poučevanje in njihov strokovni razvoj. Več kratkih videoposnetkov z razlago in enostranskih dokumentov daje na primer širok pogled na *Nacionalne standarde za šolske knjižnice*. Za izobraževalce šolskih knjižničarjev gradiva tudi utemljujejo razloge za ponavljanje standardov v zgodovini Ameriškega združenja šolskih knjižničarjev in trenutnih trendov v knjižnični in informacijski znanosti (LIS), uvajajo organizacijsko strukturo *Nacionalnih standardov za šolske knjižničarje* in umeščajo standarde AASL v širši kontekst izobraževanja na osnovi standardov. Drugi enostranski dokumenti, namenjeni upravljalcem, učiteljem in staršem, se lahko uporabijo za usmerjanje knjižničarjev v času šolanja in knjižničarjev na delovnem mestu k njihovem vse večjemu razumevanju, kako se te skupine povezujejo s širšo skupnostjo šolske knjižnice. Izvedbeni načrt tudi prepozna, da zgodnje faze učenja niso zgolj vsrkavanje informacij, ampak tudi sodelovanje in usmerjanje k uporabi, kar utrjuje razumevanje. Projektna skupina se je posebej usmerila na izobraževalce šolskih knjižničarjev, ker jim je želela na njihovi poti od razlage do vključevanja in izvajanja izpolniti potrebe po socialnem učenju in sodelovanju.

Smotri drugega cilja se osredotočajo na vključevanje široke mreže inovatorjev na področju šolskih knjižnic, in sicer z zaposlovanjem, množičenjem in vzpostavljanjem odnosov. Sodelovanje izobraževalcev šolskih knjižničarjev in drugih inovatorjev bo zagotovilo, da bodo *Nacionalni standardi za šolske knjižnice* preoblikovali prakso. Izobraževalci šolskih knjižničarjev bodo imeli ključno vlogo pri razvoju skupine vodij šolskih knjižničarjev in strokovnih zaveznikov, tako s pomočjo trajnih odnosov kot s pomočjo mentorstva znotraj skupnosti knjižnične in informacijske znanosti (LIS) in izven nje. Knjižničarjevo izobraževanje v času šolanja in na delovnem mestu je mogoče jasno povezati s prizadevanji za njegovo izvajanje po vsej državi, saj se nadaljujejo pogovori o dobrih praksah in inovacijah v šolskih knjižnicah. Združenje AASL je na primer

ustvarilo in bo še naprej promoviralo raznovrstne forume za podporo spletnim razpravam in souporabi virov, povezanih s *Standardi AASL*. S spodbujanjem študentov k sodelovanju, tako v času šolanja kot na delovnem mestu, v nacionalnih forumih na portalu *Nacionalnih standardov za šolske knjižnice* lahko izobraževalci šolskih knjižničarjev razširjajo razprave o svoji tečajih in podpirajo svoje študente pri razvoju trajnejših mrež strokovnega izobraževanja, ki so povezane z nacionalnimi razpravami o Listini Vsak študent uspe¹⁷, z razpravami o ocenjevanju, enakosti in drugih vprašanjih v šolskih knjižnicah. Izobraževalci šolskih knjižničarjev bodo našli tudi forume, prilagojene njihovim lastnim pomislekom o razvoju kurikulumu in uskladitvah z *Nacionalnimi standardi za šolske knjižnice*.

AASL priznava tudi edinstveno vlogo, ki jo imajo izobraževalci šolskih knjižničarjev v raziskavah o šolskem knjižničarstvu. Izvedbeni načrt vključuje postopek, v katerem bo Sekcija izobraževalcev šolskih knjižničarjev (ESLS) Ameriškega združenja šolskih knjižničarjev prevzela vodilno vlogo pri oblikovanju razpisov za raziskave, osredotočene na *Nacionalne standarde za šolske knjižnice*, z začetkom v drugi polovici leta 2018, in spodbujala raziskovalce k objavljanju v reviji *School library research* Ameriškega združenja šolskih knjižničarjev. Tak razpis lahko spodbudi vrsto raziskav, na primer raziskave o tem, kako se študenti in učno osebje sprva odzivajo na standarde, kako predavatelji prilagajajo obstoječe učne načrte za integracijo novih standardov, kako se knjižničarji v času šolanja s svojimi izkušnjami odzivajo na prizadevanja za uvajanje standardov, ali kako knjižničarji na delovnem mestu uporabljajo vire za izvajanje standardov v svojem lokalnem okolju.

Prednostna naloga tretjega cilja, tj. usposobiti praktike za uporabo *Nacionalnih standardov za šolske knjižnice*, vključuje dostop do strokovnih učnih priložnosti s pomočjo različnih medijev. Obseg, v katerem učitelji knjižnične in informacijske znanosti pripravijo šolske knjižničarje na sodelovanje v omrežnih in virtualnih skupnostih že pred njihovo zaposlitvijo, bo zagotovil, da bodo imeli novi šolski knjižničarji orodja za nadaljevanje svoje strokovne rasti v kakršnih koli okoliščinah. AASL načrtuje podatkovno bazo predavanj kot rezultat množičenja, in sicer za spodbujanje sodelovanja v skupnosti in promoviranje rubrike za ocenjevanje programa šolske knjižnice s pomožnimi orodji; to bo olajšalo zbiranje nacionalnih podatkov, primerjavo s podobnimi vrstami šol in ustvarjanje grafičnih predstavitev podatkov. Razvoj teh virov se bo začel v prvem letu, oba vira pa bosta pripravljena na predstavitev in uporabo na spletnem portalu *Nacionalnih standardov za šolske knjižnice* (<http://standards.aasl.org>) v šolskem letu 2018–2019. Izobraževalci šolskih knjižničarjev lahko v svoja predavanja preprosto vključujejo dejavnosti, ki se povezujejo s podatkovno bazo predavanj in rubriko za ocenjevanje programa

17 Op. prev.: Every Student Succeeds Act (ESSA)

šolske knjižnice. Poleg tega izvedbeni načrt vključuje postopke za sestavljanje dinamičnih seznamov predlaganih virov, pozivov k razpravi in praktičnih izvedbenih nalog, ki pokrivajo različne teme knjižnične in informacijske znanosti in so običajno vključene v tečaje pred zaposlitvijo.

Četrty cilj omogoča izobraževalcem šolskih knjižničarjev, v procesu njihovega vključevanja v izobraževanje pred zaposlitvijo, izraziti svoje potrebe in odzive na izvedbeni načrt.

Zaključek

V tem poglavju sta predstavljena vsebina in razvojni proces *Nacionalnih standardov za šolske knjižnice* v ZDA. Pregledali smo tudi načrt izvajanja *Nacionalnih standardov za šolske knjižnice* in ocenili njegovo pomembnost za izobraževalce šolskih knjižničarjev. Z izdajo *Standardov AASL* so šolske knjižnice začele proces vključevanja standardov v svojo prakso. *Nacionalni standardi za šolske knjižnice* so bili izdani pred kratkim in njihovo izvajanje je šele v zgodnji fazi. Izobraževalci šolskih knjižničarjev po vsej državi so šele začeli z njihovim vključevanjem v predavanja ter s pregledovanjem in popraviljanjem učnih načrtov, da bi se spremembe odražale v gradivih, predstavljenih študentom pred zaposlitvijo.

Številna gradiva, vključena v *Nacionalne standarde za šolske knjižnice*, kot tudi zgodnji in ciljno usmerjen akcijski načrt, ki ga je razvila projektna skupina za izvajanje, so začrtali pot inovativni pripravi izobraževanja za šolske knjižnice. Ker bodo izobraževalci šolskih knjižničarjev še naprej razkrivali *Standarde AASL*, bo njihovo nadaljnje vključevanje v poučevanje in raziskovanje pripomoglo k učinkovitemu uvajanju standardov za šolske knjižničarje prakse in kandidate za zaposlitev.

Viri

- American Association of School Librarians. 2017. *Implementation Plan*. <http://standards.aasl.org/implementation/>. Accessed July 23, 2018.
- American Association of School Librarians. 2018. *National School Library Standards for Learners, School Librarians and School Libraries*. Chicago. ALA.
- American Library Association/American Association of School Librarians. 2010. *ALA/AASL Standards for Initial Preparation of School Librarians*. Approved by Specialty Areas Studies Board of the National Council for Accreditation of Teacher Education, October 24, 2010 http://www.ala.org.aasl./sites/ala.org.aasl/files/content/aasleducation/schoollibrary/2000_standards_with_rubrics_and_statements_1_31-11.pdf. Accessed July 23, 2018.
- U.S. Department of Health and Human Services. *Personas*. <https://www.usability.gov/how-to-and-tools/methods/personas.html>. Accessed July 23, 2018.

Lesley S. J. Farmer

3 Razvoj in raba standardov za izboljšanje izobraževanja šolskih knjižničarjev

Izvleček: Poglavje se osredotoča na zunanje dejavnike, ki vplivajo na izboljšanje programa za pripravo šolskih knjižničarjev. Revizija programov šolskega knjižničarstva je temeljila na standardih knjižničnih programov na nacionalni in državni ravni. Država, višje in visokošolsko izobraževanje so poudarjali sistematično ocenjevanje in s tem podprli nenehno izboljševanje učinkovitih programov šolskega knjižničarstva. Sodelovanje v teh zunanjih dejavnikih je vplivalo na prizadevanja programa.

Ključne besede: šolske knjižnice; standardi; knjižnično izobraževanje; šolski knjižničarji; izobraževalna tehnologija; sodelovanje; skupno delovanje¹⁸; California State University Long Beach; Kalifornija; Združene države

Uvod

Področje šolskega knjižničarstva je bilo na novo zastavljeno zaradi interneta in z njim povezanih družbenih medijev ter vprašanj globalizacije. Novi standardi za šolske knjižnice v Združenih državah in na bolj lokalni ravni v državi Kalifornija so odražali to dinamiko. Soudeležba pri oblikovanju kalifornijskih standardov je spodbudila prenovo programa za učitelje-knjižničarje na Državni univerzi Kalifornije Long Beach (CSULB). Novi, s tehnologijo izboljšani modeli oblikovanja poučevanja in podatkovne analitike so vodili do nenehnega izboljševanja programa. Poglavje obravnava procese, ki stojijo za temi pobudami, in rezultate takega dela.

Standardi za šolske knjižnice

Standardi služijo kot vodilo za operacionalizacijo ciljev in nastavitve lestvice za primerjalno analizo uspešnosti. Običajno jih razvijajo in nadzirajo vlade in strokovna združenja. Vladni standardi imajo pogosto zakonsko moč, medtem ko strokovni standardi služijo bolj kot postopek medsebojnega strokovnega

---

¹⁸ Op. prev.: Izvirnik razločevalno uporablja termina cooperation (sodelovanje za doseganje lastnega cilja) in collaboration (sodelovanje za doseganje skupnega cilja), kar oboje slovenimo kot sodelovanje.

ocenjevanja. Program za učitelje-knjižničarje na Državni univerzi Kalifornije Long Beach usmerjata in vodita obe vrsti standardov.

Nacionalni standardi za šolske knjižnice v Združenih državah

Programi šolskega knjižničarstva podpirajo poslanstvo šole in zagovarjajo posebno poslanstvo, ki je usklajeno s šolskim: pomagati učencem in osebju, da postanejo učinkoviti uporabniki idej in informacij (Ameriško združenje šolskih knjižničarjev (AASL), 1998). Čeprav se osnovno poslanstvo ni spremenilo, so se načini za izvajanje tega poslanstva prilagodili kot odgovor na spremembe v izobraževanju in v družbi. Prav zato AASL redno pregleduje standarde za šolske knjižničarje.

Standardi Ameriškega združenja šolskih knjižničarjev iz leta 2007 so presegli koncept informacijske pismenosti, da bi učencem zagotovili usmeritve za večšine 21. stoletja (AASL, 2007). Standardi AASL zato vključujejo poizvedovanje in kritično mišljenje, uporabo in ustvarjanje znanja, etično in ustvarjalno izmenjavo ter prizadevanja za osebno in estetsko rast. Vsak standard je bil sestavljen iz veščin, zmožnosti, odgovornosti in strategij samoocenjevanja. Smernice za programe šolskega knjižničarstva Ameriškega združenja šolskih knjižničarjev, izdane leta 2009 kot *Empowering learners*¹⁹, so določile kompetence učiteljev-knjižničarjev in pogoje študijskih programov za optimizacijo podpore izobraževanja študentov (AASL, 2009).

Kalifornijski standardi podpirajo programe šolskega knjižničarstva

Kalifornijske standarde za programe šolskega knjižničarstva podpirajo trije pravni dokumenti: državni pravilnik o izobraževanju, model standardov za šolske knjižnice in standardi za programe učiteljev-knjižničarjev (Farmer, 2015).

Kalifornijski državni *Pravilnik o izobraževanju*²⁰ opredeljuje storitve šolske knjižnice, predpisuje pa tudi vzpostavitev vsebinskih standardov za šolske knjižnice. Vendar so bili posebni standardi za šolske knjižnice razviti šele leta 2010. Državna svetovalka za šolske knjižnice Barbara Jeffus je zbrala

19 Op. prev: Opolnomočenje učencev

20 Op. prev.: Education Code

nekaj prostovoljcev za usmerjevalni odbor, ki so ga večinoma sestavljali člani Združenja šolskih knjižnic Kalifornije (CSLA), njihov namen pa je bil razviti standarde za učne rezultate in standarde za programe šolskega knjižničarstva. Ker so svoje delo osnovali na standardih AASL in standardih za učitelje Mednarodnega združenja za tehnologijo v izobraževanju (ISTE) iz leta 2008 (International Society for Technology in Education, 2008), je usmerjevalni odbor vzpostavil štiri krovne kompetence, in sicer dostopanje do informacij, vrednotenje informacij, uporabo informacij in vključevanje večšine informacijske pismenosti v vsa področja izobraževanja. Skupina je razvila tudi kazalnike po razredih (avtorica tega poglavja je pomagala pregledati kazalnike in zagotovila raziskovalno osnovo za določanje meril primerjalne analize). Osnutke standardov so pregledali drugi člani združenja CSLA in deležniki (izobraževalci, knjižničarji in člani skupnosti) na javnih tribunah in s pomočjo spletnih anket. *Vzorčni standardi za šolske knjižnice v javnih šolah v Kaliforniji*²¹ so bili razviti leta 2009 in na državni ravni zakonsko odobreni marca 2010 (California State Department of Education, 2010).

Učinkoviti programi šolskega knjižničarstva zahtevajo certificirane učitelje-knjižničarje. V Kaliforniji so kvalifikacije učiteljev-knjižničarjev v pristojnosti državne Komisije za priznavanje kvalifikacij učiteljem (CTC). Da bi program zagotovil pripravo kandidatov za izpolnjevanje teh zahtevnih pričakovanj, je CTC razvila stroge standarde, ki temeljijo na ugotovitvah raziskav, zveznih in državnih strokovnih dokumentih, strokovnih mnenjih in sprejetih dobrih praksah na tem področju. Kalifornijski učitelji-knjižničarji morajo naprej pridobiti začetno kvalifikacijo za poučevanje (za več predmetov za osnovne šole, za en predmet za srednjo šolo, za prilagojeno izobraževanje, za obvezni izbirni predmet ali za izobraževanje odraslih). Kvalifikacija šolskega knjižničarja je določena kot dodatna kvalifikacija in običajno obsega od 27 do 32 diplomskih kreditnih enot, vključno s prakso na terenu.

V času, ko so se razvijali kalifornijski *Vzorčni standardi za šolske knjižnice*, je CTC delovala v skladu s standardi za Program kvalifikacij šolskih knjižničarjev. *Vzorčni standardi za šolske knjižnice* so dali zagon za pregled in spremembe državnih standardov za Program kvalifikacij šolskih knjižničarjev v Kaliforniji. Svetovalna skupina je pregledala kalifornijske standarde pripravljanih programov za učitelje-knjižničarje; člani svetovalne skupine so bili učitelji-knjižničarji, visokošolski knjižničarji, izobraževalci učiteljev-knjižničarjev, voditelji in vodstvo Kalifornijskega združenja šolskih knjižnic. Informacije o AASL, Nacionalnem odboru za standarde strokovnega izobraževanja, Nacionalnem svetu za akreditacijo izobraževanja učiteljev (NCATE), pa tudi o standardih in smernicah za šolske knjižnice in šolske knjižničarje Mednarodne

21 Op. prev.: Model school library standards for California public schools

zveze bibliotekarskih društev in ustanov (IFLA), so pomagale svetovalni skupini. Za strokovno pripravo učiteljev-knjižničarjev je bilo opredeljenih šest področij programskih standardov, in sicer učenje za izobraževanje, raznovrstne pismenosti (kot so branje, tehnologija in informacije), informacije in znanje, vodenje in zagovorništvo, upravljanje programov ter enakost in raznolikost. Zadnje področje je bilo še posebej pomembno vključiti zaradi vse bolj raznolike študentske populacije v Kaliforniji. Vsako od področij je postalo predmet standarda s posebnimi kazalniki, ki jih je za vsakega od standardov razvila svetovalna skupina.

Svetovalna skupina je razvila tudi posebno pooblastilo (SCA) za predavanje v razredu, ki je učiteljem-knjižničarjem prvič omogočilo, da so bili evidentirani kot učitelji informacijske in digitalne pismenosti. Pred tem pooblastilom so lahko učitelji-knjižničarji razvijali in izvajali le učne programe za študij knjižničnih pomočnikov. Pooblastilo je znatno razširilo učno vlogo takih knjižničarjev in priznalo pomembnost digitalne pripravljenosti in odgovornosti, ki sta obvezni na državni in zvezni ravni. Opozoriti je treba tudi, da je bilo to pooblastilo prvo v državi, ki je izrecno obravnavalo pedagogiko v okolju spletnega učenja, kar je komisija pohvalila. Ti pravni dokumenti so bili odobreni z državno²² zakonodajo leta 2011.

Program za učitelje-knjižničarje Državne univerze Kalifornije Long Beach (CSULB)

Program za učitelje-knjižničarje CSULB je služil kot model razvoja programa in nenehnega izboljševanja.

Združevanje programov

Popravljen in dopolnjen program za učitelje-knjižničarje CSULB je bil prvi program v Kaliforniji, ki ga je odobrila CTC v skladu z novimi standardi in za novo posebno pooblastilo za predavanje, vgrajeno v samo priznanje kvalifikacije. Program je bil na novo zasnovan tako, da bi učiteljem-knjižničarjem v Kaliforniji zagotovil zmožnost poučevanja veččin digitalne dobe za učence starostne skupine K12. V tem procesu je obstoječe redno učno osebje za bibliotekarstvo sodelovalo s tremi predavatelji s področja izobraževalne tehnologije (ETEC), da bi združili obstoječi knjižničarski program s programom izobraževalnih

---

22 Op. prev.: Gre za zakonodajo Zvezne države Kalifornije.

tehnologij in tako ponudili program izobraževalne tehnologije in upravljanja z mediji, ki vodi do magisterija in kvalifikacije učitelja-knjižničarja. Program je vključeval šest obveznih osnovnih predmetov, ki so jih opravili vsi študenti ETEC in študenti za učitelja-knjižničarja; vsi študenti so izbrali tudi dva izbirna predmeta. Učitelji-knjižničarji so opravili tečaja katalogizacije in mladinske književnosti, ki sta bila potrebna za kvalifikacijo in sta služila za izpolnjevanje zahtev izbirnega dela magisterija. Študenti magistrskega študija so opravili še vsaj en tečaj raziskovalnih metod in zaključni dogodek (obsežen izpit, magistrsko delo ali projekt). Študenti za kvalifikacijo učitelj-knjižničar so poleg tega opravili tudi prakso na dveh šolskih ravneh.

Ker so se številni obstoječi programi knjižničarstva in izobraževalne tehnologije takrat vsebinsko prekrivali, je bilo smiselno optimizirati kurikule in učne zmogljivosti z združevanjem obeh programov. Združitev je zaradi uskladitve z državnimi in nacionalnimi standardi najprej zahtevala revizijo učnih izidov²³ (SLO). Magistrski študij je obsegal šest učnih izidov, ki so prav tako izpolnjevali standarde za kvalifikacije, kvalifikacijska smer pa je vključevala še zadnja dva dodatna učna izida:

- Uporabljati znanje o večkulturnih, etičnih in pravnih vprašanjih, ki se nanašajo na rabo izobraževalnih tehnologij in komuniciranje znotraj globalne skupnosti.
- Sintetizirati načela vodenja v praksi informacijske in izobraževalne tehnologije.
- Uporabljati načela pedagoškega načrtovanja za odkrivanje, vrednotenje in razvijanje učnih gradiv.
- Vključiti teoretične perspektive za pregled, interpretacijo in uporabo raziskav v učnih tehnologijah.
- Pokazati učinkovito pisno, elektronsko in ustno komuniciranje, ki odraža kritično mišljenje in informacijsko pismenost.
- Oblikovati, razvijati, izvajati in ocenjevati učne izkušnje.
- Spodbujati branje za učenje, osebno rast in zabavo.
- Organizirati zbirke po načelih standardne katalogizacije in klasifikacije.

Vsaj en tečaj je bil analiziran glede na učne izide. V nekaterih primerih so spremembe tečajev večinoma obsegale vključevanje virov šolske knjižnice, pa tudi virov izven nje, in zagotovile, da so naloge obravnavale različne situacije, s katerimi bi se lahko študenti srečali na svojih morebitnih delovnih mestih. Včasih je bilo treba obstoječe knjižnične tečaje preoblikovati, da so se bolje uskladili s tečaji izobraževalne tehnologije; razvoj zbirke je bil na primer razdeljen na digitalni izbor in izbor tiska, pri čemer je bil slednji vtkan v tečaj mladinske književnosti

23 Op. prev.: student learning outcome

in spodbujanja branja. Izpit s predstavitveno nalogo²⁴ (SA) je bilo treba za vsak tečaj pregledati in prenoviti, da bi lahko izpolnili zastavljene vzajemne učne izide. Prenove programov so trajale tri leta, dekan in prodekan Visoke šole za izobraževanje sta jih navajala kot primer učinkovitega načina obravnave potreb majhnih programov.

Kot rezultat združitve so učitelji-knjižničarji in izobraževalni tehnologi spoznavali vloge drug drugega in delali skupaj, kar je oblikovalo njihovo strokovno sodelovanje. Medtem ko vsak član učnega osebja poučuje samo svoje osnovne predmete, si sedaj vsi člani osebja delijo svoje izkušnje in včasih poučujejo predmete drug drugega, kar krepi njihovo poznavanje podrobnosti programa in izboljša usklajenost programa. Študenti pa ne samo da se več naučijo drug od drugega in delijo svoje poglede, ampak se jih zaradi tega, ker se izobraževalni tehnologi učijo o učiteljih-knjižničarjih digitalne dobe, več odloči pridobiti kvalifikacijo učitelj-knjižničar. Delovno mesto in stroka kot celota imata koristi od tega procesa, prav tako šolske skupnosti, ki jim služijo naši študenti.

Spremljanje, ocenjevanje in nenehno izboljševanje

Program so odobrili – in ga še vedno spremljajo in vrednotijo – na ravni šole, univerze, države in na nacionalni ravni. Program odraža tudi trenutno prakso pedagoškega načrtovanja.

Periodično ocenjevanje in vrednotenje

Vsak semester študenti ovrednotijo tečaje in sledijo izboljšavam na osnovi svojih povratnih informacij in učiteljeve lastne analize podatkov. Zaključni študenti opravijo individualen razgovor in pogovor v ciljnih skupinah; anketirani so tudi alumni, da se preveri, ali jih je program ustrezno pripravil. Vrednotenje tečaja je na primer pokazalo, da so študenti raje imeli mešani pristop, saj jim je omogočal, da so preučevali nekatere zamisli po lastni presoji in tudi aktivno sodelovali pri predavanjih v razredu. Poleg tega je bil na podlagi povratnih informacij, izkušenj predavateljev in pregleda literature razvit celovit tečaj ETEC450 Uvod v hibridno in spletno učenje in poučevanje²⁵, ki se ga lahko udeležijo študenti in predavatelji.

Za doseganje učnih rezultatov program vsako leto ocenjujejo tudi predavatelji in svetovalni odbor, v veliki meri na podlagi predstavitvenih nalog (SA). Vsaka predstavitvena naloga vsebuje rubriko z več merili, analiza podatkov se, da bi

²⁴ Op. prev.: signature assignment (SA)

²⁵ Op. prev.: ETEC450 Introduction to hybrid and online teaching and learning

lahko določala ukrepe, spušča v podrobnosti na raven posameznega merila. Analizirajo se tudi podatki iz prejšnjega leta, da bi ugotovili, ali je bil vsak od prejšnjih ukrepov izveden in ali je vplival na izobraževanje študentov (glej Tabelo 3.1). Pristop k ocenjevanju in izboljševanju programa s predstavitveno nalogo je razvil programski kolegij in odraža vlogo univerze, ki poudarja ocenjevanje za nenehno izboljševanje. Na podlagi ugotovitev so nato izpopolnjeni koncepti tečajev, naloge in rubrike. Naloga o spodbujanju branja je na primer združila predhodno nalogo digitalnega pripovedovanja zgodb in študijo avtorjev. V drugem primeru je predavatelj vključil aktivne učilnice kot del učne izkušnje, pri tem pa pozabil v laboratoriju s klasičnimi osebni računalniki kot dopolnilo uporabiti tudi računalnik Mac. Dogovorili so se, da bodo v enega od tečajev vključili možnost souporabe naprav, zlasti v luči naraščajoče raznolikosti mobilnih orodij.

Tabela 3.1: Analiza podatkov Programa učitelj-knjižničar

Št.	Vprašanje/ Osrednja tema	Viri podatkov (tj. predstavitevna naloga in/ali ankete)	Prednosti	Področja izboljšav	Spremembe iz predhodnih ugotovitev in razlogi
1	Učne ure	Predstavitevne naloge	Dosledno dobro zasnovan in izveden pouk	Izboljšati element vrednotenja pouka	Drugi elementi pouka so izboljšani zaradi boljše strukture; ocenjevalni vidik se je pojavil kot edini preostali element za izboljšavo
2	Strojna oprema	Razprava učnega osebja	Ustrezno izbrana oprema	Več vaj z različnimi napravami in v različnih računalniških okoljih	Sedaj je na razpolago več naprav
3	Akcijsko raziskovanje	Predstavitevne naloge (potrebni tečajji digitalne družbe)	Višja kakovost raziskovanja	Potreba po več primerih	Izboljšano akcijsko raziskovanje zaradi zgodnje razprave med predavatelji izobraževalne tehnologije in predavatelji učitelj- knjižničarji in zaradi pravočasnih usmerjenih ukrepov
4	Razvoj virov	Predstavitevne naloge	Dosledno visokokakovostni izdelki	Potreba po več učinkovite podpore	Izdelek preide s programskega okolja Flash v programsko okolje Apps
5	Spodbujanje branja	Predstavitevne naloge	Vedno boljši promocijski izdelki	Potreba po več primerih z lokom zgodbe	Podrobnosti naloge so bile spremenjene
6	Katalogizacija	Predstavitevne naloge	Večinoma visokokvalitetna katalogizacija	Ni spletnih tečajev	Enkrat je bil spletni tečaj, vendar nato spremenjen v hibridnega
7	E-portfelj	Predstavitevna naloga	Dobri izdelki; običajno dobre tehnične veščine	Razmišljanje mora biti bolj vsebinsko	Merilo tehničnih veščin je bilo dodano v rubriko, da bi študenti temu elementu posvetili več pozornosti

Svetovalni odbor, ki ga sestavljajo večinoma lokalni delodajalci učiteljev-knjižničarjev, zagotavlja preverjanje dejanskih kompetenc diplomiranih učiteljev-knjižničarjev in spreminjajočih se zahtev šolskih knjižnic. Svetovalni odbor je tako ugotovil potrebo študentov po strokovnem sodelovanju. Posledično so študenti pri pouku informacijske in digitalne pismenosti za pisno nalogo posodobili učna gradiva Združenja šolskih knjižnic Kalifornije.

Univerza je predavatelje spodbudila k načrtovanju programov, ki se sistematično nanašajo na zagotavljanje hibridnih in spletnih tečajev. Spomladi 2017 sta se prijavila dva predavatelja ETEC (en učitelj-knjižničar in en predavatelj izobraževalne tehnologije) in prejela manjša sredstva za razvoj triletnega izvedbenega načrta, ki ga je nato sprejelo vse učno osebje ETEC.

Dober primer analize podatkov je bilo vprašanje študentov s posebnimi potrebami. Tam, kjer je bila ta tema v času predavanj izpostavljena, je učno osebje ETEC opravilo analizo vrzeli. Bralni program je že imel literarni krožek, zato so morale knjige, med katerimi so izbirali, obravnavati mlade s posebnimi potrebami. V program informacijske in digitalne pismenosti je bilo dodanopoglavje o univerzalnem oblikovanju za učenje. Ista predavateljka, ki sta razvila triletni izvedbeni načrt, sta prejela štipendijo, da sta lahko vsaj enega izmed svojih tečajev popolnoma uskladila z Zakonom o Američanih s posebnimi potrebami (ADA)²⁶ in usposobila svoj oddelek za pripravo dostopnih dokumentov. Dodala sta tudi nalogo za usposabljanje študentov pri izdelavi dostopnih dokumentov, s pričakovanjem, da bo njihovo gradivo skušalo biti skladno z Zakonom o Američanih s posebnimi potrebami. Učitelj-knjižničar, član učnega osebja, ki je pomagal razviti interdisciplinarni certifikat Uporabnih študij invalidnosti, ki vključuje vidik izkušenj na terenu, danes koordinira program certifikata. Nekateri študenti izobraževalne tehnologije za pridobitev tega certifikata poslušajo še dodatne tečaje in se s terenskim delom osredotočajo na storitve za učence s posebnimi potrebami.

Analiza podatkov izkušenj na terenu

Terenske izkušnje so še eno področje, ki ga prikazuje analiza programa. Študenti opravijo dve praksi na različnih šolskih stopnjah. Na vsakem mestu morajo:

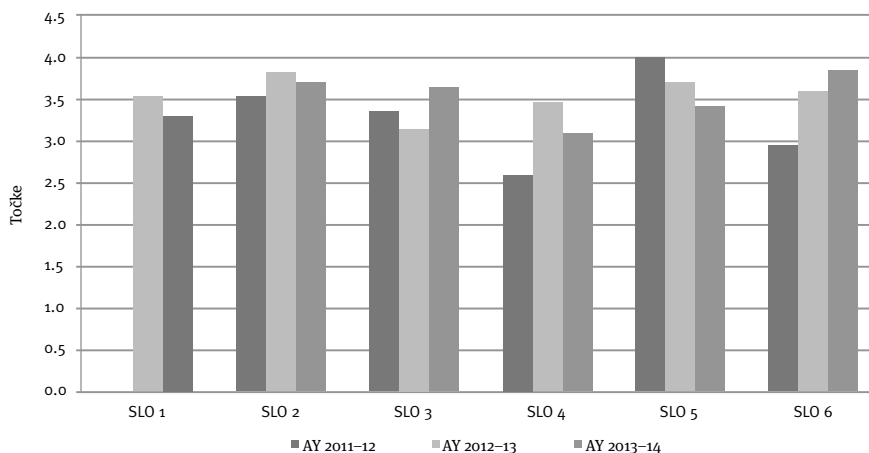
- opraviti etnografsko študijo razreda ali skupine učencev, ki uporabljajo knjižnico;
- s pomočjo razrednega učitelja in podatkov etnografske študije dvakrat poučevati v razredu teh učencev;
- vključiti se v tehnološko izboljšano dejavnost, ki podpira informacijo/znanje in pravičnost/raznolikost;
- vključiti se v dejavnost, ki presega knjižnico samo, da bi ugotovili njeno vlogo v šoli.

26 Op. prev.: Americans with Disabilities Act (ADA)

Podatkovne točke vključujejo tudi študentov dnevnik dejavnosti in ustrezne standarde, e-portfelj dokazil, ki izkazujejo kompetence v programu študentovih učnih izidov (SLO), in sicer pred samoocenjevanjem in po njem, vrednotenje pouka in pisne ocene učitelja-knjižničarja na terenu.

Podatkovne točke so razvrščene v tabeli, merilo za merilom, in jih je treba analizirati glede na vzorce v uspešnosti. Na ta način je mogoče identificirati področja za izboljšave in ustrezno ukrepati. Naslednja slika prikazuje trende uspešnosti študentovih učnih izidov v treh letih.

Primerjava trendov učnih izidov študentov Vodenje v izobraževalni tehnologiji in medijih Šolska leta 2011–2014

Slika 3.1: Primerjava trendov učnih izidov študentov (SLO)

Podatki so pokazali upad komunikacijskih veščin (SLO 5), kar je zahtevalo nadaljnje raziskave. V tem obdobju je bilo v program vpisanih več mednarodnih študentov, kar je prispevalo k temu trendu, komunikacijske veščine pa so lahko vplivale tudi na raziskovanje (SLO 4). Zaradi tega je bil uveden program, ki je nudil več podpore pri pisanju in je študente usmerjal na centre za pomoč pri pisanju, več medsebojnega pregledovanja osnutkov in več v portfeljih prikazanih primerov. Posledično se je ta trend obrnil.

Etnografske študije so potrdile, da bi kandidati lahko uporabili teorijo informacijskega vedenja v novem okolju ter naredili veljavne zaključke in izvedljiva priporočila. Analiza etnografskih študij je privedla do priporočila, da bi morali mentorji na terenu študente dovolj zgodaj spodbujati k izvajanju študije na terenu, da bi lahko s svojimi izkušnjami obogatili sodelovanje pri načrtovanju pouka z učitelji v razredu.

Rezultati programa

Zaradi teh prizadevanj program učitelj-knjižničar na CSULB bolje pripravi učitelje-knjižničarje na digitalno dobo. Program izobraževalne tehnologije se je izboljšal š širitvijo svojih temeljev in perspektive. Študenti izobraževalne tehnologije sodelujejo s študenti za učitelje-knjižničarje, kar vpliva na obe stroki, medtem ko je nekaj študentov izobraževalne tehnologije spremenilo svojo poklicno pot in postali so učitelji-knjižničarji. Povečalo se je tudi število študentov v programih. Organizacijsko je program dosegel visokošolsko, univerzitetno in nacionalno prepoznavnost. Diplomanti programa so postali voditelji v svojem okolju ali okrožju ter na zvezni in nacionalni ravni.

Izzivi

Največji izziv pri združevanju programa je bilo sodelovanje z učnim osebjem izobraževalne tehnologije. Pred združitvijo se programa nista razvijala samo neodvisno, ampak zavestno nista omenjala področja drug drugega. Proces je zahteval medsebojno razumevanje obeh kurikulumov, kot tudi pogajanja o elementih kurikulumov in pedagoškega načrtovanja. Napredek je bil lažji, ko je učno osebje obeh programov razumelo vzajemne prednosti sodelovanja in preoblikovanja svojih programov. Načrtovanje predmetov za študente je bilo med načrtovanjem prehoda včasih zahtevno; univerzitetne vpisne službe so zagrešile manjše spodrseljaje pri zagotavljanju pravih informacij o predavanjih za pripravo urnika, vendar je bila težava počasi rešena.

Analiza podatkov je lahko tudi zahtevna, zlasti če se spremenijo naloge in rubrike. Včasih je sčasoma težko slediti vsem podrobnostim in te spremembe lahko vplivajo na zbrane podatke. Zato mora učno osebje ugotovitve natančno analizirati, pri tem pa upoštevati časovni okvir programskih posegov. V tem pogledu je nenehno izboljševanje resnično premični cilj.

Kaj smo se naučili

Prizadevanja za preoblikovanje in spremljanje programa kažejo, kako so standardi in razvoj programa interaktiven in sodelovalen proces na več ravneh. Delo je težko, a nagrajujoče. Poudarjen je tudi vpliv standardov in sistematičnega ocenjevanja, da bi optimizirali učne izkušnje študentov.

Član učnega osebja učiteljev-knjižničarjev je imel srečo, da je lahko pomagal pri razvoju državnega modela standardov za šolske knjižnice in pri posodabljanju

standardov programa za pripravo učiteljev-knjižničarjev. Te strokovne izkušnje so zagotovile notranji pogled na priznavanje kvalifikacij, kar je pomagalo pri uskladitvi programa za učitelje-knjižničarje na CSULB s standardi in pri opredelitvi vrste dokazil, potrebnih za dokazovanje usposobljenosti študentov. Sodelovanje pri razvoju standardov je pripomoglo tudi k povečanju potreb študentov in praktikov učiteljev-knjižničarjev, medtem ko so imeli študenti tudi priložnost pretehtati osnutek standardov. Študente in učno osebje se spodbuja k sodelovanju v tovrstnih strokovnih dejavnostih, da bi na ta način pomagali oblikovati prihodnost stroke.

Analiza podatkov o študentih po semestrih pomaga prepoznati trende uspešnosti in programa, ki jih je potem mogoče globlje raziskati z individualnimi razgovori, s ciljnim skupinami in z analizo vsebine in tako določiti možne razloge za trende, kakor tudi pomagati učnemu osebju ustvariti ciljno usmerjene posege za izboljšanje uspeha študentov in programa.

Sedaj ko je Ameriško združenje šolskih knjižničarjev objavilo nove standarde (izdane novembra 2017), je treba program za učitelje-knjižničarje na CSULB sistematično pregledati in zagotoviti, da bodo učni izidi študentov še vedno v skladu s standardi, viri in naloge pa v skladu s posodobitvami. Novi standardi bodo prav tako navzkrižno povezani z državnim modelom standardov za šolske knjižnice; to nalogo bo vodil odbor za kurikulum Združenja šolskih knjižnic Kalifornije. Tako prehajanje lahko privede do revizije državnih standardov za knjižnice, kar bo ponovno vplivalo na program za učitelje-knjižničarje. Kljub vsemu pa sodelovanje pri teh pobudah za standarde predstavlja prednost s stališča ustreznosti programa in njegovega sistematičnega izboljševanja.

In rezultat? Bolje pripravljeni učitelji-knjižničarji in bolje pripravljeni učenci starostne skupine K12.

Viri

- American Association of School Librarians. 1998. *Information Power: Building Partnerships for Learning*. Chicago, IL: American Library Association.
- American Association of School Librarians. 2007. *Standards for the 21st Century Learner*. Chicago, IL: American Library Association.
- American Association of School Librarians. 2009. *Empowering Learners: Guidelines for School Library Program*. Chicago, IL: American Library Association.
- American Library Association. 2017. *National School Library Standards for Learners, School Librarians and School Libraries*. Chicago, IL: American Library Association.
- American Association of School Librarians. 2009. *ALA's Core Competencies of Librarianship*. <https://www.ala.org/educationcareers/sites/ala.org.educationcareers/files/content/careers/corecomp/corecompetences/finalcorecompstat09.pdf> Accessed August 8, 2018.
- California. Commission on Teacher Credentialing. 2011. *Teacher Librarian Service Credential*

- and Special Class Authorisation in Information and Digital Literacy Program Standards.* Sacramento: Commission on Teacher Credentialing. <https://www.ctc.ca.gov/docs/default-source/educator-prep/standards/teacher-librarian-service-credential-pdf.pdf>. Accessed August 8, 2018.
- California State Department of Education. 2010. *Model School Library Standards for California Public Schools: Kindergarten Through Grade Twelve*. <https://www.cde.ca.gov/be/st/ss/documents/librystandards.pdf> Accessed August 8, 2018.
- Farmer, L. S. J. 2015. »The Symbiotic Relationship Between Standards and Programmes in School Library Education; California's Experience.« In B. Schultz-Jones, and D. Oberg, eds., *Global Action on School Library Guidelines*, 209–219. Berlin: De Gruyter Saur.
- IFLA/UNESCO School Library Guidelines*. 2002. T. Pemmer Sætre, and G. Willars, International Federation of Library Associations and Institutions, School Libraries and Resource Centres Section. The Hague: International Federation of Library Associations and Institutions.
- International Society for Technology in Education. 2008. *National Educational Technology Standards for Teachers*. Eugene, OR: International Society for Technology in Education.
- National Board for Professional Teaching Standards. 2000. *Library Media Standards*, Arlington, VA: National Board for Professional Teaching Standards.
- National Council for Accreditation of Teacher Education. 2010. *Standards for Teaching Librarian Programs*. Washington, DC: National Council for Accreditation of Teacher Education.

Del 2: Izobraževanje strokovnjakov v šolskem knjižničarstvu

Drugi del knjige obravnava pristope, uporabljene za začetno pripravo šolskih knjižničarjev v formalnih izobraževalnih okoljih, ki so načrtovani za razvoj strokovnjakov z dvojno kvalifikacijo, tj. s kvalifikacijo za poučevanje in za knjižničarstvo.

Jennifer Branch-Mueller in Joanne Rodger

4 Od učitelja do učitelja-knjižničarja: pridobivanje znanja, veščin in odnosov za vodenje v šoli

Izvleček: Poglavje razpravlja o tem, da bi se morala priprava za učitelje-knjižničarje začeti z diplomo iz izobraževanja, ki ji sledijo izkušnje v razredu in nadaljnje izobraževanje v knjižničarstvu. Diploma iz izobraževanja zagotavlja učiteljem-knjižničarjem začetne kompetence pri načrtovanju in ocenjevanju pouka. Izkušnje s poučevanjem v razredu učitelju omogočajo, da se nauči poučevanja, hkrati pa uri v veščinah načrtovanja in ocenjevanja. Nadaljnje izobraževanje v knjižničarstvu zagotavlja kompetence za izbiro in upravljanje virov ter sposobnost spodbujanja pismenosti, branja, informacijske pismenosti in etične uporabe informacij. Učitelji-knjižničarji, ki želijo postati vodilni delavci v šoli, morajo imeti enake kvalifikacije kot drugi vodje v šoli, običajno z diplomsko izobrazbo.

Ključne besede: izobraževanje; izobraževanje na podlagi kompetenc; vodenje; poučevanje; učitelji-knjižničarji; izobraževalni testi in meritve

Uvod

Odraščali sva v šolah z učitelji-knjižničarji. Obe sva hodili v osnovno šolo v Ontariu, Kanada, Jennifer v 70. letih in Joanne v 80. letih 20. stoletja. Ko se ozremo na temeljni dokument *Partnerji v akciji*²⁷ (Ministrstvo za izobraževanje Ontario, 1982), najdemo jasen opis:

Učitelji-knjižničarji zaradi svojih izobrazbenih kvalifikacij in izkušenj kot učitelji v razredu s svojimi kolegi delijo splošno razumevanje učencev in njihov način učenja ter splošno razumevanje učiteljev in njihov način poučevanja. Poleg tega jim usposobljenost in izkušnje z učnimi viri zagotavljajo strokovno znanje, ki lahko prispeva k oblikovanju programov, temelječih na virih (34).

Več kot 35 let pozneje ta opis za nas še vedno velja. Verjamemo, da so učitelji-knjižničarji najprej učitelji; s svojimi kolegi delijo skupno razumevanje in izkušnje, ker so bili najprej učitelji v razredu. Dodatne kvalifikacije v knjižničarstvu pripomorejo k njihovemu temeljnemu izobraževanju in izkušnjam,

---

²⁷ Op. prev: Partners in action – dokument postavlja partnerstvo in sodelovanje kot osnovo za učenje, ki temelji na virih.

ki jih imajo kot učitelji v razredu. *Ifline Smernice za šolske knjižnice* (International Federation of Library Associations, 2015) navajajo: »ker je vloga šolskih knjižnic spodbujati poučevanje in učenje, mora storitve in dejavnosti v šolskih knjižnicah voditi strokovno kompetentno osebje z enako stopnjo izobrazbe in ravnjo usposobljenosti kot jo imajo učitelji, ki poučujejo v razredu«(7).

Kaj je v poimenovanju? Uradno se za opis oseb, ki delajo v šolskih knjižnicah, po vsem svetu uporabljajo izrazi, kot so šolski knjižničar, medijski specialist v šolski knjižnici ali knjižničar. V tem prispevku bomo zagovarjali trditev, da morajo šolske knjižnice, če želijo izpolniti pričakovanje, da šolske knjižnice vzpodbujajo poučevanje in učenje, zaposlovati usposobljene učitelje-knjižničarje. Menimo, da se mora izobrazba učiteljev-knjižničarjev začeti z diplomo za pedagoško usposobljenost, ki ji sledi praktična izkušnja poučevanja v razredu in nato nadaljnje izobraževanje v knjižničarstvu.

Kakšne so strokovne kvalifikacije učiteljev?

Številne države in pristojne institucije po vsem svetu sodelujejo v razpravah in ustvarjajo politike, povezane s strokovnimi standardi za učitelje. Zvezni vladi in vlade provinc/teritorijev v Kanadi in Združenih državah oblikujejo politike za strokovne standarde učiteljev. Tako so na primer v naši okolici pri Alberta Education²⁸ izdali posodobljen dokument *Standardi kakovosti poučevanja*²⁹ za vse učitelje v provinci. S preučevanjem več različnih standardov opazimo, da obstaja veliko skupnih točk, ki obravnavajo osrednje vprašanje: Česa se morajo naučiti učitelji, da bodo učinkoviti učitelji v razredu?

Vsi standardi, ki smo jih preučili (Avstralija, Škotska, Nova Zelandija in Alberta), vključujejo naslednje bistvene kompetence:

- zadostiti strokovni etiki in odgovornosti, hkrati z izpolnjevanjem zakonodajnih, administrativnih in organizacijskih zahtev (Australian Institute for Teaching and School Leadership, 2011);
- podpirati spoznavno, čustveno, družbeno in fizično blagostanje učencev (General Teaching Council for Scotland, 2017);
- spodbujati sodelovalno, vključujoče in razumevajoče učno okolje (Education Council New Zealand, 2013);
- v praksi pokazati znanje in razumevanje o tem, kako se učenci učijo (Education Council New Zealand, 2013);
- učinkovito se odzivati na raznolike jezikovne in kulturne izkušnje, kot tudi na različne prednosti, interese in potrebe učencev (Svet za izobraževanje Nova Zelandija, 2013);

28 Op. prev.: Alberta Education (Ministrstvo za izobraževanje) – nudi podporo učencem, staršem, učiteljem in skrbnikom od storitev v zgodnjem otroštvu do konca izobraževanja v starostni skupini K-12.

29 Op. prev.: teaching quality standards

- načrtovati in oblikovati učne dejavnosti, ki:
  - obravnavajo učne rezultate v kurikularnih dokumentih;
  - upoštevajo in zadovoljujejo vse učenčeve potrebe in sposobnosti;
  - odražajo kratkoročno, srednjeročno in dolgoročno načrtovanje;
  - so za učence raznolike, zanimive in pomembne;
  - zagotavljajo, da učenci nenehno razvijajo veščine pismenosti in matematične pismenosti;
  - upoštevajo lokalne, nacionalne in mednarodne kontekste ter vprašanja na teh nivojih;
  - krepijo sodelovalne sposobnosti dijakov;
  - vključujejo digitalno tehnologijo in vire pri razvijanju veščin digitalne in informacijske pismenosti;
  - uporabljajo različne vire, ki motivirajo, podpirajo in krepijo učenje (Alberta Education, 2018);
- uporabljati prakse učenčevega ocenjevanja in vrednotenja, ki:
  - natančno odražajo učenčeve učne rezultate v kurikularnih dokumentih;
  - spremljajo in dokazujejo učenje učencev z uravnoteženim formativnim in sumativnim preverjanjem;
  - zagotavljajo različne metode, s katerimi lahko učenci dokazujejo dosežke učnih rezultatov;
  - učencem zagotavljajo natančne, konstruktivne in pravočasne povratne informacije o njihovem učenju;
  - podpirajo rabo utemeljene presoje dokazil za ugotavljanje in poročanje o stopnji učenja učencev (Alberta Education, 2018);
- vedeti in razumeti, kako komunicirati z vsemi člani šolske skupnosti (z učenci, starši, učitelji, vodstvom in podpornim osebjem);
- sodelovati z drugimi učitelji pri oblikovanju individualnih in kolektivnih strokovnih zmogljivosti in praks (Alberta Education, 2018);
- sodelovati v stalnem strokovnem izobraževanju in razvoju osebne strokovne prakse (Australian Institute for Teaching and School Leadership, 2011).

Med standardi obstaja velika skladnost glede ključnih kompetenc, ki jih učitelji potrebujejo za začetek poučevanja. Vendar samo izobraževanje učiteljev pred zaposlitvijo ni dovolj, da bi se naučili poučevati. Feiman-Nemser (2001) navaja:

Novi učitelji imajo dve nalogi – morajo poučevati in se hkrati naučiti, kako učiti. Ne glede na to, kako dober je lahko program za pripravo na delo, se je nekaterih stvari mogoče naučiti le z delovno prakso. Izkušnje pred zaposlitvijo postavljajo temelje in dajejo prakso za poučevanje. Prvo srečanje s pravim poučevanjem pa se zgodi, ko učitelji začetniki stopijo v svojo učilnico. (1026)

Raziskave o prvih letih poučevanja nam povedo, da prinesejo učitelji s seboj v razred svoje pretekle izkušnje (Birrell, 1995), osebne lastnosti (Tait, 2008),

pred zaposlitvijo pridobljeno znanje (Towers, 2010), prepričanja (Grossman in Thompson, 2008) in potrebe (Cook, 2009; Farell, 2003). Vemo tudi, da se socializacija v poklic zgodi v prvih letih poučevanja (Cochran-Smith et al., 2010). Strom (2015) trdi, da moramo »povzdigniti razumevanje področja učiteljevega poučevanja kot nenehnega spreminjanja glede na učiteljeve osebne izkušnje, njegove učence, razredni in šolski kontekst ter širše državne in zvezne politike, ki vplivajo na njegovo poučevanje« (329). Čeprav so prva leta poučevanja lahko za učitelje zelo obremenjujoča, ponujajo priložnosti, da se naučijo poučevati in graditi trdoživost, ki je potrebna za vztrajanje v vlogi učitelja (Tait, 2008). Trdimo, da prinašajo izkušnje, ki si jih učitelj pridobi v razredu, »kredibilnost ulice«, ki je potrebna za sodelovanje pri pouku z drugimi učitelji v razredu.

Kakšne so strokovne kvalifikacije knjižničarjev?

Ameriško združenje šolskih knjižničarjev (AASL), ki je oddelek Ameriškega knjižničnega združenja (ALA), je pred kratkim uvedlo *Nacionalne standarde šolskih knjižnic za učence, šolske knjižničarje in šolske knjižnice*³⁰ (2018). Ti novi standardi v kombinaciji s *Standardi za začetno pripravo šolskih knjižničarjev ALA/AASL*³¹, dokumentom iz leta 2010, opisujejo specializirana znanja, veščine in lastnosti (KSA)³², ki jih učitelji-knjižničarji potrebujejo poleg svojega usposabljanja za poučevanje.

Standardi za začetno pripravo šolskih knjižničarjev ALA/AASL (2010) predlagajo, da je treba učitelje ob prehodu iz vloge učitelja v vlogo učitelja-knjižničarji naučiti, kako:

- Podpirati poučevanje za učenje:
  - s poznavanjem učencev in učenja;
  - z učinkovitim in dobro izobraženim učiteljem;
  - z delovanjem kot pedagoški partner;
  - z vključevanjem veščin in izobraževalnih standardov 21. stoletja.
- Podpirati pismenost in branje:
  - s poznavanjem širokega nabora literature v različnih formatih;
  - s spodbujanjem branja;
  - s spoštovanjem raznolikosti formatov in izbire branja;
  - z vključevanjem različnih strategij poučevanja branja.
- Podpirati in spodbujati uporabo informacij in znanj:
  - s podpiranjem učinkovitega in etičnega vedenja pri iskanju informacij;
  - z zagotavljanjem dostopa do informacij;

30 Op. prev.: *National school library standards for learners, school librarians and school libraries*

31 Op. prev.: *ALA/AASL Standards for initial preparation of school librarians*

32 Op. prev.: knowledge, skills, attributes (KSA)

- z omogočanjem učinkovite uporabe informacijske tehnologije;
- z uporabo argumentov pri deljenju novega znanja in izboljševanju prakse.
- Zagovarjati in zagotavljati vodenje glede na vrednote šolskih knjižnic:
  - z mreženjem v knjižnični skupnosti;
  - z vključevanjem v stalni strokovni razvoj;
  - s poudarjanjem vloge šolske knjižnice in njenega vpliva na učne dosežke študentov;
  - z opredeljevanjem deležnikov, ki lahko pomagajo zagovarjati program šolske knjižnice.
- Načrtovati in izvajati programe in storitve šolske knjižnice:
  - z razvijanjem in vodenjem kakovostne zbirke, ki ustreza raznolikim potrebam študentov in učiteljev;
  - s spodbujanjem etičnih načel stroke, vključno z intelektualno svobodo, digitalnim državljanstvom in zasebnostjo;
  - z uporabo argumentov in podatkov za načrtovanje, izvajanje in vrednotenje knjižničnih programov in storitev (ALA/AASL, 2010).

Kompetence pomagajo zagotavljati pogoje, da so novi učitelji-knjižničarji pripravljeni delati v dinamičnih šolskih knjižnicah, ki utelešajo t. i. skupna prepričanja, poglobitna za ta poklic:

1. Šolska knjižnica je edinstven in bistven del učeče se skupnosti.
2. Usposobljeni šolski knjižničarji vodijo učinkovite šolske knjižnice.
3. Učenci naj bodo pripravljeni za študij, kariero in življenje.
4. Branje je srž osebne in akademske kompetence.
5. Intelektualna svoboda je pravica vsakega učenca.
6. Informacijska tehnologija mora biti ustrezno vključena in enakopravno dostopna. (AASL, 2018, 3)

Skupna prepričanja utrjujejo šest, t. i. skupnih temeljev, ki poudarjajo nove temeljne izobraževalne zasnove *Nacionalnih standardov šolskih knjižnic za učence, šolske knjižničarje in šolske knjižnice*, to so poizveduj, vključuj, sodeluj, skrbi za, raziskuj in ukvarjaj se.

Postati učitelj-knjižničar

Priprava učiteljev, da postanejo učitelji-knjižničarji, zahteva posebno usposabljanje in izobraževanje. Izobraževanje učiteljev-knjižničarjev bi se moralo osredotočati na kompetence, opredeljene v zgoraj navedenih standardih, kot tudi graditi strokovne dispozicije. Katz (1993) dispozicijo definira kot »težnjo po pogostem, zavestnem in prostovoljnem izkazovanju vedenjskega vzorca, ki je usmerjen k širokemu cilju« (3. odstavek). Jones in Bush (2009) predlagata, naj temeljne dispozicije učiteljev-knjižničarjev vključujejo »enako skrb za vsakega študenta, prepričanje, da se lahko vsak študent uči, in razumevanje pravičnega dostopa do virov, kar vodi do pravičnosti za vse študente« (12).

Kimmel, Dickinson in Doll (2012) nadaljujejo preučevanje dispozicij z raziskavo, ki vključuje tri fokusne skupine 71 šolskih knjižničarjev. Z analizo so odkrili t. i. dispozicijski kontinuum:

- od strokovne presoje do zagovornišтва;
- od knjižnice do skupnosti;
- od priljudnega do odprtega;
- od medsebojnega povezovanja do sodelovanja;
- od etičnega do oblikovanja etike;
- od ljubezni do učenja do strokovne rasti;
- od spodbujevalnega do prilagodljivega (Kimmel, Dickinson in Doll, 2012, Findings, 1. odstavek).

Avtorice so zaključile, da »v kontekstu izobraževanja za šolsko knjižnico vidimo potrebo po tem, da učno osebje modelira dispozicije in ustvari izkušnjo, ki preizkuša in podpira učence pri ravnanjih, ki so dokaz dispozicij, in ko razmišljajo o teh ravnanjih« (Kimmel, Dickinson in Doll, 2012, Conclusions, 2. odstavek). Ko učitelji postanejo učitelji-knjižničarji, se premikajo vzdolž vsakega od kontinuumov: »To omogoča [novim učiteljem-knjižničarjem], da v procesu sprememb razmislijo o sebi in o strokovnih dispozicijah kot o nastajajočih in nepopolnih« (Kimmel, Dickinson in Doll, 2012, Conclusions, 2. odstavek). Kontinuumi zagotavljajo okvir strokovne rasti, kjer »ne gre za vprašanje, ali določeno dispozicijo imamo ali je nimamo, ampak nivo in proces« (Kimmel, Dickinson in Doll, 2012, Conclusions, 4. odstavek).

Obstaja veliko raziskav o identiteti učitelja in usposabljanju pred nastopom službe, ki nam pomagajo seznaniti se z izkušnjami učiteljev-knjižničarjev začetnikov (glej na primer Battey in Franke, 2008; FlorioRuane in Williams, 2008; Horn et al., 2008; Olsen, 2008; Thomas in Beauchamp, 2007). Thomas in Beauchamp poudarjata, da sta uspeh in dobro počutje v novem poklicu odvisna od močnega občutka poklicne identitete. Horn et al. (2008) nam povedo, da so

»izobraževalne identitete nenehen projekt, zgradba identitete pa je produktivno mesto za povezovanje z lastnimi učnimi cilji učiteljev začetnikov« (70). Battey in Franke pa nas opominjata, da »svojih identitet ne razvijamo v osami« (2008, 128) in da »lokalne skupnosti omejujejo izbor različnih praks, do katerih imajo učitelji dostop« (2008, 129). Florio-Ruane in Williams (2008) nas spodbujata, da preučujemo »zgodbe o svojih lastnih poteh in zgodbe o poteh drugih ... kot pomemben del razvoja posameznikove identitete, ne le kot učitelja – ampak kot člana širšega učiteljskega poklica« (8). Enyedy, Goldberg in Welsh (2006) nas opominjajo, da se učitelji lahko spopadajo z »mnogimi nasprotujočimi se prepričanji, cilji in znanjem« (91). Olsen spodbuja k vključevanju avtobiografij o učenju in poučevanju, pogovorov o protislovljih ter k posvečanju formalne pozornosti osebnim in čustvenim učinkom prehodov identitet (2008, 38).

Učitelji-knjižničarji potrebujejo formalne učne izkušnje, da jih lahko prenesejo iz učilnice v knjižnico. Formalna izobrazba je ključna za pripravo učiteljev, da postanejo učitelji-knjižničarji, pa tudi za povezovanje učiteljskega poklica s poklicem knjižničarja. Mednarodna zveza bibliotekarskih društev in ustanov (Ifla) prepoznava ključne kvalifikacije poklicnega šolskega knjižničarja, ki združuje obe vlogi. Kvalifikacije šolskega knjižničarja po Ifli obsegajo:

- poučevanje in učenje, kurikulum, pedagoško načrtovanje in izvajanje pouka;
- upravljanje programa – načrtovanje, razvoj/oblikovanje, izvajanje, vrednotenje/izboljševanje;
- razvoj zbirke, hranjenje, organizacijo, iskanje in uporabo;
- informacijske procese in vedenja – pismenost, informacijsko pismenost, digitalne pismenosti;
- bralno zavzetost;
- poznavanje otroške in mladinske književnosti;
- znanja o motnjah, ki vplivajo na branje;
- komunikacijske in sodelovalne veščine;
- digitalne in medijske veščine;
- etiko in družbeno odgovornost;
- storitve za javno dobro – odgovornost do javnosti/družbe;
- zavezanost vseživljenjskemu učenju z nenehnim strokovnim razvojem;
- socializacijo na področju šolskega knjižničarstva, njegovo zgodovino in vrednote (Ifla, 2015, 26).

Razvoj strokovnih kompetenc in dispozicij učitelja-knjižničarja je moč doseči na različne načine, običajno z diplomskim in drugim študijskim programom ali z nenehnim strokovnim izpopolnjevanjem po pridobljeni izobrazbi s področja poučevanja ali knjižničarstva. Cilj izobraževanja učiteljev-knjižničarjev je posodabljanje ter povezovanje poučevanja in knjižničarskih veščin.

Vodilna vloga učitelja-knjižničarja

Za nekatere učitelje-knjižničarje je lahko prevzem vodilne vloge v šoli sporen. Obergova (2018) je opozorila, da

čeprav šolski knjižničar običajno deluje kot strokovni vir učiteljem in se od njega pričakuje, da bo načrtoval in poučeval skupaj s kolegi, je ideja, da bi šolski knjižničar prevzel vodilne dejavnosti v šoli, manj sprejemljiva. Vendar pa je iz raziskave jasno, da mora šolski knjižničar poskrbeti za interno usposabljanje svojih kolegov na delovnem mestu. To je tako zato, ker številne dejavnosti, ki prispevajo k uspešnemu učenju in poučevanju v izobraževanju učiteljev, v preteklosti niso bile dovolj poudarjene in ker so šole obremenjene s stalnimi spremembami v učnih načrtih, pedagogiki, virih in tehnologijah. Podporni strokovni razvoj je pogosto najbolje zagotoviti na ravni šole ali okrožja, kjer se učitelji in šolski knjižničarji učijo skupaj, takšni interni programi pa zahtevajo vodstvene sposobnosti. (29)

Ifla (2015) pravi, da »kjer se pričakuje, da bo šolski knjižničar prevzel vodilno vlogo v šoli, mora imeti šolski knjižničar enako raven izobrazbe in priprav kot drugi vodje v šoli, kot so na primer delavci v upravi in specialni pedagogi« (25). Dotson in Jones (2011) sta v svoji pregledni raziskavi, ki zajema 149 pred kratkim diplomiranih šolskih knjižničarjev (»diplomanti univerze na jugovzhodu ZDA v obdobju petih let«) (Method, 2. odstavek), poročala o treh glavnih trendih v razvoju vodenja. Prvi trend, o katerem so poročali raziskovalci, je pokazal, da so šolski knjižničarji še naprej »zelo tradicionalni v svojem pristopu do poučevanja in učenja« (Dotson in Jones, 2011, Findings, 1. odstavek). Drugi trend je pokazal, da je »manj kot 30 % udeležencev navedlo, da so delovali v svetovalnih odborih ali komisijah za medije in tehnologijo«. Ugotovitve so pokazale, da »so šolski knjižničarji dokaj statični v svojem pristopu k vodilni vlogi na področju tehnologije, k vlogi, za katero bi morali biti v idealnem primeru pripravljene« (Dotson in Jones, 2011, Findings, odstavek 2–3). O tretjem trendu sta poročala Dotson in Jones:

Približno 70 % jih je poročalo, da delujejo v vodstveni skupini ali skupini za izboljšanje šole. Te spodbudne številke, predvsem glede na knjižničarje, ki sodelujejo v delovnih skupinah za ciljno usmerjanje programov in upravljanje svojih šol, poudarjajo prisotnost knjižničarja v vodstvu šolske skupnosti in kažejo na pomen priprave šolskih knjižničarjev na vodenje po diplomi in vstopu v stroko. (Findings, 5. odstavek)

Raziskava o edinstvenih strokovnih učnih potrebah učiteljev-knjižničarjev kaže na to, da »interakcija z drugimi strokovnjaki šolskih knjižnic ni reden pojav« (Mardis in Hoffman, 2007, Online focus groups as a motivator for decreasing educator isolation section, 2. odstavek). Zagotavljanje možnosti učiteljem-knjižničarjem za razmislek in povezovanje je tako povzročilo »občutek

skupnih možnosti (nisem samo jaz tak), kot tudi priložnost za učenje uspešnih strategij za šolske knjižnice, ki so imele takojšnji učinek (to želim preizkusiti tudi sam)« (Mardis in Hoffman 2007, Online focus groups as a motivator for decreasing educator isolation section, 2. odstavek). Študija je pokazala, kako pomembno je omogočiti novim učiteljem-knjižničarjem, da razmislijo o svojih izkušnjah, vzpostavijo povezave s prejšnjim formalnim in informacijskim učenjem in svojo novo vlogo ter razmišljajo o svoji novi identiteti.

Johnston in Green (2018) sta opozorila:

Ker je v šolskem knjižničarstvu narasla potreba po vodstvenih veščinah, se je več raziskovalnih študij osredotočilo na pripravljalne programe in skušalo ugotoviti, ali se ti spreminjajo, da bi zadostili povečanemu povpraševanju (na primer Dotson in Jones, 2011; Everhart in Dresang, 2007; Hanson-Bauldauf in Hughes-Hassell, 2008; Hughes-Hassell in Hanson-Bauldauf, 2008; Johnston, 2012; Johnston et al., 2012; Mardis, 2013; Moreillon, 2013; Moreillon, Kimmel in Gavigan, 2014; Smith, 2011). Rezultati študij so pokazali, da aktivni šolski knjižničarji niso verjeli, da sta jih izobraževanje in pripravništvo pripravila na vodstvene vloge. Šolski knjižničarji so poročali, da so vključeni v različne vodstvene dejavnosti v svojih šolah, vendar te ne presegajo tradicionalnih vodstvenih dejavnosti, kot so vodstvene skupine na nivoju šole (Dotson in Jones, 2011; Everhart, Mardis in Johnston, 2011; Johnston et al., 2011) (13).

Treba je narediti več za to, da se učitelji-knjižničarji pripravijo na prevzem vodstvenih vlog v svojih šolah, okrožjih in tudi drugod.

Zaključek

Vloga učitelja-knjižničarja je kompleksna in zahtevna. Učitelji, vodstveni delavci in študenti pričakujejo, da bodo učitelji-knjižničarji dobro seznanjeni z viri (kot so otroška književnost in podporna gradiva za učne načrte). Vendar usposobljeni učitelji-knjižničarji naredijo še mnogo več. Podpirajo celotno šolo, tako da se osredotočajo na branje in pismenost, modelirajo učne prakse, vključujejo tehnologijo, spodbujajo informacijsko in digitalno pismenost, spodbujajo raziskovanje in zagovarjajo intelektualno svobodo. Učitelji-knjižničarji so zaradi svojega znanja, veščin in izkušenj v edinstvenem položaju, da prevzamejo v šoli vodilno vlogo.

Zato verjamemo, da učitelji-knjižničarji potrebujejo diplomu iz poučevanja, izkušnje kot razredni učitelji in nadaljnjo visokošolsko ali univerzitetno izobrazbo za razvoj kompetenc v knjižničarstvu.

Viri

- Alberta Education. 2018. *Teaching Quality Standards*. Edmonton, Canada: Author. https://education.alberta.ca/media/3739620/standardsdoc-tqs_fa-web-2018-01-17.pdf. Accessed August 17, 2018.
- American Association of School Librarians. 2018. *AASL Standards Framework for Learners*. <http://standards.aasl.org/wp-content/uploads/2017/11/AASL-Standards-Framework-for-Learners-pamphlet.pdf>. Accessed August 17, 2018.
- American Library Association & American Association of School Librarians 2010. *ALA/AASL Standards for Initial Preparation of School Librarians*. http://ala.org/aasl/sites/ala.org/aasl/files/content/aasleducation/schoollibrary/2010_standards_with_rubrics_and_statements_1-31-11.pdf. Accessed August 17, 2018.
- Australian Institute for Teaching and School Leadership. 2011. Australian Professional Standards for Teachers. <https://www.aitsl.edu.au/teach/standards>. Accessed August, 17, 2018.
- Bathey, D. and M. L. Franke. »Transforming Identities: Understanding Teachers across Professional Development and Classroom Practice.« *Teacher Education Quarterly*, 35, no. 3(2008):127–149.
- Birell, J. »Learning How the Game is Played: A Beginning Teacher’s Struggle to Prepare Black Youth for a White World.« *Teaching and Teacher Education* 11, no. 2 (1995):137–147.
- Bransford, J., L. Darling-Hammond, and P. LePage. 2005. “Introduction.” *In Preparing Teachers for a Changing World: What Teachers Should Learn and be Able to do*, edited by L. Darling-Hammond and J. Bransford. San Francisco: Jossey-Bass.
- Cochran-Smith, M. “The Unforgiving Complexity of Teaching: Avoiding Simplicity in the Age of Accountability.” *Journal of Teacher Education* 54, no. 1 (2003): 3–5.
- Cochran-Smith, M., M. Cannady, K. P. McEachern, P. Piazza, C. Power, and A. Ryan. 2010. “Teachers’ Education, Teaching Practice, and Retention: A Cross-Genre Review of Recent Research.” *Journal of Education* 191, no. 2: 19–31.
- Cook, J. “Coming Into my Own as a Teacher”: Identity, Disequilibrium, and the First Year of Teaching.” *The New Educator* 5, no. 4 (2009): 274–292.
- Dotson, K. B., and J. L. Jones. “Librarians and Leadership: The Change We Seek.” *School Libraries Worldwide* 17, no. 2 (2011). <http://www.iasl-online.org/publications/slw/index.html>. Accessed August 17, 2018.
- Education Council New Zealand. 2013. *Practising Teacher Criteria*. <https://educationcouncil.org.nz/content/practising-teacher-criteria-o>. Accessed August 17, 2018.
- Enyedy, N., J. Goldberg, and K. M. Welsh. “Complex Dilemmas of Identity and Practice.” *Science Education* 90, no. 1 (2006): 68–93.
- Farrell, T. “Learning to Teach English During the First Year: Personal Influences and Challenges.” *Teaching and Teacher Education* 19, no. 1 (2003): 95–111.
- Feiman-Nemser, S. »From Preparation to Practice: Designing a Continuum to Strengthen and Sustain Teaching.« *Teachers College Record* 103, no. 6(2001):1013–1055
- Florio-Ruane, S., and L. G. Williams. “Uncovering Paths to Teaching: *Teacher Identity and the Cultural Arts of Memory*.” *Teacher Education Quarterly* 35, no. 3 (2008): 7–22.
- General Teaching Council for Scotland. 2017. *Professional Standards*. <http://www.gtcs.org.uk/professional-standards/professional-standards.aspx>. Accessed August 17, 2018.
- Grossman, P., and C. Thompson. “Learning from Curriculum Materials: Scaffolds for New Teachers?” *Teaching and Teacher Education* 24, no. 8 (2008): 2014–2026.

- Horn, I. S., S. B. Nolen, C. Ward, and S. S. Campbell. "Developing Practices in Multiple Worlds: The Role of Identity in Learning to Teach." *Teacher Education Quarterly* Summer (2008): 61–72.
- International Federation of Library Associations. 2015. *IFLA School Library Guidelines*, 2nd Edition. Written by the IFLA School Libraries Section Standing Committee. Edited by B. A. Schultz-Jones, and D. Oberg, with contributions from the International Association of School Librarianship Executive Board. <https://www.ifla.org/files/assets/school-libraries-resource-centers/publications/ifla-school-library-guidelines.pdf>. Accessed August 17, 2018.
- Johnston, M., and L. S. Green. "Still Polishing the Diamond. School Library Research over the Last Decade." *School Library Research* 21 (2018): 1–63. http://www.ala.org/aasl/sites/ala.org/aasl/files/content/aaslpubsandjournals/slr/vol21/SLR_StillPolishing_V21.pdf. Accessed August 17, 2018.
- Jones, J., and G. Bush. "What Defines an Exemplary School Librarian: An Exploration of Professional Dispositions." *Library Media Connection* 27, no. 6 (2009): 28–30. <http://www.librarymediaconnection.com/lmc/>. Accessed August 17, 2018.
- Katz, L. G. 1993. *Dispositions as Educational Goals*. <http://www.ericdigests.org/1994/goals.htm>. Accessed August 17, 2018.
- Kimmel, S. C., G. K. Dickinson, and C. A. Doll. "Dispositions in the Twenty-First Century School Library Profession." *School Libraries Worldwide* 18, no. 2 (2012).
- Lynn, S. K. "The Winding Path: Understanding the Career Cycle of Teachers." *The Clearing House* 75, no. 4 (2002): 179–182. http://www.tandfonline.com/loi/vtch20#VT_uPWakVhA. Accessed August 7, 2018.
- Mardis, M. A., and E. S. Hoffman. 2007. "Getting Past "Shhh:" Online Focus Groups as Empowering Professional Development for Teacher Librarians." *In Proceedings of the International Association for School Librarians Annual Conference*. 16–20 July, 2007. National Taiwan Normal University, Taipei, Taiwan.
- National Education Association. Center for Great Public Schools. 2017. *Great Teaching and Learning: Creating the Culture to Support Professional Excellence*. Washington, DC: National Education Association. <http://www.nea.org/assets/docs/Great%20Teaching%20and%20Learning%20Report.pdf>. Accessed August 17, 2018.
- Oberg, D. "New International School Library Guidelines." *Knowledge Quest* 46, no. 5 (2018): 24–31.
- Organisation for Economic Co-operation and Development. 2013. *Teachers for the 21st Century: Using Evaluation to Improve Teaching*. OECD Publications. <http://www.oecd.org/site/eduistp13/TS2013%20Background%20Report.pdf>. Accessed August 17, 2018.
- Olsen, B. "How Reasons for Entry into the Profession Illuminate Teacher Identity Development." *Teacher Education Quarterly Summer*, 23–40 (2008).
- Ontario Ministry of Education. 1982. *Partners in action*. Toronto, Ontario, Canada: Queen's Printer. http://www.accessolaz.com/data/6/rec_docs/partners.pdf. Accessed August, 17, 2018.
- Strom, K. J. "Teaching as Assemblage: Negotiating Learning and Practice in the First Year of Teaching." *Journal of Teacher Education* 66, no. 4 (2015): 321–333.
- Tait, M. "Resilience as a Contributor to Novice Teacher Success, Commitment, and Retention." *Teacher Education Quarterly* 35, no. 4 (2008): 57–75.
- Thomas, L., and C. Beauchamp. "Learning to Live Well as Teachers in a Changing World: Insights into Developing a Professional Identity in Teacher Education." *Journal of Educational Thought* 41, no. 3 (2007): 229–243.

Towers, J. “Learning to Teach Mathematics through Inquiry: A Focus on the Relationship Between Describing and Enacting Inquiry-oriented Teaching.” *Journal of Mathematics Education* 13, no. 3 (2010): 243–263.

Pascale Peurot, Cécile Chabassier, Anaïs Denis, Valérie Glass
in Magali Bon

5 Začetno usposabljanje učiteljev-knjižničarjev v Franciji: k izgradnji fasetne poklicne identitete

Izvleček: Francija je ena redkih držav, ki je ustvarila poenoteno vlogo učitelja-knjižničarja (*professeur documentaliste*) z zadolžitvami v srednjih šolah, tako za poučevanje informacijske pismenosti kot za upravljanje dokumentarnega informacijskega sistema v izobraževalne namene. Zaradi dvojne zasidranosti učitelja-knjižničarja v učiteljski in knjižničarski poklic bi jim moralo njihovo izobrazbeno ozadje omogočiti izgradnjo znanstvenega znanja in strokovnih kompetenc na presečišču dveh običajno ločenih področij. Specifičnost njihovega poslanstva v višjih in visokih šolah zahteva od njih veliko sposobnost, da se umeščajo v poklicno okolje, ki jim pripisuje nejasno vlogo. Gradnja profesionalizma v začetnem usposabljanju mora zato poudarjati afirmacijo poklicne identitete, ki je večplastna in ni brez napetosti. Primer usposabljanja, ki ga izvaja Visoka šola za poučevanje in izobraževanje (ÉSPÉ) na Akademiji Limoges, opisuje izvajanje izobraževalnih strategij in vloge različnih akterjev, ki so pomembni pri krepitvi večšin in strokovne identitete profila *professeur documentaliste* začetnika v stroki.

Ključne besede: knjižničarsko izobraževanje; šolski knjižničarji; učitelji-knjižničarji; Akademija Limoges; Francija

Dokumentacijski in informacijski centri (CDI): nacionalni okvir

Dinamika pedagoške inovacije, ki jo je začel francoski izobraževalni sistem leta 1968, je bila osredotočena predvsem na učenčevo delo in kulturne dejavnosti, kar je leta 1973 privedlo do oblikovanja dokumentacijskih in informacijskih centrov. Vse srednje šole so postopoma pridobile te dokumentarne strukture z jasno izraženo izobraževalno in pedagoško funkcijo. Bibliotekarji-dokumentalisti, ki so jih vodili, so se usposabljali s pomočjo nadaljnjega izobraževanja: obiskovali so nacionalne tečaje za izobraževanje učiteljev, ki jih je organiziral Nacionalni inštitut za pedagoške raziskave (INRP). Nato so v 80. letih 20. stoletja tečaje za nadaljnje izobraževanje organizirale regionalne izobraževalne oblasti.

Izjavi o poslanstvu iz leta 1977 in leta 1986, ki ju je objavilo Ministrstvo za izobraževanje, sta postopoma utrdili vlogo osebja, odgovornega za informacijske in dokumentacijske centre (CDI), ki delujejo na stičišču treh pristopov: 1) izobraževalnega, zasidranega v pedagogiki, izobraževalnih poklicih in osredotočenega na aktivne pedagoške vrednote in pristope; 2) dokumentarnega, zasidranega v informacijskih znanostih, informacijskih poklicih in osredotočenega na informacijske procese; 3) kulturnega, zasidranega v knjižničarstvu, knjižničnih poklicih in osredotočenega na branje. Poklicno kulturo, ki je značilna za ta »tretji poklic« (Fabre, 2011), je že od začetka zaznamovala hibridnost, ki poudarja njegovo bogastvo, vendar hkrati prispeva k težavam pri pridobivanju razumevanja s strani drugih deležnikov v izobraževalnem procesu.

Dejavnost v CDI-jih zaposlenih učiteljev ali knjižničarjev, ki še niso bili poimenovani *professeur documentaliste*, in še bolj Zveze združenj dokumentalistov in bibliotekarjev v nacionalnem izobraževanju (FADBEN), ustanovljene leta 1972, je odigrala pomembno vlogo pri izgradnji profesionalizacije, usmerjene k pedagoškim obveznostim. To je leta 1989 pripeljalo do uvedbe spričevala o usposobljenosti za poučevanje na drugi stopnji (CAPES) v dokumentarnih tehnikah in znanosti, ki je prepoznalo status in vloge profila *professeur documentaliste* v učiteljskem poklicu. Sprememba imena organizacije v Združenje učiteljev-knjižničarjev v nacionalnem izobraževanju (APDEN) leta 2016 pomeni doseženo soglasje o njihovi identiteti učiteljev.

V informacijski družbi se je poslanstvo učiteljev-knjižničarjev razvilo v odločnejšo specializacijo na področju informacijskih in komunikacijskih znanosti ter povečano odgovornost znotraj šole. To potrjujeta dve nedavni uradni besedili: *Referenčni sistem strokovnih kompetenc za pedagoške poklice*³³ (Ministère de l'Éducation Nationale, de l'Enseignement Supérieur et de la Recherche, 2013), ki obravnava učitelje vseh predmetov, s posebnim razdelkom, posvečenim profilu *professeur documentaliste*, skupaj z novo izjavo o poslanstvu, ki navaja, da je *professeur documentaliste* »enseignant et maître d'œuvre de l'acquisition par tous les élèves d'une culture de l'information et des médias«; je tudi »maître d'œuvre de l'organisation des ressources documentaires de l'établissement et de leur mise à disposition«; in še »acteur de l'ouverture de l'établissement sur son environnement éducatif, culturel et professionnel«³⁴ (Ministère de l'Éducation Nationale, de l'Enseignement Supérieur et de la Recherche, 2017).

Kljub temu pa so pričakovanja izobraževalne sfere glede pedagoškega poslanstva strokovnjaka *professeur documentaliste* nedosledna in neuskaljena.

33 Op. prev.: *Référentiel des compétences professionnelles des métiers du professorat de l'éducation*

34 Op. prev.: »učitelj in projektni vodja osvajanja medijske in informacijske kulture za vse učence«; je tudi »mojster organizacije dokumentarnih virov ustanove in njihove razpoložljivosti«; in še »nosilec odpiranja ustanove v njeno izobraževalno, kulturno in poklicno okolje«.

Professeurs documentalistes so učitelji brez učnega načrta in dodeljenih razredov; sami morajo opredeliti natančen kurikulum z elementi, ki jih bodo posredovali študentom na področju informacijske pismenosti in osvojiti strategije za zagotavljanje učinkovitega učenja. Zato je njihov uradni status še naprej pod vprašanjem; šolsko knjižničarstvo je zato razdeljeno področje in začetniki v poklicu morajo hitro prepoznati njegove protagoniste in stališča.

Začetno usposabljanje učiteljev v Franciji je od leta 2013 predmet prenovljene sheme z ustanovitvijo magistrskega študija po MEEF³⁵ (Ministère de l'Éducation Nationale, de l'Enseignement Supérieur et de la Recherche, 2017), ki se izvaja v 32 visokih šolah za poučevanje in izobraževanje (ÉSPÉ) po vsej Franciji. Taka šola zagotavlja akademsko okolje, ki združuje univerzitetne predavatelje in raziskovalce, predavatelje-praktike in praktike iz dejavnosti (srednješolske učitelje, svetovalce za izobraževanje, ravnatelje in inšpektorje) za usposabljanje strokovnjakov v praksi (Schön, 1994). Vsak udeleženec obvlada znanje svoje specialnosti in zasidra svojo dejavnost v skupno kulturo, ki jo delijo vsi dejavniki izobraževalnega sistema.

Bodoči *professeurs documentalistes* sledijo dvoletnemu izobraževalnemu programu, ki jih pripravlja na pridobitev spričevala o usposobljenosti za poučevanje na drugi stopnji (CAPES) in jih skupaj z bodočimi učitelji drugih predmetov med usposabljanjem za raziskave in z njihovim izvajanjem podpira pri gradnji profesionalizma. Po uspešno opravljenem državnem natečajnem izpitu s spričevalom (CAPES), ki ga je mogoče pridobiti v prvem letu magistrskega študija ali pozneje, ima približno 150 uspešnih kandidatov eno leto status pripravnika, preden po končanem magistrskem študiju in opravljenem pripravništvu postanejo stalni javni uslužbenci.

Univerzitetno usposabljanje na Visoki šoli za poučevanje in izobraževanje (ÉSPÉ) Akademije Limoges

Šolsko okrožje Limoges je precej majhno, je v središču Francije in z univerzo, ki šteje 16.000 študentov. ÉSPÉ je del univerze in vsako leto sprejme okoli 700 študentov, ki želijo postati samostojni svetovalci za izobraževanje, osnovnošolski učitelji in predmetni učitelji na višjih in visokih šolah, ter približno 20 študentov, ki želijo postati *professeurs documentalistes*. Za študente, ki želijo postati *professeurs documentalistes*, je ne glede na to, ali so na začetnem usposabljanju, se vračajo v šolo ali se poklicno prekvalificirajo, to

35 Op. prev.: magistrski študij za poklice v poučevanju, izobraževanju in usposabljanju

zelo pogosto pozna izbira na njihovi akademski ali strokovni poti. Zelo majhen delež jih prihaja z informacijskega ali dokumentacijskega področja; večina jih prihaja s področja družboslovja in humanistike, književnosti, jezikov, umetnosti ali drugih področij. Pred pedagoškim timom na magistrskem študiju je torej pravi izziv: v dveh letih zgraditi motivacijo, kompetence in poklicno identiteto študentov, ki vstopajo v izobraževanje brez posebnih predpogojev.

Vsebina usposabljanja na ÉSPÉ

Trenutni model programov usposabljanja je skladen z okvirom, ki ga priporoča Ifla (Mednarodna zveza bibliotekarskih društev in ustanov): »poleg temeljnih kompetenc knjižničarstva bi moral kurikulum vključevati razumevanje izobraževanja (učenje, kurikulum, poučevanje), kompetenc digitalne tehnologije in družbenih medijev, mladostnikov, kulture in pismenosti« (Ifla, 2015, 27). Model združuje specifično poučevanje o informacijski pismenosti in njenem uvajanju v šolskem okolju (707 ur) s skupnim poučevanjem skupin študentov vseh predmetov o praktičnem okolju in položaju učitelja (108 ur); vključuje tako izobraževalni kot pedagoški pristop do digitalnih orodij in se zaključí s spričevalom (Ministère de l'Éducation Nationale, de l'Enseignement Supérieur et de la Recherche, 2015). To zelo intenzivno teoretično usposabljanje, ki se odvija tri dni v tednu, se zaključí s pripravništvom, kjer so študenti na nadzorovani praksi in lahko kasneje prevzamejo polno odgovornost kot diplomanti državnega natečajnega izpita.

Prvo študijsko leto na informacijskem in dokumentacijskem področju poudarja znanstvena znanja in dokumentarne tehnike z vidika natečajnih izpitov (Maury, 2014), hkrati pa študentom omogoča, da se uvrstijo med dejavnike strokovnega področja, močno vpetega v dinamiko dejavnosti. Prvi semester je posvečen epistemologiji in konceptom ter temeljnim modelom informacijskih in komunikacijskih znanosti. Poudarek je na odkrivanju raziskovalnega področja v zvezi z informacijskim poukom, bolj tehničen pristop k dokumentarni funkciji pa se z enotedensko prakso postopoma usmerja v specifično šolsko okolje. Drugi semester se osredotoča na globlje razumevanje informacijske ekonomije in prava ter bralne mediacije, medtem ko priprava, izvajanje in analiza pedagoške dejavnosti potekajo s pomočjo 60-urnega pripravništva z mentorjem. V drugem letu magistrskega študija se usposabljanje osredotoča na pripravo v kontekst umeščenih učnih projektov, upravljanje dokumentarnega informacijskega sistema šole, knjižnično politiko in sodelovalno prakso.

Glede skupnega jedra se študenti izmenjujejo in sodelujejo s študenti drugih predmetov, da bi razvili skupno kulturo in medsebojna znanja, potrebna za

strokovno sodelovanje: »sodelovanje je bistveni del dela šolskega knjižničarja« (Ifla, 2015, 28). V prvem letniku se skupno jedro osredotoča na koncept prakse, vključno z zgodovino izobraževalnega sistema, šolskimi vrednotami, cilji obveznega šolanja, pravicami in obveznostmi učitelja ter šolsko javnostjo, in sicer glede na sociologijo in psihologijo mladostnikov, študente s posebnimi izobraževalnimi potrebami in vključevanje v šolo. V drugem letniku se skupno jedro ukvarja s strokovnimi dejanji, ki vključujejo glasovni nastop, skupinsko delo, avtoriteto in zaupanje v razredu, diferencirani pouk, vodenje učenca in skupno transdisciplinarno poučevanje, vključno z medijsko in informacijsko pismenostjo, umetniškimi in kulturnimi izobraževanje in izobraževanjem v trajnostnem in okoljskem razvoju. Skupno jedro dopolnjuje sodobni jezikovni pouk.

Pedagoški pristopi

Učno osebje na magistrskem študiju vključuje ducat usposobljenih *professeurs documentalistes*, večina jih dela tudi na višjih in visokih šolah, sedem univerzitetnih predavateljev in raziskovalcev informacijskih in komunikacijskih znanosti in drugih predmetov, kot so pedagoške vede, psihologija, sociologija, zgodovina znanosti in književnosti, pa tudi dvajset strokovnjakov z drugih področij, vključno s strokovnimi delavci v izobraževanju, ravnatelji, inšpektorji in knjižničarji, ki se občasno pridružijo. Predavanja so pogostejša na začetku študijskega programa, vendar jih postopoma nadomeščajo pristopi usposabljanja s poudarkom na aktivnostih in sodelovanju. Študentovo ocenjevanje postavlja stalno ocenjevanje na osrednje mesto; strokovni testi in sprotno formativno spremljanje znanja so del postopnega učenja že od prvega semestra dalje.

V prvem letniku si študenti na delavnici v parih delijo učno literaturo o informacijski in komunikacijski znanosti ali raziskavah na področju informacijskega poučevanja (na primer leta 2016 o transpismenosti); študenti se tudi naučijo, kako uporabiti to literaturo za skupno oblikovanje utemeljenega stališča o elementih strokovnih praks, ki jih opazijo ali izvajajo med pripravništvom.

Učne delavnice, osredotočene na medijsko in informacijsko pismenost (MIL), so predpisane v obeh letih študija in so namenjene sestavljanju in analizi pedagoških dejavnosti, ki jih izvaja *professeur documentaliste* sam s skupino učencev ali skupaj s predmetnim učiteljem. Delavnice študentom omogočajo seznanjanje z elementi učne sekvence in z njihovim napredovanjem skozi več tednov, let ali morda celotno šolanje učencev. Skupaj razmišljajo o opredelitvi pedagoških ciljev, dejavnosti učencev, uporabljenih gradivih in spremljanju

učnih ter ocenjevalnih postopkov. Študenti morajo prevzeti odgovornost za strokovna orodja, ki jih je izdelala izobraževalna ustanova: skupno jedro znanja, kompetenc in kulture (Ministère de l'Éducation Nationale, de l'Enseignement Supérieur et de la Recherche, 2015); predmete v učnih načrtih; delovne dokumente v zvezi s cilji medijske in informacijske pismenosti (MIL). Ključna vloga drugih, predvsem Združenja učiteljev-knjižničarjev v nacionalnem izobraževanju (APDEN), kot tudi raziskovalcev, se kaže pri razmejitvi učnega področja in izdelavi orodij v besedilih več ključnih publikacij, ki obravnavajo pojme informacijske pismenosti (APDEN, 2015) in strategije izvajanja učnega programa (APDEN, 2014).

Usposabljanje učiteljev-knjižničarjev za izvajanje progresivnega učenja informacijske pismenosti izpolnjuje Iflina priporočila, da »bi moral šolski knjižničar prevzeti vodilno vlogo pri zagotavljanju sistematičnega pristopa k učenju poizvedovalnega procesa, ki ga vodi šolski kontinuum medijskih in informacijskih veščin in strategij« (Ifila, 2015, 43). Študenti torej razmišljajo o tem, kako lahko pripeljejo učence do postopnega osvajanja niza strukturiranih pojmov, kot so informacijski prostor, dokumentacija, informacija, viri, verodostojnost, informacijsko raziskovanje in ocenjevanje, mediji, informacijska ekonomija in pravo, digitalna identiteta, etika informacij, dezinformacija in tako naprej, zbranih v štiri področja: informacijsko in digitalno okolje; informacijski in dokumentacijski proces; kritični pristop do medijev, informacijska in komunikacijska tehnologija; ter pravna in etična odgovornost v zvezi informacijami. Študenti se naučijo povezovati konceptualna znanja in veščine pri opredelitvi svojih učnih ciljev, kot tudi opredeliti predpogoje in možne razširitve v logičnem napredovanju učenja. Končno se po zaslugi teh delavnic študenti usposobijo za sodelovanje z učitelji drugih predmetov, s katerimi bodo morali sooblikovati nekaj svojih učnih ur. To bo od njih zahtevalo trdno vzpostavljeno zmožnost prepoznavanja izraženih ali neizraženih potreb, sporočanje svojih ciljev, oblikovanje ustreznih in ustvarjalnih predlogov ter njihovo udejanjanje v okviru skupnega pedagoškega projekta. Študije primerov, ki jih vodijo študenti drugih predmetov, dopolnjujejo te delavnice, še posebej v delovnih skupinah in formalnopravnem okolju šole.

Spletno sodelovanje prispeva k profesionalizaciji, ki temelji na temeljitem poznavanju in strokovni rabi digitalnega okolja. Pri svojem ocenjevanju so študenti postavljeni v vlogo, kjer morajo prispevati v Wikipedijo ter spremljati in hkrati sodelovalno skrbeti za teme, ki pripadajo strokovnemu in znanstvenemu področju, na katerega so vpisani. Te dejavnosti prispevajo k razvoju njihovih kompetenc pri sodelovalnem učenju in interakcijah v odprti mreži (Thiault et al., 2013).

V drugem letniku se izmenjava strokovnih praks na multidisciplinarnih delavnicah osredotoča na študentove izkušnje pri usposabljanju. Presoja o

ravnanju študentu postopoma omogoča, da razmišlja *znotraj* dogajanja, in sicer z vidika nadaljnjega strokovnega razvoja. Študenti prostovoljci se med pripravništvom snemajo. Delavnice, v skupinah s približno tridesetimi študenti vseh predmetov, se izvajajo dvakrat, in sicer pod nadzorom učitelja raziskovalca s področja pedagoških ved, ki se ukvarja s strokovnim razvojem, in inštruktorja praksa: samorefleksiji študenta prostovoljca, ki ga spodbujajo k reflektivnemu pogledu na lastno prakso, sledi čas skupne analize, ki se osredotoča na izbrane odlomke (o tej metodi usposabljanja glej več Gaudin in Chalties, 2015). Izbira situacij, ki jih doživljajo študenti sami na začetku strokovne poti, olajša poistovetenje z opazovanimi mladimi strokovnjaki in uvodni razmislek, in sicer mnogo bolj kot s strani izkušenih učiteljev oblikovane in izbrane situacije, hkrati pa omili nastale težave. Kolektivna naravnost razmisleka prispeva k zavedanju razlik med poklicnim tipom (sklop institucionaliziranih zahtev in implicitnih pravil) in poklicnim slogom (izvajanje vsakomur lastnih dejanj) (Clot in Soubiran, 1998), kar bogati seznam poklicnih ravnanj in vedenj, ki jih lahko uporabi vsak študent. Srečanje z različnimi predstavniki stroke vodi študente k izpopolnjevanju njihove poklicne drže in identitete v ustvarjalnem in varnem okolju.

Na koncu opravijo študenti v dvoletnem seminarju tudi uvodni raziskovalni tečaj, kjer pripravijo in zagovarjajo približno 10.000 besed dolg raziskovalni članek o vprašanju, ki se nanaša na strokovno prakso. Teme so različne: najprej dokumentarna mediacija v šolskem okolju, poučevanje o informacijah in medijih ter na splošno analiza uporabe in predstavljanje medijev; nato mladinska književnost in promocija branja v CDI-jih z najstniškim branjem in bralnimi praksami, s pojmi, kot so kombinirani mediji, nanizanke in vrstniški vpliv. To delo, ki ga nadzorujeta dva učitelja raziskovalca in simbolizira povezavo med znanstvenim znanjem in strokovno prakso, lahko utre pot do kurikularnih inovacij.

Pripravništvo v okviru šol

Šola predstavlja drugo področje usposabljanja. Znanje, pridobljeno na ÉSPÉ-ju, pripomore k strokovni praksi, ki se izvaja med pripravništvom. Praksa preverja in spreminja v izkušnje bazo znanja tako, da jo sooči z dejstvi med izkušnjami na terenu. S primerjavo teoretičnega in izkustvenega znanja študenti razvijajo svoje sposobnosti za sprejemanje strokovnih odločitev, ki jih dosežejo z mobilizacijo strokovnega znanja.

Med pripravljalno fazo na nacionalni natečajni izpit študent letno opravi 90-urno pripravniško prakso z mentorjem; cel teden v prvem semestru, osem dni

razpršeno v drugem semestru in nato ob primernem času 90 ur, razporejenih na štiri mesece, v drugem letu.

Pripravnništvo v prvem letniku omogoča študentu, da si zgradi natančno predstavo o poklicu, ki ga opravlja, in preizkuša svojo motivacijo za opravljanje poklica. Pripravnništvo pomaga študentu sistematično dojeti institucijo, v kateri se bo razvijal, hkrati pa lahko sproži vprašanja o šolskem občinstvu in njegovih specifičnih potrebah. Pripravnništvo pomaga pri pripravi na državne natečajne sprejemne izpite in strokovno prakso. Študenta podpira *professeur documentaliste*, ki je sodelovalen in dostopen, pomaga mu zbirati koristne informacije in dokumente, opozarja na pomembna opažanja in daje smernice za prve korake pri opravljanju različnih nalog. Izbrana časovnost pomaga študentu, da se vključi v vse naloge in razmišlja o strategijah, ki jih je treba izvajati v specifičnem okolju. V drugem letniku se študent aktivneje vključuje in sodeluje pri različnih nalogah.

Po opravljenem državnem natečajnem izpitu postanejo študenti plačani javni uslužbenci po izmenični vključevalni shemi. V začetku tedna opravljajo tedensko 18 ur službe s polno odgovornostjo v CDI-jih, nato preostanek tedna sledijo svojemu visokošolskemu usposabljanju v okviru ÉSPÉ-ja. Mešani sistem tutorstva jih kot mlade strokovnjake podpira s pomočjo komplementarnih prispevkov. Tutor, ki prihaja iz prakse, ima vsakodnevno spremljevalno vlogo. Izkušeni *professeur documentaliste* deli izkušnje in strokovno znanje, predlaga praktične in ustrezne rešitve kot odgovor na izzive, s katerimi se sooča pripravnik na strokovni praksi. Tutor podpira študente na njihovih novih delovnih mestih, jih usmerja pri vodenju CDI-jev in oblikovanju učnih ur ali projektov. Nudi pomoč pri sprejemanju realnih odločitev, prilagojenih potrebam pedagoškega tima in učencev ter pri vključevanju v delovno skupino in ugotavljanju potreb po usposabljanju. Svetovalec ÉSPÉ-ja sodi v magistrski pedagoški tim in deluje kot vez med univerzitetnim usposabljanjem in pripravništvom. Svetovalci nudijo teoretično podporo in pomagajo pripravnikom pri usvajanju premišljenih stališč, ki temeljijo na njihovih znanstvenih spoznanjih.

Pripravo, spremljanje in oceno pripravništva zagotavlja ÉSPÉ. Pripravnništvo se gradi individualno na portfelju vsakega pripravnika, kar ga spodbuja k objektivnosti pri svojem delu. Pripravniki morajo pripraviti kritično analizo svoje prakse, s komentarjem o zbiranju podatkov, zbranih med pripravništvom in organiziranih okoli določenega strokovnega vprašanja.

Obeti

Pedagoški tim si prizadeva okrepiti vključevalno dimenzijo usposabljanja z izboljšavo protokola izbire področij pripravnštva ali delovne prakse in usklajevanja trojke učitelj pripravnik, izkušeni mentor in svetovalec ÉSPÉ-ja.

Kljub vsemu pa lahko pride do znatnih neskladij med posameznimi pripravniškimi delovnimi praksami, izbranimi brez resničnega zavedanja, kaj take prakse omogočajo. Posledice so lahko opazne, ko pripravniki vstopijo v poklic, nekatere situacije, zlasti na začetku poklicne poti, pa lahko dojemajo kot vir neenakosti. Na podlagi analize teh neskladij in občutkov osmih nagrajenih diplomantov, ki so bili septembra 2017 imenovani za pripravnike na Akademiji v Limogesu, je mogoče izpostaviti štiri ključna merila pri izbiri pripravniške prakse. *Professeur documentaliste* začetnik mora biti v svoji pedagoški vlogi v celoti priznan s strani ravnatelja šole in celotne izobraževalne skupnosti, spremljati ga mora mentor, ki dela v istem CDI-ju ali blizu pripravnika in ima izkušnje na isti vrsti šole. Naloge pripravnika, ki je zaposlen za krajši delovni čas, mora dopolniti in zaključiti drugi usposobljeni *professeur documentaliste*. Da bi se izognili pomanjkanju kontinuitete v vodenju šolske knjižnice in pomanjkanju sodelovanja z izobraževalno ekipo zaradi menjave zaposlenih, vodenje CDI-ja ni vsako leto zaupano pripravniku. V ta namen so bili začeti pogovori z akademskimi oblastmi, ki nastavljajo pripravnike.

Zaradi pomanjkanja skupnega orodja za sledenje pridobivanja veščin in enotne kulture mentorstva lahko množica raznovrstnih doprinosov mentorja in svetovalca ÉSPÉ-ja prepreči sooblikovano dinamiko. Na ÉSPÉ-ju Akademije v Limogesu so razvili orodje, ki temelji na *Referenčnem sistemu strokovnih kompetenc za pedagoške poklice*: »Osebna pot profesionalizacije učitelja pripravnika« (PPP), in je strukturiran repertorij poklicnih dejavnosti. »Poklicne dejavnosti se ujemajo z načinom, kako strokovna skupnost v danem trenutku soglaša z definicijo, kaj je profesija ... Cilj usposabljanja je, da ga učitelj začetnik izkoristi in zgradi svoj profesionalni slog, tj. edinstven način, kako bo uporabljal te dejavnosti v praksi« (Gaudin et al., 2014, 38). Osredotočeno na učiteljevo delovanje v njegovi pedagoški, učni in etični razsežnosti, orodje delno pokriva profesionalno vedenje profila *professeur documentaliste*. Za zapolnitev vrzeli je raziskovalec Cyrille Gaudin leta 2017 ustanovil »skupino za razmišljanje in raziskave«, ki jo sestavlja 11 v mentorstvu izkušenih *professeurs documentaires*, svetovalcev ali inštruktorjev ÉSPÉ-ja.

Z videoposnetki njihovih praks raziskovalec pritegne in vključi udeležence v razpravo o njihovem delu: opažena nasprotja vsakemu udeležencu omogočajo, da zavzame svoj lastni poklicni slog in ob tem prepozna skupne poklicne dejavnosti. Med razvrščenimi dejavnostmi, značilnimi za profil *professeur*

documentaliste, tako lahko najdemo naslednjo postavko: »voditi bralno politiko«. Za vsako postavko je bil sestavljen seznam elementov, ki jih mentor ali svetovalec opazuje med pripravnikovim obiskom. V zgoraj omenjenem primeru so naslednji elementi: izboljšati/promovirati zbirko; vključiti učence v družabno bralno dejavnost; ločevati dejavnosti glede na profil bralcev ali nebralcev; sprejeti vse bralne prakse; prilagoditi bralni prostor; vzpostaviti povezavo z zunanjimi strukturami in dejavniki iz knjižnega sektorja. Ko bo repertorij poklicnih dejavnosti formalno priznan in preizkušen na večjem vzorcu profila *professeur documentaliste*, se bo razširil na nacionalni ravni, kar bo pomagalo skupnosti inštruktorjev na ÉSPÉ-ju.

Usposabljanje za profil *professeur documentaliste* največjo pomembnost pripisuje razvoju reflektivnih sposobnosti do poklica, zasidranega v drugi modernosti. Izzivi so ključnega pomena, saj *professeur documentaliste* pri svojem delu angažira učence v sooblikovanje medijske in informacijske kulture, ki jim omogoča, da se zavedajo, razmišljajo in se zoperstavijo (Serres, 2009) v družbi znanja: »Druga naloga šolske knjižnice je tudi razvoj učencev, ki znajo najti ter odgovorno in etično uporabljati informacijo za življenje kot učenci in državljani v nenehno spreminjajočem se svetu« (Ifla, 2015, 40).

Pri celotnem usposabljanju za ta poklic se zdita pomembna dva elementa. Po eni strani je usposabljanje zasidrano v raziskovanju: raziskovanje, ki se izvaja pri informacijskem pouku, ponuja področje raziskav, ki je še posebej plodno za izobraževalce in študente. Drugod pa nenehno poudarjanje strokovnih in znanstvenih razsežnosti študente opremlja z veščinami za analizo in upravljanje nedeljive integritete stroke. Po drugi strani pa pestra sestava pedagoškega tima omogoča posebljen pristop do različnih faset stroke in vstop v razširjeno strokovno mrežo, ki jo sestavljajo strokovnjaki in potencialni partnerji. Tako je poleg razvijanja ciljno usmerjenih kompetenc mogoče podpreti študente tudi pri nastajanju poklicne identitete, primerne za utrjevanje razvijajočega se in angažiranega poklica.

Viri

- Association des Professeurs Documentalistes de l'Éducation Nationale. 2014. "Vers un Curriculum en Information-Documentation". <http://www.apden.org/Vers-un-curriculum-en-information-346.html>. Accessed December 20, 2017.
- Association des Professeurs Documentalistes de l'Éducation Nationale. 2015. *Wikinotions Info-Doc*. <http://apden.org/wikinotions>. Accessed December 20, 2017.
- Clot, Y., and M. Soubiran. "Prendre la Classe': Une Question de Style?". *Société Française; Cahiers de l'Institut de Recherches Marxistes* 62–63 (1998): 78–87.
- Fabre, I. 2011. *Professeur Documentaliste, un Tiers Métier*. Dijon: Educagri Éditions.

- Gaudin, C., F. Perrot, S. Chaliès, G. Escalié, and J. Raymond. 2014. "La Visite de Stage: De L'Observation au Conseil à Partir des Règles de Métier". *EPS: Revue Éducation Physique et Sport* 363: 38–41.
- Gaudin, C., and S. Chaliès. "Video Use in Teacher Education and Professional Development: A Literature Review". *Educational Research Review* 16 (2015): 41–67.
- International Federation of Library Associations. 2015. *IFLA School Library Guidelines*, 2nd Edition. Written by the IFLA School Libraries Section Standing Committee. Edited by B. A. Schultz-Jones, and D. Oberg, with contributions from the International Association of School Librarianship Executive Board. <https://www.ifla.org/files/assets/school-libraries-resource-centers/publications/ifla-school-library-guidelines.pdf>. Accessed December 20, 2017.
- Maury, Y. 2014. "SIC et Documentation Dans la Formation Initiale des Professeurs Documentalistes: Entre Attendus Institutionnels et Déclinaison Dans les Masters D'enseignement". In M. Frish, ed., *Le Réseau IDEKI: Objets de Recherche D'Éducation Émergents, Problématisés, Mis en Tension, Réélaborés*, 157–168. Paris: l'Harmattan.
- Ministère de L'Enseignement Supérieur et de la Recherche. 2013. *Arrêté du 27 Août 2013 Fixant le Cadre National des Formations Dispensées au Sein des Masters "Métiers de L'Enseignement, de L'Éducation et de la Formation"*. http://www.legifrance.gouv.fr/jo_pdf.do?numJO=o&dateJO=20130829&numTexte=48&pageDebut=14627&pageFin=14628. Accessed December 20, 2017.
- Ministère de L'Éducation Nationale, de L'Enseignement Supérieur et de la Recherche. 2013. *Référentiel des Compétences Professionnelles des Métiers du Professorat et de l'éducation, Arrêté du 1-7-2013 – J.O. du 18-7 2013*. http://www.education.gouv.fr/pid25535/bulletin_officiel.html?cid_bo=73066. Accessed December 20, 2017.
- Ministère de L'Éducation Nationale, de L'Enseignement Supérieur et de la Recherche. 2015. *Les Compétences du C2i2e*. <http://c2i.enseignementsup-recherche.gouv.fr/employeur/les-competences-du-c2i2e>. Accessed December 20, 2017.
- Ministère de L'Éducation Nationale, de L'Enseignement Supérieur et de la Recherche. 2017. *Les Missions des Professeurs Documentalistes, Circulaire n 2017-051 du 28-3-2017*. http://www.education.gouv.fr/pid285/bulletin_officiel.html?cid_bo=114733. Accessed December 20, 2017.
- Schön, D. A. 1994. *Le Praticien Réflexif: à la Recherche du Savoir Caché Dans L'Agir Professionnel*. Montréal: Les Editions Logiques.
- Serres, A. 2009. "Une Certaine Vision de la Culture Informationnelle". *Skholè*. <http://skhole.fr/une-certaine-vision-de-la-culture-informationnelle>. Accessed December 20, 2017.
- Thiault, F., J. Kerneis, R. Rouillard, and R. Peirano. "La Veille: Un Élément Structurant de la Construction d'une Professionnalité Pour les Étudiants en Master Documentation?" *Revue de l'Université de Moncton* 44, no. 1 (2013): 87–109. <http://dx.doi.org/10.7202/1029304ar>. Accessed December 20, 2017.

Audrey P. Church, Karla B. Collins, Carl A. Harvey II in Jenifer R. Spisak

6 Priprava strokovnjakov za šolske knjižnice z uporabo hibridnega učnega modela

Izvleček: To poglavje opisuje nacionalno priznan magistrski študij v programu šolskega knjižničarstva Sveta za akreditacijo priprave izobraževalcev pri Ameriškem združenju šolskih knjižničarjev (CAEP/AASL) v Virginiji, kjer poteka program v hibridni obliki po kohortnem modelu. Program združuje spletno poučevanje s predavanji v predavalnici, da bi študentom, med katerimi je večina netradicionalnih odraslih učencev, zagotovili najboljšo možno učno izkušnjo. Glavni poudarek programa je razvoj profesionalne učne skupnosti kolegov, ki nudi podporo diplomantom skozi celotno kariero.

Ključne besede: kombinirano učenje; knjižnično izobraževanje; izobraževanje – standardi; šolski knjižničarji; Virginija; Združene države

Ozadje

Standardi kakovosti v Zvezi Virginije³⁶ zahtevajo polno zaposlenega šolskega knjižničarja s certifikatom, ko vpis v javno šolo doseže 300 učencev, in drugega šolskega knjižničarja s polnim delovnim časom in certifikatom na srednji in visoki šoli, ko vpis študentov doseže število 1.000 (Commonwealth of Virginia, 2017a). V zadnjih dveh desetletjih je Univerza Longwood sodelovala z več kot 20-imi od 132-ih šolskih okrožij v Virginiji in na svoji lokaciji nudila tečaje, ki so učitelje izobraževali za šolske knjižničarje. Tečaji trajajo od ene do pet sobot v semestru na lokaciji vsakokratnega šolskega sistema, kjer se oblikuje kohorta, preostanek dela pa je opravljen na spletu. Poslanstvo programa je pripraviti šolske knjižničarje, da bodo postali razmišljujoči aktivni državljani in vodje, ki izhajajo iz vsebine in dobrih praks, ter da bodo pozitivno vplivali na dosežke učencev in izobraževalna okolja svojih šol. Študij je s strani Sveta za akreditacijo priprave izobraževalcev pri Ameriškem združenju šolskih knjižničarjev (CAEP/AASL) državno priznan in je v celoti usklajen s *Standardi za začetno pripravo šolskih knjižničarjev Ameriškega knjižničnega združenja in Ameriškega združenja šolskih knjižničarjev*³⁷ (American Association of School Librarians, 2010), ki so skladni z *Iflinimi Smernicami za šolske knjižnice* (Dickinson in Church, 2015).

³⁶ Op. prev.: Commonwealth of Virginia – Zveza Virginije, uradni naziv države Virginije, sprejet po vojni za neodvisnost, ki poudarja demokratsko naravnost države.

³⁷ Op. prev.: *ALA/AASL Standards for the initial preparation of school librarians*

Lokacija, demografski podatki in obseg

Univerza Longwood je celovita javna mešana univerza, ki se nahaja v Združenih državah v Južni Virginiji. Program šolskega knjižničarstva, ki domuje na Oddelku za pedagogiko in specialno pedagogiko³⁸ v okviru Visoke šole za izobraževanje in socialno delo³⁹, podpira tudi Visoka šola za dodiplomski in strokovni študij⁴⁰. Ker se program izvaja v okviru visoke šole za izobraževanje, ne pa na visoki šoli za bibliotekarstvo in informacijske znanosti, je njegov edini cilj knjižničarstvo v šolskih okoljih starostne skupine PreK-12⁴¹, z vsemi predmeti, predstavljenimi skozi prizmo šolske knjižnice. Ker je to največji dodiplomski program na Univerzi, je trenutno vpisanih okoli 100 študentov v starosti od zgodnjih dvajsetih do sredine šestdesetih let.

Uporaba virov

Za lažje poučevanje in izvajanje praktičnega dela učnega programa nudi Univerza sistem za upravljanje izobraževanja Canvas, programsko opremo za spletne konference WebEx in video platformo Panopto za možnosti snemanja. Svetovalna služba Digital Education Collaborative (<http://www.longwood.edu/dec/>) v kampusu učiteljem in študentom zagotavlja učno tehnološko podporo, medtem ko jim Služba za informacijsko tehnologijo zagotavlja IT-podporo. Viri univerzitetne knjižnice, vključno z dostopom do spletnih baz, do tiskanih virov po medknjižnični izposoji in s pomočjo tamkajšnjega knjižničarja, so na razpolago vsem študentom. Visoka šola za dodiplomski in strokovni študij zagotavlja finančno podporo za potovanja učiteljev na tečaje izven kampusa.

Program šolskega knjižničarstva ima štiri redne, za polni čas zaposlene člane učnega osebja. To učno osebje poučuje vse predmete v programu šolskega knjižničarstva brez pomoči dodatnih učiteljev. Kolegialnost med člani učnega osebja omogoča konsistentnost med vsemi predmeti v programu; vsaka kohorta ima pouk z vsakim izmed štirih učiteljev in skozi ta proces se gradijo odnosi s študenti. Kohortni model omogoča študentom na isti lokaciji oblikovati medsebojne odnose, medtem ko skupaj obiskujejo pouk. Mnogi se po diplomu odločijo za delo šolskega knjižničarja na istih območjih in ugotovijo, da tam drug drugemu že predstavljajo skupnost virov. Po osebnih povezavah, ki jih vzpostavijo med poukom z vsakim od učiteljev in z drugimi slušatelji, se

38 Department of Education and Special Education

39 College of Education and Human Services

40 College of Graduate and Professional Studies

41 Op. prev.: PreK-12 – »šolanje« v zgodnjem otroštvu, od 3 let do začetka starostne skupine K-12, ki je namenjeno otrokom od 6 do 18 let.

po diplomi študenti začnejo počutiti kot del večje knjižnične skupnosti, ki jih pripravlja na ustvarjanje v skupnost usmerjenega knjižničnega programa v njihovih šolah in okrožjih.

Vsak član učnega osebja prinaša dolgoletne praktične izkušnje delovanja kot šolski knjižničar. Trenutno imajo štiri člani učnega osebja skupaj 66 let izkušenj kot šolski knjižničarji za starostno skupino PreK-12. Izkušnje v šolski knjižnici prinašajo bogate anekdotične elemente v predavanja, načrtovanje dejavnosti in dane naloge. Predavanja, dejavnosti in naloge so oblikovane za praktično rabo, tako da jih študenti lahko izvajajo in uporabljajo v svojih šolskih knjižnicah.

Učno osebje oblikuje sodelovalno skupnost. Kurikulumi in vsebine tečajev se razvijajo s skupnim pogovorom vsega učnega osebja. Večino predmetov poučuje več učiteljev v različnih semestrih. Ob pregledovanju predmetov, njihovem spreminjanju in dopolnjevanju vsi predavatelji prispevajo zamisli za poučevanje, razprave in naloge. Tudi za tiste tečaje, ki si jih ne delijo, pogovori še vedno vodijo do idej in predlogov za izboljšanje tečaja. Sodelovalno načrtovanje omogoča, da je program skladen in izčrpen ter omogoča, da se vsi tečaji v programu razvijajo z močmi vsega učnega osebja.

Trajanje

Med letoma 1970 in 1980 je Univerza Longwood nudila dodiplomski študij bibliotekarske znanosti. Ko je leta 1988 Ameriško knjižnično združenje (American Library Association, 2013) določilo, da je ustrezna priprava na tem področju na podiplomski ravni, je univerza postopno ukinila dodiplomski študij in začela ponujati znanstveni magisterij s področja izobraževanja s posebnim poudarkom na medijih v šolskih knjižnicah. Leta 2014 je Državni svet za visoko šolstvo v Virginiji (SCHEV) potrdil ločeno samostojno diplomo magistra izobraževanja v šolskem knjižničarstvu.

Značilnosti

Program je na razpolago v sodelovanju z lokalnimi šolskimi okrožji na različnih lokacijah po državi. Ko šolska okolja opazijo, da se njihov nabor kandidatov za prosta knjižničarska mesta zmanjšuje, se za ponudbo tečajev šolskega knjižničarstva na kraju samem v njihovem okrožju obrnejo na Longwood. Učitelji potujejo k študentom in se vozijo na različna kohortna mesta, raztresena po vsej državi. Hibridna oblika tečajev združuje udobje spletnega dela s priložnostjo za povezovanje in spoznavanje učiteljev in sošolcev na sobotnih predavanjih v

predavalnici. Tečaji trajajo od ene do pet sobot, odvisno od vsebine. Vsaka nova lokacija se oblikuje v kohorto, kar omogoča študentom, da skupaj dokončajo celoten program, to pa ustvarja tesno vez med njimi. Ko gredo skupaj skozi program, se zanašajo drug na drugega za podporo.

Ministrstvo za izobraževanje Virginije (VDOE) zahteva, da imajo šolski knjižničarji veljavno licenco za poučevanje s potrdilom o šolskem knjižničarstvu. Magistrski program poteka po dveh smereh: učitelj z licenco (smer 1) in začetna licenca (smer 2). Študenti, ki že imajo licenco za poučevanje, vpišejo smer 1 in opravijo 33 kreditnih ur vsebin šolskega knjižničarstva, dve kreditni uri prakse in eno kreditno uro strokovnega portfelja. Študenti na poti za začetno licenco (smer 2) opravijo 15 kreditnih ur izobraževalnih predmetov, ki jih zahteva država, 30 kreditnih ur vsebin šolskega knjižničarstva, pet kreditnih ur nadzorovane prakse v šolski knjižnici in eno kreditno uro strokovnega portfelja. Predavanja na obeh smereh vključujejo tradicionalne vsebine (temelji šolskega knjižničarstva, razvoj zbirke, otroška in mladinska književnost, informacijski viri in storitve, organizacija informacij in vodenje programov), kot tudi predavanja o pedagoškem načrtovanju, novih trendih na strokovnem področju in raziskovalni metodologiji (Longwood, 2017).

Večina študentov v programu šolskega knjižničarstva na Longwoodu je učiteljev v praksi, ki iščejo dodatno državno potrdilo za šolskega knjižničarja. Ti študenti imajo dve možnosti, ali opravijo le tečaje in terensko prakso, kar predpisuje država za potrditev statusa šolski knjižničar (24 kreditnih ur predavanj s prakso), ali pa celoten magistrski študij, kot je opisano zgoraj. Študenti smeri 1 izberejo en izbirni predmet za dokončanje svojega programa. Kot izbirni predmeti so na razpolago: promocija in trženje šolske knjižnice; značilnosti in funkcije šolske knjižnice za starostno skupino PreK-12; tečaj, ki se izvaja v povezavi z vsakoletnim Poletnim inštitutom pismenosti⁴², ki ga skupaj sponzorirata Program šolskega knjižničarstva⁴³ in Program branja, pismenosti in učenja⁴⁴ na Univerzi Longwood.

Ker imajo študenti smeri 1 že licenco za poučevanje, Ministrstvo za izobraževanje Virginije od njih za dodatno potrdilo ne zahteva opravljanje prakse za polni delovni čas. Namesto tega opravijo 150 ur (polnih 60 minut) prakse v šolskih knjižnicah. Študenti morajo v okviru 150-ih ur opraviti en polni delovni šolski dan na vsaki stopnji (osnovni, srednji in visoki). Preostanek ur lahko opravijo v šolah po lastni izbiri, ki jihodobrijo partnerji šolskih okrožij. Študenti pri dogovorih o razmestitvah in delovnem času za knjižnično prakso sodelujejo s svojimi šolskimi okrožji in partnerskimi knjižničarji. Študenti lahko opravijo dve kreditni uri v dveh zaporednih semestrih; tako imajo več časa za

42 Op. prev.: Summer Literacy Institute

43 Op. prev.: School librarianship programme

44 Op. prev.: Reading, literacy and learning programme

vključitev knjižničnega dela v svoj urnik. V zadnjem semestru prakse študente opazujemo, kako izvajajo sodelovalni pouk. Učitelji šolskega knjižničarstva delujejo kot nadzorniki in opazovalci študentov pri praktičnem delu.

Nekateri študenti vstopajo v program brez licence za poučevanje. Vsi, ki želijo licenco za poučevanje, morajo opraviti splošni program s področja izobraževanja (kurikulum in izobraževalni postopki, vodenje razreda in obvladovanje vedenja, branje na vsebinskih področjih, temelji izobraževanja ter človekova rast in razvoj) (Commonwealth of Virginia, 2017b). Študenti z začetno licenco pogosto nimajo takih praktičnih izkušenj v razredu, kot jih imajo učitelji z licenco, pa čeprav je bil študent z začetno licenco zaposlen v šoli, a ni poučeval. Za reševanje te težave je bil smeri za začetno licenciranje dodan obvezni tečaj, ki zajema najboljše prakse v izobraževanju in vključuje ugotovitve v razredu in šolski knjižnici. Učni načrt in pouk v razredu zagotavljata znanje in izkušnje v splošnih, običajnih strategijah poučevanja, ki se uporabljajo v razredih starostne skupine PreK-12. Študenti proučujejo te prakse (diferenciacija, univerzalno oblikovanje učnih strategij⁴⁵ (UDL), postavljanje vprašanj, tehnike vodenja in prehoda, kot tudi načrtovanje) in razpravljajo o tem, kako prehajajo v šolsko knjižnico. Pouk se zaključi še pred semestrom nadzorovane prakse v šolskih knjižnicah, kar omogoča študentom, da prepoznajo obveznosti poučevanja in se nanje kot učitelji-knjižničarji pripravijo.

Ministrstvo za izobraževanje Virginije (VDOE) od študentov na začetni stopnji smeri za licenco zahteva, da dokončajo redno knjižnično prakso s polnim delovnim časom, ki vključuje tako osnovno kot sekundarno stopnjo. V tem programu morajo študenti opraviti 300 (polnih 60-minutnih) ur (po 100 ur na vsaki stopnji, tj. osnovni, srednji in visoki). Da opravijo te ure, so študenti na vsaki stopnji razporejeni pri partnerskih šolskih knjižničarjih, pri čemer običajno preživijo na vsaki stopnji približno tri tedne in pol kot zaposleni za polni delovni čas. Zaradi intenzivne narave prakse in pogoja o polnem delovnem času, bodo nekateri študenti, ki so sicer zaposleni, morda morali vzeti dopust ali preučiti druge možnosti, da bodo imeli čas za celotno prakso. Na vsaki stopnji se študente nadzira pri izvajanju sodelovalnega pouka. Učitelji šolskega knjižničarstva so kot nadzorniki in opazovalci študentov v njihovem semestru nadzorovane prakse.

---

45 Op. prev.: universal design for learning (UDL)

Spremljanje, vrednotenje in/ali ocenjevanje

Naloge se med tečaji povezujejo in mnoge temeljijo na projektih, zasnovane so formalno in natančno, a hkrati tudi praktično. Študenti ugotavljajo, kako so nacionalni standardi šolskih knjižnic za učence vsebinsko usklajeni z *Izobraževalnimi standardi Virginije*⁴⁶, hkrati pa razvijajo sodelovalni pouk, ki obravnava oba sklopa standardov. Študenti opravijo analizo določenega področja neke obstoječe zbirke šolske knjižnice, nato pa pripravijo anotirano multimedijško bibliografijo virov za nakup, z namenom nadgradnje in izboljšave zbirke. Pri nalogi »pomlajevanja« otroške književnosti morajo izbrati staro priljubljeno delo otroške književnosti, ki ga učitelji v razredu dosledno uporabljajo, nato pa predlagati alternativne vire, objavljene v zadnjih petih letih, ki obravnavajo isto temo ali vprašanje. Na področju informacijskih virov se ne seznanijo le z naročniškimi bazami podatkov za starostno skupino PreK-12, ampak izdelajo tudi načrte strokovnega razvoja, ki jih bodo uporabljali z učitelji v razredu in tako olajšali uporabo baz. Od njih se zahteva, da se udeležijo konference Združenja šolskih knjižničarjev Virginije in kot poročilo svojim upravam napišejo enostransko pismo, v katerem se jim ne le zahvalijo za podporo pri udeležbi na konferenci, temveč tudi poudarijo obiskana predavanja in pridobljeno znanje, ki ga bodo lahko delili s šolskim učnim osebjem. Skozi celoten program študenti oddajo mnogo svojih nalog v skupno bazo in tako ustvarijo shrambo idej in virov, ki jih lahko uporabijo kot službujoči šolski knjižničarji.

Vsi študenti v programu šolskega knjižničarstva morajo ob koncu študija izdelati in zagovarjati strokovni portfelj. Portfelj je zasnovan okoli *Standardov za začetno pripravo šolskih knjižničarjev ALA/AASL* (American Association of School Librarians, 2010) in služi kot dokumentacija o usklajenosti programa z nacionalnimi standardi pripravljalnega programa. Namen strokovnega portfelja je dati študentom izkušnjo razmišljujočega vrednotenja, v kateri proučijo in izmenjujejo izdelke, ki dokumentirajo njihovo rast v celotnem programu in njihovo pripravljenost, da postanejo šolski knjižničarji. Strokovni portfelj se oblikuje ob svetovanju učiteljev šolskega knjižničarstva v času enega semestra, vendar lahko vključuje tudi dela, ustvarjena v času celotnega programa. Ob koncu semestra študenti pripotujejo v kampus na zagovor svojih portfeljev. Med to predstavitvijo študenti pokažejo svoje digitalne portfelje učiteljem in sošolcem ter razložijo svoje učenje in rast. Številni alumni programa poročajo o uporabi svojih strokovnih portfeljev ob razgovoru za zaposlitev in kot nadaljevanje dokumentacije o strokovnih dejavnostih, ko postanejo službujoči šolski knjižničarji.

46 Op. prev.: Standards of learning

Ministrstvo za izobraževanje Virginije (VDOE) je državni organ za izdajo licenc, zato mora program šolskega knjižničarstva izkazovati usklajenost svojih programov s *Predpisi, ki urejajo pregled in odobritev izobraževalnih programov v Virginiji, knjižnični mediji PreK-12*⁴⁷ (Commonwealth of Virginia, 2017b). Programski direktor pripravi temeljno shemo, ki jo preda Ministrstvu za izobraževanje. Shema dokumentira programe, pri katerih je izpolnjena vsaka od kompetenc šolskega knjižničarja, kot to zahteva Ministrstvo za izobraževanje Virginije. Za ohranitev nacionalno priznanega statusa se poročilo o programu, ki dokazuje, da študenti dobro poznajo *Standarde za začetno pripravo šolskih knjižničarjev ALA/AASL* (American Association of School Librarians 2010), preda v pregled Svetu za akreditacijo priprave izobraževalcev pri Ameriškem združenju šolskih knjižničarjev (CAEP) in Ameriškem združenju šolskih knjižničarjev (AASL) vsakih sedem let. Podatki osmih ključnih ocenjevanj v programu šolskega knjižničarstva dokumentirajo, kako študenti poznajo standarde, medtem ko dodatne komponente programskega poročila obravnavajo načine, kako program te in druge povezane podatke uporablja za nenehno izboljševanje.

Poleg tega člani učnega osebja na koncu tečaja strokovnega portfelja od študentov redno zbirajo povratne informacije ter s pomočjo anketiranih alumnov in njihovih delodajalcev dopolnjujejo podatke o vrednotenju tečajev, ki jih Univerza zbira ob koncu vsakega semestra.

Rezultati

Pogosto je lahko šolski knjižničar edini knjižničar na šoli. Kohortni model študentom omogoča, da zgradijo podporno mrežo drugih knjižničarjev, na katere se lahko oprejo, ko potrebujejo pomoč, imajo kaka vprašanja in/ali se preprosto želijo povezati s kolegi. Da bi po diplomi ostali povezani, uporabljajo e-pošto, Facebook in druge oblike družbenih medijev ter občasne večerje ali druga osebna srečanja in tako ohranjajo medsebojne odnose. Sodelovanje v kohortnem modelu spodbuja razvoj skupnosti učencev, pa tudi dispozicije, povezane s pripadnostjo stroki in prispevanju panogi kot celoti.

Alumni programa Longwood se dosledno odlikujejo na tem področju. Nagrajujejo jih kot učitelje leta na ravni šole, knjižničarje leta na regionalni in državni ravni v državnem strokovnem združenju in dobitnike nagrad na nacionalni ravni (ALA Emerging Leader, AASL Frances Henne Award, AASL Collaborative School Library Programme), pogosto pišejo članke za strokovne revije in so avtorji knjig s tega področja. Dejavní so v državnih in nacionalnih

---

⁴⁷ Op. prev.: *Regulations governing the review and approval of education programs in Virginia, library media PreK-12*

strokovnih združenjih in delujejo kot izvoljeni funkcionarji, člani odborov in delovnih skupin. Kot šolski knjižničarji v praksi ostajajo povezani s programom na Univerzi Longwood z rednim komuniciranjem po epošti, na konferenčnih dogodkih in družbenih medijih.

Študenti so tudi dobro povezani z učnim osebjem. Delijo dobre novice, ko najdejo delovno mesto, pišejo članke in postanejo aktivni na tem področju. Vračajo se po podporo in pomoč, ko ju potrebujejo. Diplomanti ne vstopijo na področje le s trdno podlago iz svojega študija in izkušenj v praksi, temveč tudi z močno podporo ljudi iz svoje kohorte in učiteljev, ki so jim pripravljene pomagati na njihovih novih položajih.

Izzivi

Glavna izziva za učno osebje sta čas in potovanja, potrebna za izvedbo tečajev na različnih kohortnih mestih, ki so na različnih območjih države, vendar so učitelji predani hibridni naravi programa in kulturi strokovne skupnosti, ki jo spodbuja. Učitelji lahko potujejo tudi do štiri ure v eno smer, da poučujejo kohorte na različnih lokacijah po državi. Dodatna potovanja so potrebna, ko učitelji programa šolskega knjižničarstva opazujejo študente med zaključkom delovne prakse (smer 1) ali v času nadzorovane prakse (smer 2).

Nekaj tečajev v programu je na razpolago v popolnoma spletni obliki. Glede na izkušnje predavanj v živo, ki so vgrajene v model programa, lahko pomeni izvajanje popolnoma spletnega tečaja velik izziv. To je še posebej očitno, ko profesor, ki poučuje na tečaju, pred izvedbo spletnega tečaja nima možnosti osebnega stika v poučevanju kohorte. Profesorji si močno prizadevajo za spodbujanje aktivnega, zanimivega tečaja s številnimi priložnostmi za razpravo tako med študenti kot med učiteljem in študenti. Spletne videoseje v živo se pogosto uporabljajo kot forum za sinhrono interakcijo. Spletni tečaji so zasnovani tako, da vključujejo priložnost za neformalne pogovore, podobne tistim, ki bi se zgodili med odmorom v učilnici. V tem času si študenti medsebojno izmenjujejo ideje, vprašanja in misli, pogosto brez učiteljevega posredovanja. Izgradnja skupnosti v popolnoma spletnem okolju je izredno pomembna pri delu s skupino študentov, ki so pri učenju in razpravljanju o temah tečajev navajeni preživeti ves dan fizično skupaj. Vzpostaviti tako okolje brez osebnega stika je velik izziv.

Kaj smo se naučili

Program šolskega knjižničarstva ne poudarja le vsebine, temveč tudi vseživljenjsko učenje, stalno mreženje in strokovno rast. Ta poudarek omogoča diplomantom izpolniti poslanstvo programa o pripravi šolskih knjižničarjev, ki so razmišljujoči državljanski voditelji in gradijo na vsebinah in dobri praksi ter pozitivno vplivajo na uspehe učencev in izobraževalno okolje svojih šol. Študenti diplomirajo s solidnim razumevanjem svoje izobraževalne vloge ter pomena zagovornišтва in voditeljstva na tem področju.

Diplomanti so najboljši oglaševalci programa šolskega knjižničarstva Univerze Longwood. Nenehno podpirajo in spodbujajo svoje kolege in prijatelje, da se pridružijo, ko se začnejo nove kohorte. Program na letni državni konferenci šolskih knjižnic gosti dogodek za študente/alumne, ki se ga redno udeležuje od 125 do 150 študentov/alumnov. Diplomante so poučili, kako pomembno je sodelovati, dogodek pa je priložnost, da se vsi zberejo s svojimi kolegi in profesorji in si delijo izkušnje o dogajanjih v svojih knjižnicah; to je v veliki meri kot družinsko srečanje. Program šolskega knjižničarstva na Longwoodu trdno ohranja prisotnost na družbenih omrežjih in je nedavno začel sponzorirati virtualni knjižni klub, da bi tako ohranil stik s študenti in diplomanti. Poleg zagotavljanja trdnih vsebinskih temeljev si učno osebje neprestano prizadeva za izgradnjo in podporo stalne strokovne učeče se skupnosti, ki bo trajala še dolgo po diplomi študentov.

Vsebina učnih programov Longwooda je v celoti usklajena s *Standardi za začetno pripravo šolskih knjižničarjev ALA/AASL* iz leta 2010. Naloga so med predmeti namenoma zasnovane tako, da so v celoti praktične. Največja moč programa pa je hibridni kohortni model poučevanja. Biti šolski knjižničar je »delo z ljudmi«, ki zahteva močne medosebne veščine. Študenti skozi medsebojne osebne interakcije in interakcije s profesorji razvijajo pravo strokovno učečo se skupnost.

Viri

- American Library Association. 2013. *Policy Manual B9. Library Personnel Practices*, »B.9.2.2 School Librarians.« <https://www.ala.org/aboutala/governance/policymanual/updatedpolicymanual/section2/54libpersonel#B.9.2>. Accessed October 17, 2017.
- American Association of School Librarians. 2010. *ALA/AASL Standards for the Initial Preparation of School Librarians*. Approved by Specialty Areas Studies Board (SASB) of the National Council for Accreditation of Teacher Education (NCATE), October 24, 2010. http://www.ala.org/aasl/sites/ala.org.aasl/files/content/aasleducation/schoollibrary/2010_standards_with_rubrics_pdf. Accessed October 17, 2017.

- Commonwealth of Virginia. 2017a. »Chapter 13.2. Standards of Quality.« http://www.doe.virginia.gov/administrators/superintendents_memos/2017/222-17a.pdf. Accessed, December 12, 2017.
- Commonwealth of Virginia. 2017b. »Regulations Governing the Review and Approval of Education Programs in Virginia.« <https://law.lis.virginia.gov/admincode/titleB/agency20/chapter542/section360/>. Accessed December 12, 2017.
- Dickinson, G. K. and A. P. Church. 2015. »Guiding the Preparation of School Librarians in the United States, 1984–2014.« in B. A. Schultz-Jones, and D. Oberg, eds., *Global Action on School Library Guidelines*, 180–189. Berlin: De Gruyter.
- Longwood University. 2017.«School Librarianship M.Ed.« <http://www.longwood.edu/schoollibrarianship/#d.en.58965>. Accessed October 17, 2017.

Del 3: **Spreminjanje poteka izobraževanja in usposabljanja v šolskem knjižničarstvu**

Tretji del obravnava alternativne pristope k zagotavljanju začetne priprave za šolske knjižničarje s poudarkom na programih, ki jih ponujajo strokovna združenja ali vladna ministrstva, in programih v tranziciji zaradi spreminjanja zunanjih dejavnikov ali notranjega razumevanja.

Rei Iwasaki, Mutsumi Ohira in Junko Nishio

7 Poti za šolsko knjižničarsko izobraževanje in usposabljanje na Japonskem

Izvleček: Od leta 1953 ima Japonska zakon o šolskih knjižnicah, ki ureja šolske knjižnice in usposabljanje učiteljev-knjižničarjev. Na Japonskem so učitelji-knjižničarji del učnega osebja, ki delajo kot pedagoški delavci v šolski knjižnici. Vendar pa je v šolah zaposlena tudi druga vrsta knjižničnega osebja, to so šolski knjižničarji, ki delajo v šolski knjižnici kot knjižničarji. Pred kratkim je Ministrstvo za izobraževanje, kulturo, šport, znanost in tehnologijo (MEXT) izdalo vzorčni kurikulum za šolske knjižničarje, ki vključuje predmete s področja izobraževanja učiteljev, izobraževanja učiteljev-knjižničarjev in šolskega knjižničarskega izobraževanja. To poglavje opisuje tri programe šolskega knjižničarskega izobraževanja in usposabljanja, ki ga nudijo Univerza Kyoto Notre Dame, Univerza Kyoto Sangyo in Kjotski mestni svet za izobraževanje. Programi ponazarjajo problematiko šolskih knjižnic na Japonskem v zvezi z opredelitvijo vlog, nazivi osebja ter izobraževanjem in usposabljanjem osebja šolskih knjižnic.

Ključne besede: učitelji-knjižničarji; šolski knjižničarji; Univerza Kyoto Notre Dame; Univerza Kyoto Sangyo; Kjotski svet za izobraževanje; Japonska

Uvod

Poglavje predstavlja šolsko knjižničarsko izobraževanje in usposabljanje na Japonskem. V šolah na Japonskem delata dve vrsti knjižničnih strokovnjakov (Nagakura, 1991). Eden je učitelj-knjižničar, član pedagoškega osebja, ki je zaposlen v šolski knjižnici kot pedagoški delavec. Drugi je šolski knjižničar, član nepedagoškega osebja, zaposlen v šolski knjižnici kot knjižničar.

Ministrstvo za izobraževanje, kulturo, šport, znanost in tehnologijo (MEXT) je odgovorno za izobraževalni sistem na Japonskem in določa izobraževalno politiko. Ministrstvo preko univerz šolskim knjižničarjem izdaja licence. V šolskih knjižnicah so zaposleni tudi šolski knjižničarji, vendar njihove licence niso specifične za šolske knjižnice. Šele novembra 2016 je Ministrstvo izdalo vzorčni kurikulum izobraževanja univerzitetnih študentov za šolskega knjižničarja. Vzorčni program ob zaključku ne zagotavlja licence (Horikawa, 2017) in ker je le nekaj univerz s svojimi predavanji začelo leta 2017, študija ni zaključil še noben študent.

Zakon o šolskih knjižnicah na Japonskem

Zakonodaja tesno povezuje šolske knjižnice z japonskim izobraževalnim sistemom. Leta 1953 je bil sprejet poseben zakon o šolskih knjižnicah, ki pokriva bistvene elemente šolskega sistema na Japonskem. Prva različica zakona je urejala šolske knjižnice, učitelje-knjižničarje in program izobraževanja učiteljev-knjižničarjev. Določala je, da mora biti v šolski knjižnici po en učitelj-knjižničar, če ima šola več kot 12 razredov, kar velja za približno polovico šol na Japonskem. Vendar večina učiteljev-knjižničarjev ni deležna nikakršne oprostitev svojih rednih nalog predmetnega učitelja v razredu. Glede na raziskavo MEXT iz leta 2016 ima 68,5 % šol na Japonskem učitelja-knjižničarja, toda le približno 12 % teh učiteljev-knjižničarjev ima dovolj časa tudi za delo v šolski knjižnici.

Zadnja različica zakona, spremenjena leta 2014, je poleg učiteljev-knjižničarjev prinesla tudi dokumentirano umestitev šolskih knjižničarjev, zakon prvič omenja šolske knjižničarje in njihovo usposabljanje. Pred tem amandmajem so na japonskih šolah že obstajali šolski knjižničarji, kar pa ni bilo urejeno z Zakonom o šolskih knjižnicah.

Usposabljanje za učitelje-knjižničarje in šolske knjižničarje na Japonskem

Ena od pomembnih točk, ki jih je treba upoštevati pri usposabljanju šolskih knjižničarjev, je ta, da se trenutno šolski knjižničarji in učitelji-knjižničarji izobražujejo po istem učnem načrtu. Učni načrt je urejen v podzakonskem aktu Zakona o šolskih knjižnicah (*Pravilnik o usposabljanju učiteljev knjižničarjev*, nazadnje revidiran 30. marca 2007). Učni načrt sestavljajo tako predmeti iz programa usposabljanja učiteljev kot tisti iz programa za učitelje-knjižničarje. To pomeni, da morajo študenti za učitelja-knjižničarja najprej pridobiti licenco za učitelja in nato opraviti pet predmetov v programu učitelja-knjižničarja, ki so določeni v izvedbeni uredbi: upravljanje šole in knjižnice; upravljanje medijskih virov v šolski knjižnici; izobraževanje in storitve šolske knjižnice; teorije branja in osebni razvoj v šoli; uporaba multimedijskih informacijskih virov. MEXT je univerzam naročil začetek izvajanja programa za učitelje-knjižničarje, pri čemer so kvalifikacije, ki jih pridobi študent za učitelja-knjižničarja, sprejete kot nacionalno spričevalo.

Potrjevanje usposobljenosti šolskih knjižničarjev je nedavna novost. Leta 2016 je MEXT uradno najavil vzorčni model kurikuluma za usposabljanje šolskih knjižničarjev, vendar ga vlada ni odobrila, zato bo spričevala izdajala vsaka univerza posebej. Medtem ko je licenca za učitelja-knjižničarja nacionalna

licenca, spričevalo šolskega knjižničarja to ni. Poleg tega program šolskega knjižničarja nima lastnega izvirnega učnega načrta: predmete v učnem načrtu za šolskega knjižničarja sestavljajo nekateri predmeti iz programa izobraževanja učiteljev, programa učiteljev-knjižničarjev in programa šolskega knjižničarja. Ker se je program šele začel, je upati, da bodo v prihodnosti potekale razprave o vsebini učnega načrta.

Smernice za učne načrte in uradno odobreni učbeniki

Program usposabljanja učitelja-knjižničarja se za japonske učitelje izvaja na podlagi predpostavke, da je to del šolskega izobraževalnega sistema. V tem poglavju so predstavljeni japonski šolski sistem in druga vprašanja, povezana s šolskimi knjižnicami. Šolski sistem na Japonskem sodi pod Ministrstvo za izobraževanje, kulturo, šport, znanost in tehnologijo, ki se ukvarja z različnimi politikami v zvezi z izobraževanjem, vključno s smernicami za učne načrte in odobrenimi učbeniki.

Šolske knjižnice so del šolskega izobraževanja in so z njim tesno povezane. Smernice za učne načrte Ministrstva se pregledajo in dopolnijo vsakih deset let, odobreni učbeniki pa se v vsaki občini zamenjajo na vsaka štiri leta, kar pomeni, da morajo šolske knjižnice ustrezno spreminjati svoje načrte. Preden so leta 2003 v smernicah za poučevanje razjasnili standarde, je bila oblika poučevanja v javnih šolah določena med študijem, kar je oteževalo uporabo šolskih knjižnic kot dela razrednih dejavnosti. »Integriran študij (Sogoteki na Gakusyu no Jikan)« je bil uveden ob reviziji smernic za poučevanje leta 1998.

Od leta 2003 dalje so učitelji-knjižničarji dodeljeni v šole z 12 ali več razredi, kar omogoča aktivno uporabo šolskih knjižnic. Z izboljšanjem stanja so knjižnice postale prostor, kjer ne poteka samo branje, temveč se izvajajo tudi različne druge dejavnosti, kot je na primer raziskovalni študij.

Trenutni trendi in vprašanja

Program učitelj-knjižničar: vsebina predmetov

Program vsebuje pet predmetov, kot jih zahteva *Pravilnik o usposabljanju učiteljev-knjižničarjev*. Predmeti za učiteljsko licenco, ki je osnova za pridobitev spričevala za učitelja-knjižničarja, so urejeni posebej. Predmeti za pridobitev spričevala za učitelja-knjižničarja pa so naslednji:

(1) *Upravljanje šole in knjižnice.* Cilj predmeta je pomagati študentom razumeti splošne zadeve o šolski knjižnici. Vsebine predmeta so: poslanstvo in vzgojno-izobraževalni pomen, razvoj in težave šolske knjižnice, šolska uprava in šolska knjižnica, upravljanje in vodenje knjižnice, vloga učitelja-knjižničarja in sodelovanje z ostalimi zaposlenimi, usposabljanje zaposlenih, razvoj in upravljanje zbirk, programi in dejavnosti šolske knjižnice, knjižnično sodelovanje in povezovanje.

(2) *Upravljanje medijskih virov v šolski knjižnici.* Cilj predmeta je pomagati študentom razumeti upravljanje zbirk in opraviti prakso. Vsebine predmeta so: vrste in značilnosti virov šolske knjižnice; razvoj in upravljanje zbirk; organizacija knjižničnega gradiva šolske knjižnice; raznovrstna učna okolja in upravljanje zbirk.

(3) *Izobraževanje in storitve šolske knjižnice.* Cilj predmeta je pomagati študentom razumeti, kako uporabljati fizične in digitalne vire v učnem načrtu. Vsebine predmeta so: učni načrt in šolska knjižnica; razvoj zbirke ob upoštevanju osebnostnega razvoja otrok; vadenje medijske pismenosti šolskih otrok, predvsem za rabo gradiva šolske knjižnice; študija primera praktične uporabe šolske knjižnice v učnem procesu; praktična raba šolske knjižnice pri pouku; informacijske storitve; podpora učiteljem in zagovorništvo.

(4) *Teorije branja in osebostni razvoj v šoli.* Cilj predmeta je pomagati študentom razumeti teorijo spodbujanja branja glede na osebostni razvoj otrok. Vsebine predmeta so: pomen in namen branja; branje in duševni razvoj; poučevanje in program branja v skladu z osebnostnim razvojem; vrste in praktična raba knjig za šolske otroke; načini poučevanja branja, vključno z glasnim branjem, pripovedovanjem in pogovori o knjigah; sodelovanje z družino pa tudi s skupnostjo in splošnimi knjižnicami.

(5) *Uporaba multimedijskih informacijskih virov.* Cilj predmeta je pomagati študentom razumeti, kako uporabljati različne vire šolske knjižnice. Vsebine predmeta so: napredna informacijska družba in ljudje; značilnosti digitalnih virov in njihova selekcija; praktična raba avdiovizualnih virov; praktična raba računalnikov, kot tudi virov šolske knjižnice; avtorske pravice.

Program šolski knjižničar: vsebina predmetov

Program ponuja deset predmetov po vzorčnem modelu kurikuluma, kot ga je predlagal MEXT.

(1) *Uvod v šolsko knjižničarstvo.* Cilj predmeta je pomagati študentom razumeti osnove vodenja šolske knjižnice, vključno s teorijo in zakonodajo. Vsebine predmeta so: poslanstvo in vzgojno-izobraževalni pomen; šolska

uprava in šolska knjižnica; šolska knjižnica pod šolsko upravo; razvoj in izzivi šolske knjižnice; vodenje in upravljanje šolske knjižnice; prostori šolske knjižnice; vloga šolskega knjižničarja in sodelovanje z ostalimi zaposlenimi ter usposabljanje zaposlenih; upravljanje zbirk; programi in dejavnosti šolske knjižnice; knjižnično sodelovanje in njeno mreženje.

(2) *Uvod v tehnologijo knjižničnih storitev.* Cilj predmeta je pomagati študentom obvladati tehnologijo, potrebno za izvajanje knjižničnih storitev, in nato opraviti prakso. Vsebine predmeta so: osnovno poznavanja računalniškega in digitalnega omrežja; informacijska tehnologija in družba; trenutno stanje praktične uporabe tehnologije v knjižnici; knjižnični sistemi; struktura podatkovnih zbirk; struktura iskalnikov; upravljanje digitalnih virov; upravljanje računalniškega sistema; digitalni arhivi; aktualna informacijska tehnologija in knjižnice.

(3) *Uvod v knjižnične in informacijske vire.* Cilj predmeta je pomagati študentom osvojiti osnovno znanje o fizičnih in digitalnih virih šolske knjižnice. Vsebine predmeta so: tiskano in netiskano gradivo; digitalno gradivo; lokalno gradivo; administrativni dokumenti in siva literatura; objavljanje in distribucija; poznavanje knjižničnega gradiva; teorija razvoja zbirk; metode razvoja zbirk; gradiva s področja humanistike in družboslovja; gradiva s področja znanosti in tehnologije; ravnanje z gradivom.

(4) *Uvod v organizacijo knjižničnega gradiva.* Cilj predmeta je pomagati študentom razumeti organizacijo knjižničnega gradiva in upravljanje zbirke. Vsebine predmeta so: pomen in teorija ureditve knjižničnega gradiva; bibliografska kontrola in standardizacija; bibliografski opis; pomen in vidiki predmetnih analiz; predmetna analiza in klasifikacija; predmetna analiza in indeksiranje; vzpostavitev in obdelava bibliografskega informacijskega sistema; zagotavljanje bibliografskega informacijskega sistema; organizacija omrežnih informacijskih virov in metapodatkov; raznolike oblike organizacije knjižničnega gradiva.

(5) *Praksa iz organizacije knjižničnega gradiva.* Cilj predmeta je pomagati študentom opraviti prakso iz organizacije gradiva. Vsebine predmeta so: izdelava bibliografskih podatkov; predmetna analiza in razvrščanje; predmetna analiza in uporaba kontroliranih slovarjev; centralizirano ustvarjanje bibliografskih podatkov; kontrola bibliografskih podatkov in podatkovno rudarjenje; izdelava metapodatkov za mrežne informacijske vire.

(6) *Uvod v storitve šolske knjižnice.* Cilj predmeta je pomagati študentom razumeti storitve šolske knjižnice, namenjene učencem in učiteljem. Vsebine predmeta so: poslanstvo in osnove šolske knjižnice; organizacija prostora in pogojev; vodenje šolske knjižnice; uvajanje v uporabo knjižnice; informacijske storitve; podpora učencem pri branju; podpora učencem pri učenju; storitve za učence s posebnimi potrebami; storitve za učitelje in druge osebe; odnosi z javnostjo in sodelovanje s skupnostjo.

(7) *Uvod v informacijske storitve v šolskih knjižnicah.* Cilj predmeta je pomagati študentom obvladati informacijske storitve za učence. Vsebine predmeta so: pomen informacijskih storitev v šolski knjižnici; teorija in študija primera informacijskih storitev; razvoj referenčnih zbirk; vrednotenje gradiv; referenčne storitve za učence in učitelje; informacijske storitve za poizvedovalno učenje; informacijske storitve in avtorske pravice.

(8) *Uvod v šolsko izobraževanje.* Cilj predmeta je pomagati študentom osvojiti osnovna znanja o šolskem izobraževanju in osebnostnem razvoju otrok. Vsebine predmeta so: pomen in namen šolskega izobraževanja; šolska uprava in izobraževanje; pomen učnih načrtov in njihove smernice; šolsko izobraževanje in učbeniki; osebnostni razvoj in učni proces; razumevanje učencev s posebnimi potrebami; sodobni problemi šolskega izobraževanja.

(9) *Izobraževanje in storitve šolske knjižnice.* Iste vsebine kot pri (3) *Izobraževanje in storitve šolske knjižnice* v Programu učitelj-knjižničar.

(10) *Teorije branja in osebnostni razvoj v šolah:* iste vsebine kot pri (4) *Teorije branja in osebnostni razvoj v šolah* v Programu učitelj-knjižničar.

Študije primerov Programa učitelj-knjižničar na dveh univerzah

Univerza Kyoto Notre Dame

Univerza Kyoto Notre Dame izvaja program učitelj-knjižničar od leta 2003. Univerza, namenjena samo ženskam, ima dva programa za usposabljanje učiteljev: program za osnovnošolske učitelje (vključno s specialnimi pedagogi) in program za srednješolske učitelje (japonščina, angleščina, gospodinjstvo). Študentke, ki zaključijo te programe, se lahko udeležijo programa učitelj-knjižničar. Univerza Kyoto Notre Dame nima programa šolski knjižničar, ki se je na Japonskem pravkar pričel, predvsem zato, ker študenti le redkokdaj dobijo polno zaposlitev na mestu šolskega knjižničarja.

Pouk poteka v skladu s *Pravilnikom o usposabljanju učiteljev-knjižničarjev* in poudarja različna področja:

- *Upravljanje šole in knjižnice.* Najpomembnejši del predmeta je namenjen razumevanju upravljanja v šoli in šolskih knjižnic, pri čemer dajejo prednost pomenu in vlogi šolske knjižnice, funkcijii šolske knjižnice in poslanstvu učitelja-knjižničarja.
- *Upravljanje medijskih virov v šolski knjižnici.* Predmet zajema tako nabavo kot katalogizacijo in je eden najbolj praktičnih predmetov o šolskih

knjižnicah. Vendar učitelji-knjižničarji običajno sodelujejo le pri nabavi in se ne ukvarjajo s katalogizacijo, saj se s tem področjem ukvarjajo šolski knjižničarji. Študenti se zato le seznanijo z osnovami katalogizacije in so usposobljeni za vlogo koordinatorja šolskih knjižnic.

- *Izobraževanje in storitve šolske knjižnice.* Najpomembnejše področje predmeta je učenje pristopa k čim boljši uporabi šolskih knjižnic v učnih načrtih osnovnih in srednjih šol. Ker je ustrezna vključitev v te načrte nepogrešljiva za učinkovito delovanje šolskih knjižnic, dajejo veliko prednost teoriji učenja, pa tudi razmerju med učnim procesom in informacijskim vedenjem pri iskanju informacij, zagotavljanju prakse v informacijskih storitvah (npr. zagotavljanje referenčnih storitev in ustvarjanje tematskih vodičev), ki so ključnega pomena za pouk, pri čemer se zavedajo pomembnosti sodelovanja z drugimi učitelji in obravnavanja različnih načinov sodelovanja.
- *Teorije branja in osebnostni razvoj v šoli.* Najpomembnejše področje predmeta je učenje metod za spodbujanje učencev pri oblikovanju bralnih navad v osnovnih in srednjih šolah. Veliko pozornosti posvečajo učenju teorije in vplivu branja na jezikovni in duševni razvoj otrok, praktičnemu izvajanju bralnih programov, kot so knjižni pogovori in branje živalim, pa tudi uradni politiki za oblikovanje bralnih navad otrok, kot je *Akt o spodbujanju otroškega branja* na Japonskem in v drugih državah.
- *Uporaba multimedijskih informacijskih virov.* Najpomembnejše področje predmeta je, da študenti kot bodoči učitelji-knjižničarji pridobijo informacijske veščine. Prednostno je torej potrebno zagotoviti, da se študenti kar najbolje seznanijo z gradivom v šolski knjižnici, vključno s podatkovnimi zbirkami, in da vedo, kako kot bodoči učitelji-knjižničarji pridobljene informacije uporabiti pri poučevanju učencev.

Univerza Kyoto Sangyo

Na Univerzi Kyoto Sangyo predstojnik programa učitelj-knjižničar poučuje štiri predmete in izvirni predmet univerze, to je Seminar o šolskih knjižnicah. Predmet Uporaba multimedijskih informacijskih virov je postal alternativni predmet, skupaj s predmetoma Avdiovizualno izobraževanje in Avdiovizualno izobraževanje in mediji, ki jih poučujejo raziskovalci informacijske tehnologije. Glavni predmet predstojnika je izobraževalna tehnologija.

Upošteva osnovno politiko MEXT-a je cilj univerze kakovostno izboljšanje učenja študentov z uporabo različnih medijev za učno usmerjanje, s praktičnim poudarkom na sodelovanju učnih dejavnosti in šolske knjižnice.

- *Upravljanje šole in knjižnice.* Po teoretičnem študiju upravljanja šole sledi zastavljanje vprašanj in študenti razpravljajo o tem, kako je upravljanje šolske knjižnice povezano s cilji šolskega izobraževanja. V pomoč pri razmišljanju o upravljanju šole pripravijo študenti osnutek načrta za opredmetenje vsebine razprave. Študenti pripravljajo načrte v skupinah, izvajajo predstavitve in medsebojna ocenjevanja.
- *Upravljanje medijskih virov v šolski knjižnici.* Študenti spoznajo, da obstajajo v šolski knjižnici različni mediji, tudi knjige. Večina študentov si predstavlja, da so knjižnice prostor za branje knjig in spodbuja se jih, da v razredu spremenijo svoje stališče, kar mnogi doživljajo kot učenje na daljavo. Študenti se učijo tudi o metodah klasifikacije in katalogih, ki se uporabljajo v šolskih knjižnicah. Na podlagi vsebin, ki so se jih naučili pri predmetih *Upravljanje šole in knjižnice* in *Izobraževanje in storitve šolske knjižnice*, se študenti naučijo pripraviti potrebne medije, izbrati in razvijati zbirko ter spoznajo postopke za ohranjanje virov.
- *Izobraževanje in storitve šolske knjižnice.* Najprej študenti načrtujejo učno uro, tako da uporabijo šolsko knjižnico za predmete, ki so posebej usmerjeni v njihove lastne interese. Nato simulirajo pouk po učni pripravi in izvedejo medsebojno ocenjevanje. Pri vajah iz poučevanja in simuliranem pouku, ki ga vsi izvedejo za isti glavni predmet, so simulirane ure v programu učitelj-knjižničar priložnost preizkusiti se tudi v drugih predmetih. Cilj je, da študent kot učitelj-knjižničar izkusi priložnost za podporo pouka učiteljem drugih predmetov.
- *Teorije branja in osebnostni razvoj v šoli.* Študenti spoznavajo teorije o rasti otrok in bralnih trendih v razvojni psihologiji. Nato na podlagi naučenega izberejo temo in berejo knjige s tega področja. V nadaljevanju eden od študentov izbere knjigo, ki so jo prebrali vsi ostali; ta študent nato nastopa kot vodja bralnih ur. S ponavljanjem tega postopka študenti povečajo obseg svojega branja, se naučijo izraziti, kaj so se naučili iz knjig, in delujejo kot vodje bralnih ur.
- *Seminar o šolski knjižnici.* Ta predmet je izviren in edinstven v programu. Uporaba šolske knjižnice pri pouku je lahko različna in je odvisna od učitelja. Drugačna je tudi izkušnja uporabe šolske knjižnice za študente, ki obiskujejo program učitelj-knjižničar. Predmet je sestavljen iz teorije, priprave učne ure in prakse. Vaje o šolski knjižnici vključujejo razvoj novih načinov praktične uporabe in uveljavitve šolske knjižnice, kot na primer uvedba umetne inteligence v šolske knjižnice, nova metoda učenja zgodovine v nižji srednji šoli, razvoj iger v šolski knjižnici (kroženje kjotske knjižnice) in tako dalje. Te dejavnosti so med uporabniki spletnih strani šol in v knjižnicam sorodnih organizacijah dobro zapisane. Študenti, ki se

želijo udeležiti predmeta, najprej pregledajo poročilo o predmetu; razred je omejen na 20 študentov ali manj, da se ohranita motivacija študentov in kakovost pouka.

Kjotski mestni svet za izobraževanje

Kjotski mestni svet za izobraževanje pokriva 166 osnovnih šol, 73 višjih osnovnih šol, sedem kombiniranih nižjih/srednjih šol, deset srednjih šol in osem splošnih podpornih šol.

V osnovni politiki šolskega izobraževanja v mestu Kjoto je šolska knjižnica v učnem načrtu umeščena kot učni in informacijski center ter kot bralno središče. Politika tudi pravi, da bo »sistematična raba časopisa kot vira učnih informacij na široko povečala zanimanje javnosti za družbo«. Nova vloga šolske knjižnice je določena kot učni in informacijski center, kjer se zbirajo in shranjujejo potrebne informacije za enostavno rabo. Vloga bralnega središča je oblikovanje bralnih navad za negovanje bogatega uma.

Učitelji-knjižničarji so dodeljeni vsem šolah, ki imajo več kot 12 razredov. Nekateri učitelji-knjižničarji v svojih šolah delajo za polni delovni čas, drugi pa sočasno opravljajo tudi naloge predmetnih učiteljev. Ker učitelji-knjižničarji delajo kot razredni učitelji in poučujejo svoj predmet, je čas, ki ga lahko porabijo za dejavnosti v šolski knjižnici, omejen.

Vsi učitelji v osnovnih in nižjih srednjih šolah naj bi sodelovali v specializirani raziskovalni komisiji in enkrat letno objavili raziskovalno nalogo. Večina učiteljev-knjižničarjev je vključenih v raziskovalno skupino šolske knjižnice, kjer poskušajo reševati probleme z medsebojno izmenjavo informacij na podlagi prakse v svojih šolah. Mesto Kjoto je dvema šolskima knjižnicama, ki sta del raziskovalnega programa, dodelilo dva redno zaposlena učitelja-knjižničarja, da bi učiteljem in učencem pomagala pri ustrezni uporabi knjižnic. Dve leti bosta delala s polnim delovnim časom, nato pa se bosta vrnila nazaj k svojemu rednemu učiteljskemu delu.

Mestni svet za izobraževanje želi namestiti šolskega knjižničarja tudi v vse osnovne in nižje srednje šole. Zaradi proračunskih omejitev pa so šolskega knjižničarja namestili le v vsak šolski okoliš (ki oskrbuje več osnovnih šol in eno nižjo srednjo šolo), kjer podpirajo vse šolske knjižnice v tej regiji. Ker je čas šolskega knjižničarja na vsaki šoli zelo omejen, žal še vedno ni dovolj podpore učnemu procesu.

Ker kvalifikacije za šolskega knjižničarja še niso bile določene, je Kjotski mestni svet za izobraževanje sam določil osnovno znanje o knjižnici kot zahtevo za šolske knjižničarje v tem projektu, pri čemer je zaželena kvalifikacija knjižničarja

ali učitelja-knjižničarja. Svet za izobraževanje redno izvaja usposabljanje za šolske knjižničarje, ki vključuje pripravo šolske knjižnice, knjižne pogovore, glasna branja, knjigoboj⁴⁸ (tekmovanje v predstavljanju knjig), pripravo šolskega usposabljanja (uporaba šolske knjižnice), nasvete o izboru in izločanju knjig ter pripravo knjižnih seznamov. Teme nadaljnjih usposabljanj vključujejo izbiro in izločanje gradiva za njegovo posodabljanje, da bi zagotovili primerne učne vsebine, ter usklajevanje učnih navodil učencem med razrednim učiteljem in šolskim knjižničarjem.

Enkrat letno Svet za izobraževanje izvede skupno usposabljanje za učitelje-knjižničarje in šolske knjižničarje. Pričakuje se, da bodo šolske knjižnice uporabljene v učnem procesu, vendar je učiteljem-knjižničarjem težko opravljati dve nalogi hkrati, v učilnici in šolski knjižnici. Pravzaprav so šolski knjižničarji pogosto odgovorni za delovanje šolske knjižnice, pri čemer vlogi šolskega knjižničarja in učitelja-knjižničarja nista jasno ločeni. Pomembno je ustvariti okolje, kjer lahko učitelji-knjižničarji, ki so hkrati tudi učitelji, izkoristijo svoje strokovno znanje pri poučevanju in kjer lahko šolski knjižničarji svoje strokovno znanje porabijo pri nudenju informacij.

Obeti za prihodnost

Na Japonskem je trenutno usposabljanje učiteljev-knjižničarjev in usposabljanje šolskih knjižničarjev standardizirano, ker sta strokovna sistema zapisana v Zakonu o šolskih knjižnicah, pri čemer so predmeti programov regulirani. Vendar pa trenutna situacija ne zagotavlja strokovnosti osebja v šolskih knjižnicah na Japonskem. Zdi se, da prihaja do težav zaradi naslednjih vzrokov:

- *Izobraževanja osebja v šolski knjižnici.* Univerze si ne morejo privoščiti, da bi nudile večje število novih predmetov. Ta okoliščina na univerzitetni ravni zavira spremembe, potrebne za izobraževanje šolskih knjižničarjev. V programu učitelj-knjižničar ni dovolj predmetov, v programu šolski knjižničar je predmetov dovolj, a ni novih.
- *Vloge in naloge osebja v šolski knjižnici.* Na Japonskem obstajata dva strokovna naziva, učitelj-knjižničar in šolski knjižničar. Toda dolžnosti teh delovnih mest v šolskem izobraževalnem okolju niso jasno določene. Poleg tega vsebine učnega načrta na univerzah ne dohajajo potreb v šolah.

Študij šolskih knjižnic na Japonskem dobro napreduje. V zadnjih letih so se razcvetele raziskave o strokovnem znanju v šolskih knjižnicah (glej npr. članek Kamata, 2015, in Shiomi, 2015). Bilo je tudi nekaj simpozijev in delavnic, kot je

⁴⁸ Op. prev.: angl. bibliobattle

『学校図書館員の将来像:求められるコンピテンシー』, simpozij o »Podobi šolske knjižnice v prihodnosti: pričakovane kompetence«, ki sta ga decembra leta 2017 organizirala Mitsuhiro Oda in Yuji Hirakue.

Ker je šolska knjižnica ena izmed šolskih funkcij, je treba opredeliti njeno vlogo v šoli in v pedagogiki pospešiti s tem povezane raziskave. Ključni dejavnik pri izboljševanju strokovnosti strokovnih delavcev v šolski knjižnici so interdisciplinarne študije in njihova uporaba v šolskem izobraževanju. K razvoju šolske knjižnice bi prispevale interdisciplinarne študije med knjižničarsko in informacijsko znanostjo ter pedagogiko ali razvojno psihologijo. Uporaba takšnih študij bi pomagala reševati vrzel med potrebo šole po šolski knjižnici in realnostjo šolske knjižnice ter izboljšati storitve, ki jih šolska knjižnica nudi učencem in učiteljem.

Viri

- Horikawa, T. 2017. “「学校図書館の整備充実に関する調査研究協力者会議」に関する報告 [Report on the Council of Research and Study Collaborators on Enhancing School Libraries, organised by the Ministry of Education, Culture, Sports, Science and Technology].” *Toshokan Zasshi* [The Library Journal] 111, no. 7 (July).
- Japanese Ministry of Internal Affairs and Communications. “学校図書館法 [School Library Law]”. Last modified June 24, 2015. <http://elaws.e-gov.go.jp/>. Accessed August 8, 2018.
- Kamata, K. 2015. “学校図書館法の改正とこれからの学校図書館専門職の役割をめぐって [Amendment of School Library Act and Future Roles of School Library Profession]”. *Gendai no Toshokan* 53, no.1 (March).
- Kyoto Notre Dame University. “Syllabus.” <https://mutsuki.notredame.ac.jp/syllabus/top>. Accessed July 29, 2018.
- Kyoto Sangyo University. “Syllabus.” <https://syllabus.kyoto-su.ac.jp/syllabus/html>. Accessed July 29, 2018.
- Ministry of Education, Culture, Sports, Science and Technology. “学校司書のモデルカリキュラムについて /About the Model Curriculum of School Librarian’s Training Course”. Last modified November 29, 2016. http://www.mext.go.jp/a_menu/shotou/dokusho/link/1380587.htm. Accessed August 8, 2018.
- Ministry of Education, Culture, Sports, Science and Technology. “司書教諭講習規程 /Rules for Training Affairs of Teacher Librarian”. Last modified March 30, 2007. http://www.mext.go.jp/component/a_menu/education/micro_detail/_icsFiles/afieldfile/2015/08/05/1360328_01.pdf. Accessed August 8, 2018.
- Ministry of Education, Culture, Sports, Science and Technology. “司書教諭の講習科目のねらいと内容 /The Aim and Contents of Teacher Librarian’s Training Course”. Last modified March 18, 1998. http://www.mext.go.jp/a_menu/shotou/dokusho/link/1327211.htm. Accessed August 8, 2018.
- Nagakura, M. 1991. “Japan.” In J. E. Lowrie and M. Nagakura, eds., *School libraries: International Developments*. 2nd ed. Metuchen, NJ: Scarecrow Press.
- Shiomi, Noboru. 2015. “学校図書館専門職員制度化の課題 /Issues for the Institutionalization of School Library Professionals.” *Toshokankai* 66, no. 6 (March).

Boemo N. Jorosi in Margaret Baffour-Awuah

8 Hoja naprej, hoja v krogu: izobraževanje za učitelje-knjižničarje v Bocvani, od leta 1962 do danes

Izvleček: Čeprav so učitelji-knjižničarji prepoznani kot ključni za učenje in poučevanje v 21. stoletju, so raziskave, ki se osredotočajo izključno na njihovo pripravo, razmeroma redke. Potrebo po raziskavah na tem področju poudarjajo številni strokovnjaki, ki se strinjajo, da se morajo programi, ki izobražujejo učitelje-knjižničarje, odzivati na potrebe študentov in stroke. Cilj tega poglavja je preučiti izobraževanje in usposabljanje učiteljev-knjižničarjev v Bocvani, kronološko slediti zgodovini priprave učiteljev-knjižničarjev od njenih začetkov v zgodnji republiki pa do danes. Ugotovljeno je, da je bil vpliv na knjižnično področje obrozen, čeprav se priprava učiteljev-knjižničarjev v Bocvani ponaša s tridesetletno zgodovino. Na koncu poglavja je podan predlog tako kratkoročnih kot dolgoročnih posegov za osvežitev izobraževanja in usposabljanja učiteljev-knjižničarjev za izobraževanje v Bocvani v 21. stoletju.

Ključne besede: učitelji-knjižničarji; šolske knjižnice; knjižničarsko izobraževanje; šolski knjižničarji; Bocvana

Uvod

Učitelji-knjižničarji so zelo pomembni za izobraževanje učencev, kar dokazuje znaten obseg raziskav, ki povezujejo rezultate ocenjevanja učencev in kakovost knjižničnega medijskega centra. Učitelji-knjižničarji kot skrbniki programov omogočajo učencem in učiteljem, da v največji možni meri uporabljajo vire in prostor knjižnice. Kot specializirani učitelji se opirajo na dvojne kvalifikacije, tj. kvalifikacije v izobraževanju in v informacijski znanosti, kar jim omogoča, da se odzovejo na različne potrebe učencev in izzive razvijajočih se tehnologij.

Ameriško združenje šolskih knjižničarje je učitelja-knjižničarja opredelilo kot posameznika, ki ima dve priznani kvalifikaciji, eno iz poučevanja in drugo iz knjižničarstva (American Association of School Librarians, 2007). Učitelji-knjižničarji so pomembni v izobraževanju zaradi svojega kombiniranega poznavanja učnih načrtov in upravljanja knjižnic in informacij. Informacije so temelj vsega izobraževanja, učitelji-knjižničarji imajo ključno vlogo v šolskem prostoru. Opravljajo tri glavne vloge – kot vodje kurikuluma, informacijski specialisti in upravitelji informacijskih storitev. Učitelji-knjižničarji so pomembni

za izobraževanje učencev, kar dokazuje znaten obseg raziskav o vplivu šolske knjižnice na šolski uspeh (Library Research Service, 2016; Menefee, 2009).

Po Shannonovih besedah (2002) so se vloga učitelja-knjižničarja in za uspeh potrebne kompetence spreminjale in širile. Da bi bili učinkoviti in prilagodljivi, potrebujejo učitelji-knjižničarji poleg strokovne izobrazbe še vrsto veščin in kompetenc. Troutner (2012) poudarja potrebo po posodobitvi enotnih temeljnih standardov znanja, medtem ko Baker (2016) za lažje sledenje današnjemu digitalnemu svetu predlaga, da bi morali pripravljajni programi za učitelje-knjižničarje opremiti študente z veščinami za transformacijske vodje in učeče se partnerje.

Presenetljivo je, da v nasprotju z velikim obsegom raziskav, ki se osredotočajo na različne vidike šolskih knjižnic, le omejen obseg raziskovanj obravnava usposabljanje šolskih knjižničarjev, zlasti v državah v razvoju, kot je Bocvana. To je na žalost pomenilo slabše razumevanje izvajanja izobraževanja učiteljev-knjižničarjev, zato je cilj tega poglavja spremljati usposabljanje učiteljev-knjižničarjev v Bocvani.

Bocvana: geopolitične in družbeno-ekonomske kulturne razmere

Za razumevanje razvoja izobraževanja učiteljev-knjižničarjev skozi čas je treba najprej pridobiti popolnejšo oceno okolja, v katerem sobivajo šolske knjižnice. Zgodovina priprave učiteljev-knjižničarjev je neločljivo povezana z razvojem in dogajanjem v širšem izobraževalnem prostoru.

Pred osamosvojitvijo leta 1966 je bila Bocvana britanski protektorat, znan kot Bechuanaland, ena najrevnejših in najmanj razvitih držav na svetu. Država je poimenovana po prevladujoči etnični skupini Tswana (v množini Batswana). Od osamosvojitve je Republika Bocvana pridobila mednarodni ugled kot miroljubna in vse bolj uspešna demokratična država. Je članica Združenih narodov, Skupnosti narodov, Afriške unije in Južnoafriške razvojne skupnosti. Približno velikosti Francije ali Teksasa v Združenih državah Amerike, Bocvano mejijo Namibija na zahodu in severu, Zambija in Zimbabve na severozahodu ter Južna Afrika na jugovzhodu in jugu. Velik del ozemlja države prekriva Kalaharijska puščava, nedavne ocene prebivalstva kažejo 2.326.000 (Statistics Botswana, 2017).

Bocvana je z viri bogata država s srednjim dohodkom, ki ji priznavajo preudarno gospodarjenje. Realni BDP države, ki ga večinoma podpira povečana rudarska proizvodnja, se je od leta 1960 do leta 2008 vsakoletno povečal za skoraj 10 %, kar je Bocvani omogočilo, da je leta 1992 iz statusa najmanj razvite države prestopila med države s srednjim dohodkom. Bocvanski BDP na prebivalca se je

z 80 ameriških dolarjev v času osamosvojitve dvignil na 7.750 ameriških dolarjev v letu 2014 (Statistics Botswana, 2017).

Bocvana je ustavna večstrankarska demokracija in njena politična scena ostaja izjemno stabilna. Politična stabilnost, zreli demokratični procesi, odlične politike in močne institucije že več kot pet desetletij podpirajo učinkovito gospodarsko vodenje.

Ker je ob osamosvojitvi leta 1966 podedovala pretežno nepismeno prebivalstvo, je morala poosamosvojitvena Bocvana v svojih prvih treh dekadah veliko vlagati v izobraževanje in usposabljanje. V ta namen je Bocvana izpeljala dve veliki izobraževalni reformi, ki sta ju izvedli predsedniški komisiji in sta imeli na splošno daljnosežen vpliv na celoten izobraževalni sektor v državi, še zlasti na usposabljanje učiteljev-knjižničarjev.

Prvo večje poročilo o reformi je izšlo leta 1977 in je bilo naslovljeno *Izobrazba za Kagisano* (Družbeno harmonijo)⁴⁹ (Botswana Ministry of Education, 1977), ker je bil glavni poudarek na zagotavljanju osnovne izobrazbe za večinsko polpismeno prebivalstvo. Leta 1993 je bila za izobraževanje imenovana druga predsedniška komisija, ki je ponovno pripravila daljnosežno agendo za celoten izobraževalni sistem. Poročilo te komisije je vlada sprejela kot *Revidirano nacionalno politiko izobraževanja* (RNPE)⁵⁰ (Botswana Ministry of Education, 1993).

RNPE je postavila temelje za pospešeno napredovanje k usposabljanju učiteljev-knjižničarjev. Komisija je na primer v prizadevanju za kakovostno izobraževanje priporočila radikalen premik od poučevanja, ki ga izvaja učitelj, do učenja s pomočjo virov. Vendar je uspeh učenja, ki temelji na virih, najboljše doseči z usposobljenimi učitelji-knjižničarji (Association for Teacher Librarianship in Canada, 1997). Posledično se je okrepilo usposabljanje učiteljev-knjižničarjev.

Obdobje 1: Mračno obdobje šolskih knjižnic (1962–1967)

Kot je že bilo omenjeno, je bila Bocvana od leta 1886 britanski protektorat, vendar so ji septembra 1966 podelili neodvisnost. V vmesnem obdobju je bila država nerazvita, saj je veljala za neplodno puščavo in zato nevredna velikih naložb. Razvojni načrt protektorata Bechuanalanda za obdobje 1963–1968 je omenjal neustreznost ali popolno pomanjkanje knjižnic v srednjih šolah in določal, da bo poskrbljeno za ustrezne knjižnice (Baleseng, 1989; Dale, 1971; Dankert, 1994). V kolonialnem obdobju ni bilo prav nobenega usposabljanja

49 Op. prev.: Education for Kagisano (Social harmony)

50 Op. prev.: Revised national policy on education (RNPE)

za učitelje-knjižničarje. Knjižničar, zadolžen za šolsko knjižnico, je bil običajno učitelj angleščine ali kakšen v to delo uveden prostovoljec, najpogosteje tak s posebnim zanimanjem za knjižnico, vendar brez referenc glede knjižničnega in informacijskega dela. V času osamosvojitve je bilo v Bocvani le deset srednjih šol s knjižnicami (Tallman, Metzger and Jorosi, 2000). V resnici nekatere od njih niti niso bile prave šolske knjižnice, bile so zgolj zbirke knjig, zemljevidov, reprografske opreme in drugih bistvenih podpornih virov za poučevanje in učenje (Baleseng, 1989).

Obdobje 2: Ad hoc usposabljanje za šolske knjižnice (1968–1987)

Formalno strokovno izobraževanje učiteljev-knjižničarjev, ki se je začelo s certifikatom o študiju šolskega knjižničarstva na Univerzi Bocvana, izvira iz razvoja usposabljanj na Ministrstvu za izobraževanje in v Nacionalni knjižnici Bocvane, ki so potekala od 1968 do 1987. Obe ustanovi si zaslužita obravnavo zaradi neposrednega in velikega vpliva na razvoj tako ad hoc usposabljanja kot tudi kasnejšega strokovnega usposabljanja.

Ministrstvo za izobraževanje je takoj po osamosvojitvi Bocvane prevzelo vse srednje šole in zagotovilo tako knjižnično zalogo kot tudi osebje za šolske knjižnice (Baleseng, 1989). Leta 1977 je Ministrstvo ustanovilo komisijo za preučitev stanja izobraževalnega sistema, kar je močno vplivalo na izobraževanje in šolske knjižnice v državi.

Poročilo prve komisije (*Education for Kagisano*) (Botswana Ministry of Education, 1977) je med drugim priporočilo, da se tečaji šolskega knjižničarstva izvajajo na Univerzi Bocvane, Lesota in Svazija (danes Univerza Bocvane), da šole formalno neusposobljenim šolskim knjižničarjem nalagajo manj poučevanja, da Ministrstvo razmisli o odprtju delovnega mesta asistenta v knjižnici vzporedno z delovnim mestom asistenta v laboratoriju in da Ministrstvo odpre delovno mesto koordinatorja šolskih knjižnic ter si prizadeva za vzpostavitev delovnega mesta knjižničarja za polni delovni čas v vseh srednjih šolah (Botswana Ministry of Education, 1977). Če povzamemo, delo komisije je sprožilo dogodke, ki so postali glavni mejniki v razvoju šolskih knjižnic. Po priporočilu komisije je bila na primer do leta 1985 zgrajena vsedržavna mreža občinskih nižjih srednjih šol (CJSS) s knjižnicami, medtem ko so bile knjižnice zagotovljene vsem obstoječim občinskim nižjim srednjim šolam, ki so še vedno bile brez nje.

Septembra leta 1967 je bil sprejet Zakon o nacionalni knjižnici (Act no. 29), ki je zahteval zagotavljanje učinkovite knjižnične službe po vsej državi (Laws of Botswana, Cap 58, 1967). Zakon pravi:

Dolžnost ministra [za delo in notranje zadeve] je v posvetu z odborom BNLS⁵¹ zagotoviti celovito in učinkovito knjižnično storitev za vse osebe, ki jo želijo uporabljati, ter v ta namen zagotoviti in vzdrževati takšne zgradbe in opremo ... kot je potrebno (Laws of Botswana, Cap 58.2, 1967).

Kot pravi Stiles (1973), je bil Oddelek za knjižnično izobraževanje v Nacionalni knjižnici Bocvane (BNLS) sprva imenovan Oddelek za šole in kolidže, ustanovljen posebej za zadovoljevanje potreb izobraževanja v knjižnicah po državi. Natančen pregled zgodovine BNLS-ja razkrije, da je njegova ustanovitev pomenila novo obdobje v razvoju šolskih knjižnic. Na podlagi poročila ankete, ki jo je izvedel Made (1972), je BNLS postavila službo za šolske knjižnice, namenjeno vseh šolam v državi. Druge pomembne naloge, ki jih je izvedla Nacionalna knjižnica, so:

- aktivno sodelovanje z Ministrstvom za izobraževanje na področju šolskih knjižnic;
- razvoj priročnika za knjižnice CJSS-jev;
- ustanovitev delovne skupine za svetovanje pri razvoju knjižnic CJSS-jev;
- prizadevanje za sprejetje in izvajanje poročila svetovalca Raya Lonsdala iz leta 1985, še zlasti pri zaposlovanju v šolskih knjižnicah;
- vzpostavitev potujoče knjižnične službe in oskrba s knjigami tako za osnovne kot za srednje šole;
- uvedba storitve knjižnega kovčka⁵² za osnovne šole (Baffour-Awuah, 2011);
- organizacija delavnic za učitelje, da pridobijo potrebne reference in veščine za upravljanje knjižnih zabojev;
- izvajanje delavnic zagovorništva za ravnatelje;
- vključevanje obiskov šolskih knjižnic in izmenjave praktičnih veščin v strategijo nadzora, ki ga izvaja BNLS;
- izvajanje prvega štiridnevnega usposabljanja za šolske knjižničarje.

V Bocvani v obdobju »ad hoc izobraževanja« ni bilo strokovnega izobraževanja učiteljev-knjižničarjev, pa vendarle pomembne dejavnosti Ministrstva in BNLS nazorno kažejo, da sta z roko v roki ustvarila optimalne pogoje za kasnejši nastanek formalnega izobraževalnega programa. BNLS je na primer zagotavljal ad hoc usposabljanje, medtem ko je bil prvi tečaj usposabljanja organiziran leta 1969 v sodelovanju s takratno Univerzo Bocvane, Lesota in Svazija, kot predhodnik današnjega knjižničnega izobraževanja Univerze Bocvane (Baffour-Awuah, 1997a). V obdobju »ad hoc usposabljanja« je imelo veliko šol knjižnice, ki so jih vodili prostovoljci ali učitelji angleščine brez predhodnega knjižničnega izobraževanja. Kot spodbudo učiteljem za delo v knjižnici so jim zmanjšali učno obremenitev, čeprav je bilo veliko odvisno od ravnatelja ali prevladujočih okoliščin.

51 Op. prev.: Nacionalna knjižnica Bocvane

52 Op. prev.: book box service (BBS)

Obdobje 3: Vznik strokovnega izobraževanja (1988–2000)

Prvi strokovni program za učitelje-knjižničarje je bil uveden leta 1986 kot posledica želje vlade po zagotavljanju kakovostnega poučevanja v šolah. Program Certifikat o študiju šolskega knjižničarstva na Univerzi Bocvane, ki so ga leta 1986 skupaj sponzorirali Ministrstvo za izobraževanje, Svetovna banka in Britanski svet, je bil zasnovan z nalogo, pripraviti ustrezen program usposabljanja za učitelje-knjižničarje. Svetovanje je sprejel Ray Lonsdale, britanski državljani in takrat predavatelj knjižničnih in informacijskih študij na Kolidžu za knjižničarstvo v Aberystwythu v Walesu. Pomagala mu je referenčna skupina, sestavljena iz predstavnikov zainteresiranih organizacij, Ministrstva za izobraževanje in BNLS-ja (Lonsdale, 1986).

Osrednji namen svetovanja je bil, v sodelovanju z Oddelkom za knjižničarstvo in informacijske študije (DLIS) na Univerzi Bocvane, razviti program strokovnega usposabljanja ob delu, ki bo učitelje v občinskih nižjih srednjih šolah opremil z osnovnimi veščinami in kompetencami, zaželenimi za učinkovito delovanje šolskih knjižnic v Bocvani. Končni produkt je bila uvedba Certifikata o študiju šolskega knjižničarstva (CSLS), oblikovanega po zgledu ameriškega knjižničarskega modela.

Maja leta 1988 je program sprejel prve študente, učni načrt, ki so mu sledili, pa je bil razdeljen na dva dela s skupno 10 osnovnimi obveznimi predmeti:

- Del 1: pet predmetov v prvem semestru od maja do avgusta (14 tednov)
- Del 2: pet predmetov v drugem letniku od maja do avgusta (14 tednov)

Poleg tega je bila sestavni del programa tudi osemmesečna praksa eksperimentalnega učenja v šolski knjižnici v času od konca prvega do začetka drugega semestra. Zavedajoč se ameriške pristranskosti v konfiguraciji programa je DLIS pregledal program in uporabil pridobljene povratne informacije, da bi lahko študijski program uskladili z lokalno stvarnostjo. Posledično se je v letu 1989 število predmetov znižalo na osem (glej Tabelo 8.1), pa tudi ime programa se je spremenilo v Certifikat o študiju šolskega knjižničarstva (Jorosi, 2001).

V program so bili sprejeti kandidati z univerzitetno diplomo za srednješolsko izobraževanje ali enakovredno diplomo katere koli druge priznane ustanove, z najmanj enoletnimi pedagoškimi izkušnjami (Metzger, 1992). Do vpisa so bili upravičeni tudi diplomirani učitelji s področja naravoslovja, humanistike in izobraževanja.

Tabela 8.1: Predmetnik študijskega programa šolskega knjižničarstva

Prvi semester	Drugi semester
CLS 011: Vloga knjižničarjev v izobraževanju	CLS 015: Delovna praksa
CLS 012: Informacije o virih za poučevanje in učenje	CLS 016: Izbor in vrednotenje informacijskih virov
CLS 013: Organizacija informacijskih virov	CLS 017: Uporaba informacijskih virov
CLS 014: Vodenje in upravljanje šolskih knjižnic	CLS 018: Razvoj informacijskih proizvodov

Avgusta leta 2000 je DLIS prenehal sprejemati študente v program Certifikat o študiju šolskega knjižničarstva, kot posledica vseuniverzitetne odločitve, da se vsi programi s certifikatom z Univerze prenesejo na pedagoške akademije. Po mnenju Metzgerja (2000) je program do konca svojega delovanja usposobil približno 181 učiteljev-knjižničarjev, kar je veliko manj od obstoječega povpraševanja v 209 nižjih in 34 višjih srednjih šolah.

Druga smer formalne priprave učiteljev-knjižničarjev v Bocvani je bila uvedba predmeta knjižničarstvo v diplomski program učiteljskega izobraževanja (Baffour-Awuah, 1997b). V letu 1996 sta obe pedagoški akademiji (Molepolole in Tonota), katerih skupno poslanstvo je priprava učiteljev-knjižničarjev za občinske nižje srednje šole, pričeli ponujati študij knjižničarstva kot drugi predmet. Cilj študija je bil opremiti učitelje-knjižničarje zlasti z veščinami za vodenje šolskih knjižnic in podobnih centrov informacijskih virov. Predmet je od takrat na razpolago na obeh šolah, s prvo skupino 20 diplomantov leta 1998.

Po zaključku programa diplomanti prejmejo diplomo iz srednješolskega izobraževanja (DSE) in so usposobljeni za poučevanje izbranega predmeta/predmetov, kot tudi za vodenje šolske knjižnice v CJSS. Vendar pa na tej stopnji študija (DSE) statistika vpisa že od leta 2009 kaže stalno upadanje vpisa na študij knjižničarstva kot drugi predmet, z najnižjim številom študentov (6) v kohorti letnika avgust 2012.

Obdobje 4: Zaton strokovnega usposabljanja (2001–danes)

Ko je na Univerzi Bocvane leta 2000 program CSLS prenehal obstajati, je za organizirano izobraževanje učiteljev–knjižničarjev kot prevladujoča smer ostal študij knjižničarstva na pedagoških akademijah (Baffour-Awuah, 1997b), čeprav se je število vpisanih v program enakomerno zniževalo že od leta 2009. Vendar sta se kmalu pojavili dve drugi možnosti izobrazbe, in sicer diploma iz bibliotekarstva in informacijskih študij (BLIS) ter diploma iz humanistike, bibliotekarstva in informacijskih študij (BA LIS); obe je ponudil Oddelek za bibliotekarstvo in informacijske študije na Univerzi Bocvane. Prvi program je enopredmetni štiriletni program (knjižničarstvo), medtem ko je drugi dvopredmetni štiriletni program, ki vključuje predmet za poučevanje v srednji šoli in knjižničarstvo.

Po zaključku katerega koli programa diplomant pridobi dodatne strokovne kvalifikacije v knjižničarstvu in informacijskih študijah, kar mu omogoča delo kot učitelj–knjižničar v nižjih (srednjih) šolah. Statistika vpisov kaže, da sta oba programa v 15-letnem obdobju (2002–2017) izšolala le 34 učiteljev–knjižničarjev, ki jih je finančno podprlo Ministrstvo za izobraževanje. Po neuradnih podatkih zaposlene učitelje, ki jih Ministrstvo za izobraževanje pošlje na izobraževanje na enega od obeh programov, odvrtaajo prevladujoče vpisne zahteve, ki ne upoštevajo predhodnih kvalifikacij. Kandidat, ki ima triletno kvalifikacijo DSE, bi se moral pridružiti enemu od obeh programov v drugem letu študija, kar bi pomenilo, da bi potreboval še tri leta za dokončanje programa. Z drugimi besedami, diplomanti teh dveh programov ne izpolnjujejo pogojev za razrednega učitelja, ker nimajo kvalifikacij za poučevanje. Tabela 8.2 prikazuje predmetnik za predmet šolsko knjižničarstvo kot drugi predmet na pedagoških akademijah.

Tabela 8.2: Predmetnik za predmet šolsko knjižničarstvo kot drugi predmet na pedagoških akademijah

	Leto 1	Leto 2	Leto 3
Semester 1	<p>Pomen šolskih knjižnic v srednjih šolah</p> <p>Vloga knjižničarjev v izobraževanju, knjižnicah, znanju in informacijah</p> <p>Informacijski sistemi za informacijsko podporo in storitve v šolski knjižnici</p>	<p>Klasifikacija in katalogizacija</p> <p>Razvoj in vzdrževanje knjižničnega kataloga</p>	<p>Referenčni viri</p> <p>Referenčne storitve</p>
Semester 2	<p>Razumevanje bibliografskih podatkov</p> <p>Izbor informacijskih virov za šolsko knjižnico</p> <p>Pridobivanje informacijskih virov</p>	<p>Klasifikacija in katalogizacija</p> <p>Priprava gradiva za postavitev</p>	<p>Vodenje in upravljanje šolske knjižnice</p> <p>Priprava osnovnega knjižničnega priročnika</p>
Semester 3	<p>Uvod v knjižnične tehnične storitve</p> <p>Osnovna knjižnična opravila</p> <p>Odnosi z javnostmi</p> <p>Popravila in konzervacija knjižničnega gradiva</p>	<p>Vzpostavitev multimedijske zbirke</p> <p>Organizacija neknjižnega gradiva</p> <p>Oblikovanje in izdelava knjižničnega gradiva</p>	<p>Založništvo in knjigarstvo</p> <p>Informacijska tehnologija v knjižnicah</p> <p>Vrednotenje virov in storitev šolske knjižnice</p> <p>Delovna praksa</p>

Zaključek

Poglavje je predstavilo napredovanje v postopkih priprave učiteljev-knjižničarjev v Bocvani skozi štiri obdobja. Po osamosvojitvi je Bocvana hitro prešla v reforme izobraževanja z namenom, da bi lahko usmerjala gospodarski razvoj. S tem je sprožila proces, ki vodi do nastanka strukturirane priprave učitelja-knjižničarja. Čeprav je pot do organizirane priprave učitelja-knjižničarja trajala približno četrto stoletje, od leta 1962 pa do leta 1987, je tako nastalo strokovno usposabljanje v resnici zraslo v samo 12 letih, od leta 1988 do leta 2000. Po letu 2000 se je strokovno usposabljanje močno zmanjšalo, kar nakazuje statistika nizkega vpisa tako na študij knjižničarstva na pedagoških akademijah kot tudi na programih BA LIS in BLIS na Univerzi Bocvane.

Pridobljene izkušnje in spoznanja o usposabljanju učiteljev-knjižničarjev v Bocvani

Kljub znatnim vlaganjem bocvanske vlade v usposabljanje učiteljev-knjižničarjev se šolske knjižnice še naprej soočajo s številnimi izzivi, vključno, a ne izključno, omejenimi na:

- odsotnost politike in pravnih instrumentov za vzpostavitev šolskih knjižnic;
- neobstojanje posebnega oddelka/enote na Ministrstvu za izobraževanje, zadolženega za šolske knjižnice;
- neustrezno financiranje knjižničnih virov;
- pomanjkanje standardov in podatkov/raziskav o šolskih knjižnicah;
- neustrezno zaposlovanje (tako glede števila zaposlenih kot glede strokovne usposobljenosti);
- neustrezno infrastrukturo in opremo (pohištvo, elektronika, strojna in programska oprema);
- ne vključenost knjižnice v celotni šolski program.

Iz množice zgoraj naštetih izzivov je razvidno, da je bil vpliv programa usposabljanja učiteljev-knjižničarjev kratkotrajen in nepomemben. Danes ima manj kot četrtina bocvanskih osnovnih šol, skupno jih je okoli 700, namensko zgrajene knjižnice, medtem ko ima le redko katera izšolanega šolskega knjižničarja. Od 209 nižjih in 34 višjih srednjih šol jih ima manj kot polovica izšolane učitelje-knjižničarje. Zora informacijske in digitalne dobe je spremenila tradicionalno vlogo učitelja-knjižničarja. Vlada mora, bolj kot kadar koli prej, razviti celostno politiko načrtovanja šolskih knjižnic 21. stoletja kot sestavnega dela osnovnih, nižjih in višjih srednjih šol.

Nedavne pobude za uvedbo izobraževanja, ki temelji na rezultatih ali kompetencah, zagotavljajo prepričljive dokaze o potrebi po politiki za šolske knjižnice, ki bi zagotovila izšolane učitelje-knjižničarje (SoftLink, 2016). Če povzamemo, celovita politika šolskih knjižnic bi med drugim obravnavala standarde za šolske knjižnice, zbirke, tehnološko infrastrukturo in financiranje; samo predpisovanje priprave šolskih knjižničarjev ne bo prineslo učinkovitih in dolgoročnih rezultatov. V vmesnem času je nujno potreben nadaljnji razvojni program, da bi obstoječe usposobljene učitelje-knjižničarje opremili z najboljšimi digitalnimi in strokovnimi veščinami.

- American Association of School Librarians. 2007. *Standards for the 21st Century Learner*. <https://www.worldcat.org/title/standards-for-the-21st-century-learner/oclc/970588938?referer=di&ht=edition>. Accessed August 18, 2018.
- Association for Teacher-Librarianship in Canada. 1997. *Students Information Literacy Needs in the 21st Century*. <http://www.atlc.ca/publications/competent.31-38>. Accessed November 17, 2017.
- Baffour-Awuah, M. 1997a. "The Role the National Library Service plays in the Development of Botswana's Teacher Training Institutions", paper presented to the Meeting of Principals and Librarians of Teaching Institutions at Thapama Hotel, Francistown, October 1997. Gaborone: Botswana National Library Service.
- Baffour-Awuah, M. 1997b. *The National Library Service's Support to Education. A Report Prepared for the Curriculum and Development Section of the Ministry of Education*. Gaborone: Botswana National Library Service.
- Baffour-Awuah, M. 2011. "Botswana's Book Box Service to Primary Schools." In L. Marquardt and D. Oberg, eds., *Global Perspectives on School Libraries: Projects and Practices*, 168–176. The Hague, Netherlands: DeGruyter Saur.
- Baker, S. "From Teacher to School Librarian and Instructional Partner: A Proposed Transformation Framework for Educators of Preservice School Librarians." *School Libraries Worldwide* 22, no. 1 (2016): 143–159.
- Baleseng, O. 1989. *The Role of School Libraries in Botswana: Diploma in Library Studies Project*. Gaborone: University of Botswana.
- Botswana Ministry of Education. 1977. *Education for Kagisano: Report of the National Commission on Education*. Gaborone: Government Printer. 2 volumes.
- Botswana Ministry of Education. 1993. *Report of the National Commission on Education*. Gaborone: Government Printer.
- Botswana National Library Service. 1996. Seminar on Library Services to Education held at the Gaborone Sun, 29–30th April 1996. Gaborone: National Library Service.
- Dale, D. C. "National Libraries in Developing Countries: The Case of Botswana." *Journal of Library History* 6, no. 3 (1971): 195–211.
- Dankert, B. 1994. "We Learn a lot From School but From Life': School Librarianship in Europe." *Journal of Librarianship and Information Science* 26, no. 2: 99–103.
- Jorosi, B. N. "The Training of Teacher-Librarians at the University of Botswana: An Educator's Perspective." *Education Libraries Journal* 44, no. 1 (2001): 23–30.
- Library Research Service. 2016. *School Libraries Impact Studies*. <https://www.lrs.org/data-tools/school-libraries/impact-studies/>. Accessed January 2, 2018.
- Lonsdale, R. 1986. *Report on the Development of Training Programs for Teacher-Librarians in Community Junior Secondary Schools in Botswana*. London: British Council.
- Made, S. M. 1972. *The Secondary School Libraries in Botswana, Lesotho, and Swaziland. (BOLESWA): A Survey Conducted in April 1972*. Luyengo: UBLS.
- Marcoux, E. B. "Wise use of Technology." *Teacher-Librarian* 39, no. 1 (2011): 67–68.
- Menefee, M. "The Changing Library." *American School Board Journal* 196, no. 8 (2009): 32–35.
- Metzger, A. J. B. 1992. "The Development of School Libraries in Botswana." A paper presented at the National School Library Conference. In *School Library Proceedings University of Natal, Pietermaritzburg. Information Studies/Read School Library Conference*, 25–26th June. Durban: University of Natal, pp. 36–51.

- Metzger, A. J. B. "Community Junior Secondary Schools Libraries in Botswana." *School Libraries Worldwide* 6, no. 2 (2000): 30–44.
- Shannon, D. "The Education and Competencies of School Library Media Specialists: A Review of the Literature." *School Library Media Research* 5 (2002): 1–19.
- SoftLink. 2016. *Australian School Library Survey*. https://www.softlinkint.com/assets/img/banners/2015softlink.AZN_SchoolLibrarySurveyReportPDF. Accessed December 19, 2017
- Statistics Botswana. 2017. *Estimated Population Growth*. <http://www.statsbotswana.org.bw>. Accessed August 9, 2018.
- Stiles, D. E. 1973. *Botswana National Library Service. Report on the National Library Service for the Period April 1971 to March 1973*. Gaborone: Botswana National Library Service.
- Tallman, J. T., B. N. Jorosi, and A. J. B. Metzger. "Community Junior Secondary School libraries: A Case Study of Their Programs and Needs for Teacher-Librarians." *School Libraries Worldwide* 6, no. 2 (2000): 45–65.
- Troutner, J. "Professional Development." *Teacher-Librarian* 39, no. 5 (2012): 54–56.

Jin Zhang, Jingqi Cheng, Han Xie, Weinan Zheng in Zhiwen Kuang

9 Reforme v izobraževanju za šolske knjižničarje na Kitajskem

Izvleček: Nedavne raziskave o uporabnosti *Iflinih Smernic za šolske knjižnice* na Kitajskem so izpostavile ključno težavo, tj. pomanjkanje strokovno usposobljenih šolskih knjižničarjev. Ta problem je vplival na razvoj knjižnic v osnovnih in srednjih šolah. Zaradi pomanjkanja posebnih programov za šolanje poklicnih šolskih knjižničarjev se izobraževanje šolskih knjižničarjev naslanja predvsem na permanentno izobraževanje. i-Šola na Univerzi Sun Yat-sen (SYSU) je kitajska izobraževalna ustanova na področju bibliotekarstva in informacijske znanosti, ki se odziva na potrebe po izobraževanju na področju šolskih knjižnic. Za razvoj izobraževanja v šolskem knjižničarstvu so na i-Šoli SYSU uporabili pet strategij: izvajanje strokovnega magistrskega programa bibliotekarstva in informacijske znanosti, ki je tesneje povezan z resničnim svetom kot drugi programi; postopna priprava učiteljev na oblikovanje tečajev in šele nato razvoj programa; razvoj poučevanja po sistemu gradnje discipline; tesno sodelovanje s prakso in oblastmi; spremljanje mednarodnega razvoja že od samega začetka.

Ključne besede: šolski knjižničarji; permanentno izobraževanje; strokovni razvoj; karierni razvoj; Univerza Sun Yat-sen; Kitajska

Pregled knjižničarskega izobraževanja na Kitajskem

Knjižničarski program na Univerzi Boone v Wuchangu v provinci Hubei sta leta 1920 uvedla Mary Elizabeth Wood (1864–1931) in Samuel T. Y. Seng (1884–1977); program je pomenil začetek formalnega knjižničarskega izobraževanja na Kitajskem. Danes se izobraževanje bibliotekarstva in informacijske znanosti (LIS) na Kitajskem izvaja na 46 univerzah, od tega jih 12 ponuja doktorske, 39 pa magistrske programe. Izmed teh šol so se štiri (Univerza Wuhan v provinci Hubei, Univerza Nanjing v provinci Jiangsu, Univerza Sun Yet-sen v provinci Guangdong in Univerza Renmin v Beijingu) pridružile organizaciji i-Šol.

Univerza Sun Yatsen (SYSU) je bila med prvimi od štirih institucij, ki zagotavljajo bibliotekarsko izobraževanje na Kitajskem, saj se je magistrski program pričel že leta 1980. Danes ponuja izobraževanje bibliotekarstva in informacijske znanosti na zaporednih ravneh: na dodiplomski, magistrski (akademska stopnja in

strokovna stopnja) in doktorski. Njen dodiplomski program bibliotekarstva je financirala provinca Guangdong, in sicer leta 2012 kot posebni program, leta 2017 pa kot ključni program. V podporo nadaljnjemu razvoju programa bo v letih od 2017 do 2019 vloženi pet milijonov juanov, v programu pa bodo poudarjene štiri specialnosti, in sicer upravljanje knjižnice in storitve, prezervacija in konzervacija, upravljanje javnih kulturnih storitev ter podatkovna pismenost in storitve. Junija 2017 so bili pri Inštitutu knjižničnih in informacijskih strokovnjakov (CILIP) v Združenem kraljestvu uspešno akreditirani trije dodiplomski programi Šole za informacijski menedžment Univerze Sun Yat-sen (knjižničarstvo, arhivistika ter informacijski menedžment in informacijski sistemi).

Pomanjkanje akademskega izobraževanja za šolske knjižničarje

Čeprav so bili pri izobraževanju bibliotekarstva in informacijske znanosti na Kitajskem na splošno doseženi veliki uspehi, formalno izobraževanje šolskih knjižničarjev ni bilo v koraku s splošnim razvojem knjižničarskega izobraževanja in razvojem šolskih knjižnic. Šolska knjižnica je največja in najbolj razširjena kategorija v kitajskem knjižničnem sistemu. V letu 2015 je imela Kitajska 65.645 srednjih šol in 190.525 osnovnih šol (National Bureau of Statistics of China, 2016), od katerih ima večina svoje knjižnice. Ker na univerzah ali drugih izobraževalnih ustanovah ni nobenega programa knjižničarstva in informacijske znanosti, ki bi bil posebej namenjen šolskim knjižničarjem, se je strokovni razvoj šolskih knjižničarjev opiral predvsem na permanentno izobraževanje.

Permanentno izobraževanje za šolske knjižničarje

Permanentno izobraževanje za osnovnošolske in srednješolske knjižničarje na Kitajskem večinoma izvajata dve strokovni združenji, in sicer Kitajsko knjižnično združenje (LSC), zlasti njihovi odbori za šolske knjižnice, in odbori za upravljanje šolskih knjižnic pri lokalnem Društvu za izobraževanje. Prav tako ponujajo permanentno izobraževanje lokalni centri za izobraževalno opremo, ki so v šolskem sistemu odgovorni za šolske knjižnice. Permanentno izobraževanje, ki ga organizira LSC, zajema vse delavce šolskih knjižnic na Kitajskem, dejavnosti permanentnega izobraževanja, ki ga vodijo lokalna društva za izobraževanje ali centri za izobraževalno opremo, pa pokrivajo delavce šolskih knjižnic samo v določenih regijah.

Dejavnosti Kitajskega knjižničnega združenja v preteklih letih

Kitajsko knjižnično združenje, ustanovljeno leta 1925, je zakonito registrirana nacionalna, akademska in neprofitna družbena organizacija, ki so jo prostovoljno ustanovili delavci s področja znanosti in tehnologije v knjižnicah in sorodnih panogah ali ustanovah. Pristojno je za 12 strokovnih dejavnosti, med drugim za »izvajanje permanentnega izobraževanje in poklicnega usposabljanja za člane in knjižnične delavce« (Library Society of China, 2009).

Po podatkih o permanentnem izobraževanju na spletni strani Kitajskega knjižničnega združenja (Library Society of China, 2012a) so v letih 2006–2016 dejavnosti permanentnega izobraževanja, ki ga izvaja združenje, zajemale naslednje teme: delovanje prostovoljcev, program za pospeševanje knjižničnih storitev za otroke in mladino, propagiranje in promocija zaščite starih knjig, usposabljanje knjižničarjev, ukrepi za spodbujanje bralnega programa, usposabljanje skrbnikov podeželskih knjižnic, izgradnja digitalne knjižnice, promocija storitev. Osnovnošolski in srednješolski knjižničarji se lahko odločijo za sodelovanje v eni ali več dejavnostih, glede na svoje strokovne potrebe. Med temi dejavnostmi ima Program za izboljšanja knjižnične službe za otroke in mladino, ki se je začel aprila 2012, najbolj neposredno povezavo s šolskimi knjižnicami. Program je namenjen spodbujanju razvoja kitajskih knjižnic za otroke in pomaga vsem kitajskim knjižnicam dejavno in ustrezno služiti otrokom in mladini. Program lahko neposredno pomaga od 200 do 300 ljudem hkrati (Library Society of China, 2012b). Leta 2013 je Kitajsko knjižnično združenje začelo izvajati Nacionalni forum knjižničnih storitev za otroke in mladino, katerega cilj je bila vzpostavitev platforme za izmenjavo raziskovalnih in praktičnih izkušenj v storitvah za otroke in mladino. Forum je potekal leta 2013 in leta 2016, vsakič s po dvema sejama, vsaka seja je vključevala tudi predstavitev dobrih praks (Library Society of China, 2012c).

Odbor za šolske knjižnice, ustanovljen leta 1990, je del Kitajskega knjižničnega združenja. Njegovi glavni nalogi sta »izvajanje dejavnosti permanentnega izobraževanja in usposabljanja za člane in učitelje-knjižničarje, popularizacija osnov bibliotekarstva, informacijske znanosti in informacijske tehnologije«. Trenutne dejavnosti permanentnega izobraževanja potekajo predvsem kot spletna izobraževanja z devetimi obveznimi moduli za osnovne razrede, kot nacionalno usposabljanje za šolske knjižničarje (14 usposabljanj je bilo opravljenih do konca leta 2017) in kot usposabljanje zaposlenih za spodbujanje branja (do konca leta 2017 je bilo opravljenih sedem usposabljanj) (National School Library Constitution, 2014).

Tudi vsako pokrajinsko knjižnično društvo zagotavlja dejavnosti permanentnega izobraževanja. Tako je na primer Knjižnično društvo province Guangdong v letu 2015 izvedlo šest predavanj z različnimi temami in štiri načrtovana kratka usposabljanja. Predavanja in usposabljanja so večinoma potekala v Knjižnici Sun Yat-sen v provinci Guangdong, vsakič s približno po 150 tečajniki.

Čeprav se lahko vsi šolski knjižničarji na Kitajskem prijavijo za sodelovanje v dejavnostih permanentnega izobraževanja, ki jih organizira Kitajsko knjižnično združenje, jih lahko to zaradi omejitve sredstev izkoristi le majhen delež. Da bi lahko sodelovalo več šolskih knjižničarjev, mora permanentno izobraževanje temeljiti na lokalnem knjižničnem društvu in lokalnih društvih za izobraževanje ali lokalnih centrih za izobraževalno opremo.

Dejavnosti permanentnega izobraževanja v preteklih letih v mestu Guangzhou

Guangzhou je eno od večjih mest na Kitajskem. Permanentno izobraževanje za šolske knjižničarje tam praviloma organizira Odbor za upravljanje srednješolskih knjižnic Društva za izobraževanje Guangzhou ali Center za izobraževalno opremo Guangzhou. Organizirane so štiri vrste dejavnosti permanentnega izobraževanja (Tabela 9.1).

Tabela 9.1: Dejavnosti permanentnega izobraževanja v mestu Guangzhou leta 2017

Vrste dejavnosti	Št. enot	Učne ure	Število udeležencev
Redno usposabljanje	6	3 (na izvedbo)	150 (na izvedbo)
Občasno tematsko usposabljanje	1	3 (na izvedbo)	150 (na izvedbo)
Redno kratko usposabljanje s polnim delovnim časom	1	42 (na izvedbo)	40 (na izvedbo)
Tekmovalno naravnano usposabljanje	1	3 (na izvedbo)	150 (na izvedbo)
Skupaj	9	66	1240

Redno usposabljanje je osredotočeno na lokalno poučevanje in raziskovalne dejavnosti. Tovrstna dejavnost poteka enkrat v vsakem semestru, predvsem za srednješolske knjižničarje, in je organizirana v 11 okrožjih mesta Guangzhou. Občasno usposabljanje s posebno temo, kot sta na primer »Izgradnja akademskega kampusa in spodbujanje branja« in »Knjižnica prinaša večšine na podeželje«, je namenjeno predvsem osnovnošolskim in srednješolskim knjižničarjem. Za redno kratko usposabljanje s polnim delovnim časom bo Center za izobraževalno opremo Guangzhou vsako leto na podlagi določenih zahtev

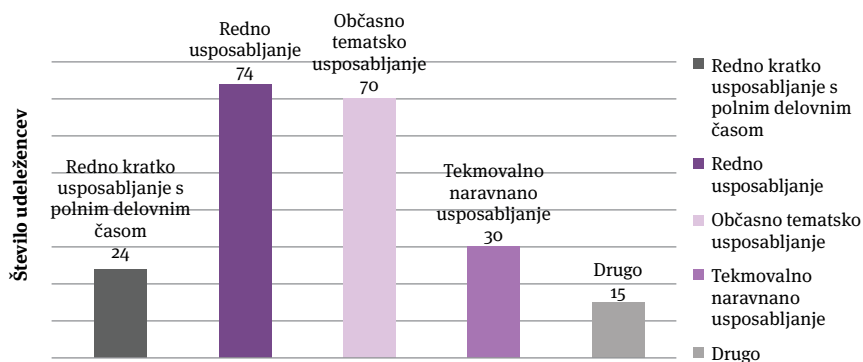

izbral ustrezno izobraževalno ustanovo, ki bo izvajala usposabljanje za šolske knjižničarje, te pa priporočijo okrožja ali šole. V letu 2017 je Šola informacijskega menedžmenta na Univerzi Sun Yat-sen gostila razred usposabljanja odraslih za šolske knjižnične strokovnjake v mestu Guangzhou. Tekmovalno naravnano usposabljanje, kot je vsakoletno tekmovanje v poklicnih veščinah, je usmerjeno v znanja iz bibliotekarstva in veščine upravljanja knjižnic. Udeleženci so šolski knjižničarji, ki jih priporočajo okrožja.

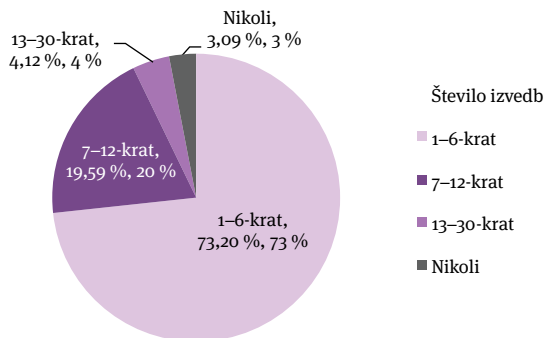
Raziskava o udeležbi knjižničarjev v permanentnem izobraževanju

Da bi razumeli udeležbo knjižničarjev v dejavnostih permanentnega izobraževanja, se je avtor pridružil občasnemu usposabljanju v mestu Guangzhou na temo »Povezovanje šolskih knjižnic in strokovnega branja«; usposabljanje z 200 udeleženci je gostovalo v Knjižnici Sun Yat-sen v provinci Guangdong, 16. novembra 2017. Razdeljeno je bilo 180 kopij vprašalnika z naslovom »Anketa o udeležbi osnovnošolskih in srednješolskih knjižničarjev v dejavnostih permanentnega izobraževanja«. Pridobljeno je bilo 116 odgovorov, dokončne ugotovitve pa bodo opisane v drugem prispevku.

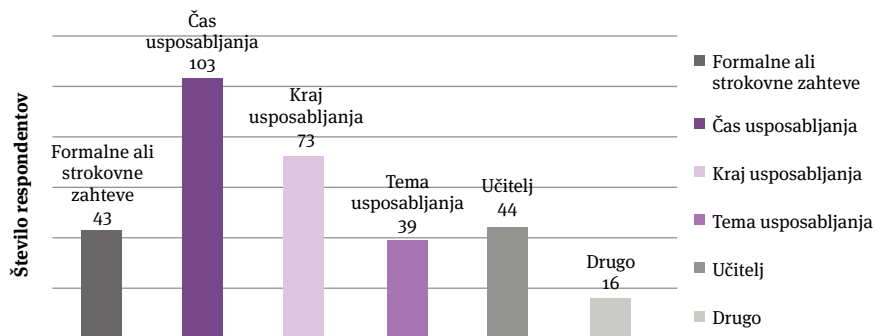
Od 116 udeležencev, ki so se odzvali, je bilo 71,56 % srednješolskih knjižničarjev, 26,61 % osnovnošolskih knjižničarjev, 1,83 % knjižničarjev združenih osnovnih in srednjih šol, 0,85 % ravnateljev in 13,68 % skrbnikov knjižnic; 47,01 % je bilo knjižničarjev s polnim delovnim časom, 30,77 % pa knjižničarjev s skrajšanim delovnim časom; 34,04 % respondentov je imelo izobrazbo iz bibliotekarstva in sorodnih strok, 25,64 % je študiralo pedagogiko, 71,93 % je imelo univerzitetno diplomo in 5,26 % magistrerij.

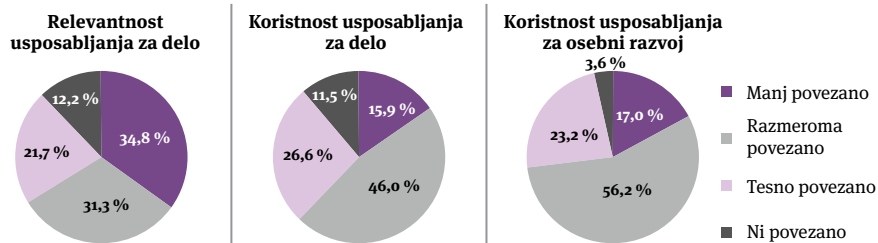
Graf 9.1: Udeležba v različnih dejavnostih permanentnega izobraževanja

Graf 9.2: Kolikokrat so knjižničarji leta 2017 sodelovali v permanentnem izobraževanju

Graf 9.3: Dejavniki, ki so vplivali na udeležbo v permanentnem izobraževanju

Graf 9.4: Učinkovitost permanentnega izobraževanja za izboljšanje strokovnosti

Študija potreb šolskih knjižničarjev po strokovnem izobraževanju

Med aprilom 2016 in aprilom 2017 so avtorji izvajali tudi raziskavo o uporabnosti 2. izdaje *Iflinih Smernic za šolske knjižnice* (2015) na Kitajskem. Uporabili so vzorec 50 osnovnošolskih in srednješolskih knjižnic v treh mestih (Zhang, Lin in Zhang, 2017, 29). Ugotovitve v zvezi s potrebami šolskih knjižničarjev po strokovnem izobraževanju so povzete iz obeh študij.

Ugotovitve raziskave o uporabnosti *Iflinih Smernic*

Prvič, *Ifline Smernice* so na Kitajskem le delno uporabne. Drugič, *Ifline Smernice* so bolj uporabne za srednješolske kot za osnovnošolske knjižnice. Tretjič, *Ifline Smernice* so bolj primerne za prihodnji razvoj kot za sedanje stanje. Četrto, različne vrste priporočil imajo različne ravni uporabnosti, odvisno od tega, ali temeljijo priporočila na zamislih, pogojih ali upravljanju (Zhang, Lin in Zhang, 2017, 29).

Ifline Smernice so bolj uporabne za srednješolske kot za osnovnošolske knjižnice, ker imajo srednje šole delovno mesto knjižničarja za polni delovni čas, osnovne šole pa ne. Pri ocenjevanju uporabnosti priporočil v zvezi s poklicnim šolskim knjižničarjem so anketiranci prav posebej navedli, da šolske knjižnice nujno potrebujejo profesionalne knjižničarje. S strokovno usposobljenim osebjem lahko šolske knjižnice zadovoljujejo potrebe učiteljev in učencev, izvajajo temeljne obveznosti, ki jih priporočajo *Ifline Smernice*, imajo več vpliva na svoje delo in sodelujejo pri oblikovanju knjižnične politike. Vendar trenutno v kitajskem sistemu izobraževanja knjižničarjev ni posebnega diplomskega izobraževalnega programa za šolske knjižničarje, tečajji in učna gradiva za šolske knjižničarje so redka. Respondenti so izrazili upanje, da lahko ustrezni organi zagotovijo permanentno strokovno izobraževanje za šolske knjižničarje (Zhang, Lin in Zhang, 2017, 29).

Ugotovitve raziskave o udeležbi v permanentnem izobraževanju

Respondenti so sodelovali v permanentnem izobraževanju iz različnih razlogov: izpopolnjevanje strokovnih veščin (96,33 %), izboljšanje celovite kakovosti (75,23 %), izboljšanje vsakodnevnega dela (72,48 %) in pridobitev novih nazivov (53,21 %), nekateri pa so si obetali tudi širjenje obzorja in mišljenja. Respondenti so kot najnujnejše potrebe opredelili izboljšanje strokovnih veščin in celovite kakovosti.

V vprašalniku je bilo navedenih deset tem permanentnega izobraževanja, odgovori respondentov so prikazani v Tabeli 9.2. Drugi stolpec prikazuje odstotek respondentov, ki menijo, da je tema koristna, tretji stolpec pa odstotek respondentov, ki menijo, da sodi tema med prvi dve najbolj uporabni temi. Teme, ki se nanašajo na bibliotekarstvo in spodbujanje branja, je večina respondentov izbrala kot najbolj koristne.

Tabela 9.2: Odgovori respondentov o njihovih potrebah po permanentnem izobraževanju

Teme	Koristno	Med dvema najkoristnejšima	Opomba
Bibliotekarstvo (veda)	78,4 %	35,1 %	Najkoristnejša tema za tiste brez osnov LIS
Pedagogika (veda)	42,3 %	9,9 %	
Menedžment (veda)	43,2 %	8,1 %	
Psihologija (veda)	39,6 %	5,4 %	
Književnost	46,9 %	9,0 %	
IKT	40,5 %	5,4 %	
Spodbujanje branja	74,8 %	41,1 %	Najkoristnejša tema za tiste brez osnov LIS
Programiranje	45,1 %	15,3 %	
Pismenost	43,2 %	5,4 %	
Raziskovalna metodologija	37,8 %	2,7 %	
Drugo	1,8 %	0,0 %	

Respondenti so navedli, katera vrsta učiteljev jim je bila najbolj v pomoč: 53,93 % respondentov je navedlo, da so jim najbolj v pomoč strokovnjaki iz prakse, 28,09 % daje prednost profesorjem, 1,12 % ima raje administrativno osebje oddelka za izobraževanje, 13,45 % ne vidi glede tega nobene razlike med učitelji, medtem ko 3,37 % meni, da so zanje najbolj koristni knjižničarji in skrbniki knjižnic. Respondenti so navedli tudi, katere vrste permanentnega izobraževanja so jim najbolj pomagale: 36,94 % verjame, da so najkoristnejša redna usposabljanja, 27,93 % ima raje občasna tematska usposabljanja, 21,61 % redno izbere kratko

usposabljanje s celodnevni predavanji in 0,90 % ima raje tekmovalno naravnano usposabljanje. V vprašalniku so bile navedene tudi štiri metode poučevanja, ki so jih respondenti razvrstili glede na koristnost, od visoke do nizke: analiza primera, obisk knjižnice, teoretično predavanje in razprava med učiteljem in študenti.

Povzetek: Potrebe šolskih knjižničarjev po strokovnem izobraževanju

Na podlagi dveh študij je za strokovno izobraževanje šolskih knjižničarjev na Kitajskem potrebno naslednje:

Teme permanentnega izobraževanja so lahko bolj praktične. Približno tretjina šolskih knjižničarjev, ki so se odzvali na anketo o izobraževanju, je menila, da je to področje manj pomembno za njihovo delo v šolski knjižnici in da nudi le omejeno pomoč pri njihovem delu ali osebnem razvoju. Glede na pomanjkanje virov permanentnega izobraževanja, bi morali organizatorji v celoti izkoristiti obstoječe vire. Zato bi morale biti teme in vsebina permanentnega izobraževanja bolj usklajene z delom šolskih knjižničarjev. Potrebne so celovite in stalne raziskave praktičnega dela knjižničarjev.

Dejavnosti permanentnega izobraževanja so lahko dobro zasnovane za različne vrste knjižničarjev. Raziskave kažejo, da imajo knjižničarji na različnih položajih in z različno delovno dobo ali različnim izobrazbenim ozadjem od permanentnega izobraževanja različna pričakovanja. Srednješolske knjižničarje na primer zanimajo programiranje, književnost in IKT, medtem ko so osnovnošolski knjižničarji bolj osredotočeni na vzgojo in izobraževanje, vodenje in upravljanje ter opismenjevanje. Poleg tega poklicni knjižničarji menijo, da je analiza primerov zelo koristna za njihovo učenje, medtem ko knjižničarji s krajšim delovnim časom menijo, da jim najbolj koristijo obiski knjižnic. Trenutno te potrebe niso izpolnjene, ker permanentno izobraževanje ne zagotavlja posebnih tem in ni namenjeno posebnim skupinam.

Zagotoviti je mogoče več online izobraževanja. Trenutno se večina permanentnega izobraževanja izvaja brez internetne povezave. Za šolske knjižničarje sta čas in kraj najpomembnejša dejavnika, ki vplivata na njihovo udeležbo v permanentnem izobraževanju. Tudi ob predpostavki, da je v srednjih šolah (541) in osnovnih šolah (953) v mestu Guangzhou (Bureau of Guangzhou Municipality, 2017) po en knjižničar, je permanentno izobraževanje v Guangzhouu doseglo le 1.240 oseb, kar je daleč od celotnega števila šolskih knjižničarjev in ne omogoča sistematičnega usposabljanja posameznikov. Pokritost s

permanentnim izobraževanjem je nizka, vendar bi online izobraževanje (npr. MOOC) potencialno lahko rešilo problem.

Ravnatelji in skrbniki knjižnic bi morali podpirati permanentno izobraževanje in v njem sodelovati. Različna struktura moči šolskih knjižnic v različnih okoljih vpliva na uporabnost *Iflinih Smernic*. Kot je na primer predlagano v Priporočilu 3, so za uspeh šolske knjižnice potrebni trije pogoji: strokovno usposobljen šolski knjižničar, zbirka, ki podpira učni program šole, in jasen načrt za stalno rast in razvoj šolskega knjižničarja. Vendar so se v intervjujih vsi skrbniki knjižnic strinjali, da je na Kitajskem uspeh šolske knjižnice morda bolj odvisen od ravnatelja, ki podpira njen razvoj (še bolje, če je njegova ocena uspešnosti povezana s tem razvojem). Priporočili 10 in 14 v *Smernicah* omenjata sodelovanje pri razvoju knjižnične zbirke, programov in storitev, vendar v kitajskih šolah pri takšnih odločitvah prevladujejo upravitelji in ravnatelji šol, knjižničarji in učitelji le redko sodelujejo v tem procesu. V anketi med šolskimi knjižničarji, ki so sodelovali v permanentnem izobraževanju, je več anketirancev predlagalo: prvič, da bi ravnatelji in skrbniki knjižnic spodbujali šolske knjižničarje k sodelovanju v permanentnem izobraževanju, in drugič, da bi se permanentnega izobraževanje udeležili tudi ravnatelji in skrbniki knjižnic, da bi tako bolje razumeli knjižnično delo in njene strokovne zahteve.

Študijski programi bi morali posvetiti več pozornosti šolskim knjižnicam. V skladu z *Iflinimi Smernicami* bi se moral profesionalni šolski knjižničar bolj osredotočiti na temeljne učne dejavnosti, vključno s spodbujanjem pismenosti in branja, medijsko in informacijsko pismenostjo, preiskovalnim učenjem, tehnološko integracijo in strokovnim razvojem učiteljev. Strokovno usposobljeni šolski knjižničar bi moral biti odgovoren za poučevanje, upravljanje knjižnice, vodenje in sodelovanje na ravni šole, delovanje v skupnosti in promocijo knjižničnih storitev. Ta priporočila postavljajo izrecne zahteve po tovrstnih študijskih programih bibliotekarstva. Prvič, trenutni programi bibliotekarstva bi morali vključevati module, povezane s šolskimi knjižnicami, in drugič, kadar to omogočajo razmere, bi morali biti predvideni posebni programi za izobraževanje šolskih knjižničarjev.

Reforma izobraževanja šolskih knjižničarjev na Univerzi Sun Yat-sen

Šola informacijskega menedžmenta na Univerzi Sun Yat-sen je šola bibliotekarstva in informacijske znanosti, ki je opazila potrebo po stalnem izobraževanju šolskih knjižničarjev na Kitajskem in se nanje odzvala z ukrepi. V nadaljevanju bodo predstavljeni njihovi glavni ukrepi in povzete nekatere strateške izkušnje.

V začetku leta 2015 je Šola informacijskega menedžmenta predlagala, da se področje izobraževanja šolskih knjižničarjev okrepi z usposabljanjem predavateljev. Na nadaljnji študij predmeta Knjižnične in informacijske storitve za otroke in mladino je bil zato na šolo bibliotekarstva in informacijske znanosti v Združene države Amerike poslan učitelj, ki je v šestmesečnem študiju opravil številne podiplomske predmete s področja knjižničnih in informacijskih storitev za otroke in mladino. Istega leta je šola svojemu prenovljenemu strokovnemu magistrskemu programu bibliotekarstva in informacijske znanosti dodala izbirni predmet Informacijske storitve za otroke in mladino, izbirni predmet Raziskovanje informacijskih potreb otrok in mladine, predmet Vedenje in storitve pa je bil dodan prenovljenemu akademskemu magistrskemu programu bibliotekarstva.

Po vrnitvi iz Združenih držav leta 2016 je učitelj pričel s predmetom Informacijske storitve za otroke in mladino. S finančnimi sredstvi Univerze so bili za skupno poučevanje v programu na šolo povabljeni ameriški profesorji, pri čemer je sodelovalo 15 podiplomskih študentov. Program je bil ponovno razpisan v letu 2017, obiskovalo ga je 22 podiplomskih študentov.

Leta 2016 je raziskovalna skupina šole pričela s promocijo *Iflinih Smernic*. Najprej je bil na letni konferenci Ifle leta 2016 predstavljen prispevek z naslovom »Pilotna raziskava o uporabnosti Iflinih Smernic za šolske knjižnice na Južnem Kitajskem: osem primerov šolskih knjižnic v provinci Guangdong« (Zhang, Lin in Zhang, 2016), z drugo fazo raziskave o uporabnosti, izvedeno na tej podlagi. Nato je skupina dokončala kitajski prevod *Iflinih Smernic* (Zhang in Lin, 2017) in 14. junija 2017 kitajsko različico uradno objavila na spletni strani Ifle.

Od marca do aprila 2017 je šola po naročilu Centra za izobraževalno opremo mesta Guangzhou izvedla program usposabljanja za gungzhoujske osnovnošolske in srednješolske knjižničarje s strokovno izobrazbo. Programa na Šoli za informacijski menedžment Univerze Sun Yat-sen se je udeležilo 53 skrbnikov knjižnic ali učiteljev iz osnovnih in srednjih šol iz Guangzhouja. Osemdnevno usposabljanje je obsegalo 48 učnih ur, vsi učitelji iz Šole za informacijski menedžment so bili specialisti na področju bibliotekarstva. Teme usposabljanja so bile: razvoj zbirke v šolski knjižnici, uporaba informacijske tehnologije v šolski knjižnici, poslanstvo in akcijska strategija šolske knjižnice, evalvacija šolske knjižnice in projekt branja, transformacija in razvoj šolske knjižnice, informacijske potrebe in informacijsko vedenje učencev, programiranje v šolski knjižnici, mednarodni razvojni trendi šolskega knjižničarstva, *Iflin Smernice* in njihova uporabnost na Kitajskem, projekti spodbujanja branja, upravljanje šolske knjižnice, kot tudi izobraževanje za informacijsko pismenost učencev v digitalni dobi. V Guangzhouju se je zgodilo prvič, da se je šola bibliotekarstva in informacijske znanosti lotila permanentnega izobraževanja za šolske knjižničarje.

Leta 2017 je raziskovalna skupina Šole začela pripravljati dve znanstveni knjigi, ki naj bi izšli v začetku leta 2018. Prva, *Interpretacija Iflinih Smernic za šolske knjižnice in uporaba smernic v kitajskem okolju*, analizira splošno stanje strokovnih standardov, ki so jih razvile mednarodne organizacije v zvezi s šolskimi knjižnicami. S podrobno predstavitvijo vsebin in razvojnih ciljev standardov za šolske knjižnice ter sklicevanjem na ustrezne standarde knjižničnih in informacijskih storitev za otroke in mladino knjiga razlaga *Ifline Smernice* z vidika kitajskega okolja. Druga knjiga, *Profesionalizacija knjižničnih in informacijskih storitev za otroke in mladino: mednarodne izkušnje in kitajske poti*, uporablja za razpravo o mednarodnih in domačih razmerah knjižničnih in informacijskih storitev za otroke in mladino pet značilnosti strokovnih poklicev, to so: (1) združevanje strokovnjakov, ki obvladajo in uporabljajo napredna strokovna znanja in veščine; (2) sistematičen in pregleden sistem strokovnega znanja; (3) sistem formalnega strokovnega izobraževanja na univerzitetni ravni; (4) formalno združenje; (5) poklicna etika. Knjiga predstavlja tudi strategije in poti za izboljšanje strokovnih knjižničnih in informacijskih storitev za otroke in mladino na Kitajskem.

Učitelj te šole je bil leta 2017 izvoljen v Iflin Stalni odbor Sekcije za šolske knjižnice (Ifla School Libraries Section Standing Committee, 2017). Šola je v letu 2019 predvidena kot gostiteljica medletne konference Stalnega odbora Ifline Sekcije za šolske knjižnice in mednarodne znanstvene konference o knjižničnih in informacijskih storitvah za otroke in mladino.

Reforme strategije in pridobljene izkušnje

V nadaljevanju so predstavljene strategije, ki jih je Šola informacijskega menedžmenta na Univerzi Sun Yat-sen uporabila pri razvijanju izobraževanja iz bibliotekarstva in informacijske znanosti za šolske knjižnice.

Začeti s strokovnim magistrskim programom bibliotekarstva in informacijske znanosti. Leta 2011 začeti strokovni magistrski program je tesno povezan s prakso, medtem ko drugi programi bibliotekarstva in informacijske znanosti za doseg diplom, magisterija in doktorata poudarjajo raziskave. Strokovni magistrski program bibliotekarstva in informacijske znanosti je namenjen izrednim študentom s področja bibliotekarstva in informacijske znanosti ter rednim študentom, ki jih zanima karierna pot v knjižnici. Potreba po takem izobraževanju za osnovnošolske in srednješolske knjižničarje izhaja iz prakse in odgovor na to potrebo mora seveda temeljiti na praksi.

Nadaljevati korak za korakom od usposabljanja učiteljev do razvijanja posameznih predmetov in nato razvoja celotnega programa. Modularni

razvoj je začetni odziv na potrebe po diplomski izobrazbi na področju prakse. Za nadaljnje reševanje te potrebe je treba zagotoviti poseben program za šolske knjižničarje. Vendar pa mora razvoj programa podpirati vrsta modulov in zadostno število učnega osebja, česar ni moč doseči čez noč. Zato začenja šola z usposabljanjem učnega osebja in razvojem modulov v upanju, da bo korak za korakom dosegla končne cilje.

Hkrati razvijati poučevanje in raziskovanje. V okviru kitajskega visokošolskega izobraževanje mora biti poleg učiteljev in modulov tudi pedagoško načrtovanje povezano z razvojem discipline, da bi lahko pridobili zadostne trajnostne vire. Najpomembnejši del razvoja discipline je raziskovanje, ki vodi do tega, da pomembni učitelji na šoli aktivno uvajajo znanstveno raziskovanje pri sorodnih predmetih. Od 2016 je bilo začetih pet raziskovalnih projektov o informacijskih storitvah za otroke in mladino, v skupni vrednosti več kot 500.000 juanov.

Tesno sodelovati s praktiki in pristojnimi organi. Šola je v celotnem procesu razvoja modulov, permanentnega izobraževanja in znanstvenega raziskovanja posvečala posebno pozornost krepitvi sodelovanja s področjem prakse in pristojnimi organi, pri čemer je pomembna zgoraj opisana povezava s prakso. Kar se tiče pristojnih organov, raziskava o uporabnosti *Iflinih Smernic* kaže, da je različna struktura moči pomemben dejavnik vpliva. V intervjuju na primer so se vsi skrbniki knjižnic strinjali, da je na Kitajskem uspeh šolske knjižnice morda bolj odvisen od ravnatelja, ki podpira njen razvoj. Priporočilo 4 v *Iflinih Smernicah* predlaga redno evalvacijo, ker pa trenutni šolski sistem na Kitajskem nima enotnega mehanizma evalvacije na nacionalni ravni, z drugimi besedami izobraževalni sistem nima posebnih zahtev do šolskih knjižnic, je nemogoče razviti učinkovit mehanizem za redno evalvacijo. Razvoja šolske knjižnice tako ni mogoče spremljati na ta način. Poleg tega Priporočili 5 in 9 v *Smernicah* omenjata vprašanja zakonodaje o šolskih knjižnicah in knjižnične politike; šolska knjižnica kot tretjerazredni oddelek ne more voditi niti oblikovanja knjižnične politike na šoli, da ne omenjamo zakonodaje o šolskih knjižnicah. Priporočilo 10 v *Smernicah* obravnava tudi knjižnične zbirke, vendar je raziskava pokazala, da je v politiki knjižnične zbirke prevladovala šolska uprava. Priporočilo 14 navaja, da je treba storitve in programe, ki jih zagotavlja šolska knjižnica, razvijati sodelovalno. Vendar je na Kitajskem tudi to odvisno od vodstev šol in ne od šolske knjižnice. Razvidno je, da v primeru Kitajske šolska knjižnica nima nadzora nad lastnim razvojem, kar je v nasprotju s tem, o čemer govori *Iflin Smernice*.

Pozorno spremljati mednarodno okolje in ohranяти odprt koncept razvoja. Nekateri deli sveta imajo bogate izkušnje s strokovnim izobraževanjem na področju šolskega knjižničarstva in razvoja šolskih knjižnic. Ifla, še zlasti pa

njena sekcija za šolske knjižnice, zagotavlja dobro osnovo za izmenjavo izkušenj. Šola informacijskega menedžmenta na Univerzi Sun Yat-sen ima odprt koncept razvoja že od samega začetka, saj je pri razvoju izobraževanja iz bibliotekarstva in informacijske znanosti za osnovnošolske in srednješolske knjižnice na Kitajskem prevzemala najuspešnejše svetovne izkušnje.

Viri

- Guangzhou Municipal Bureau of Education. 2017. Guangzhou Education Statistics Manual 2016. <http://www.gzedu.gov.cn/gzsjyj/sjtj/201710/06063d43ba114b9a94d335c9481972ca.shtml>. Accessed August 18, 2018.
- International Federation of Library Associations. 2015. *IFLA School Library Guidelines*, 2nd Edition. Written by the IFLA School Libraries Section Standing Committee. Edited by B. A. Schultz-Jones, and D. Oberg, with contributions from the International Association of School Librarianship Executive Board. <https://www.ifla.org/files/assets/school-libraries-resource-centers/publications/ifla-school-library-guidelines.pdf>. Accessed August 18, 2018.
- International Federation of Library Associations School Libraries Section Standing Committee. 2017. <https://www.ifla.org/standing-committee/11>. Accessed August 18, 2018.
- Library Society of China. 2009. "Rules for Library Society of China." http://www.lsc.org.cn/cn/news/2009-12/25/news_4115.html. Accessed August 18, 2018.
- Library Society of China. 2012a. "Continuing Education." <http://www.lsc.org.cn/cn/jxjy2012/jxjy2010.html>. Accessed August 18, 2018.
- Library Society of China. 2012b. "Chen Li's Speech at the Launching Ceremony of the National Library Service Enhancement Program for Minors." <http://www.lsc.org.cn/cn/news/2012-04/24/news5983.html>. Accessed August 18, 2018.
- Library Society of China. 2012c. "Academic Research. National Library-Service-for-Minors Forum." <http://www.lsc.org.cn/cn/xsyj2012/wcnrflwt.html>. Accessed August 18, 2018.
- National Bureau of Statistics of China. 2016. "All Types of Schools at Different Levels." <http://www.stats.gov.cn/tjsj/nds/2016/indexch.htm>. Accessed August 18, 2018.
- National School Library Constitution. 2014. www.zxxtwh.com/2014/index.jsp. Accessed July 29, 2018.
- School of Information Management, Sun Yat-sen University. <http://ischool.sysu.edu.cn/>. Accessed August 18, 2018.
- Zhang, J., L. Lin, and Y. Zhang. 2016. "A Pilot Survey on the Applicability of the IFLA School Library Guidelines in South China: Eight School Libraries Cases in Guangdong Province." <https://www.ifla.org/files/assets/school-libraries-resource-centers/publications/ifla-school-library-guidelines-zh.pdf>. Accessed August 18, 2018.
- Zhang, J., and Q. Lin. 2017. Chinese Translation of the IFLA Guidelines. IFLA Library. <https://www.ifla.org/files/assets/school-libraries-resource-centers/publications/ifla-school-library-guidelines-zh.pdf>. Accessed August 18, 2018.
- Zhang, J., L. Lin and Y. Zhang. "Investigation on the Applicability of IFLA International Standards in China: Take the School Library Guidelines for Example." *Documentation, Information & Knowledge* 1 (2017): 29–39.

Del 4: **Permanentno izobraževanje in stalni strokovni razvoj**

Četrta del obravnava programe, ki jih šolskim knjižničarjem ob delu nudijo strokovna združenja, vladna ministrstva, mreže šolskih knjižnic in sodelujoča podjetja.

Kristina Čunović in Alka Stropnik

10 Stalni strokovni razvoj šolskih knjižničarjev na Hrvaškem

Izvleček: To poglavje se osredotoča na stalni strokovni razvoj šolskih knjižničarjev na Hrvaškem. Šolske knjižnice na Hrvaškem delujejo v dobro organiziranem pravnem okviru, ki ga podpirata tako Ministrstvo za znanost in izobraževanje kot Ministrstvo za kulturo. Po Zakonu o vzgoji in izobraževanju v osnovnih in srednjih šolah (Ministry of Science and Education, 2008b) mora imeti vsaka šola šolsko knjižnico, ki jo vodi strokovno usposobljeni šolski knjižničar s pedagoškimi kompetencami. Po končanem formalnem izobraževanju, tj. pridobitvi magisterija s pedagoškimi kompetencami, je veliko možnosti glede stalnega strokovnega razvoja šolskih knjižničarjev. Po vladnih pedagoških standardih osnovnošolskega in srednješolskega izobraževalnega sistema (Ministry of Science and Education, 2008a) imajo šolski knjižničarji pravico in dolžnost do permanentnega izobraževanja in strokovnega razvoja. Neformalno izobraževanje iz knjižničarstva za šolske knjižničarje izvaja Center za stalno strokovno izpopolnjevanje knjižničarjev, pa tudi Matične službe za raziskave in razvoj županijskih knjižnic. Strokovni razvoj pedagoških kompetenc vodi Agencija za vzgojo in izobraževanje. Pri permanentnem izobraževanju šolskih knjižničarjev imajo pomembno vlogo tri strokovna knjižničarska združenja (Hrvaško knjižničarsko društvo, Hrvaško združenje šolskih knjižničarjev in Hrvaška mreža šolskih knjižničarjev), ki pogosto sodelujejo s Centrom za stalno strokovno izpopolnjevanje knjižničarjev, Agencijo za vzgojo in izobraževanje in Matično službo za raziskave in razvoj županijskih knjižnic.

Ključne besede: šolski knjižničarji; knjižničarsko izobraževanje; neformalno izobraževanje; karierni razvoj; permanentno izobraževanje; strokovni razvoj; Bolonjska deklaracija; Hrvaška

Hrvaški izobraževalni sistem

Republika Hrvaška je poleg Zagrebške županije in Mesta Zagreb razdeljena na 20 županij. Hrvaški izobraževalni sistem je organiziran v dveh stopnjah: osemletno osnovno izobraževanje (za otroke v starosti od 6 do 14 let) v 896 osnovnih šolah in tri- ali štiriletno srednješolsko izobraževanje (za otroke v starosti od 14 do 18 let) v 404 gimnazijah in poklicnih šolah; 1288 šolskih knjižničarjev zagotavlja storitve za teh 1300 šol (NUL, 2016).

V skladu z Zakonom o vzgoji in izobraževanju v osnovnih in srednjih šolah (2008) ter vladnimi pedagoškimi standardi v osnovnošolskem in srednješolskem izobraževalnem sistemu (2008c) mora imeti vsaka šola šolsko knjižnico, ki jo vodi strokovni šolski knjižničar s pedagoškimi kompetencami. Vsaka šola zaposluje vsaj enega šolskega knjižničarja, pri čemer je delovni čas odvisen od števila razredov: na manjših šolah je lahko knjižničar s skrajšanim delovnim časom, na večjih pa imajo celo po dva polno zaposlena knjižničarja. Najpogosteje je en knjižničar zaposlen za poln delovni čas. Vsi učitelji, pa tudi šolski knjižničarji, imajo pravico in dolžnost do permanentnega izobraževanja in strokovnega razvoja (Ministry of Science and Education, 2008b).

Bibliotekarsko izobraževanje

Dolga zgodovina in tradicija knjižničarstva na Hrvaškem sta zagotovili odlično podlago za trajnostnost knjižnic. V študijskem letu 1976/77 je bil študijski program bibliotekarstva organiziran kot dvoletni študij na Filozofski fakulteti Univerze v Zagrebu. Od študijskega leta 1986/87 dalje je organiziran kot štiriletni program z diplomom iz bibliotekarstva in informacijske znanosti. Na razpolago je vsem študentom Filozofske fakultete, ki zaključujejo kakšno drugo smer, po večini hrvaški ali angleški jezik (FHSS, 2014). Drugi študijski programi bibliotekarstva so bili ustanovljeni leta 1998 na Univerzi v Osijeku in leta 2003 na Univerzi v Zadru (Živković, 2009, 69).

Na podlagi Bolonjske deklaracije, vodilnega dokumenta bolonjskega procesa (<http://www.unideusto.org/tuningeu/>), se je na univerzitetni ravni leta 2000 začel projekt »Tuning – izobraževalne strukture v Evropi« (projekt Tuning)⁵³. Glavna cilja Bolonjske deklaracije sta bila sprejetje sistema razumljivih in primerljivih akademskih diplom ter sprejetje sistema, ki v bistvu temelji na dveh glavnih ciklih, dodiplomskem in podiplomskem. Tako kot v mnogih evropskih državah, vodi tudi na Hrvaškem podiplomski cikel do magisterija (magister znanosti, MS) ali doktorata (PhD). Hrvaška se je projektu »Tuning – izobraževalne strukture v Evropi« pridružila leta 2003. Pred uvedbo Bolonjske deklaracije so bile razlike med študijskimi programi bibliotekarstva in informacijske znanosti na univerzah na Hrvaškem velike.

Od leta 2005 univerze v Zagrebu, Osijeku in Zadru ponujajo dodiplomski (BA) in podiplomski študij (MA) (Živković, 2009, 69). Šolski knjižničarji na Hrvaškem lahko pridobijo nadaljnjo formalno izobrazbo na omenjenih univerzah s pomočjo podiplomskega študija (PhD) ali pa imajo možnost napredovanja v višji strokovni naziv, tj. v naziv mentor ali svetovalec. Po zaključenem formalnem izobraževanju

53 Op. prev.: Tuning educational structures in Europe project (Tuning project)

imajo šolski knjižničarji različne možnosti za nadaljevanje strokovnega razvoja, in sicer v organizaciji številnih knjižničnih strokovnih združenj, agencij ali centra za usposabljanje.

Pravni okvir zavezuje šolske knjižničarje h kvalifikaciji z diplomo, ki jim zagotavlja strokovni status, tj. magisterij s pedagoškimi kompetencami (Ministry of Science and Education, 2008). Visokošolske ustanove spodbujajo k uporabi mehanizmov, razvitih v hrvaškem kvalifikacijskem okviru (ASHE, 2013), da bi tako dosegli nacionalne cilje za povečanje kakovosti, ustreznosti in preglednosti izobraževalnega sistema (Croatia Government, 2008).

Knjižničarji med pripravo na izpit pridobijo kompetence poučevanja in učenja na področju pouka, metodike, pedagogike in psihologije. Šolski knjižničar to znanje uporablja in utrjuje med enoletnim pripravništvom in pri delu z mentorjem. Po letu dni pripravništva in opravljenem državnem izpitu pri Agenciji za vzgojo in izobraževanje (ETTA) pridobi knjižničar licenco za delo v šolski knjižnici. Licenco je treba obnavljati vsakih pet let.

Hrvaški knjižnični nadzor

Knjižnice na Hrvaškem sodijo v enega od dveh sistemov: sistem, posvečen znanosti in izobraževanju, ali sistem, posvečen kulturi (Pehar and Stričević, 2015, 679). Ministrstvo za znanost in izobraževanje je odgovorno za bistvene funkcije univerz in drugih visokošolskih ustanov ter vsake od šol in šolskih knjižnic po vsej državi, medtem ko je Ministrstvo za kulturo odgovorno za upravljanje splošnih knjižnic in uveljavitev knjižnične zakonodaje (zakonov, pravilnikov in standardov) v zvezi z vsemi vrstami knjižnic. Hrvaški Svet za knjižničarstvo je svetovalno telo, ki vključuje obe ministrstvi, in se ukvarja z vprašanji, s katerimi se soočajo vse vrste knjižnic. Njegov organ upravljanja poleg članov Hrvaškega knjižničarskega društva sestavljajo še predstavniki obeh ministrstev. Narodna in univerzitetna knjižnica (NSK) v Zagrebu je javna ustanova državnega pomena, ki opravlja knjižnične dejavnosti, zagotavlja referenčne storitve in služi kot osrednja knjižnica Univerze v Zagrebu. Narodna in univerzitetna knjižnica opravlja tudi znanstvene, raziskovalne in razvojne dejavnosti, katerih primarni namen je organizacija in razvoj hrvaškega knjižničnega sistema (NUL, 2017).

Šolske knjižnice na Hrvaškem podpirajo posebna zakonodaja in pravilniki, ki sta jih sprejeli obe ministrstvi, Ministrstvo za znanost in izobraževanje in Ministrstvo za kulturo. Ustanovitelji šolskih knjižnic na Hrvaškem so mesta in županije, ki pod okriljem Ministrstva za znanost in izobraževanje podpirajo in krepijo eno načelo: izobraževalno dejavnost šolskih knjižnic. Predpogoji za kakovostno izvajanje izobraževalnih dejavnosti so knjižničarjeve kompetence in državni izpit na Ministrstvu za kulturo.

Kompetence šolskih knjižničarjev, potrebne za poučevanje in učenje, podpira Agencija za vzgojo in izobraževanje, ki zagotavlja strokovno in svetovalno pomoč znotraj izobraževalnega okvira. Strokovno pomoč šolskim knjižničarjem znotraj knjižničarskih kompetenc (referenčne in raziskovalne storitve, upravljanje knjižnic, razvoj in vodenje zbirk, organizacija in klasifikacija knjižnega gradiva) podpirajo Matične službe za raziskave in razvoj županijskih knjižnic (Ministry of Culture, 2001). Ta dvostranska podpora temelji na dogovoru med dvema ministrstvom, Ministrstvom za znanost in izobraževanje in Ministrstvom za kulturo. Ustanovitelj Agencije za vzgojo in izobraževanje je Ministrstvo za znanost in izobraževanje, medtem ko Matične službe za raziskave in razvoj županijskih knjižnic delujejo po posebnem zakonu, ki ga je sprejelo Ministrstvo za kulturo.

Učno okolje šolske knjižnice

Pridobljene kompetence omogočajo šolskim knjižničarjem izvajanje programa knjižnične vzgoje. V osnovnošolskem izobraževanju je program del hrvaškega nacionalnega kurikulumu (Ministry of Science and Education, 2006), medtem ko za srednje šole uradnega kurikulumu za bibliotekarsko in informacijsko znanost še ni. Zavedanje o informacijski pismenosti se spreminja in oblikuje v življenjsko večino. Pomembno je poudariti pomen šolskega knjižničarja, ki s pomočjo knjižničnega kurikulumu (ali v primeru Hrvaške brez njega) prispeva k učenčevim dosežkom. Učinkovito učno okolje za učence na Hrvaškem dosežemo s sinergijo knjižničarjev in učiteljev. Knjižničarji zagotavljajo svoje vire in strokovno znanje pri iskanju informacij, medtem ko učitelji k procesu prispevajo svoje veščine in poznavanje predmeta. Na ta način je šolska knjižnica prepoznana kot prostor učenja.

Delo šolskih knjižničarjev vključuje spodbujanje informacijske pismenosti skozi tri vidike: branje, informacijsko opismenjevanje in javne kulturne dejavnosti (Šušnjić, 2009, 41). Dejavnosti, ki spodbujajo branje, so prednostne pri delu z otroki od 1. do 4. razreda osnovne šole (v starosti 6–10 let); te dejavnosti so na primer spoznavanje šolske knjižnice in knjižničarja, spoznavanje otroških revij, spoznavanje knjig v vlogi motivacijskega sredstva, spoznavanje procesov in poklicev, ki so povezani z založništvom, spoznati, kako uporabiti referenčno zbirko in obisk najbližje splošne knjižnice (Ministry for Science and Education, 2006, 20–21). Dokler učenci ne zaključijo osnovnošolskega izobraževanja, jih šolski knjižničar uvaja v svet informacij in jih uči samostojne uporabe virov informacij in znanja (samostojna uporaba zbirk, predmetnih oznak, oznak na policah, razumevanje pojma avtor, citiranje literature v prispevkih in raziskovanje za domače naloge, iskanje po računalniških katalogih,

razumevanje knjižničnega sistema ter načina delovanja knjižnic na Hrvaškem in v svetu). Knjižničarji učence učijo samostojne uporabe šolske knjižnice in jim poskušajo pokazati pomen različnih vrst knjižnic pri njihovem izobraževalnem, strokovnem in osebnem razvoju.

Šolski knjižničar poučuje v vsakem razredu eno ali dve uri na leto. To pomeni, da v šoli s 25 oddelki šolski knjižničarji poučujejo povprečno 50 pedagoških ur (Bedeković, 2017, 75). Teme iz knjižnične vzgoje se lahko poučuje v povezavi s katerim koli predmetom iz šolskega programa. Na ta način je lahko šolska knjižnica uspešnejša pri usklajevanju ciljev učnega načrta in obšolskih dejavnosti.

Knjižničarji pri izdelavi načrta in programa učenja v šolski knjižnici izberejo temo in področje, ki se bo obravnavalo glede na predmete in cilje. To lahko storijo sami ali v sodelovanju z učiteljem v razredu. Upoštevaje starost učencev in stopnjo razumevanja sami ali v sodelovanju z učiteljem izberejo učne vire, ki jih bodo uporabljali glede na razpoložljive vire informacij in znanja, pripravijo vprašanja o določeni temi, izberejo medije (knjige, revije, AV-gradivo, slikovno gradivo, splet) in zberejo učno gradivo (Lovrinčević et al., 2005, 213). Z metodo timskega dela šolski knjižničar ustvarja interdisciplinarne povezave med šolskimi predmeti in med manjšimi učnimi skupinami ter boljšo interakcijo med učenci, učitelji in šolskimi knjižničarji. Poleg načrtovanja pouka in poučevanja šolski knjižničarji v sodelovanju z učitelji in drugimi člani strokovnega osebja sodelujejo pri učnih programih za nadarjene učence, pri preprečevanju nezaželenega vedenja ter pri učenju socialnih veščin in samozavesti (Kovačević and Lovrinčević, 2012, 113).

Celovita prenova učnega načrta, ki je v stalnem razvoju vse od leta 2015, je namenjena preoblikovanju hrvaškega šolskega sistema. Prenova učnega načrta se bo osredotočala na razvoj osnovnih kompetenc za vseživljenjsko učenje in na zvišanje ravni funkcionalne pismenosti učencev. Drugi pričakovani izid prenove je prehod na devetletno osnovno šolo. Dokumenti celovite prenove učnega načrta ne vključujejo knjižnične informacijske vzgoje kot medpredmetni predmet. Vendar pa predlog medpredmetnih predmetov (učenje za učenje, uporaba informacijskih in komunikacijskih tehnologij) poudarja, da je treba nekatere dejavnosti izvajati v sodelovanju s šolsko knjižnico.

Permanentno izobraževanje in strokovni razvoj

Hrvaški kvalifikacijski okvir (ASHE, 2013) je instrument za upravljanje sistema kvalifikacij na vseh izobrazbenih stopnjah v Republiki Hrvaški. Določa standarde na podlagi učnih rezultatov in v skladu s potrebami trga dela, posameznikov

in družbe kot celote. Eden najpomembnejših ciljev Hrvaškega kvalifikacijskega okvira je podpora vseživljenjskega učenja in mobilnosti za permanentno izobraževanje ali za zaposlitev. Glosar Hrvaškega kvalifikacijskega okvira opisuje neformalno učenje kot »organizirane učne dejavnosti za izboljšanje osebnih in poklicnih veščin in kompetenc ... brez spričevala« (Croatian Government, 2009, 19). Formalno učenje s spričevalom se izvaja v posebnih centrih.

Po vladnih pedagoških standardih osnovnošolskega in srednješolskega izobraževalnega sistema (Ministry of Science and Education, 2008b) imajo šolski knjižničarji pravico in dolžnost do permanentnega izobraževanja in strokovnega razvoja. Knjižničarji se morajo izobraževanja na državni ravni udeležiti najmanj enkrat letno oziroma trikrat letno na regionalni ravni, redno morajo sodelovati v strokovnem izobraževanju na šoli, kjer so zaposleni, ter vzdrževati strokovni razvoj v skladu s svojimi dolžnostmi in odgovornostmi.

Programe permanentnega izobraževanja in strokovnega razvoja na državni ravni ponujajo Center za stalno strokovno izpopolnjevanje knjižničarjev⁵⁴, Agencija za vzgojo in izobraževanje⁵⁵ in strokovna združenja (Hrvaško knjižničarsko društvo, Hrvaška mreža šolskih knjižničarjev in Hrvaško združenje šolskih knjižničarjev), medtem ko Matične službe za raziskave in razvoj županijskih knjižnic te programe ponujajo na regionalni ravni. Zelo pogosto ustanove in društva sodelujejo v različnih kombinacijah pri organizaciji kongresov, konferenc, predavanj, tečajev, okroglih miz ali delavnic, namenjenih šolskim knjižničarjem.

Leta 2001 so Narodna in univerzitetna knjižnica v Zagrebu, Oddelek za informacijske in komunikacijske vede Univerze v Zagrebu, Knjižnice mesta Zagreb in Hrvaško knjižničarsko društvo ustanovili Center za stalno strokovno izpopolnjevanje knjižničarjev. Imenovan je bil programski odbor, ki ga sestavljajo predstavniki vseh štirih ustanoviteljev, imenovani so bili tudi učitelji posameznih tečajev (Maštrović, 2009, 14). Cilji Centra so organizacija stalnega strokovnega razvoja v knjižničarstvu, kot tudi spremljanje in prilagajanje informacijskim potrebam knjižničarjev z interdisciplinarnimi predavanji in delavnicami za delo v različnih vrstah knjižnic (šolskih, visokošolskih, splošnih in tako naprej). Tečaji Centra so namenjeni knjižničarjem in informacijskim specialistom, da lahko nadaljujejo s pridobivanjem in izpopolnjevanjem strokovnega in splošnega znanja ter veščin po pridobitvi magisterija iz bibliotekarstva ali bibliotekarstva in informacijske znanosti (odvisno od univerze).

V prvem letu delovanja je Center ponudil 59 izobraževalnih tečajev, ki se jih je udeležilo več kot 500 knjižničarjev iz vse države. Trenutno je Center za stalno strokovno izpopolnjevanje knjižničarjev še vedno najpomembnejši ponudnik

54 Op. prev.: Centar za stalno stručno usavršavanje knjižničara u RH

55 Op. prev.: Agencija za odgoj i obrazovanje

permanentnega strokovnega izobraževanja za knjižničarje na Hrvaškem (TCCEL, 2017). Različni programi so strukturirani v posebne module, tako da vključujejo najnovejše in najrelevantnejše informacije s področja intelektualne svobode ter pravna in etična vprašanja, povezana s knjižničarsko stroko. Knjižničarji delijo znanje z različnih področij knjižničnih storitev, na primer: otroci in mladina, šolske in splošne knjižnice, katalogizacija AV-gradiva, izbor in vrednotenje e-virov in njihova uporaba, nove tehnologije v knjižničnih storitvah in zagovorništvo knjižnic.

Center za permanentno izobraževanje knjižničarjev pretežno financira Ministrstvo za kulturo kot del svojega programa za kulturni razvoj. Tečaji potekajo v Zagrebu v ustrezno opremljenih dvoranah in učilnicah knjižnic ustanoviteljic, pa tudi v drugih knjižnicah po Hrvaški. Osrednje županijske knjižnice so po zakonu dolžne organizirati strokovno izobraževanje za knjižničarje in to načrtujejo v svojem letnem proračunu. Obstaja tudi možnost individualnega obiska posameznega tečaja. Razvojni projekt »Vseživljenjsko učenje knjižničarjev: učni rezultati in fleksibilnost« se je izvajal v letih 2008 in 2009, nato pa je Center vzpostavil sistem enote permanentnega izobraževanja. Knjižničarji za vsak tečaj v programu usposabljanja prejmejo točke in potrdilo o udeležbi. Število enot permanentnega izobraževanja⁵⁶ je za vsak tečaj različno; v skladu z obema pravilnikoma o pridobitvi višjega naziva (Ministry for Science and Education, 1995; Ministry of Culture, 2011) se lahko enote izobraževanja, pridobljene in zbrane v obdobju petih let, porabijo za strokovno napredovanje. Center za permanentno izobraževanje knjižničarjev vodi od leta 2003 poseben register udeležencev. Program za leto 2016 je strukturiran v devet osnovnih modulov in vsebuje skupno 73 tečajev, v letu 2016 pa je bilo dodano še 8 novih tečajev. Poleg osnovnih tečajev lahko udeleženci izbirajo med tečaji Univerzitetnega računalniškega centra in sodelujejo na brezplačnih webinarjih.

Od leta 2001, odkar je bil ustanovljen, je imel Center za permanentno izobraževanje knjižničarjev od 323 do 1580 tečajnikov na leto. Leta 2016 je bilo organiziranih 33 tečajev v skupnem trajanju 147 ur (štiriurni ali peturni tečaji) s 668 udeleženci (od tega 41,5 % šolskih knjižničarjev). Udeleženci so vsak tečaj ocenjevali; tako so leta 2016 tečaji prejeli povprečno oceno 4,67 od največ 5, predavatelji pa povprečno oceno 4,84 (TCCEL, 2017). Tečaji in teme se spreminjajo glede na oceno.

Skladno s Pravilnikom o matični in razvojni službi (Ministry of Culture, 2001) in na podlagi Zakona o knjižnicah in knjižnični dejavnosti (Official Gazette, 105/97, changes 5/98, 104/00, 69/09) na Hrvaškem deluje 20 oddelkov Matične službe za raziskave in razvoj. Oddelki opravljajo temeljno in razvojno delo za splošne

⁵⁶ Op. prev.: Continuing education unit – CEU je kreditna točka, ki služi kot merilo za ohranjanje strokovne licence, pridobljene s permanentnim izobraževanjem.

in šolske knjižnice v županijah in na regionalni ravni. Primarne naloge Matične službe za raziskave in razvoj so knjižnični nadzor, permanentno izobraževanje knjižničnega osebja ter zagotavljanje strokovne in svetovalne pomoči. Razvojne naloge Matične službe za raziskave in razvoj so razvoj, splošno načrtovanje in spodbujanje knjižnične dejavnosti, razvoj in strukturiranje knjižnične mreže ter vrednotenje knjižničnih storitev in programov.

Na državni ravni je Narodna in univerzitetna knjižnica v Zagrebu zadolžena za raziskovalne in razvojne naloge (Ministry of Culture, 2001). Narodna in univerzitetna knjižnica in glavne županijske splošne knjižnice, npr. njihove Matične službe za raziskave in razvoj, sodelujejo pri projektih glede načrtovanja in opremljanja knjižnic, zbirajo statistične podatke o šolskih knjižnicah, nadzirajo in vrednotijo delo šolskih knjižnic, sodelujejo pri razvoju in vzdrževanju zbirk knjižničnega gradiva. Delo pri izboljševanju knjižnic je zelo kompleksno in vključuje individualno svetovanje knjižničarjem na področju šolskih knjižnic, pa tudi skupinsko delo v obliki seminarjev, svetovanj in konferenc na različne teme.

Županijska Matična služba za raziskave in razvoj ima kot del Knjižnic mesta Zagreb zelo dolgo tradicijo v organizaciji permanentnega strokovnega izobraževanja za knjižničarje na regionalni ravni. Matična služba za raziskave in razvoj organizira številne raznolike programe za knjižničarje, ki so zaposleni v osnovnih šolah v dveh županijah (Mesta Zagreb in Županije Zagreb). Leta 1955 so Knjižnice mesta Zagreb vpeljale *Informativni torek*⁵⁷, ki je bil v začetku interni program, namenjen knjižničarjem za otroke. Od leta 1960 poteka *Informativni torek* vsak prvi torek v mesecu in je namenjen tako šolskim knjižničarjem kot knjižničarjem za otroke in mladino. Knjižničarji v programskem odboru na srečanja vabijo založnike, pisatelje, ilustratorje in urednike, organizirajo recenzije najboljših knjig za otroke in mladino ter pripravljajo poročila s strokovnih srečanj, konferenc in knjižnih sejmov ter tako organizirajo skupne aktivnosti za spodbujanje branja. Organizirajo posebna predavanja, namenjena tudi osnovnošolskim knjižničarjem. Od 17 knjižničarjev, prisotnih na prvem *Informativnem toroku*, se je to število povečalo na več kot 100 udeležencev na posamezno srečanje (Stropnik, 2016).

Agencija za vzgojo in izobraževanje organizira visokokakovostno permanentno strokovno izobraževanje in nadzor nad delom šolskih knjižničarjev in učiteljev. Agencija sodeluje pri oblikovanju, razvoju in izvajanju nacionalnega kurikulumu, hkrati pa nudi tudi strokovno pomoč pri izvajanju izobraževalnih dejavnosti ravnateljem in učiteljem, med katerimi so tudi šolski knjižničarji. Poleg tega Agencija za vzgojo in izobraževanje vsaj dvakrat letno organizira dejavnosti za strokovni razvoj učiteljev in ravnateljev, ki jih izvajajo županijski strokovni sveti. Od leta 1988 Agencija organizira letno

57 Op. prev.: *Informativni utorak*

državno konferenco *Spomladanska šola za šolske knjižničarje*⁵⁸, ki predstavlja najvišjo raven izobraževanja za osnovnošolske in srednješolske knjižničarje. To je intenziven tridnevni tečaj, kjer strokovnjaki s področja književnosti, knjižničarstva in kulture vodijo predavanja, delavnice ali okrogle mize s primeri dobre prakse. Konferenca vsako leto obravnava aktualno temo s področja šolskega knjižničarstva, prav tako so vsako leto objavljeni prispevki konference v tiskani obliki ali kot e-publikacija.

Agencija za vzgojo in izobraževanje izvaja strokovni in pedagoški nadzor, ki obsega nadzor nad izvajanjem učnih načrtov in programov, pa tudi organizacijo in poučevanje v razredu in druge oblike izobraževalnih dejavnosti za šolske knjižničarje. Agencija za vzgojo in izobraževanje je ustanovam dolžna strokovno svetovati in pomagati pri izvrševanju obveznosti ter preprečevanju ali odpravljanju neizpolnjevanja obveznosti ravnatelja, pedagoškega osebja in knjižničarjev (ETTA, 2006). Agencija izvaja strokovne izpite za pedagoške delavce v skladu s posebnimi predpisi. S predstavitvami, predavanji ali vodenjem delavnic zbirajo šolski knjižničarji točke in pridobijo strokovni naziv mentor ali šolski knjižničar svetovalec.

Strokovna združenja

Številna strokovna združenja na Hrvaškem imajo zelo pomembno vlogo v permanentnem izobraževanju šolskih knjižničarjev. Sekcija za šolske knjižnice kot del Hrvaškega knjižničarskega društva deluje od leta 1973 in jo sestavljata odbor za osnovnošolsko in odbor za srednješolsko izobraževanje. Sekcija za šolske knjižnice že vrsto let samostojno ali z drugimi sekcijami v društvu organizira konference, okrogle mize in seminarje o različnih temah šolskega knjižničarstva in o knjižnicah nasploh.

Hrvaško združenje šolskih knjižničarjev je bilo ustanovljeno leta 2002 z namenom promocije šolskih knjižnic in poklicnega statusa šolskih knjižničarjev. Od leta 2011 vsako leto v času mednarodnega meseca šolskih knjižnic organizirajo letno konferenco v drugi županiji, da bi tako podprli delo šolskih knjižničarjev v tem delu države.

Hrvaška mreža šolskih knjižničarjev združuje šolske knjižničarje že od leta 2009 in predstavlja začetek večjega števila projektov mrežnega sodelovanja. Najpomembnejša projekta sta »Repozitorij šolskih knjižnic UDK o2« (<http://www.knjiznicari.hr/UDKo2>) in webinarji za člane in druge zainteresirane knjižničarje.

---

58 Op. prev.: Proletna škola šolskih knjižničara

Zaključek

Lahko rečemo, da Hrvaška sledi številnim priporočilom *Iflinih Smernic za šolske knjižnice* (2015). Šolske knjižnice na Hrvaškem delujejo v dobro organiziranem pravnem okviru, od državne do lokalne ravni, s podporo dveh ministrstev: Ministrstva za znanost in izobraževanje in Ministrstva za kulturo in medije. Nacionalne politike in standardi določajo lokacijo, prostore in organizacijo fizične šolske knjižnice, razvoj zbirke in njeno upravljanje ter opredelitev šolskega knjižničarja (Ministry of Science and Education, 2000). Na državni ravni so opredeljeni programi in dejavnosti šolske knjižnice ter strokovni razvoj knjižničarja.

Trditev, da je »najbolj kritičen vir šolske knjižnice ... usposobljen strokovno izobražen šolski knjižničar, ki sodeluje z drugimi učitelji« (*Guidelines, 2015, 13*), je največja prednost šolskega knjižničarstva na Hrvaškem. Hrvaški izobraževalni sistem ima visoko izobražene šolske knjižničarje, v mnogih primerih tudi z najširšo in najdaljšo izobrazbo od vseh učiteljev v osnovnih ali srednjih šolah.

Formalno knjižničarsko izobraževanje na diplomski, magistrski in doktorski ravni je organizirano na treh univerzah, v Zagrebu, Osijeku in Zadru, medtem ko neformalni strokovni razvoj podpirata dve ministrstvi, izvajajo pa ga pri Centru za stalno strokovno izpopolnjevanje knjižničarjev, Agenciji za vzgojo in izobraževanje in Matičnih službah za raziskave in razvoj županijskih knjižnic ter treh strokovnih knjižničarskih združenjih.

Hrvaške šolske knjižnice imajo trenutno največ možnosti za spremembe v izobraževalnem sistemu, čeprav so še vedno neustrezno prepoznane (European Literacy Policy Network, 2016). Medtem ko so bila vlaganja v knjižničarstvo kot javno službo nezadostna, je hrvaškim knjižnicam uspelo ohraniti svoje osnovno delovanje. Ta uspeh v neugodnih razmerah je posledica prizadevanj šolskih knjižničarjev za vseživljenjsko učenje.

Vrednotenje dela šolskega knjižničarja je dvostransko. Knjižničarsko delo vrednotijo Matične službe za raziskave in razvoj županijskih knjižnic, pedagoške dejavnosti pa vrednoti Agencija za vzgojo in izobraževanje. Vrednotenje bi moralo biti pogostejše in bolj usmerjeno, da bi ga lahko uporabili za spreminjanje dojemanja s strani deležnikov. Rezultati vrednotenja lahko pokažejo, kako prostori, zbirka ali knjižnični programi vplivajo na uspehe učencev.

Šolske knjižnice na Hrvaškem zakonodaja dobro podpira, manj so podprte finančno; potrebujejo ustrezna proračunska sredstva. Hrvaški izobraževalni sistem potrebuje posodobitev in velika finančna vlaganja v šolske zgradbe, predvsem v knjižnično opremo in gradivo. Šolski knjižničarji opozarjajo javnost, da knjižnice ne ponujajo zgolj knjig in revij, ampak prispevajo k uspehu učencev. Hrvaška knjižnična skupnost se vse bolj zaveda potrebe po javnem zagovorništvu

za knjižnice in nujnosti zavzemanja za financiranje šolskih knjižnic. Knjižničarji začenjajo vse bolj nagovarjati nosilce odločanja z razlaganjem vloge, ki jo imajo knjižnice pri napredku skupnosti.

Knjižničarji veččin javnega zagovarjanja ne morejo pridobiti med formalnim izobraževanjem na univerzi, razviti jih je mogoče le v permanentnem izobraževanju (Čunović, Sudarević and Šutej, 2017, 138–139), zato Center za stalno strokovno izpopolnjevanje knjižničarjev in Narodna in univerzitetna knjižnica v Zagrebu ponujata seminar z naslovom Javno zagovorništvo, kjer se knjižničarji naučijo osnov javnega zagovorništva, komuniciranja, oblikovanja politične podpore in zbiranja sredstev (TCCEL, 2017a).

Moč hrvaških šolskih knjižničarjev je v dobro organiziranem formalnem in neformalnem izobraževanju šolskih knjižničarjev s podporo vlade preko dveh ministrstev. Sodelovanje županijskih Matičnih služb za raziskave in razvoj z drugimi vladnimi agencijami (TCCEL, ETTE), kot tudi s knjižničarskimi društvi, je pomembno za strokovni in osebni razvoj šolskih knjižničarjev in vodi k nenehnemu napredovanju dosežkov študentov.

Viri

- Agency for Science and Higher Education. 2013. *The Croatian Qualifications Framework*. <https://www.azvo.hr/en/enic-naric-office/the-croatian-qualifications-framework-croqf>. Accessed December 6, 2017.
- Bedeković, D. 2017. "Knjižnično-Informacijska Pismenost u Osnovnoškolskoj Praksi." In A. Saulačić ed., *Kurikulum Knjižničnog Odgoja i Obrazovanja – put Prema Kričkom Mišljenju, Znanju i Osobnom Razvoju*, 74–83. Zagreb: Agencija za Odgoj i Obrazovanje. http://www.azoo.hr/images/izdanja/29_skola_knjiznicara.pdf. Accessed October 21, 2017.
- Bologna Declaration. 1999. *The Bologna Declaration of 19 June 1999, Joint Declaration of the European Ministers of Education*. http://www.magna-charta.org/resources/files/BOLOGNA_DECLARATION.pdf. Accessed November 27, 2017.
- Croatian Government. 2009. *Pojmovnik Hrvatskoga Kvalifikacijskog Okvira* [The Croatian Qualifications Framework Glossary]. Zagreb: Vlada Republike Hrvatske. <https://www.scribd.com/doc/90486831/Pojmovnik-Hrvatskog-kvalifikacijskog-okvira>. Accessed October 24, 2017.
- Čunović, K., A. Sudarević, and G. Šutej. 2017. "Javno Zagovaranje školskih Knjižnica u Karlovačkoj županiji." In A. Saulačić, ed., *Kurikulum Knjižničnog Odgoja i Obrazovanja – put Prema Kričkom Mišljenju, Znanju i Osobnom Razvoju*, 138–146. Zagreb: Agencija za Odgoj i Obrazovanje. http://www.azoo.hr/images/izdanja/29_skola_knjiznicara.pdf. Accessed October 21, 2017.
- Educational and Culture DG Lifelong Learning Programme. *Tuning Educational Structures in Europe*. <http://www.unideusto.org/tuningeu/>. Accessed November 27, 2017.
- European Literacy Policy Network. 2016. "Key Literacy Policy Areas for Development (Age-Specific and Across Age-Groups)". In C. Garbe, ed., *Literacy in Croatia: Country Report*

- Children, Adolescents and Adults*. Cologne: The European Literacy Policy Network. http://www.eli-net.eu/fileadmin/ELINET/Redaktion/user_upload/Croatia_Long_Report.pdf. Accessed October 21, 2017.
- Education and Teacher Training Agency. 2006. *The Act on the Education and Teacher Training Agency*. Official Gazette 85/06. https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2006_07_85_2020.html. Accessed December 6, 2017.
- University of Zagreb, Faculty of Humanities and Social Sciences. 2014. *Graduate Study*. <http://inf.ffzg.unizg.hr/index.php/en/study-programmes/graduate-study/graduate-study>. Accessed November 29, 2017.
- International Federation of Library Associations. 2015. *IFLA School Library Guidelines*, 2nd Edition. Written by the IFLA School Libraries Section Standing Committee. Edited by B. A. Schultz-Jones, and D. Oberg, with contributions from the International Association of School Librarianship Executive Board. <https://www.ifla.org/files/assets/school-libraries-resource-centers/publications/ifla-school-library-guidelines.pdf>. Accessed December 6, 2017.
- Kovačević, D., and J. Lovrinčević. 2012. *Školski Knjižničar* [School Librarian]. Zagreb: Zavod za Informacijske Studije Odsjeka za Informacijske Znanosti Filozofskog Fakulteta Sveučilišta u Zagrebu.
- Lovrinčević, J., D. Kovačević, J. Lasić-Lazić, and M. Banek Zorica. 2005. *Znanjem do Znanja: Prilog Metodici Rada školskog Knjižničara* [Using Knowledge to get Knowledge: Supplement to the Work Methods of School Librarian]. Zagreb: Zavod za Informacijske Studije Odsjeka za Informacijske Znanosti Filozofskog Fakulteta Sveučilišta u Zagrebu.
- Maštrović, T. 2009. Projekt “Cjeloživotno Učenje Knjižničara: Ishodi Učenja i Fleksibilnost”. In A. Horvat, and D. Machala, eds., *Cjeloživotno učenje Knjižničara Ishodi Učenja i Fleksibilnost*, 13–19. Zagreb: Nacionalna i Sveučilišna Knjižnica. <http://www.nsk.hr/cuk/cuk.pdf>. Accessed October 24, 2017.
- Ministry of Culture, Republic of Croatia. *Pravilnik o Matičnoj Djelatnosti Knjižnica u Republici Hrvatskoj*. Official Gazette, no. 43 (2001). https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2001_05_43_715.html. Accessed December 4, 2017.
- Ministry of Culture, Republic of Croatia. *Pravilnik o Uvjetima i Načinu Stjecanja Stručnih Zvanja u Knjižničarskoj Struci*. Official Gazette, no. 28 (2011). http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2011_03_28_584.html. Accessed October 24, 2017.
- Ministry of Science and Education, Republic of Croatia. *Pravilnik o Napredovanju Učitelja i Nastavnika u Osnovnom i Srednjem školstvu*. Official Gazette, no. 11 (1995). https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/1995_11_89_1418.html. Accessed December 6, 2017.
- Ministry of Science and Education, Republic of Croatia. *Standard za školske Knjižnice*. Official Gazette, no. 34 (2000). https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2000_03_34_698.html. Accessed December 6, 2017.
- Ministry of Science and Education, Republic of Croatia. 2006. *Nastavni Plan i Program za Osnovnu školu* [Elementary School Curriculum], edited by D. Vican, and I. Milanović Litre. Zagreb: Ministry of Science, Education and Sport.
- Ministry of Science and Education, Republic of Croatia. 2008a. Državni Pedagoški Standard Osnovnoškolskog Sustava Odgoja i Obrazovanja [Government Pedagogical Standard of Primary School System of Education]. Official Gazette, no. 63 (2008). https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2008_06_63_2129.html. Accessed October 21, 2017.
- Ministry of Science and Education, Republic of Croatia. 2008b. *Zakon o Odgoju i Obrazovanju u Osnovnoj i Srednjoj školi* [Act on Education in Primary and Secondary Schools]. Official

- Gazette*, no. 87 (2008). <http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/340388.html>. Accessed October 21, 2017.
- Ministry of Science and Education, Republic of Croatia. 2010. *National Curriculum Framework for Pre-School Education, General Compulsory and Secondary Education (the NCF)*. Zagreb: Ministry of Science, Education and Sport. https://mzo.hr/sites/default/files/dokumenti/2017/OBRAZOVANJE/Nacion_manjine/Romi/engleski_dio_Romi/national-curriculum-framework.p. Accessed October 21, 2017.
- National and University Library in Zagreb. 2016. *Izvešće o Stručnom Radu županijskih Matičnih službi u Području Rada sa školskim Knjižnicama za 2016. Godinu* [Annual Report from County Research and Development Departments about School Libraries in 2016]. <http://www.nsk.hr/wp-content/uploads/2017/05/Republika-Hrvatska-2016.pdf>. Accessed November 20, 2017.
- National and University Library in Zagreb. 2017. *Basic Activities*. <http://www.nsk.hr/en/basic-activities/>. Accessed November 19, 2017.
- Pehar, F., and I. Stričević. "Libraries in Croatia." *Library Trends* 63, no. 4: (2015) 675–696. <https://bib.irb.hr/datoteka/713773.Stricevic-Pehar.pdf>. Accessed October 24, 2017.
- Stropnik, A. 2016. *All For One, and One For All: Zagreb City Libraries Connect Librarians*. (International Federation of Library Associations 2016). <http://library.ifla.org/1367/1/080-stropnik-en.pdf>. Accessed August 17, 2018.
- Sušnjić, B. "School Library and the National Curriculum Framework". *Senjski Zbornik*, no. 36 (2009): 39–42. <https://hrcak.srce.hr/file/87278>. Accessed October 21, 2017.
- Training Centre for Continuing Education of Librarians. 2016. *Izvešće o Radu Centra za Stalno Stručno Usavršavanje za 2016. Godinu* [Work Report of The Training Centre for Continuing Education of Librarians]. <http://cssu.nsk.hr/wp-content/uploads/2017/02/Izve%C5%A1%C4%87e-o-radu-2016-CSSU-PDF.pdf>. Accessed October 21, 2017.
- Training Centre for Continuing Education of Librarians in RH. 2017. *Portal Centra za Stalno Stručno Usavršavanje*. <http://cssu.nsk.hr/>. Accessed October 21, 2017.
- Training Centre for Continuing Education of Librarians in RH. 2017a. *Seminars, Modul I: Intellectual Freedom and Legal and Ethical Questions of the Librarianship. Public Advocacy I*. <http://cssu.nsk.hr/javno-zagovaranje-i-2/>. Accessed October 21, 2017.
- Živković, Daniela. 2009. "Usporedba Ciljeva Knjižničarskih Studija u Hrvatskoj". In A. Horvat, and D. Machala, eds., *Cjeloživotno Učenje knjižničara: Ishodi Učenja i Fleksibilnost* [Lifelong Learning of Librarians: Learning Outcomes and Flexibility], 69–82. Zagreb: Nacionalna i Sveučilišna Knjižnica.

Mary K. Biagini in Rebecca J. Morris

11 Rastoči voditelji: vsedržavne akademije za razvoj vodenja za šolske knjižničarje

Izvleček: Poglavje opisuje, kako Pensilvanija, država v ZDA, zagotavlja strokovni razvoj za svoje šolske knjižničarje s trajnim sodelovanjem med programom na Univerzi v Pittsburghu, akreditiranim pri Ameriškem knjižničnem združenju, in Združenjem šolskih knjižničarjev Pensilvanije (PSLA), podružnico Ameriškega združenja šolskih knjižničarjev. Od leta 2014 je bilo izvedenih pet kohortnih programov, od katerih vsak obravnava potrebe specifičnih skupin šolskih knjižničarjev glede izkušenj in/ali geografske lokacije v državi. Model sodelovanja med državnim ali regionalnim strokovnim združenjem in programom, ki izobražuje šolske knjižničarje, je potencialno izvedljiv in dragocen za nova okolja. Poglavje nudi pogled na razvoj programa in partnerstva, utemeljitve in cilje, vsebino vodenja in metode izvajanja, vlogo mentorjev, oceno programa in dosedanje rezultate ter pridobljene izkušnje.

Ključne besede: šolski knjižničarji; vodenje; karierni razvoj; strokovni razvoj; Pensilvanija; Združene države

Zakaj šolske knjižnice potrebujejo strokovni razvoj?

Stalni strokovni razvoj je nujen za razvoj in vzdrževanje uspešne kariere šolskih knjižničarjev. Po *Smernicah za šolske knjižnice* je »zavezanost vseživljenjskemu učenju skozi nenehen strokovni razvoj« ena od »kvalifikacij strokovnega šolskega knjižničarja« (Ifla, 2015, 26). Šolski knjižničarji, ki najpogosteje delujejo kot edini knjižničarji na svoji šoli in včasih tudi v svojem šolskem okolišju, pogosto nimajo dostopa do doslednega, kakovostnega strokovnega razvoja, oblikovanega posebej za šolske knjižničarje.

Ameriška država Pensilvanija zagotavlja potreben strokovni razvoj za šolske knjižničarje s trajnim, financiranim sodelovanjem med programom na Šoli za računalništvo in informacije Univerze v Pittsburghu, akreditiranim pri Ameriškem knjižničnem združenju, in Združenjem šolskih knjižničarjev Pensilvanije (PSLA), podružnico Ameriškega združenja šolskih knjižničarjev (AASL). Sodelovanje med državnim ali regionalnim strokovnim združenjem in diplomskim izobraževalnim programom za šolske knjižničarje zagotavlja model boljšega izkoriščanja virov vsake organizacije v inovativnem in prenosljivem

programu za strokovni razvoj. Od leta 2013 je Ministrstvo za izobraževanje Pensilvanije po Zakonu o knjižničnih storitvah in tehnologiji (LSTA)⁵⁹ s pomočjo razpisov sodelovalnemu programu podelilo 365.000 ameriških dolarjev nepovratnih sredstev za razvoj vodstvenih kompetenc pri pensilvanskih šolskih knjižničarjih. Izvedenih je bilo pet enoletnih kohortnih programov strokovnega razvoja za službujoče šolske knjižničarje, imenovanih »Akademije vodenja za šolske knjižničarje Pensilvanije«⁶⁰ (Ameriško ministrstvo za izobraževanje po Zakonu o knjižničnih storitvah in tehnologiji posameznim državam zagotavlja nepovratna sredstva kot proračunska sredstva, vsaka država pa določi svoje prednostne naloge in sredstva podeljuje z razpisi).

Vsaka od petih celoletnih akademij obsega nabor učnih komponent za gradnjo in krepitev vodstvenih kompetenc kohorte z 22–28 udeleženci: štiri večdnevne osebne učne izkušnje s skupinskimi predstavitvami, mesečna virtualna videokonferenčna predavanja, individualno mentorstvo za vsakega udeleženca, ki vključuje tako samoocenjevanje kot izgradnjo in izvedbo personalizirane učne izkušnje⁶¹ (PLE), in predstavitev rezultatov personalizirane učne izkušnje vrstnikom knjižničarjem na konferenci Združenja šolskih knjižničarjev Pensilvanije ob koncu šolskega leta.

Kaj je namen Akademij vodenja za šolske knjižničarje Pensilvanije?

Glavni namen akademij je šolskim knjižničarjem v Pensilvaniji ponuditi ciljno usmerjen razvoj vodenja. »Razvoj vodenja« je kompleksno področje strokovnega učenja; akademije spodbujajo razvoj številnih veščin in kompetenc (npr. pisanje vlog za razpise, poklicna etika) ter dovtetnosti (npr. pozitivni in produktivni odnosi s sodelavci in deležniki). Vseživljenjsko učenje in zavezanost strokovnemu napredovanju v bibliotekarstvu in izobraževanju sta dosledni, temeljni temi, v skladu s poklicnimi pričakovanji šolskih knjižničarjev, ki jih določajo *Nacionalni standardi za šolske knjižnice* Ameriškega združenja šolskih knjižničarjev in *Ifline Smernice za šolske knjižnice*.

Šolski knjižničarji v svoji vlogi sovrstniških izobraževalcev »vodijo iz sredine« tako, da v svojih šolah in okoliših izkazujejo strokovno znanje o poučevanju, tehnologiji in informacijah, ne pa z demonstrativnim dokazovanjem vodenja v vlogi dodeljenih upravljalških ali nadzornih odgovornosti, za katere je malo verjetno, da bi jih od upraviteljev lahko dobili. *Nacionalni standardi za šolske*

59 Op. prev.: Library Services and Technology Act (LSTA)

60 Op. prev.: Leaders academies for PA school librarians

61 Op. prev.: personalized learning experience (PLE)

knjižnice Ameriškega združenja šolskih knjižničarjev še naprej podpirajo pet vlog šolskega knjižničarja (tj. voditelj, partner v izobraževanju, informacijski strokovnjak, učitelj in skrbnik programa), opisanih v dokumentu *Opolnomočenje učencev*⁶² (AASL, 2009). Vendar pa so z izidom posodobljenih standardov te vloge sedaj vgrajene v štiri sklope: razmišljaj, ustvari, deli in rasti (AASL, 2018). Vloga voditelja je poudarjena tudi v zbirki raziskav *Šolske knjižnice delujejo!*⁶³: »strokovni šolski knjižničarji s certifikatom imajo največji vpliv, ko v šoli zagotovijo voditeljstvo za dosego poslanstva šole, ciljev in strategij« (Scholastic Library Publishing, 2016).

Po sprejemu na akademijo vsak udeleženec pod vodstvom mentorja najprej izvede samoocenjevanje in samorefleksijo. Nato na podlagi samoocene razvije in izvede personalizirano učno izkušnjo, ki jo deli z drugimi kot vrhunec svojega dela. Učni dejavnosti sledita nacionalnim in mednarodnim strokovnim standardom in smernicam. *Smernice za šolske knjižnice* predlagajo samoizobraževanje kot način pristopa k vrednotenju šolske knjižnice, vključno s sledenjem in analizo obsega pouka in učnih izidov študentov (2015, 47). *Nacionalni standardi za šolske knjižnice* opisujejo samorefleksijo kot »temeljni vidik samoizpraševalnega okvira šolskega knjižničarja, [ki] spodbuja knjižničarje k iskanju, sprejemanju in ustvarjanju novih zamisli o poučevanju, učenju in šolskem knjižničarstvu« (AASL, 2018, 148).

Kot kuratorji (skrbi in urejaj – eden od šestih skupnih temeljev *Nacionalnih standardov za šolske knjižnice*) si šolski knjižničarji prizadevajo priti do raziskav in štipendij o svojem poklicu, »oblikujejo zamisli in vzpostavljajo povezave, ki krepijo njihovo prakso« (AASL, 149). V skladu s temeljem »Raziskuj« v *Nacionalnih standardih za šolske knjižnice* modelirajo šolski knjižničarji tveganje, eksperimentiranje in ponovno odkrivanje, kar udeleženci akademije dokazujejo z aktivno udeležbo v kohorti, z odnosi z mentorji in z iskanjem personaliziranih učnih izkušenj. To je potovanje, ki si ga ne delijo le znotraj akademije, temveč tudi na kraju samem v svojih šolah in kot vrhunec s svojimi vrstniki v obliki predstavitvenega posterja na konferenci PSLA.

Te štiri enoletne akademije (zdaj pet, saj se je peta začela januarja 2018) so bile zasnovane tako, da pensilvanskim šolskim knjižničarjem zagotavljajo razvoj voditeljskih veščin, ki je usmerjen h knjižničarjem z različnimi stopnjami izkušenj v šolski knjižnici, in so na široko razporejene po geografsko veliki državi z 12,78 milijona prebivalcev (World Population Review, 2017). Načrtovanje vsake od akademij temelji na trenutnih raziskavah o razvoju voditeljskih veščin šolskih knjižničarjev, vključno s strokovnim razvojem in pomembnostjo kolegov vrstnikov, ki pomagajo šolskim praktikom pri rasti in razvoju voditeljske

62 Op. prev.: *Empowering learners*

63 Op. prev.: *School libraries work!*

miselnosti, zahtevane od današnjega šolskega knjižničarja (Everhart in Johnston, 2016). Tabela 11.1 prikazuje pet akademij, razporejenih po letih, s ciljnim udeleženci in vsebinskim fokusom.

Tabela 11.1: Programi Akademij vodenja po letih, z udeleženci in fokusom

Programsko leto	Naslov programa	Udeleženci in fokus
Leto 1 2014–2015	Akademija porajajočih se voditeljev za šolske knjižničarje Pensilvanije	<ul style="list-style-type: none"> — Knjižničarji na začetku kariere — Knjižničarji z 1–6 let delovnih izkušenj — Opremiti za vodilni položaj
Leto 2 2015–2016	Akademija trajnostnega vodenja za šolske knjižničarje Pensilvanije	<ul style="list-style-type: none"> — Knjižničarji na sredini poklicne poti — Knjižničarji z 6–15 let delovnih izkušenj — Oživiti in osvežiti kompetence
Leto 3 2016–2017	Regionalna akademija vodenja za šolske knjižničarje Pensilvanije	<ul style="list-style-type: none"> — Knjižničarji z različno stopnjo delovnih izkušenj v šolski knjižnici — Za tri geografska območja Pensilvanije: vzhodno, osrednje, zahodno
Leto 4 2017–2018	Lokalna akademija vodenja za šolske knjižničarje Pensilvanije	<ul style="list-style-type: none"> — Knjižničarji z 1–20 let delovnih izkušenj v šolski knjižnici — Za devet geografskih okrožij Pensilvanije: severovzhodno, osrednje vzhodno, jugozahodno; severno osrednje, osrednje osrednje, južno osrednje; severozahodno, osrednje zahodno, jugozahodno

Kako akademije podpirajo poslanstvo Združenja šolskih knjižničarjev Pensilvanije?

Temeljni razlog za akademije je bil razvoj voditeljev za PSLA. V desetletnem obdobju se je združenju pridružilo manj članov in njihova udeležba na konferencah in pri delu odborov združenja se je zmanjšala. Zaradi tega se je zmanjšal tudi nabor razpoložljivih voditeljev za vzdrževanje poslanstva PSLA pri »vodenju pogovorov in povezav za preoblikovanje poučevanja in učenja« (PSLA, 2017).

Obstaja tudi prepričanje, ki temelji na obsežnih anekdotnih dokazih, da so knjižničarji v svojih dvajsetih in tridesetih letih (milenijci) manj pripravljeni namenjati svoj čas sodelovanju v dejavnostih strokovnih združenj na nacionalni in zvezni, pa tudi na lokalni ravni, in raje dajejo prednost virtualnim stikom. Drugi pripisujejo ta upad udeležbe upokojitvam, pa zaposlovanju učiteljev, ki

so knjižničarsko spričevalo pridobili s prakso in ne s strokovno diplomo, kot tudi zmanjševanju števila delovnih mest v šolskih knjižnicah zaradi hudih proračunskih omejitev, ki so se začele leta 2011 in se šele leta 2017 nekoliko ublažile, pa tudi nepripravljenosti vodstev, da bi knjižničarjem dopustili udeležbo na strokovnem izpopolnjevanju izven šolskega okoliša zaradi stroškov najema nadomestnih knjižničarjev za dni odsotnosti.

Prvi dve akademiji (2014–2015 in 2015–2016) z naslovom Akademija porajajočih se voditeljev za šolske knjižničarje Pensilvanije sta imeli za ciljno publiko knjižničarje na začetku kariere, in sicer tiste, ki so imeli od enega leta do šest let izkušenj v šolski knjižnici. Cilj je bil ustvariti dve skupini udeležencev, ki bi se lahko že zgodaj v svoji karieri usmerili na vodstvena mesta, tako v svojih knjižnicah in šolskih okoliših kot v PSLA. Tretja kohorta, Akademija trajnostnega vodenja za šolske knjižničarje Pensilvanije, je bila usmerjena h knjižničarjem na sredini poklicne poti in je bila osredotočena na oživitvev kompetenc. Ti knjižničarji imajo od šest do petnajst let izkušenj in so izrazili željo po osvežitvi svojih kompetenc ter ponovnem vključevanju v šolske okoliše in stroko.

Kdo so udeleženci akademij vodenja?

V prvih štirih letih delovanja akademij je sodelovalo 97 šolskih knjižničarjev osnovnih, srednjih in visokih šol, peta kohorta približno 25 šolskih knjižničarjev je bila sprejeta v začetku leta 2018. Akademije so bile zasnovane tako, da ustrezajo specifičnim potrebam države Pensilvanije, kjer lahko geografska izolacija knjižničarjem predstavlja oviro za neposredno sodelovanje v ponudbah stalnega izobraževanja. Sedemindeset okrožij Pensilvanije obsega obširna kmetijska in gozdna zemljišča, številna majhna mesta, starejša mesta z visoko stopnjo brezposelnosti, predmestja vseh ravni družbeno-ekonomskega spektra in dve veliki mesti, Philadelphio in Pittsburgh, ki sta ugnedzeni na jugovzhodnem in jugozahodnem delu države in ju ločuje skoraj 500 kilometrov. Tako šolske knjižničarje v 500 šolskih okoliših in 2.790 javnih šolah ločujejo razdalje, pa tudi pomanjkanje priložnosti za srečanja z drugimi knjižničarji in za medsebojno učenje.

Ob upoštevanju geografskih posebnosti države je cilj četrte in pete akademije, Regionalne akademije vodenja, razvijati knjižničarje na vseh območjih države, da bodo delovali kot voditelji v svojih regijah in zagotovili mrežo ključnih komunikatorjev, ki dosežejo vse šolske knjižničarje po vsej državi in izvajajo poslanstvo »povezovanja, komuniciranja in ustvarjanja skupnosti«. Sedemindeset udeležencev prvih štirih akademij predstavlja šolske okoliše v 27 od skupno 29 enot (93 %), ki zagotavljajo izobraževalne storitve za šolske

okolise v geografskih območjih z enim samim okrožjem ali z več okrožji in v 33 od skupno 67 okrožij (49 %).

Udeleženci prvih treh akademij so združeni v jugovzhodni, jugozahodni in južni osrednji regiji Pensilvanije, medtem ko so udeleženci Regionalne akademije bolj geografsko razporejeni po državi, ker si je usmerjevalni odbor prizadeval za usklajen nabor, da bi zagotovil širšo geografsko zastopanost. Z vidika porazdelitve po spolu žal predstavljajo moški veliko manjši delež udeležencev, saj v Pensilvaniji ni niti približno toliko šolskih knjižničarjev, kot je šolskih knjižničark. V treh od štirih kohort sta bila med šestimi udeleženci samo dva knjižničarja.

Nabor šolskih knjižničarjev barvne polti je poseben izziv, saj jih šolska okrožja le malo zaposlujejo, tudi v urbanih okoljih. Dvanajst odstotkov prebivalcev Pensilvanije je barvne polti (Wikipedia, 2017) in le v petih okrožjih odstotek prebivalstva barvne polti presega 14 %. V 26 okrožjih je odstotek prebivalcev barvne polti 2 % ali manj (World Population Review, 2017; IndexMundi, b. d.). Vendar število šolskih knjižničarjev barvne polti v Pensilvaniji ne odraža teh odstotkov, šolsko okrožje Pittsburgh Public Schools na primer zaposluje 38 knjižničarjev, od katerih so le trije barvne polti (Annette Prezioso, po e-pošti avtorici, 7. dec. 2017). Medtem ko je pridobivanje knjižničarjev barvne polti še vedno prednostna naloga akademij, se je do danes akademije udeležil le en nebelopolti knjižničar.

Kako so se začele akademije vodenja?

Akademije vodenja so nastale leta 2012, ko je v okviru projekta Zakona o knjižničnih storitvah in tehnologiji prišlo do prvega sodelovanja med PSLA in Univerzo v Pittsburghu, tj. med strokovno organizacijo in visokošolsko ustanovo, in sicer pri razvoju *Vzorčnega kurikulumuma za programe šolskih knjižnic v Pensilvaniji*⁶⁴ v podporo informacijski pismenosti, ki temelji na *Skupnem jedru državnih standardov*⁶⁵ iz leta 2010. Takratna državna knjižničarka, Stacey Aldrich, se je srečala z Eileen Kern, predsednico PSLA, in Mary Kay Biagini, direktorico Programa diplomiranih šolskih knjižničarjev⁶⁶ na Univerzi v Pittsburghu, ki sta skupaj vodili razvoj *Vzorčnega modela kurikulumuma*. Stacey Aldrich ju je pozvala, da pripravita načrt predloga, ki bi zagotovil razvoj vodenja za šolske knjižničarje v Pensilvaniji, in da vključita člane novoustavljene posebne interesne skupine v okviru PSLA, imenovane Pensilvanski izobraževalci šolskih knjižničarjev⁶⁷.

64 Op. prev.: *The model curriculum for Pennsylvania school library programs*

65 Op. prev.: *Common core state standards* (v Pensilvaniji poznano kot PA core standards)

66 Op. prev.: *school library certification programme*

67 Op. prev.: *The PA educators of school librarians*

V manj kot šestih tednih sta M. K. Biagini in E. Kern zbrali odbor za načrtovanje, sestavljen iz desetih praktikov in izobraževalcev, ki so po dnevu in pol načrtovanja izoblikovali koncept in obliko akademije vodenja. V odbor so vključeni trije predsedniki PSLA in sedem članov PSLA s častnim nazivom izjemni sodelavec, eden izmed njih je bil upokojeni nadzornik šolskih knjižnic. Štirje so bili že upokojeni šolski knjižničarji, pet jih je bilo izobraževalcev šolskih knjižničarjev in en praktik. Člani odbora so že več let strokovno sodelovali pri različnih projektih PSLA in so spoštovali prispevke drug drugega. Medsebojno zaupanje je odboru omogočilo, da je na delovni večerji v petek zvečer dosegel soglasje in naslednje jutro razvil koncept akademije; deli predloga so bili sestavljeni v celoto do konca kosila v soboto. Predlogu je Ministrstvo za izobraževanje Pensilvanije dodelilo sredstva po LSTA in prva Akademija porajajočih se voditeljev se je začela spomladi 2014.

Kakšno vlogo ima mentorstvo na akademiji?

Od desetih prvotnih članov odbora za načrtovanje jih je pet nadaljevalo s sodelovanjem v štirih akademijah vodenja v vlogi mentorja, pridružila sta se jim dva nekdanja predsednika PSLA in dva člana z nazivom izjemni sodelavec, od katerih je eden leta 2014 prejel nagrado AASL za izjemne zasluge. Zadnji mentor je upokojeni knjižničar s certifikatom nacionalnega odbora iz mestnega šolskega okrožja. Dva mentorja sta knjižničarja v okrožjih, ki sta dobili nagrado PSLA za izjemne šolske knjižnične programe v okrožju, trije mentorji pa so delovali kot nadzorniki okrajnih šolskih knjižnic. Šest jih je poučevalo ali pa še poučujejo na štirih univerzah, ki nudijo diplomski program knjižničarstva.

Mentorstvo voditeljem je posebnost akademij, ki jo cenijo tako mentorji kot mentoriranci. Širina strokovnih izkušenj in globina strokovnega znanja mentorjev zagotavljata posameznim mentorirancem svetovanje, potrditev in krepitev zaupanja. Individualno povezovanje vsakega udeleženca z mentorjem krepi vezi med vrstniki in utrjuje sodelovanje v dejavnostih akademije, saj se vsak mentor redno skozi celo leto povezuje s svojimi mentoriranci po e-pošti in telefonu, sodeluje z njimi na mesečni akademijski virtualni telekonferenci in se sreča z njimi osebno na orientacijski konferenci PSLA v maju, »Potopitveni izkušnji«⁶⁸ v juniju, na »PSLA Srečanju na vrhu« v juliju ter ob predstavitvi posterjev in zaključni slovesnosti naslednjega maja. Mentorji predano podajajo potrebne napotke na podlagi svojih obsežnih strokovnih izkušenj in to počnejo na načine, ki omogočajo mentorirancem in mentorjem, da se medsebojno spoštujejo in učijo – drug od drugega. Mentorji darujejo svoj prosti čas; akademiji

68 Op. prev.: immersion experience

namenjena sredstva ne zagotavljajo denarnega nadomestila, pokrijejo le stroške prenočitve in obrokov za osebna srečanja na dnevih »Potopitvena izkušnja« in »PSLA Srečanja na vrhu«.

Odločitev o individualnem povezovanju vsakega udeleženca z mentorjem je bila sprejeta po Akademiji 1; v Akademiji porajajočih se voditeljev 1 sta dva mentorja delala z majhno ekipo od sedem do osem udeležencev in bila neformalna mentorja. Pri Akademijah 2, 3 in 4 se je usmerjevalna skupina že ob sprejemu na Akademijo odločila povezati vsakega udeleženca s posebnim mentorjem, kar bi mu olajšalo bolj individualizirano izkušnjo in omogočilo izvedbo projekta, ki bi bil hkrati smiseln in koristen za njegovo strokovno rast (vsak mentor ima od tri do štiri mentorirance). Mentorji vodijo svoje mentorirance skozi samoocenjevanje, izdelavo življenjepisov in eportfeljev, razvoj personaliziranih učnih izkušenj (PLE) in ustvarjanje posterjev na osnovi teh izkušenj, ki jih kot zaključno dejavnost udeleženci predstavijo na konferenci PSLA.

Sodelovanje v teh individualiziranih izkušnjah udeležencev omogoča oblikovanje vezi med mentorjem in mentorirancem, ki krepi angažirano sodelovanje obeh v več kot enoletnem obdobju trajanja vsake akademije. Vsi mentorji so izrazili globoko zadovoljstvo »ob predaji štafetne palice«, saj vedo, da je naslednja generacija šolskih knjižničarjev dobro pripravljena in voljna prevzeti vodstvo. Želja po kontinuiteti poklica je kritična sestavina dolgoživosti ohranjanja akademij in povezovanja več generacij knjižničarjev za skupen namen in dobrobit pensilvanskih študentov.

Kakšne so inovativne lastnosti akademije? Ali so prenosljive?

Vsaka donacija ima usmerjevalno skupino, ki jo sestavljajo projektni direktor in štirje drugi izobraževalci šolskih knjižničarjev (vsi so imeli tudi predhodne izkušnje praktika ali nadzornika) in ki načrtuje in izvaja izobraževalne komponente akademij. Večji del leta se načrtovanje izvaja na tedenskih videokonferencah. Člani usmerjevalne skupine delujejo tudi kot mentorji, vodje skupin in učitelji. Kot pri vsakem dolgoročnem projektu je tudi tukaj uspeh odvisen od tega, ali posameznik verjame v vrednost projekta, spoštuje odlike drugih članov in prispeva k skupinskemu prizadevanju s prevzemanjem in hitrim opravljanjem dodeljenih odgovornosti ter aktivno sodeluje pri skupinskem delu za doseg poslanstva in ciljev projekta. Do četrte akademije je usmerjevalna skupina že utrdila svoje poslanstvo: s prizadevanji voditeljev akademije ustvariti skupnost med pensilvanskimi šolskimi knjižničarji, jo povezati in z njo komunicirati.

Usmerjevalna skupina uporablja inovativen, multimodalen pristop za razvoj vodstvenih kompetenc udeležencev: ustvarjanje vrstniških kohort in timov, oblikovanje zgoščene interakcije v osebnem stiku in refleksije s pomočjo usmerjenega pouka, kot tudi analize študije primerov v zaprtem okolju, individualni virtualni kovčing z mentorjem, mesečne videokonferenčne seje s poudarkom na specifičnih kompetencah in predstavitve praks. Napredek tehnologije je močno olajšal povezovanje in komuniciranje z udeleženci, kot tudi ustvarjanje skupnosti med udeleženci. Mesečne virtualne seje Akademije se na primer izvajajo z uporabo videokonferenčne tehnologije BlueJeans (BlueJeans, 2017), medtem ko so dokumenti z osebnih srečanj in virtualne akademije nameščeni na lokalnem sistemu LibGuide (Kachel, 2017; SpringShare, 2017). Usmerjevalna skupina je lahko uporabila toliko različnih pristopov samo zaradi celoletnega trajanja vsake od akademij. Toliko časa je udeležencem omogočilo, da so kompetence, ki so se jih učili ali izostrili, tudi udejanjili, saj so imeli dovolj časa v praksi preveriti uporabnost pridobljenega znanja, dobiti povratne informacije od svojih mentorjev, razmišljati in nato večkrat v živo izkazati pridobljeno kompetenco, dokler ta ni postala nekaj povsem naravnega. Mentorstvo je najlažja komponenta za usvajanje ali prilagajanje. Ključno je najti nedavno upokojene knjižničarje ali izobraževalce, ki verjamejo v kontinuiteto strokovnosti šolskega knjižničarja in imajo tako čas kot tudi veščine za vodenje udeležencev.

Kako sta potekala nadzor in ocenjevanje akademij?

Vsaka celoletna akademija je sledila podobni strukturi, ki se je vsako leto še izpopolnjevala in izboljševala s formativnim in sumativnim skupinskim, kot tudi individualnim ocenjevanjem tako udeležencev kot mentorjev. Od faze kandidiranja in prijave do končnih predstavitvenih posterjev je bila učna izkušnja vsakega udeleženca ocenjevana glede na to, kako učinkovita je bila pri vključevanju udeleženca v njegovo poklicno rast. Devetinšestdeset udeležencev treh zaključenih akademij je bilo leto dni v celoti predanih in zavzetih tako na osebnih srečanjih kot na mesečnih videokonferencah, enak vzorec velja tudi za četrto akademijo. To dosledno sodelovanje podpira osnovno potrebo šolskih knjižničarjev po priznanju in delitvi. V vseh štirih akademijah je zaradi drugih delovnih obveznosti odstopil samo en udeleženec.

Kakšni so rezultati akademij?

Izvajanje virtualne akademije kot enoletne izkušnje z uporabo videokonferenc, ki vsak mesec izpostavijo drugačno kompetenco, in virtualnih srečanj z mentorji je okrepilo vezi med udeleženci in mentorji. Z vnaprejšnjo pripravo in udeležbo na sejah vsak mesec udeleženci navezujejo stike in razpravljajo o svojem napredku ter razumejo pomen urjenja kompetenc, ki vključujejo na primer tudi uravnoteženje med poklicnim in zasebnim življenjem ter etično vedenje. Poglobljeno delo na kompetencah čez leto je udeležencem omogočilo, da lahko strokovno delujejo in hkrati razmišljajo o svojem delu.

Kot najpomembnejše pridobljene koristi so udeleženci navedli krepitev svoje strokovne samozavesti in pridobivanje potrditve o lastni koristnosti za svojo šolo. Udeleženci vseh treh zaključenih akademij so z izjemnim akademskim ugledom zasedli nove položaje, v svojih šolah in šolskih okoliših prevzeli vodstvene vloge v pomembnih odborih, postali močno vpeti v dejavnosti PSLA in podprli solidne šolske knjižnice za vse pensilvanske študente.

Samo znotraj PSLA deluje ali je delovalo na mestih izvoljenih uradnikov (npr. tajnik in člani upravnega odbora) pet udeležencev, šest jih sopedreduje glavnim odborom PSLA (npr. za komuniciranje, poslovanje, poučevanje in učenje, nagrade), najmanj deset jih je po zaključeni akademiji predavalo na letni konferenci PSLA. Vseh 28 udeležencev četrte Regionalne akademije vodenja se je s svojimi vlogami uvrstilo v enega od stalnih odborov PSLA in sodelovalo na sestankih odborov na srečanjih vrha PSLA julija 2017. Petnajst udeležencev akademije in sedem njihovih mentorjev ali učiteljev je sodelovalo pri drugem projektu po določilih LSTA, to je v projektu *Vodnik šolskega knjižničarja do uspeha v sistemu učinkovitosti izobraževalcev Ministrstva za izobraževanje Pensilvanije*⁶⁹ (PSLA, 2015). Četrta in peta akademija sta zasnovani za razvoj regionalnih voditeljev, ki bodo služili kot ključni komunikatorji v skupnosti pensilvanskih šolskih knjižnic.

Kakšni novi izzivi so se pojavili?

Zastavljeni izzivi so bili pozitivni, spodbujali so timsko delo, reševanje problemov in iznajdljivost usmerjevalne skupine ter mentorjev pri načrtovanju logistike razporejanja, prehranjevanja in nameščanja 40 ljudi po hotelih za dogodka »Potopitvena izkušnja« in »Srečanje na vrhu«, povezovanja uporabljene tehnologije z več lokacij in ravnanju s sredstvi tako, da pokrije najširši nabor

69 Op. prev.: *The school librarian's guide to success in the PA Department of Education's Educator Effectiveness System*

izkušenj za udeležence. Usmerjevalna skupina se vedno zaveda, da akademije financirajo davkoplačevalski dolarji in da vsi razmišljajo o načinih, kako prihraniti denar, tudi med tem ko se zabavajo. Sprehod do lokalne picerije med srečanjem na vrhu je bil na primer veliko cenejši od postreženega obroka v hotelu, kar pri osebju in udeležencih ponazarja odnos »mi zmoremo«. »Brigadoon se zlomi«⁷⁰ (ne puščaj sledi) je bila vaja timbilinga in prijateljsko tekmovanje, da bi ugotovili, katera od treh skupin bi za 75 dolarjev za dva prigrizka na dan izbrala najokusnejše prigrizke in še vrnila drobiž.

Kaj se je usmerjevalna skupina naučila?

Izkušnje, pridobljene na dosedanjih akademijah, bodo pomagale izboljšati in obogatiti izkušnje naslednje akademije. Da bi na primer skupine udeležencev seznanili z videokonferenčnim okoljem virtualne akademije, vzpostavimo virtualno informativno srečanje z vsako skupino še pred prvim srečanjem iz oči v oči; tako bodo lahko udeleženci svoje mentorje srečali »virtualno«. Eden od pričakovanih dejavnikov pri načrtovanju prve akademije je bil, kako zagotoviti, da bodo udeleženci ostali predani in bodo zvesto sodelovali v celoletnem strokovnem razvoju; obravnava tega dejavnika se je izkazala kot pridobljeno znanje. Knjižničarji, ki so že bili člani strokovnih združenj in so se že udeleževali konferenc, so se prijaviли brez zadržkov in ostali zelo angažirani skozi vse študijsko leto. Knjižničarji, ki pa doslej še niso sodelovali v dejavnostih strokovnih združenj, so potrebovali več pozornosti in spodbud osebja, da razmislijo o prijavi in sodelovanju na akademijah. V štirih akademijah je bilo več primerov, ko so osebne življenjske razmere kandidatom in prijavljenim (npr. bolezen, nosečnost, brezposelnost zakonskega partnerja, odgovornosti za oskrbo starejših, skrb za majhne otroke) preprečile prijavo ali sprejem na akademijo.

Naše upanje je, da bomo te knjižničarje povabili k sodelovanju na prihodnji akademiji. Po prvi akademiji smo vsako leto stopili v stik z vsemi knjižničarji, ki so izpolnjevali pogoje za sodelovanje na akademiji, a prvič niso bili sprejeti ali niso mogli sprejeti vpisa, da bi ugotovili, če so še zainteresirani in bi želeli, da jih upoštevamo pri vpisu na naslednjo akademijo. Bili smo tudi previdni in smo tistim, ki so bili zainteresirani za sodelovanje v naslednjem letu, povedali, da ne moremo zagotoviti financiranja akademije tudi naslednje leto, saj je akademije podpiralo zvezno financiranje.

Vsako leto ob začetku nabora kandidatov za novo akademijo zaprosimo prejšnje udeležence, pa tudi člane upravnih odborov in predsednike komisij,

⁷⁰ Op. prev.: Brigadoon breaks – legenda o Brigadoonu je zgodba o bajeslovni vasi v škotskem višavju, pred stoletji začarana, nevidna za zunanji svet, razen enega samega dne vsakih sto let, ko jo lahko vidijo in obišejo tujci.

da predlagajo knjižničarje za prijavo. Informacije o prijavi objavljamo tudi na diskusijski listi PSLA, zanimanje za akademije pa zbuja tudi programi in prikazi posterjev, ki so jih udeleženci predstavili na konferenci PSLA. Informacije o akademiji, vključno z imeni in šolskimi okoliši udeležencev, so vključene na domačo spletno stran PSLA. Ustvarjanje kar najširše mreže za prijavitelje pripelje do močne skupine potencialnih prijaviteljev in zagotavlja najširšo udeležbo knjižničarjev.

Na podlagi štirih akademij in najnovejših načrtov za peto akademijo usmerjevalna skupina verjame, da je ustvarila multimodalni prototip, ki ga lahko strokovna združenja in ustanove, ki izobražujejo šolske knjižničarje, upoštevajo pri zagotavljanju stalnega strokovnega razvoja, ki je osredotočen na razvoj vodstvenih kompetenc in je bil uspešen pri vključevanju šolskih knjižničarjev. Model sodelovanja med državnim in regionalnim strokovnim združenjem in programom, ki izobražuje šolske knjižničarje, je tisti, ki nudi koristi obema ustanovama in združuje vire, ki so na razpolago v vsaki od njih, vendar ne v obeh hkrati.

Viri

- American Association of School Librarians. 2009. *Empowering Learners: Guidelines for School Library Media Programs*. Chicago: ALA.
- American Association of School Librarians. 2018. *National School Library Standards for Learners, School Librarians and School Libraries*. Chicago: ALA.
- BlueJeans. 2017. www.bluejeans.com. Accessed December 11, 2017.
- Everhart, N., and M. Johnston. "A Proposed Theory of School Librarian Leadership: A Meta-Ethnographic Approach." *School Library Research* 19 (2016). http://www.ala.org/aasl/sites/ala.org.aasl/files/content/aaslpubsandjournals/slr/vol19/SLR_ProposedTheory_V19.pdf. Accessed December 12, 2017.
- IndexMundi. n.d. "Pennsylvania Black Population Percentage, 2013 by County." <https://www.indexmundi.com/facts/united-states/quick-facts/pennsylvania/black-population-percentage# map>. Accessed December 11, 2017.
- International Federation of Library Associations. 2015. *IFLA School Library Guidelines, 2nd Edition*. Written by the IFLA School Libraries Section Standing Committee. Edited by B. A. Schultz-Jones, and D. Oberg, with contributions from the International Association of School Librarianship Executive Board. <https://www.ifla.org/files/assets/school-libraries-resource-centers/publications/ifla-school-library-guidelines.pdf>. Accessed December 12, 2017.
- Kachel, D., ed., 2017. *PA School Library Project [LibGuide]*. Updated December 12, 2017. <http://paschoollibraryproject.org/home>. Accessed December 12, 2017.
- Pennsylvania School Librarians Association. n.d. "Mission and Governance." <http://www.psla.org/about-psla/mission-and-governance/>. Accessed December 11, 2017.
- Scholastic Library Publishing. 2016. *School Libraries Work! A Compendium of Research Supporting the Effectiveness of School Libraries*. <http://www.scholastic.com/SLW2016/>.

- Accessed December 12, 2017.
- SpringShare. 2017. "LibGuides: Curate Resources, Share Knowledge, Publish Content." <https://www.springshare.com/libguides/>. Accessed December 11, 2017.
- University of Pittsburgh and Pennsylvania School Librarians Association. 2016. The School Librarian's Guide to Success in the PA Department of Education Educator Effectiveness System: Using The Model Curriculum for PA School Library Programs as a Foundation. <http://www.psla.org/assets/Documents/Teaching--Learning/Educator-Effectiveness-System/EES-Guide-Final.pdf>. Accessed December 11, 2017.
- Wikipedia. 2017. "Percentage of Black Population in Pennsylvania." Updated December 6, 2017. <https://en.wikipedia.org/wiki/Pennsylvania>. Accessed December 8, 2017.
- World Population Review. 2017. "Pennsylvania Population." Updated November 23, 2017. <http://www.worldpopulationreview.com/states/pennsylvania-population>. Accessed December 11, 2017.

Isabel Mendinhos in António Nogueira

12 Izgradnja in vzdrževanje mreže šolskih knjižnic na Portugalskem: vloga strokovnega razvoja

Izvleček: Namen tega poglavja je razložiti, kako poteka strokovni razvoj učiteljev-knjižničarjev na Portugalskem, večinoma od leta 2009, ko je bilo delovno mesto učitelja-knjižničarja pravno vzpostavljeno. Kandidatom za delovno mesto ni bilo treba imeti začetne izobrazbe iz šolskega knjižničarstva, kar pomeni, da je bilo treba zagotoviti, da bo strokovni razvoj zagotovil rešitev za tako ustvarjene potrebe. Mreža šolskih knjižnic (SLN) letno izdela in izvaja načrt strokovnega razvoja, ki je zasnovan tako, da ustreza strateškim ciljem in potrebam po usposabljanju učiteljev-knjižničarjev. Vsebino načrta določajo tudi slabosti, ki se jasno kažejo ob vrednotenju šolskih knjižnic, pa tudi potreba po izvajanju novih smernic ali projektov in spremembe, ki nastajajo v izobraževalnem sistemu.

Ključne besede: karierni razvoj; strokovni razvoj; vrednotenje; mreža šolskih knjižnic; učitelji-knjižničarji; Portugalska

Ozadje

Leta 1996 sta Ministrstvo za izobraževanje in Ministrstvo za kulturo Portugalske ustanovili Program mreže šolskih knjižnic (SLNP), ki temelji na poročilu delovne skupine petih strokovnjakov s področja branja in knjižničarstva. Poročilo je opredelilo pomen usposabljanja učiteljev, ki bi koordinirali šolske knjižnice: »Usposabljanje učiteljev-knjižničarjev in drugih učiteljev knjižnične ekipe je namenjeno razvoju njihovih kompetenc na področju pedagoških dejavnosti, vodenja programov, bibliotekarstva, upravljanja tehnoloških virov, upravljanja informacij, književnosti za otroke in mladino, ilustracij otroških knjig, sociologije branja« (Veiga et al., 1996, 41). Skupina portugalskih šolskih knjižnic, vključenih v Mrežo šolskih knjižnic (SLN), je v prvih 12 letih rasla zelo hitro. Leta 1997 je bilo v mrežo vključenih 164 šolskih knjižnic, leta 2009 pa se je njihovo število povečalo na 2.224. V tem času so bile del mreže že vse srednje in višje šole in skoraj tretjina osnovnih šol; konec leta 2010 je bilo v SLN vključenih že 2.432 šolskih knjižnic. Vsaka višja in srednja šola ima knjižnico, medtem ko imajo v mrežo vključeno knjižnico skoraj vse osnovne šole z več kot 100 učenci.

Pomembna značilnost tega programa je, da morajo šole zaprositi za vključitev; ne gre torej za obvezen proces od zgoraj navzdol. Šole morajo imeti

tako pogoje za šolsko knjižnico kot voljo do nje in so vabljeni k predstavitvi svojega projekta. Večina šol je organiziranih v grozdih, ki pokrivajo vse stopnje starostne skupine K-12, vendar je še vedno nekaj samostojnih srednjih šol. Vsak šolski grozd ima lahko enega, dva ali tri učitelje-knjižničarje, odvisno od števila v mrežo vključenih knjižnic in od števila učencev. V vseh šolskih grozdih učitelji-knjižničarji zagotavljajo storitve šolske knjižnice šolam, ki nimajo knjižnice, zato ima vsak učenec v javnem šolskem sistemu koristi od storitev šolske knjižnice.

Do leta 2009 so šolske knjižnice vodili učitelji, ki so del svojega urnika namenili knjižnični koordinaciji. V tem obdobju je mreža šolskih knjižnic izvajala številne dejavnosti strokovnega razvoja za koordinatorje šolskih knjižnic, medtem pa so zaradi vse večjega strokovnega znanja in proaktivnosti teh učiteljev šole dobile drugačen pogled na šolske knjižnice in tako ustvarile boljše možnosti za učence, predvsem na področju branja. Z naraščanjem pomena knjižnic v šolah je lahko koordinacija Programa mreže šolskih knjižnic za upravljanje šolskih knjižnic zagovarjala potrebo po učiteljih s polnim delovnim časom. Med letoma 2006 in 2009 je mreža šolskih knjižnic izvedla pilotni projekt s polno zaposlenimi koordinatorji šolskih knjižnic.

Po pozivni oceni te izkušnje je Ministrstvo za izobraževanje izdalo zakon (Portugal, Ministério da Educação, 2009, 4489), ki je ustvaril delovno mesto učitelja-knjižničarja in uveljavil njene/njegove naloge, ki so:

- zagotavljati knjižnične storitve za vse učence šole ali skupine šol;
- spodbujati oblikovanje knjižničnih programov v skladu z izobraževalnimi cilji in učnim načrtom šole;
- upravljati s človeškimi viri, ki delajo v šolski knjižnici/knjižnicah;
- upravljati prostore in fizične vire šolske knjižnice/knjižnic;
- oblikovati in izvajati politiko upravljanja informacij ter spodbujati njeno vključitev v prakso učiteljev in učencev;
- podpirati dejavnosti učnega načrta in spodbujati razvoj bralnih navad in pismenosti, informacijske in digitalne pismenosti ter sodelovati z drugimi vodji šole;
- podpirati brezplačne in obšolske dejavnosti, ki so vključene v šolski pedagoški program;
- vzpostaviti mrežo sodelovanja in razvijati partnerstvo z lokalnimi entitetami;
- ovrednotiti knjižnične storitve in predstaviti letno poročilo uradu Programa mreže šolskih knjižnic;
- predstavljati šolsko knjižnico v pedagoškem svetu.

Zakonodaja je določila tudi splošna pravila glede usposabljanja in strokovnega razvoja, potrebnega za prijavo na delovno mesto učitelja-knjižničarja. Za izračun točkovanja ustreza tako dodiplomski ali podiplomski študij šolskega

knjižničarstva kot permanentno izobraževanje in strokovni razvoj. Doktorski in magistrski študij sta na primer vrednotena s 35 točkami, specializacija s 25 točkami in 25 ur permanentnega izobraževanja s spričevalom strokovnega razvoja z 1 točko. Da lahko postane učitelj-knjižničar, mora biti učitelj član stalnega osebja šole, imeti mora najmanj štiri točke akademskega ali stalnega usposabljanja in najmanj 50 ur usposabljanja na področju informacijske in komunikacijske tehnologije ter izkušnje pri koordinaciji knjižnice ali kot član knjižnične ekipe.

Zasedba položaja traja štiri leta. Čeprav se lahko prekine na željo ravnatelja ali učitelja, se lahko tudi podaljša za enako obdobje. V teh štirih letih mora učitelj-knjižničar opraviti najmanj 100 ur stalnega usposabljanja in nadaljnega strokovnega razvoja.

V procesu kadrovanja so tri faze :

Prva faza: Ravnatelj objavi prosto delovno mesto učitelja-knjižničarja. Učitelji, ki so del stalnega osebja šole, se lahko prijavijo na to delovno mesto, če izpolnjujejo zgoraj navedene pogoje. Če sta dva kandidata ali več, mora ravnatelj razvrstiti kandidate glede na število točk, doseženih na usposabljanju in strokovnem izpopolnjevanju, in glede na delovne izkušnje v knjižnici. Kandidat, ki doseže najvišjo oceno, se imenuje za učitelja-knjižničarja za obdobje štirih let.

Druga faza: Če v šoli ni učitelja, ki bi izpolnjeval pogoje za to delovno mesto, mora ravnatelj začeti zunanji postopek, ki vključuje najavo prostega delovnega mesta osrednjim službam ministrstva in objavo na spletni strani šole. Kandidati se prijavijo, postopek je podoben kot v prvi fazi; v tem primeru učitelj-knjižničar sicer še vedno pripada stalnemu osebju druge šole, vendar je premeščen za obdobje največ štirih let.

Tretja faza: Ta se zgodi veliko redkeje, ko v prejšnjih fazah ni kandidatov. V tem primeru mora ravnatelj med stalnim osebjem šole določiti učitelja, za katerega meni, da je sposoben opravljati osnovne naloge učitelja-knjižničarja in je pripravljen opraviti potrebno strokovno usposabljanje.

Vsi učitelji-knjižničarji so deležni podpore območnih koordinatorjev, vendar zahtevajo tisti, ki so imenovani v tretji fazi, večjo pozornost.

Učitelji-knjižničarji potrebujejo za popolno opravljanje svojih zahtevnih nalog nabor znanja in kompetenc, ki jim bo omogočal odzivanje na izzive informacijske družbe in digitalne revolucije. Leta 2013 je Program mreže šolskih knjižnic objavil *Strateški okvir za Program mreže šolskih knjižnic 2014–2020*⁷¹, ki

71 Op. prev.: *Programa Rede de Bibliotecas Escolares. Quadro estratégico 2014–2020*

določa nabor 13 vzorcev kakovosti, od katerih eden (#8) obravnava strokovno usposabljanje:

8. Mehанизem, ki ga vodijo usposobljeni strokovnjaki, sposobni odgovoriti na funkcionalne in pedagoške zahteve šole

Učitelji-knjižničarji igrajo ob podpori učiteljev in drugega osebja aktivno vlogo pri upravljanju, vodenju in ustvarjanju inovativnih procesov v šoli.

S pedagoškimi posegi odločilno posegajo v učni razvoj učencev ter v pouk opismenjevanja in branja, medijske in informacijske pismenosti, kar vpliva na učne rezultate v šoli.

Razvijajo kulturne dejavnosti za spodbujanje učenčevih osebnostnih in družbenih kompetenc ter za povezovanje knjižnice s skupnostjo.

So upravljalci informacij in posredniki za dostop, vrednotenje in razširjanje informacij ter ustvarjanje vsebin.

Ukrepi

Jamstvo za institucionalne postopke, ki zagotavljajo dodeljevanje usposobljenega osebja v šolske knjižnice.

Nadaljevanje usposabljanja učiteljev-knjižničarjev in drugega osebja, vzpostavljanje partnerstva s centri za usposabljanje učiteljev in z drugimi izobraževalnimi entitetami.

Vodenje stalnega usposabljanja in strokovnega razvoja

Za doseganje tega vzorca kakovosti in potreb po usposabljanju učiteljev-knjižničarjev urad Mreže šolskih knjižnic vsako leto izdela načrt strokovnega razvoja. Vsebino načrta določajo tudi slabosti, ki se pokažejo ob vrednotenju šolskih knjižnic, potreba po izvajanju novih smernic ali projektov ter spremembe, ki nastajajo v izobraževalnem sistemu. Opisali bomo dva scenarija nadaljnjega izobraževanja in strokovnega razvoja: do leta 2009 in od leta 2009 do danes.

Teme usposabljanja

V prvih letih se je moralo usposabljanje odzvati na vse večje uvajanje Mreže šolskih knjižnic in na potrebe, ki so jih čutili knjižnični koordinatorji. Glavne teme usposabljanja in strokovnega izpopolnjevanja so bile:

- organizacija in upravljanje šolske knjižnice;
- avtomatizacija šolske knjižnice;
- obdelava in organizacija virov;
- spodbujanje branja v šolski knjižnici;
- od branja do pisanja;
- vloga knjižnice v šoli;
- učenje z internetom;
- izdelava spletne strani.

Po desetih letih so načrti usposabljanja Mreže šolskih knjižnic pokazali nova interesa, povezana z digitalno revolucijo:

- digitalna in informacijska pismenost;
- knjižnica 2.0.

Ustvarjanje delovnega mesta učitelja-knjižničarja sovпада s kakovostnim preskokom v Programu mreže šolskih knjižnic. Sodelovanje z učnim načrtom je bilo sedaj obvezno, prav tako prehod na digitalno okolje. Preizkušen in nato posplošen je bil kompleksen model vrednotenja šolskih knjižnic. Celoten kontekst je zahteval dodatne napore pri organizaciji strokovnega usposabljanja in vsebine načrta usposabljanja so postajale kompleksnejše:

- šolska knjižnica in pismenosti 21. stoletja;
- osrednja vloga šolske knjižnice;
- digitalno učno okolje;
- vpletenost šolske knjižnice v učenje;
- branje in pismenost;
- upravljanje zbirke;
- model vrednotenja šolske knjižnice.

V zadnjih štirih letih je bilo treba, poleg že omenjenih tem, usposabljanje uskladiti s strateškim načrtom, ki ga je izdelal Program mreže šolskih knjižnic. Konec leta 2012 je izšel zelo pomemben usmerjevalni dokument »*Učenje s šolsko knjižnico*«⁷², okvir učnih standardov, ki s sodelovanjem šolskih knjižnic z učitelji združujejo branje, medije, tehnologije in delo z informacijami v šolskih in obšolskih učnih situacijah. Takrat je bilo treba obravnavati štiri kritična vprašanja, ki so še vedno glavna tema Programa mreže šolskih knjižnic: sodelovanje z učnim načrtom za izboljšanje učenja in razvoja pismenosti; izboljšanje digitalnih in medijskih veščin učitelja-knjižničarja; vključevanje najrazličnejših učencev; stališča in vrednote za odgovorno državljanstvo.

---

⁷² Op. prev.: *Learning with the school library – Aprender com a biblioteca escolar*. Rede de Bibliotecas Escolares. 2012

V zvezi s tem so bili predstavljeni novi predlogi usposabljanja:

- učenje s šolsko knjižnico: vključevanje bralne, medijske in informacijske pismenosti v učenje;
- šolska knjižnica: deljenje znanja za izboljšanje kakovosti;
- šolska knjižnica, učni načrt in pismenosti;
- usposabljanje + inovativnost = vključevanje;
- branje z digitalnimi napravami v šolski knjižnici;
- knjige v posnetkih – knjižni napovedniki kot orodje za spodbujanje branja;
- učenje portugalsčine kot drugega jezika v šolski knjižnici;
- učenje naravoslovja v šolski knjižnici;
- v vlogi razrednika; opiranje na šolsko knjižnico.

Poleg dela na določeni vsebini vsakega predmeta so se postopoma uvajala digitalna orodja in aplikacije. Učitelji-knjižničarji sedaj gradijo svoje digitalne portfelje in uporabljajo spletna orodja za sodelovanje v okolju usposabljanja in spodbujanja, kar jih spodbuja k enakemu vedenju tudi v poklicni praksi.

Človeški viri in vključene entitete

Poleg tega da gre za mrežno strukturo, deluje Mreža šolskih knjižnic tudi kot piramida. Na vrhu je osrednji urad, odgovoren za politične odločitve, smernice in nacionalne projekte. V sredini je vmesna struktura 45 območnih koordinatorjev, ki delujejo v partnerstvu z občinami, splošnimi knjižnicami in drugimi lokalnimi ustanovami ter oblikujejo delo učiteljev-knjižničarjev (okoli 1.400). Slednji predstavljajo osnovo piramide.

Večina območnih koordinatorjev je bila na začetku svoje poklicne poti zaposlenih v šolski knjižnici kot knjižnični koordinator ali učitelj-knjižničar, na določeni točki pa so začutili potrebo po specializiranem usposabljanju in opravili podiplomski, magistrski ali doktorski študij. Med funkcijami, ki jih opravljajo, so območni koordinatorji zadolženi tudi za strokovni razvoj učiteljev-knjižničarjev. V okviru velikega števila tečajev in delavnic, ki jih je v vseh teh letih promovirala Mreža šolskih knjižnic, so območni koordinatorji usposabljali učitelje-knjižničarje in dragoceno prispevali k vzdržnosti programa ter, kolikor je le mogoče, zagotavljali enotno raven kakovosti delovanja šolskih knjižnic po vsej državi.

Program mreže šolskih knjižnic je vključen v Ministrstvo za izobraževanje in je, v povezavi z usposabljanjem učiteljev-knjižničarjev, odvisen od Generalnega direktorata za izobraževanje⁷³. Ta je s strani Znanstvenega in pedagoškega sveta

73 Op. prev.: Direção-Geral da Educação

za strokovni razvoj, s sedežem na Univerzi Minho, pooblaščen za certificiranje predavateljev in vseh dejavnosti usposabljanja učiteljev. Velik del študijskih programov, potrjenih s strani sveta, se izvaja s pomočjo programskega okolja za upravljanje učenja (LMS)⁷⁴ Mreže šolskih knjižnic kot e-učenje ali kombinirano učenje.

Da bi optimizirali razširjanje tega usposabljanja, se je Mreža šolskih knjižnic tesno povezala s portugalsko mrežo centrov za usposabljanje učiteljev. Tako se vsako usposabljanje praviloma začne izvajati centralno, izvaja ga Mreža šolskih knjižnic, na pobudo centrov za usposabljanje učiteljev pa se izobraževanje nato prenese v lokalna okolja. Predavatelji so plačani le, če tečaje krijejo sredstva Evropske unije ali jih financirajo zasebne ustanove, kot je na primer Fundacija Calousta Gulbenkiana⁷⁵.

Poleg letnega programa izobraževanja Mreže šolskih knjižnic ponujajo podiplomski in magistrski študij šolskega knjižničarstva tudi številne univerze. Ti študijski programi obsegajo posebno tehnično komponento in sledijo Iflinim smernicam, tako da vključujejo tudi »razumevanje izobraževanja (učenje, učni načrt, poučevanje), digitalne tehnologije in družbenih medijev ter mladine, kulture in različnih vrst pismenosti« (Ifla, 2015, 27). Posebej je treba omeniti »Odprto univerzo«⁷⁶, ki se zelo aktivno usklajuje s Programom mreže šolskih knjižnic in izvaja visokokakovostne programe e-izobraževanja, ki so se jih udeležili številni območni koordinatorji in učitelji-knjižničarji.

Vrste ukrepov za strokovni razvoj

Obstajajo različne vrste ukrepov za strokovni razvoj: kratki dogodki, konference in srečanja ter tečaji in delavnice. Da lahko ti ukrepi veljajo kot pogoj za dostop ali ohranitev delovnega mesta učitelja-knjižničarja, jih mora potrditi že omenjeni Znanstveni in pedagoški svet za strokovni razvoj.

Kratki dogodki so veljali kot neformalno strokovno izpopolnjevanje, vendar je skladno z zakonodajo iz leta 2014 mogoče nekatere certificirati, če izpolnjujejo potrebna znanstvena in pedagoška merila. Enako se dogaja s konferencami in srečanji, ki jih v večjem številu po vsej državi organizirajo občine in splošne knjižnice v sodelovanju z območnimi koordinatorji Mreže šolskih knjižnic. Glede na število vključenih učiteljev-knjižničarjev so najpomembnejši kratki dogodki na področju statistične pismenosti, književnosti in znanosti ter tehnoloških, medijskih in državljskih projektov.

74 Op. prev.: learning management system (LMS) – Sistem za upravljanje izobraževanja

75 Op. prev.: Fundacija Calouste Gulbenkian, navadno imenovana tudi Fundacija Gulbenkian, je portugalska ustanova, namenjena promociji umetnosti, človekoljubja, znanosti in izobraževanja.

76 Op. prev.: Universidade Aberta

Lokalna srečanja in konference so se kakovostno izboljšale. Običajno prispevke podajajo strokovnjaki, srečanja in konference tudi spodbujajo izmenjavo dobrih praks, tako da so mnoga od njih že trdno uveljavljena na državni ravni. Ti dogodki potekajo letno že zadnjih 10 do 15 let.

Trajanje tečajev se giblje med 15 in 50 urami, delavnice pa morajo potekati najmanj 50 ur.

Število ukrepov in število vključenih učiteljev-knjižničarjev

Učinek vzpostavitve delovnega mesta učitelja-knjižničarja je lahko viden v številnih ukrepih, ki jih centralno izvaja Mreža šolskih knjižnic. Med letoma 2005 in 2008 (v štirih letih) je bilo 31, med letoma 2009 in 2017 (v osmih letih) pa 293 dogodkov.

Zaradi vmesne strukture območnih koordinatorjev Mreže se lahko, in običajno se, vsak izobraževalni dogodek s pomočjo centrov za usposabljanje učiteljev izvede tudi do 45-krat.

Tečaj *»Učenje s šolsko knjižnico: vključevanje bralne, medijske in informacijske pismenosti v pouk«* so na primer sprva izpeljali za dva razreda območnih koordinatorjev in manjše število učiteljev-knjižničarjev. Do danes so tako rekoč vsi učitelji-knjižničarji opravili ta tečaj. Območni koordinatorji in učitelji-knjižničarji so na zahtevo šol za svoje učitelje pripravili več delavnic. Tečaj bo dostopen kot MOOC, tako da bo lahko imela majhna skupina tistih, ki so prvič učitelji-knjižničarji, enako usposabljanje kot njihovi kolegi. Vse to je pripeljalo do impresivne širitve dejanskega izvajanja *»Učenja s šolsko knjižnico«*. Čeprav ni obvezno, se je število šol, ki uporabljajo dokument za doseganje boljših rezultatov pri učenju, povečalo s 589 v letih 2015–2016 na 1.328 v letih 2016–2017, vključujoč 611.273 dijakov (od osnovnih do srednjih šol) in 37.603 učiteljev (učiteljev-knjižničarjev in razrednih učiteljev).

Spremljanje in vrednotenje

Merila za ocenjevanje ukrepov strokovnega razvoja določa Znanstveni in pedagoški svet za strokovni razvoj. Vsak dogodek ocenjujejo predavatelji in tečajniki. Na koncu vsakega dogodka slednji predstavijo reflektivno poročilo in portfelj, predavatelji predstavijo podrobno poročilo o vsakem tečaju ali delavnici, urad Mreže šolskih knjižnic pa izdela še letno poročilo.

Na koncu vsakega izobraževanja tečajniki dogodek ocenijo z ocenami od ena do deset. Predavatelji ocenjujejo po splošnih merilih, pri čemer ima vsako od njih določeno težo:

- sodelovanje/prispevki – 50 % (5 točk)
  - stališča in vrednote (medosebni odnosi/zmožnost delitve) – 15 %
  - dinamika (samousmerjanje, iniciativa, izpolnjevanje rokov) – 15 %
  - kakovost posredovanja (doslednost, ustreznost, jasnost) – 20 %
- izvedba vsebine – 50 % (5 točk)
  - znanstvena in komunikacijska kakovost – 20 %
  - pedagoška ustreznost – 20 %
  - kritično razmišljanje – 10 %

Za udeležbo so navadno določena specifična merila glede na vsebino tečaja in naloge, ki naj bi se izvajale.

Tečajniku se udeležba prizna, če se udeleži 2/3 predavanj in doseže najmanj 50 % ocene. Odstotek se preračuna v točke in opisno oceno:

- 9.0–10 točk – odlično
- 8.0–8.9 točk – zelo dobro
- 6.5–7.9 točk – dobro
- 5.0–6.4 točk – zadovoljivo
- 1.0–4.9 točk – nezadovoljivo

Tečajniki lahko kadar koli med tečajem zaradi nepredvidenih razlogov prekinejo usposabljanje, če to sporočijo centru za usposabljanje in predavatelju ter se tako izognejo negativnim ali slabim ocenam.

Certifikati, ki jih pridobijo pri takih strokovnih izobraževanjih, vsebujejo tako število točk kot tudi opisno oceno in morajo biti del portfelja učitelja-knjižničarja, ko se ta želi prijaviti na prosto delovno mesto, pri čemer se število ur tečaja ali delavnice spremeni v točke. Kadar dva kandidata ali več pridobita enako skupno oceno, lahko pri odločanju med kandidati ravnatelju pomaga odstotek, pridobljen na tečaju strokovnega razvoja.

Rezultati programa

Program strokovnega razvoja je na več načinov pomembno vplival na kompetence učiteljev-knjižničarjev. Njihovo priznanje s strani šolskih pedagoških svetov je imelo zelo pomemben učinek. Učitelji-knjižničarji so člani pedagoških odborov in so na splošno zelo cenjeni partnerji. Občutno se je povečala tudi kakovost programov šolskih knjižnic.

Dosedanji izzivi

Prvi pomemben izziv se je pojavil leta 2009, ko je bilo ustvarjeno delovno mesto učitelja-knjižničarja in je bil hkrati uveden zelo zahteven tečaj modela vrednotenja šolske knjižnice. To je bil velik dosežek, v katerega so bili vključeni vsi območni koordinatorji in skoraj vsi učitelji-knjižničarji. To je bil tudi čas, ko so šolske knjižnice morale obvezno vstopiti v digitalni svet, kar pomeni, da so bili učitelji-knjižničarji prisiljeni uporabljati digitalna orodja, mnogi od njih prvič doslej, in graditi svoje portfelje. Sprva je bilo veliko pritožb, a kmalu za tem je večina ugotovila, da je bilo to zelo koristno.

Za spremembo podobe in prakse šolskih knjižnic iz fizične v digitalno in spletno je bilo potrebno veliko izobraževanja. V zadnjem času se nadaljujejo prizadevanja na področju uporabe digitalnih orodij, predvsem na področju sodelovanja z učitelji pri razvijanju bralne, medijske in informacijske pismenosti pri oblikovanju učnih načrtov.

Pridobljene izkušnje

V skladu z *Iflini Smernicami za šolske knjižnice* (Ifla, 2015, 25)

več kot pol stoletja mednarodnih raziskav (gl. npr. Haycock, 1992, v LRS (2015) *School libraries impact studies*, dostopno na naslovu www.lrs.org/data-tools/school-libraries/impact-studies) kaže, da šolski knjižničar potrebuje formalno izobrazbo s področja šolskega knjižničarstva in poučevanja v razredu, ki zagotavlja strokovno usposobljenost, potrebno za opravljanje kompleksnih vlog poučevanja, razvoja bralnega razumevanja in pismenosti, upravljanja šolske knjižnice, sodelovanja z učnim osebjem in vključevanja v izobraževalno skupnost.

Iste *Smernice* (Ifla, 2015, 26) pravijo:

Razvoj strokovnih kompetenc in dispozicij učitelja-knjižničarja je moč doseči na različne načine, običajno z diplomskim in drugim študijskim programom ali z nenehnim strokovnim izpopolnjevanjem po pridobljeni izobrazbi s področja poučevanja ali knjižničarstva. Cilj izobraževanja učiteljev-knjižničarjev je posodabljanje veščin poučevanja in knjižničarstva.

Potekala je živahna razprava o tem, kateremu modelu naj sledi Portugalska. Zamisel, da bi v šolski knjižnici morale prevladovati učne kompetence, je bila najmočnejša. Še en argument v prid temu je bil, da bi bilo treba za hitro rast mreže kar najhitreje izobraziti usposobljene strokovnjake. Če bi se začetni študij izvajal na univerzah, bi bilo treba na potrebne človeške vire čakati kar precej časa, zato je bila sprejeta odločitev, da se od šolskega knjižničarja zahteva

začetno izobrazbo s področja poučevanja in se mu vzporedno zagotovi dodatno strokovno izpopolnjevanje za pokrivanje področij, kot so knjižničarstvo, opismenjevanje in branje, medijska in informacijska pismenost, vključenost, državljanstvo in sodelovanje pri učnem načrtu.

Uspeh in širitev Programa mreže šolskih knjižnic je v veliki meri posledica tega modela strokovnega razvoja. Če bi bila izbrana prvotna zamisel, bi bila to velika ovira pri doseganju tako velikega števila šol in pri širokem uveljavljanju programa.

Dejstvo, da so številni učitelji-knjižničarji že študirali na podiplomski ravni, ni povzročilo zmanjšanja števila vpisov na programe strokovnega izpopolnjevanja, delavnice in kratke dogodke. Sodeč po odzivih se ukrepi s področja strokovnega razvoja hitreje odzivajo na strokovne potrebe knjižničarjev glede digitalne preobrazbe knjižnic, sodelovanja in vključenosti.

Trenutni izziv je omogočiti šolskim knjižnicam, da se učinkovito odzovejo na spremembe v izobraževanju, ki se dogajajo na Portugalskem. Leta 2017 je Ministrstvo za izobraževanje objavilo dokument *Profil učencev ob koncu obveznega izobraževanja*⁷⁷. Dokument vzpostavlja novo vizijo izobraževanja, ki izrecno upošteva veščine in kompetence 21. stoletja in oblikuje humanistični profil dijakov ob koncu 12-letnega izobraževanja. To močno sovпада z vizijo Programa mreže šolskih knjižnic in predstavlja za učitelje-knjižničarje večji izziv in tudi odgovornost.

Portugalska napreduje pri rezultatih Programa mednarodne primerjave dosežkov učencev (PISA), vendar so rezultati Mednarodne raziskave bralne pismenosti (PIRLS) za leto 2016 pokazali nazadovanje bralne pismenosti pri učencih četrtilih razredov. To so vprašanja, ki se jim morajo posvetiti šolske knjižnice in zato Mreža šolskih knjižnic že načrtuje nove programe strokovnega usposabljanja.

Viri

International Federation of Library Associations. 2015 *IFLA/UNESCO School Library Guidelines*, 2nd Edition. Written by the IFLA School Libraries Section Standing Committee. Edited by B. Schultz-Jones, and D. Oberg, with contributions from the International Association of School Librarianship Executive Board. <https://www.ifla.org/files/assets/school-libraries-resource-centers/publications/ifla-school-library-guidelines.pdf>.

Accessed December 15, 2017.

Portugal. Ministério da Educação. 2009. Portaria 756/2009 de 14 de Julho. <http://www.rbe.mec.pt/np4/file/33/portaria756.pdf>. Accessed December 15, 2017.

⁷⁷ Op. prev.: *Students' profile at the end of mandatory education – Perfil dos alunos à saída da escolaridade obrigatória*. Ministério da Educação. 2017

- Portugal. Ministério da Educação. Rede de Bibliotecas Escolares. 2013. *Programa Rede de Bibliotecas Escolares. Quadro estratégico 2014–2020*. http://www.rbe.mec.pt/np4/np4/?newsId=1048&fileName=978_972_742_366_8.pdf. Accessed December 17, 2017.
- Veiga, I., C. Barroso, J. A. Calixto, T. Calçada and T. Gaspar. 1996. Lançar a Rede de Bibliotecas Escolares. http://www.rbe.mec.pt/np4/file/94/lancar_rbe.pdf. Accessed December 15, 2017.

Karen W. Gavigan

13 Regionalne delavnice: sodelovalni strokovni razvoj za knjižničarje na delovnem mestu v Južni Karolini, ZDA

Izveček: Poglavje predstavlja pregled regionalnih delavnic, ki so bile izvedene v zvezni državi Južne Karoline (SC) za šolske knjižničarje v zadnjih treh letih. Delavnice se izvajajo po vsej državi in so za udeležence brezplačne. So rezultat sodelovanja med Šolo za bibliotekarstvo in informacijsko znanost (SLIS) na Univerzi Južne Karoline (USC), Ministrstvom za izobraževanje (DOE), Združenjem šolskih knjižničarjev Južne Karoline (SCASL) in korporacijo Follett⁷⁸. Delavnice so udeležencem posredovale pomembne informacije Ministrstva za izobraževanje Južne Karoline o novih pobudah po vsej državi, pa tudi vsebine o aktualnih knjižničnih temah.

Ključne besede: delavnice; strokovni razvoj; Univerza Južne Karoline; Ministrstvo za izobraževanje Južne Karoline; Združenje šolskih knjižničarjev Južne Karoline; Follett School Library Solutions; sodelovanje; Združene države; Južna Karolina

Uvod

Delovna srečanja o strokovnem razvoju, ki potekajo v državah po svetu, zagotavljajo šolskim knjižničarjem nepogrešljiv sistem podpore za programe njihovih šolskih knjižnic. Ko se učitelji-knjižničarji lahko naučijo dobrih praks o virih, pedagogiki in učnih načrtih, to koristi tako njihovi poklicni vlogi kot tudi knjižničnim programom. Usposabljanje, ki ga zagotavljajo razne oblike strokovnega razvoja, nudi šolskim knjižničarjem učinkovit način, da izpopolnijo svoje veščine in tako bolje podprejo potrebe svojih učencev, učiteljev in vodstvenih delavcev. Pogosto pa strokovno izpopolnjevanje, ki ga za vzgojitelje zagotavljajo šole in šolska okrožja, ni vedno ustrezno tudi za šolske knjižničarje. Regionalne delavnice za šolske knjižničarje v Južni Karolini so dragoceno pedagoško sodelovanje, ki pomaga krepiti vlogo šolskega knjižničarja pri poučevanju in učenju.

---

⁷⁸ Op. prev.: Follett – vodilni ponudnik izobraževalne tehnologije, digitalnih storitev ter tiskanih in digitalnih vsebin.

Od študije vpliva šolskih knjižnic Južne Karoline do izvajanja strokovnega razvoja v praksi

Od leta 2016 izobraževalni partnerji v Južni Karolini, ZDA, s pomočjo delavnic, ki se izvajajo v štirih regijah te države (Low Country, Pee Dee, Midlands in Upstate)⁷⁹, sodelujejo pri zagotavljanju kakovostnega strokovnega razvoja, posebej zasnovanega za šolske knjižničarje. Regionalne delavnice šolskih knjižnic Južne Karoline so se začele kot rezultat obsežne študije vpliva šolskih knjižnic Južne Karoline, ki jo je izvedel Keith Curry Lance v imenu Združenja šolskih knjižničarjev Južne Karoline (Lance, Schwarz and Rodney, 2014).

Združenje šolskih knjižničarjev Južne Karoline (SCASL), Šola za bibliotekarstvo in informacijsko znanost (SLIS) in Ministrstvo za izobraževanje (DOE) so želeli s študijo vpliva seznaniti čim več šolskih knjižničarjev v Južni Karolini, zato so prve delavnice za osrednjo predstavitev obravnavale predvsem ugotovitve študije. Udeležencem so bile razdeljene infografike z izsledki študije, dobili so tudi povezave do videoposnetkov o študiji in do datotek infografik v formatu PDF, pri čemer so šolske knjižničarje spodbujali, da te vire uporabljajo kot orodja za zagovornišтво v svojih šolah.

Oglaševanje za vse delavnice je potekalo s pomočjo strežnika listserv Združenja šolskih knjižničarjev Južne Karoline in e-poštnih sporočil z Ministrstva za izobraževanje, ki so razposlana vsem šolskim knjižničarjem v Južni Karolini. Šolski knjižničarji po vsej državi so vabljeni k udeležbi na delavnice v svoji regiji, lahko pa se odpeljejo na drugo regionalno delavnico, če jim datumi bolj ustrezajo. Skozi leta se je vsake delavnice, ki potekajo med 8.30 in 14.30, udeležilo med 75 in 230 šolskih knjižničarjev. Predavatelji SLIS, DOE, SCASL in Državne knjižnice Južne Karoline⁸⁰ prostovoljno darujejo svoj čas, da lahko na delavnicah predavajo o strokovnem razvoju. Korporativni pokrovitelj, Follett School Library Solutions, je zadnja tri leta poskrbel za kosila in odmore. Leta 2017 je kosila sponzorirala Kongresna knjižnica, saj se je del vsebine na delavnicah nanašal na štipendijo Kongresne knjižnice (LOC) za poučevanje s primarnimi viri⁸¹, dodeljeno Univerzi Južne Karoline, Šoli za bibliotekarstvo in informacijsko znanost. S pomočjo sredstev Kongresne knjižnice je učno osebje Šole v obdobju 2016–2018 učiteljem-knjižničarjem pred začetkom službovanja in že zaposlenim učiteljem-knjižničarjem in učiteljem predstavilo delavnice o primarnih virih s področja državljskih pravic, ki so na razpolago v Kongresni knjižnici.

Pomembna prednost za udeležence delavnice je dejstvo, da z udeležbo na delavnici prejmejo kredite za ponovno certificiranje svojih licenc šolskih

79 Op. prev.: najpogostejša kulturna delitev Južne Karoline.

80 Op. prev.: South Carolina State Library

81 Op. prev.: Teaching with primary sources grant

knjižničarjev. V Južni Karolini morajo šolski knjižničarji za ohranitev certifikata vsakih pet let pridobiti 120 ur obnovitvenega kredita. Vsak šolski knjižničar, ki se udeležuje delavnic, prejme 4,5 kreditnih točk za nadaljnje izobraževanje. Šolski knjižničarji imajo tudi priložnost za mreženje s kolegi iz cele države in seznanjanje z najnovejšimi novicami v zvezi z njihovimi knjižničnimi programi in šolami. V dopoldanskem delu predstavniki Ministrstva za izobraževanje predstavijo novosti in novice svojih oddelkov, po kosilu pa lahko udeleženci izbirajo med petimi različnimi sekcijami, ki so na razpolago v treh 45-minutnih enotah (od 12.10 do 14.35). Med sejami, ki so v učilnicah, so petminutni odmori, zato se udeleženci zlahka selijo iz skupine v skupino. Knjižničarji spoznavajo programe, ki jih lahko potem sami izvajajo, in vire, ki jih lahko kupijo in uporabijo v programih svojih šolskih knjižnic. Glede na temo so nekatere seje poučne, druge bolj interaktivne. Večina predavateljev si na koncu predavanj vzame tudi čas za vprašanja in odgovore.

Regionalne delavnice so tudi odličen način za medsebojno povezovanje šolskih knjižničarjev in za povezovanje s Follettovimi ponudniki, ki so tudi sponzorji delavnic. Follettovi ponudniki predstavijo svoje najnovejše izdelke in načine, kako jih šolski knjižničarji lahko uporabijo za ocenjevanje statistik izposoje in stanja zbirke. Dodatna strokovna prednost delavnic je tudi možnost, da lahko na ta način Združenje šolskih knjižničarjev Južne Karoline (SCALS) spodbuja včlanjevanje v Združenje ter promovira svojo letno konferenco in druge vire. Mnogi udeleženci so se pridružili članstvu SCALS in/ali se udeležujejo konference SCALS, ker so na delavnici spoznali Združenje. Po zaključku delavnic udeleženci izpolnijo spletne ankete (Survey Monkey), da ovrednotijo dejavnosti strokovnega razvoja. Ta povratna informacija in delovno srečanje s partnerji se nato uporabita za načrtovanje prihodnjih delavnic.

Spoznajte partnerje

Urad za učinkovitost izobraževalcev in razvoj vodenja⁸² je oddelek na Ministrstvu za izobraževanje, ki je odgovoren za šolske knjižničarje v Južni Karolini. Oddelek sodeluje s SLIS, SCALS in drugimi oddelki Ministrstva in poskrbi, da udeleženci regionalnih delavnic prejmejo najnovejše informacije, ki jih nato prenesejo nazaj na svoje šole. Ministrstvo in partnerji z delavnicami dosežejo veliko število šolskih knjižničarjev v neposrednem osebem stiku in jim predajo najnovejše informacije iz svojih oddelkov, ki se nato razširijo po šolskih okoliših. Leta 2016 je na primer zakonodaja Južne Karoline uzakonila zahteve vsedržavne pobude za

82 Op. prev.: Department of Educator Effectiveness and Leadership Development

branje, branje za uspeh (R2S)⁸³, ki je vplivala na vse učence, knjižničarje, učitelje in vodstvene delavce. Oddelek R2S na Ministrstvu je leta 2016 na regionalnih delavnicah predstavil najnovejše podrobnosti o tej pobudi za opismenjevanje, predstavitvi so sledila vprašanja in odgovori. Udeleženci so informacije dobili ob pravem trenutku in jih prenesli svojim vodstvenim delavcem in učiteljem ter tako odigrali vodilno vlogo pri opismenjevanju v svojih šolah. To je ponazoril komentar Regine H. Thurmond, strokovne sodelavke za izobraževanje Urada za učinkovitost učiteljev in razvoj vodenja na Ministrstvu za izobraževanje, ki je o pomenu regionalnih delavnic v letu 2017 povedala: »Kako neverjeten način za opolnomočenje in podporo naših šolskih knjižničarjev po vsej državi, da jim z dobrimi praksami in strategijami pomaga voditi njihove šolske skupnosti. Ta edinstvena iniciativa za sodelovanje ponuja strokovno znanje nekaterih najboljših na tem področju in ponazarja moč timskega dela!«

Tudi drugi izobraževalni partnerji imajo ključno vlogo v regionalnih delavnicah. Primer vodstvene vloge Združenja šolskih knjižničarjev Južne Karoline se je pojavil v delavnicah leta 2018, ko so funkcionarji Združenja pripravili osrednji dogodek in interaktivne sekcije o novo izdanih nacionalnih standardih za šolske knjižnice Ameriškega združenja šolskih knjižničarjev (AASL). Poleg tega je SCALS poskrbel, da so bili šolski knjižničarji deležni posebne znižane cene za nakup *Nacionalnih standardov šolskih knjižnic za učence* (AASL 2018a, 2018b), udeleženci pa so ob prijavi na delavnice lahko dobili tudi publikacije AASL.

Šola za bibliotekarstvo in informacijsko znanost Univerze Južne Karoline je vodilna pri organizaciji delavnic, kjer nudijo tudi različne kakovostne dejavnosti o strokovnem razvoju. Štirje člani učnega osebja Šole so vodili spodaj navedene dejavnosti. Kot je izpostavljeno v Smernicah za šolske knjižnice, so *Kompetence, potrebne za izvajanje programa šolske knjižnice* (Guidelines, 3.4) (Ifla School Libraries Section Standing Committee, 2015, 26) navedene v označenih seznamih pod naslovi posameznih predavanj.

- Postati mentor pripravnik SLIS:
  - storitev za javno dobro – odgovornost do javnosti/družbe.
- Odlične spletne strani za poučevanje in učenje:
  - digitalne in medijske veščine;
  - poučevanje in učenje, učni načrti, pedagoško načrtovanje in izvajanje.
- Pogovorimo se o ... strategijah za program vaše šolske knjižnice:
  - vodenje programa – načrtovanje, razvoj/oblikovanje, izvajanje, vrednotenje/izboljšave.
- Donacija Kongresne knjižnice za poučevanje s primarnimi viri:
  - digitalne in medijske veščine;
  - poučevanje in učenje, učni načrt, pedagoško načrtovanje in izvajanje.

---

83 Op. prev.: Read to succeed (R2S)

- Ustvarjalni prostor:
  - vodenje programa;
  - načrtovanje, razvoj/oblikovanje, izvajanje, vrednotenje/izboljšave.
- Moč zagovorništv v družbenih medijih – načrt:
  - komunikacijske in sodelovalne veščine;
  - digitalne in medijske veščine.
- Pisanje – vloga šolskih knjižničarjev pri poučevanju pisanja:
  - informacijski procesi in vedenja – pismenost, informacijska pismenost, digitalna pismenost.
- Uporaba risoromana v učnem načrtu:
  - poučevanje in učenje, učni načrt, pedagoško načrtovanje in izvajanje;
  - bralna angažiranost;
  - poznavanje otroške in mladinske književnosti.

Znanje, ki ga predavatelji Šole za bibliotekarstvo in informacijsko znanost delijo z udeleženci, pomaga šolskim knjižničarjem igrati vodilno in sodelovalno vlogo v njihovih knjižnicah. Poleg tega je mreža, ki se ustvari na delavnicah, pomagala Šoli razviti močnejšo prisotnost v okolju in okrepila odnose z alumni Univerze Južne Karoline po vsej državi. Veliko udeležencev delavnic je tudi aktualnih študentov Šole, kar predavateljem omogoča, da bolje spoznajo svoje študente in svetovalce. Sposobnost razpravljanja o delovni praksi Šole s praktiki na tem področju je omogočila predavateljem najti še dodatne šolske knjižničarje, ki so pripravljeni prevzeti vlogo nadzornika prakse za njene študente. Priložnost za vsakoletno povezovanje s toliko študenti in praktiki pomaga pri izoblikovanju programa šolskega knjižničarstva na Šoli za bibliotekarstvo in informacijsko znanost.

Povezave z *Iflinimi Smernicami za šolske knjižnice*

Poleg novih *Nacionalnih standardov* Ameriškega združenja šolskih knjižničarjev iz leta 2017 podpirajo delavnice tudi *Ifline Smernice za šolske knjižnice* (Ifla School Libraries Section Standing Committee, 2015). V nadaljevanju so prikazani primeri, kjer regionalne delavnice, ki jih izvajajo partnerji, obravnavajo več različnih meril iz *Smernic za šolske knjižnice*:

- Smernica 2.4: Infrastrukturalna podpora razvoju šolske knjižnice
  - Sistem podpore za uveljavitev in razvoj šolske knjižnice mora biti vzpostavljen v okviru ustanove, odgovorne za izobraževanje na nacionalni in/ali regionalni/lokalni ravni ... Delo tovrstnih izobraževalnih centrov se lahko posveča temam, kot so: začetno in nadaljnje izobraževanje šolskih knjižničarjev, strokovna svetovanja,

raziskovalne študije, sodelovanje s skupinami šolskih knjižničarjev in njihovimi strokovnimi združenji ter razvoj standardov in smernic. (Ifla School Libraries Section Standing Committee, 2015, 22)

- Smernica 3.5.3: Vodenje in sodelovanje
  - Šolski knjižničar lahko sam ali v sodelovanju z drugimi strokovnjaki na šoli sodeluje pri vključevanju tehnologij in zagotavljanju strokovnega razvoja učiteljev in vodstvenih delavcev. (Ifla School Libraries Section Standing Committee 2015, 28)
- Smernica 3.5.3: Vodenje in sodelovanje
  - Šolski knjižničar mora za nadgrajevanje in nadaljevanje svojega strokovnega razvoja in učenja sodelovati z drugimi šolskimi knjižničarji. (Ifla School Libraries Section Standing Committee, 2015, 28)
- Smernica 5.7: Strokovni razvoj za učitelje
  - Šolska knjižnica podpira učitelje, tako da jim zagotavlja strokovni razvoj, zlasti v zvezi z novim gradivom in tehnologijo, novimi učnimi načrti in novimi strategijami poučevanja. Šolski knjižničar učiteljskim kolegom s pomočjo partnerskega sodelovanja pri učenju pogosto omogoča neformalni strokovni razvoj na različne načine: z zagotavljanjem virov, ki učiteljem razširijo poznavanje teme ali izboljšajo njihovo metodologijo poučevanja. (Ifla School Libraries Section Standing Committee, 2015, 44)

Učinek delavnic

Model, ki ga partnerji uporabljajo za regionalne delavnice, je prva tri leta dobro služil potrebam Združenja šolskih knjižničarjev Južne Karoline in organizacija še naprej izvaja to skupno pobudo zagotavljanja letnega strokovnega razvoja za šolske knjižničarje v Južni Karolini. Kot pravi Cathy-Jo Nelson, trenutna predsednica SCALS, v svojem e-sporočilu (12. dec. 2017):

Sodelovanje Združenja šolskih knjižničarjev Južne Karoline s Šolo za bibliotekarstvo in informacijsko znanost Univerze Južne Karoline ter z Ministrstvom za izobraževanje Južne Karoline je bila neprecenljiva izkušnja. Dala nam je veliko odličnih izhodišč za naprej, vključno s tem, da smo dosegli, da je načrtovanje knjižnic predstavljeno v državnem poročilu o šolah, da so informacije o tečajih, štipendijah, učenju in razumevanju našega ocenjevalnega instrumenta posredovane s Šole neposredno našim državnim knjižničarjem, naučila nas je, kje na državni ravni je naše mesto med izobraževalci in nam omogočila, da lahko ponujamo vsebine prav posebej za šolske knjižničarje, in sicer vsebine, povezane z zbirkami in pripravo dobrih praks. Naše partnerstvo z Ministrstvom ne služi dobro le šolskim knjižničarjem, ampak tudi seznanjanju vodstvenih delavcev z delom in vlogo šolskega knjižničarja. S skupnim delom Združenja šolskih knjižničarjev Južne Karoline,

Ministrstva za izobraževanje, Univerze Južne Karoline in njene Šole našim knjižničarjem nudimo ustreznejši in pravočasni strokovni razvoj, hkrati pa smo postavili model, po katerem se lahko zgledujejo druge organizacije.

Izzivi in pridobljene izkušnje

Izzivi, s katerimi so se soočali partnerji pri organizaciji delavnic, so bili povezani predvsem s prizoriščem in vremenom. V nekaterih od štirih regij je bilo prizorišče težko najti, nekateri prireditveni prostori so želeli zaračunati najemnino in/ali zavarovalnino. Tudi vreme (orkani in sneg) je bilo v preteklosti krivo za spremembo datuma ali odpoved kraja dogodka. V letih 2016 in 2017 so bili številni šolski sistemi jeseni za nekaj dni zaprti zaradi težav, povezanih z orkani, kar je pomenilo, da so morali odpovedati predhodno napovedan delovnik učiteljev in regionalne delavnice. Drugi izziv je bil, da nekateri ravnatelji svojim knjižničarjem ne dovolijo potovanja na oddaljeno alternativno prizorišče delavnice. So pa tudi ravnatelji, ki zaradi prevladujočega poudarka na ocenjevanju ne vidijo koristi v tem, da bi za dejavnosti strokovnega razvoja svoje učitelje pustili potovati na alternativno lokacijo.

Doslej je bilo mogoče vsako leto izboljšati dejavnosti strokovnega razvoja na podlagi povratnih informacij, pridobljenih s pomočjo ocenjevanj in od predavateljev. Tako se je na primer pokazalo, da udeleženci sicer cenijo informacije Ministrstva za izobraževanje, vendar bi raje imeli manj novic in sporočil z Ministrstva, zato pa več dejavnosti strokovnega razvoja, ki jih v praksi v svojih šolah lahko tudi dejansko uporabijo.

Načrti za prihodnost

Ena od prednosti modela regionalnih delavnic strokovnega razvoja je njegova trajnostnost. Organizatorji so razvili močno partnerstvo in si prizadevajo, da bi bile regionalne delavnice še naprej letni dogodek za šolske knjižničarje Južne Karoline. Ko se delavnice za leto 2018 zaključijo, bodo v teku že načrti za programske vsebine v letu 2019. Povratne informacije anket in partnerjev kažejo, da bi šolski knjižničarji radi izkoristili priložnost in na delavnice pripeljali tudi svoje ravnatelje. Z agencijo, ki na Ministrstvu za izobraževanje izvaja nadzor ravnateljev, so že bili vzpostavljeni stiki, da bi bila na delavnicah v letu 2019 zanje zagotovljena predavanja, ki bi okrepila sodelovanje med ravnatelji in šolskimi knjižničarji.

Končno bi ta model strokovnega razvoja zlahka preslikali in ponovili

široom Združenih držav in v drugih državah po svetu. Sodelovanje z drugimi izobraževalnimi organizacijami pri izvajanju delavnic za šolske knjižničarje v Južni Karolini se je izkazalo kot koristno tako za knjižničarje kot za njihove šole. To je model, ki bi zagotavljal podobne koristi šolskim knjižničarjem po vsem svetu.

Viri

- American Association of School Librarians. 2018a. *National School Library Standards: For learners, School Librarians, and School Libraries*. Chicago: American Library Association.
- American Association of School Librarians. 2018b. *Standards Framework for Learners*. <http://standards.aasl.org/wp-content/uploads/2017/11/AASL-Standards-Framework-for-Learners-pamphlet.pdf>. Accessed December 18, 2017.
- International Federation of Library Associations. 2015 *IFLA School Library Guidelines*, 2nd Edition. Written by the IFLA School Libraries Section Standing Committee. Edited by B. Schultz-Jones, and D. Oberg, with contributions from the International Association of School Librarianship Executive Board. <https://www.ifla.org/files/assets/school-libraries-resource-centers/publications/ifla-school-library-guidelines.pdf>. Accessed December 18, 2017.
- Lance, K. C., B. Schwarz, and M. Rodney. 2014. »How Libraries Transform Schools by Contributing to Student Success: Evidence Linking South Carolina School Libraries and PASS & HSAP Results.« Phase II. <https://scasl.memberclicks.net/assets/phase%202.pdf>. Accessed January 25, 2018.

Zahvala

Knjiga ne bi bila mogoča brez prispevkov avtorjev in skupnih prizadevanj kolegov iz obeh sponzorskih združenj. Zahvaljujemo se avtorjem poglavij, izvršnim članom Mednarodnega združenje šolskih knjižničarjev, IFLA Stalnemu odboru Sekcije za šolske knjižnice, članom Skupnega odbora IASL/IFLA za Šolske knjižnice in uredništvu založbe De Gruyter Saur, zlasti urednici knjižne zbirke Janine Schmidt. Bilo nam je v čast in privilegij služiti obema združenjema in skupnosti šolskih knjižnic po vsem svetu.

Barbara A. Schultz-Jones in Dianne Oberg, urednici

1. avgust 2018

Predstavitev avtorjev

Margaret BAFFOUR-AWUAH, BEd, PGLIS in MLIS, je upokojena glavna knjižničarka. Enaindvajset let je delala v bocvanski Nacionalni knjižnici, predvsem kot vodja oddelka za izobraževanje v knjižnicah. Delala je kot urednica novičnika in v uredniškem odboru revije Knjižničnega združenja Bocvane. Bila je regionalna direktorica IASL za Podсахarsko Afriko ter članica Cilipa in Stalnega odbora Ifle za šolske knjižnice in informacijske centre. Trenutno je soprodsedujoča posebni interesni skupini za zagovorništvo pri Mednarodnem združenju šolskih knjižnic. Margaret je delala kot prostovoljka v Informacijskem centru Bonela⁸⁴. Njena zgodba »Two frogs went wandering« (Dve žabici sta se potepali) je leta 2013 dobila nagrado za otroško književnost Bessie Head⁸⁵, objavila pa je tudi več člankov v *School Libraries Worldwide*. maawuah22@yahoo.co.uk

Mary K. BIAGINI, PhD, je izredna profesorica in direktorica Programa za akreditacijo šolskih knjižnic⁸⁶ na Šoli za računalništvo in informacije Univerze v Pittsburghu. Poučevala je na Državni univerzi Kent in delala kot šolska knjižničarka in učiteljica angleščine v javnih šolah v Akronu, Ohio. Bila je svetovalka pri *Študiji Pensilvanske šolske knjižnice 2011*⁸⁷ in *Projektu Pensilvanske šolske knjižnice 2012*⁸⁸, ki ga je financiral Inštitut za muzejske in knjižnične storitve (IMLS). Kot projektna direktorica

---

84 Op. prev.: BONELA, Bostwana Network on Ethics, Law and HIV/AIDS – Bocvanska mreža za etiko, pravo in HIV/AIDS (nevladna organizacija, ki deluje na področju HIV-a in človekovih pravic).

85 Op. prev.: Bessie Head Children's Literary Award – bocvanska nagrada za otroško književnost, imenovana po bocvanski pisateljici Bessie Amelii Emery Head (1937–1986).

86 Op. prev.: school library certification program

87 Op. prev.: 2011 Pennsylvania school library study

88 Op. prev.: 2012 Pennsylvania school library project

Akademije porajajočih se voditeljev (2014–2016), Akademije trajnostnega vodenja (2016–2017) in Regionalne akademije vodenja (2017–2018) je vodila skupna prizadevanja Združenja šolskih knjižničarjev Pensilvanije (PSLA) in Univerze v Pittsburghu, financiranega z Zakonom o knjižničnih storitvah in tehnologiji (LSTA). Bila je tudi projektna direktorica in urednica *Vzorčnega kurikulumu za programe šolskega knjižničarstva v Pensilvaniji*⁸⁹ (2012–2014) in *Vodnika šolskega knjižničarja do uspeha v sistemu učinkovitosti izobraževalcev*⁹⁰ (2016), oba sta bila financirana iz sredstev LSTA. Leta 2007 ji je bil podeljen naziv izjemne sodelavke PSLA.

Magali BON ima od leta 2007 naziv licencirana *professeur documentaliste*. Trenutno dela na Lycée polyvalent Saint-Exupéry v Bellegrade-sur-Valserine, Francija, kjer poučuje medijsko in informacijsko pismenost (MIL) v različnih razredih te srednje strokovne in poklicne šole ter z usposabljanjem sodelavcev spodbuja poučevanje teh pismenosti. Več let je bila članica Združenja učiteljev-knjižničarjev v nacionalnem izobraževanju (APDEN).

Jennifer BRANCH-MUELLER, PhD, je profesorica v programih Izobraževanje učiteljev-knjižničarjev na Pedagoški fakulteti Univerze Alberta v Edmontonu, Kanada. Njeni raziskovalni interesi vključujejo izobraževanje učiteljev-knjižničarjev, spletno učenje in poučevanje, spletne učne skupnosti, poizvedovalno in raziskovalno učenje ter metodo glasnega razmišljanja⁹¹. jennifer.bransch@ualberta.ca

---

89 Op. prev.: Model curriculum for Pennsylvania school library programs

90 Op. prev.: The school librarian's guide to success in the educator effectiveness system

91 Op. prev.: think aloud method – tudi TAM

Elizabeth A. BURNS je docentka na Old Dominion University, Norfolk, Virginia, ZDA. Njeno glavno raziskovanje je usmerjeno v izobraževanje šolskih knjižničarjev in zavzemanje za učinkovite programe šolskih knjižnic. Elizabeth poučuje šolske knjižničarje na rednem študiju in izobraževanju ob delu. Elizabetino poučevanje in raziskovanje prispevata strokovno vizijo, kjer so šolske knjižnice ključnega pomena za izobraževalno okolje. Elizabeth je bila članica uredniškega odbora Nacionalnih standardov za šolske knjižnice (NSLS).

Cécile CHABASSIER ima od leta 2007 naziv licencirana *professeur documentaliste*. Trenutno dela kot učiteljica-knjižničarka na Collège Maryse Bastié v Nantiatu, Haute-Vienne, Francija. Od leta 2014 je pridružena učiteljica na ÉSPÉ Akademije Limoges. Je članica limoškega odbora Združenja učiteljev-knjižničarjev v nacionalnem izobraževanju (APDEN).

Jingqi CHENG (gospodična) je magistrska študentka i-Šole na Univerzi Sun Yat-sen v mestu Guangzhou, Kitajska.

Audrey Puckett CHURCH, PhD, je od leta 2000 zaposlena kot profesorica šolskega knjižničarstva na Univerzi Longwood v mestu Farmville, VA, ZDA. Njena glavna tema raziskovanja je, kako ravnatelji dojemajo šolske knjižničarje.

Karla Bame COLLINS, PhD, je od leta 2012 zaposlena kot docentka šolskega knjižničarstva na Univerzi Longwood v mestu Farmville, VA, ZDA. Njena glavna tema raziskovanja je pedagoško načrtovanje in izvajanje, ki bi zadostilo potrebe vseh učencev v šolski knjižnici.

Kristina ČUNOVIĆ je diplomirala iz sociologije in knjižničarstva na Filozofski fakulteti Univerze v Zagrebu. Od leta 2002

je zaposlena kot informator v Mestni knjižnici »Ivan Goran Kovačić« v Karlovcu, kjer vodi oddelek za mladino. Trenutno je vodja Matične in razvojne službe za šolske in splošne knjižnice v Karlovški županiji. Je tudi voditeljica delavnice za knjižničarje o knjižničnih storitvah za dojenčke, malčke in njihove starše v splošnih knjižnicah v okviru Centra za permanentno izobraževanje knjižničarjev. Njeno raziskovalno področje so potrebe uporabnikov in njihovo zadovoljstvo s knjižničnimi storitvami ter zgodnje opismenjevanje. tina@gkka.hr

Anaïs DENIS ima od leta 2008 naziv licencirana *professeur documentaliste*. Od leta 2011 je zaposlena kot učiteljica-knjižničarka na Lycée Jean Giraudoux v Bellacu, Haute-Vienne, Francija. Je nosilka diplome CAFFA, pridružena učiteljica na ÉSPÉ Akademije Limoges in tudi članica združenja APDEN. Je koordinatorka pri nagradi Manga'titude⁹² za srednješolske in visokošolske študente Univerze v Limogesu.

Lesley S. L. FARMER, PhD, koordinira program za učitelje-knjižničarje na Državni univerzi Kalifornije (CSU) Long Beach in vodi univerzitetni projekt IKT pismenosti. Iz bibliotekarstva je magistrirala na Univerzi Severna Karolina v Chapel Hillu, doktorirala pa na Univerzi Temple. Je predsednica raziskovalnega odbora CSLA in prejemnica nagrade Ameriškega knjižničnega združenja Beta Phi Mu za knjižnično izobraževanje. Je pogosta predavateljica in avtorica strokovnih besedil, njena raziskovalna dejavnost vključuje digitalno državljanstvo, informacijsko pismenost, ocenjevanje, sodelovanje in izobraževalno tehnologijo. Lesley.Farmer@csulb.edu

Karen GAVIGAN je izredna profesorica na Šoli za bibliotekarstvo in informacijske znanosti Univerze Južna Karolina. Raziskuje uporabo

92 Op. prev.: Manga'titude – nagrada za mango (japonski strip).

risoromanov v šoli ter kako programi šolskih knjižnic in njihovi viri pomagajo pri poučevanju učencev. Dr. Gavigan je v letih 2017–2020 Fulbrightova specializantka. Je predsednica Skupnega odbora Mednarodnega združenja šolskih knjižničarjev (IASL) in Iflinega Stalnega odbora za šolske knjižnice.

Valérie GLASS ima od leta 2011 naziv licencirana *professeur documentaliste*. Od leta 2016 je zaposlena na Mednarodnem liceju v Lyonu, Francija. Je članica nacionalnega sveta Združenja učiteljev-knjižničarjev v nacionalnem izobraževanju (APDEN) in zadolžena za mednarodne odnose. Trenutno deluje kot sekretarka Sekcije za šolske knjižnice pri Ifli.

Carl Adrian HARVEY II je od leta 2015 zaposlen kot docent šolskega knjižničarstva na Univerzi Longwood v mestu Farmville, VA, ZDA. Glavni temi njegovega raziskovanja sta šolsko knjižničarstvo in vodenje.

Rei IWASAKI je od leta 2000 zaposlena kot profesorica na Univerzi Kyoto Notre Dame v Kjotu, Japonska. Glavni temi njenega strokovnega raziskovanja sta izobraževanje na področju šolskega knjižničarstva in programi šolskih knjižnic za otroško branje in izobraževanje. Je članica Stalnega odbora za šolske knjižnice pri Ifli, predsedujoča Svetu Mestne knjižnice v Kjotu, članica Odbora za socialno izobraževanje prefekture v Osaki in predsednica Mestnega sveta za promocijo otroškega branja v Ikomi.

Boema Nlayidzi JOROSI, BA, PGDE, PGDLIS, MA in PhD (informacijska znanost), je višji predavatelj in nekdanji vodja Oddelka za knjižničarstvo in informacije (2011–2017) na Univerzi Bocvana. Dr. Jorosi poučuje šolsko knjižničarstvo, informacijsko vedenje pri iskanju informacij, referenčne vire in storitve, ekonomijo znanja in poslovne informacije. Njegovi članki o informacijski pismenosti, informacijskem vedenju pri uporabi

informacij in šolskem knjižničarstvu so objavljeni v revijah *Information development*, *LIBRI* in *School libraries worldwide*. Dr. Jorosi je bil tudi član več odmevnih svetovalnih skupin, in sicer pri študiji ACHAP, projektu Sesigo⁹³, študiji politike Nacionalne knjižnice Bocvane in projektu o zgodovini bocvanske železnice. Dr. Jorosi je bil predsednik (1995) in podpredsednik (2005) Knjižničnega združenje Bocvane. jorosibn@mopipi.ub.bw

Mary O. KEELING je delala za šolski sistem Newport News Public Schools od leta 1996, najprej kot osnovnošolska knjižničarka, od leta 2004 pa kot nadzornica knjižničnih medijskih storitev. Njen glavni strokovni poudarek je na razvoju učnih praks za podporo poizvedovalnemu in raziskovalnemu učenju v razredih starostne skupine K-12. Kot predsednica izvedbene delovne skupne, ki je razvila izvedbeni načrt, je Mary vodila svojo ekipo k združevanju zamisli in pogledov v inovativen strateški izvedbeni načrt.

Zhiwen KUANG (gospodična) je dodiplomska študentka i-Šole na Univerzi Sun Yat-sen v mestu Guangzhou, Kitajska.

Kate D. LECHTENBERG je doktorska študentka jezikov, pismenosti in kulture na Pedagoški fakulteti Univerze Iowa, Iowa City, ZDA. Po štirinajstih letih dela v javnih šolah sedaj poučuje mladinsko književnost in razvoj zbirk. Njene raziskave so usmerjene v izbor besedil, mladinsko književnost, izobraževalne standarde in pobude za pravičnost. Kate je bila članica Delovne skupine za izvajanje nacionalnih standardov za šolske knjižnice in je urednica novic pri Uradu za intelektualno svobodo Ameriškega knjižničnega združenja.

93 Op. prev.: Sesigo Project – projekt e-javnih knjižnic v okviru bocvanske Nacionalne knjižnice. Sesigo je beseda iz jezika Setswana, ki pomeni skladišče.

Marcia A. MARDIS je izredna profesorica in pomočnica dekana na Visoki šoli za komunikacije na Državni univerzi Florida, ZDA. Njena glavna raziskovalna področja se osredotočajo na raziskovalne metodologije, poti od šole do kariere in izobraževalno informatiko. Kot predsednica uredniškega odbora, ki je pripravil nacionalne standarde za šolske knjižnice (NSLS), je Marcia pomagala pri oblikovanju in vodenju razvojnega procesa nacionalnih standardov za šolske knjižnice ter urejanju dokumenta v strnjeno celoto.

Isabel MENDINHOS je od leta 2001 zaposlena kot šolska knjižničarka, od leta 2009 pa tudi kot svetovalka za šolske knjižnice v Mreži šolskih knjižnic (SLN) v Lizboni na Portugalskem. Trenutno dela v osrednjem uradu SLN. Njeni glavni strokovni temi sta šolske knjižnice in opismenjevanje.

Rebecca J. MORRIS, PhD, je pridružena profesorica za šolsko knjižničarstvo in izobraževalno tehnologijo na Visoki šoli McDaniel (Maryland) in na Univerzi Severne Karoline v Greensboru. Je urednica publikacije *Library in context* pri centru in založbi *School Library Connection* (ABC-Clío). Med njenimi objavami so *School libraries and student learning: a guide for school leaders* (Harvard Education Publishing Group, 2015) in članki v revijah *School library research*, *Knowledge quest*, *School libraries worldwide*, *Teacher librarian* in *Journal of research on young adults in libraries*. Izobrazba: magisterij (MLIS) in doktorat iz bibliotekarstva in informacijske znanosti na Univerzi Pittsburgh; diploma pedagoške smeri na Državni univerzi Pensilvanija. Predhodne strokovne izkušnje: učiteljica, šolska knjižničarka in predavateljica bibliotekarstva in informacijske znanosti.

Junko NISHIO je od leta 2014 zaposlena kot predavateljica na Univerzi Ryukoku v Kjotu, Japonska. Njeni glavni temi strokovnega

dela in raziskovanja sta šolsko knjižničarsko izobraževanje in referenčne informacijske storitve. Pred tem je bila zaposlena kot učiteljica na srednji šoli in kot informator v Ameriškem centru v Osaki, Japonska.

António NOGUEIRA je bil zaposlen kot učitelj zgodovine in kot učitelj-knjižničar do leta 2009. Tega leta se je priključil osebju Mreže šolskih knjižnic v Lizboni, Portugalska. Njegovi glavni strokovni temi sta vključevalnost in strokovni razvoj učiteljev-knjižničarjev.

Dianne OBERG, PhD, je zaslužna profesorica na Pedagoški fakulteti Univerze v Alberti, Kanada. Njeno raziskovanje se osredotoča na šolsko knjižničarsko izobraževanje ter izvajanje in vrednotenje programov šolskih knjižnic. Bila je med prvimi, ki je uporabila spletno tehnologijo za dodiplomski študij šolskega knjižničarstva. Dvanajst let je delovala v Stalnem odboru za šolske knjižnice pri Ifli in je od leta 1982 aktivna članica združenja IASL. Bila je ustanovna urednica recenzirane mednarodne revije *School libraries worldwide*, ki jo je urejala 15 let. Rada piše, ureja ter mentorira nove strokovnjake in akademike v šolskem knjižničarstvu.

Mutsumi OHIRA je od leta 2012 zaposlena kot profesorica na Univerzi Kyoto Sangyo v Kjotu, Japonska. Njeni glavni temi strokovnega in raziskovalnega dela sta izobraževalna tehnologija in izobraževalni programi šolskega knjižničarstva za učenje otrok. Predseduje Mestnemu svetu za promocijo otroškega branja v Izumiju.

Pascale PEUROT je certificirana *professeur documentaliste*, od leta 2002 zaposlena na ESPE Akademije Limoges. Zadolžena je za magisterij MEEF za *professeurs documentalistes* in je vodja Oddelka za dokumentalistiko, v letih 2015–2017 je bila tudi namestnica direktorja ESPE-ja.

Joanne RODGER, PhD, je specialistka za kurikulum na Fakulteti za medicino in zobozdravstvo Univerze v Alberti v Edmontonu, Kanada. Je tudi pridružena predavateljica na Oddelku za osnovno šolstvo in poučuje na magistrskem programu bibliotekarskih in informacijskih študij ter programu izobraževanja učiteljev-knjižničarjev na daljavo na Pedagoški fakulteti Univerze v Alberti. Njeni raziskovalni interesi vključujejo izobraževanje učiteljev-knjižničarjev, spletno učenje in poučevanje, spletne učeče se skupnosti ter poletne bralne programe. joanne.rodgers@ualberta.ca

Barbara A. SCHULTZ-JONES, PhD, je od leta 2007 izredna profesorica na Oddelku za informacijsko znanost na Visoki šoli za izobraževanje na Univerzi Severnega Teksasa, Denton, Texas, ZDA. Je aktivna članica Mednarodnega združenja šolskih knjižničarjev (IASL), ki jo je leta 2011 predlagal za članico Iffline Sekcije za šolske knjižnice. V letih 2011–2013 je delovala kot njena sekretarka, v letih 2013–2015 pa kot njena predsednica. Njene glavne strokovne in raziskovalne teme so učna okolja, analiza družbenih omrežij in informacijsko vedenje v kontekstu.

Jenifer Ramler SPISAK je od leta 2017 zaposlena kot docentka šolskega knjižničarstva na Univerzi Longwood v mestu Farmville, VA, ZDA. Glavna tema njenega raziskovanja je informacijska pismenost pri učencih starostne skupine K-12.

Alka STROPNIK je bila naprej šolska, nato pa mladinska knjižničarka. Od leta 2013 je svetovalka za šolske knjižnice v Matični in razvojni službi Knjižnic mesta Zagreb, zadolžena za dve županiji. V okviru Centra za stalno strokovno izpopolnjevanje knjižničarjev vodi delavnico za šolske knjižničarje in delavnico za knjižničarje za otroke in mladino. Je predsednica Sekcije za knjižnične storitve za otroke in mladino Hrvaškega knjižničnega društva. Poleg mnogih člankov je napisala tudi knjigo. Njene strokovne teme so IKT, informacijska in digitalna pismenost, informacijske potrebe mladih in splet 2.0 v knjižnici. alka.stropnik@kgz.hr

Han XIE (gospod) je vodja knjižnice na Srednji šoli Guangya v provinci Guangdong, Kitajska. Je tudi predsednik Strokovnega odbora za upravljanje srednješolskih knjižnic na Inštitutu za izobraževanje v mestu Guangzhou.

Jing ZHANG (Dr.) je profesorica in prodekanja i-Šole na Univerzi Sun Yat-sen v mestu Guangzhou, Kitajska. Njeni raziskovalni interesi so upravljanje javnih kulturnih storitev in knjižničarstvo ter ohranjanje in varovanje kulturne dediščine. Je članica Iffline Komisije za standarde in Stalnega odbora Sekcije za šolske knjižnice.

Weinan ZHENG (gospodična) je dodiplomska študentka I-Šole na Univerzi Sun Yat-sen v mestu Guangzhou, Kitajska.

Kratice

AASL, American Association of School Librarians – Ameriško združenje šolskih knjižničarjev

ACHAP, African Comprehensive HIV/AIDS Partnership – Vseafriško partnerstvo za HIV/AIDS

ADA, American with Disabilities Act – Zakon o Američanih s posebnimi potrebami

ALA, American Library Association – Ameriško knjižnično združenje

APDEN, Association des Professeurs Documentalistes de l'Éducation Nationale – Združenje učiteljev-knjižničarjev v nacionalnem izobraževanju

ASHE, Agency for Science and Higher Education – AZVO, Agencija za znanost i visoko obrazovanje – Agencija za znanost in visokošolsko izobraževanje

AZOO, Agencija za odgoj i obrazovanje – Agencija za vzgojo in izobraževanje

AZVO, Agencija za znanost i visoko obrazovanje – ASHE, Agency for Science and Higher Education – Agencija za znanost in visokošolsko izobraževanje

BA LIS, Bachelor of Art, Library and Information Studies – diploma iz bibliotekarstva in informacijske znanosti

BA, Bachelor of Art – (univerzitetna) diploma iz humanistike, diplomant humanistike

BDP, bruto domači proizvod

BEd, Bachelor of Education – diplomirani pedagog

BLIS, Bachelor of Library and Information Studies – diploma iz bibliotekarstva in informacijske znanosti

BNLS, Botswana National Library Service – Narodna knjižnica Bocvane

BONELA, Botswana Network on Ethics, Law and HIV/AIDS – Bocvanska mreža za etiko, pravo in HIV/AIDS

CAEP, Council for the Accreditation of Educator Preparation – Svet za akreditacijo izobraževanja izobraževalcev

CAFFA, certificat d'aptitude aux fonctions de formateur – spričevalo o usposobljenosti za izvajalca izobraževanja/usposabljanja

CAPES, Certificat d'aptitude pour l'enseignement secondaire – Secondary school teaching certificate – spričevalo o usposobljenosti za srednješolsko poučevanje

CDI, Centre de documentation et d'information – Dokumentacijski in informacijski center

CEU, continuing education unit – enota permanentnega izobraževanja

CILIP, Chartered Institute of Library and Information Professionals – Inštitut knjižničnih in informacijskih strokovnjakov

CJSS, community junior secondary school – občinska nižja srednja šola

CLA, Croatian Library Association – HKD, Hrvatsko knjižničarsko društvo – Hrvaško knjižničarsko društvo

CSLA, California School Library Association – Združenje šolskih knjižnic Kalifornije

CSLS, certificate in school library studies – spričevalo o študiju v programu šolskega knjižničarstva

CSU – California State University – Državna Univerza Kalifornije

CSULB, California State University Long Beach – Državna Univerza Kalifornije Long Beach

CTC, Commission on Teacher Credentialing – Komisija za priznavanje kvalifikacij učiteljem

DLIS, Department of Library and Information Studies – Oddelek za bibliotekarstvo in informacijske študije

DOE, South Carolina Department of Education – Ministrstva za izobraževanje Južne Karoline

DSE, diploma in secondary education – diploma srednješolskega izobraževanja

ELA, Emerging Leaders Academy – Akademija porajajočih se voditeljev

ESLS, Educators of School Librarians Section AASL – Sekcije izobraževalcev šolskih knjižničarjev Ameriškega združenja šolskih knjižničarjev

ÉSPÉ, École supérieure du professorat et de l'Éducation – Superior School of Teaching and Education – Visoka šola za poučevanje in izobraževanje

ESSA, Every Student Succeeds Act – Listina Vsak študent uspe

ETEC, educational technology – izobraževalna tehnologija

ETEC450 Introduction to Hybrid on Online Teaching and Learning – Uvod v hibridno in spletno učenje in poučevanje

ETTA, Education and Teacher Training Agency – AZOO, Agencija za odgoj i obrazovanje – Agencija za vzgojo in izobraževanje

FADBEN, Fédération des Associations de Documentalistes et Bibliothécaires de l'Éducation Nationale – Zveza združenj dokumentalistov in bibliotekarjev v nacionalnem izobraževanju

FHSS, Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Zagreb – Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu – Filozofska fakulteta Univerze v Zagrebu

HMŠK, Croatian Network of School Librarians – Hrvatska mreža školskih knjižničara – Hrvaška mreža šolskih knjižničarjev

HUŠK, Croatian Association of School Librarians – Hrvatska udruga šolskih knjižničara – Hrvaško združenje šolskih knjižničarjev

IASL, International Association of School Librarianship – Mednarodno združenje šolskih knjižničarjev

ICT, information and communication technology – IKT, informacijska in komunikacijska tehnologija

IFLA WLIC, IFLA World Library and Information Congress – Iflin Svetovni knjižnični in informacijski kongres

IFLA, International Federation of Library Associations – Mednarodna zveza bibliotekarskih društev in ustanov

- IMLS, Institute of Museum and Library Services – Inštitut za muzejske in knjižnične storitve
- INRP, Institut National de Recherche Pédagogique – National Institute of Educational Research – Nacionalni inštitut za pedagoške raziskave
- ISTE, International Society for Technology in Education – Mednarodno združenje za tehnologijo v izobraževanju
- K-12 – oznaka za število let javno podprtega osnovnega in srednješolskega izobraževanja v ZDA (starost otrok med 5–6 in 17–18 leti)
- KSA, knowledge, skills, attributes – znanje, veščine in lastnosti
- LIS, library and information science – bibliotekarska in informacijska znanost
- LOC, Library of Congress – Kongresna knjižnica
- LSC, Library Society of China – Knjižnično združenje Kitajske
- LSTA, Library Services and Technology Act – Zakon o knjižničnih storitvah in tehnologiji
- MA, Master of Arts – magisterij, magister
- MEEF, Métiers de l'Enseignement, de l'Éducation et de la Formation – poklici poučevanja, izobraževanja in usposabljanja
- MEXT Ministry of Education, Culture, Sports, Science and Technology – Ministrstvo za izobraževanje, kulturo, šport, znanost in tehnologijo (Japonska)
- MIL, media and information literacy – medijska in informacijska pismenost
- MLS, Master of Library Science – (starejša oznaka za magisterij, danes MLIS) – magister bibliotekarstva
- MLIS, Master of Library and Information Science - magister bibliotekarstva in informacijske znanosti
- MOOC, massive open online courses – množični odprti spletni tečaji
- NCATE, National Council for Accreditations of Teacher Education – Nacionalni svet za akreditacijo izobraževanja učiteljev
- NSK, Nacionalna i sveučilišna knjižnica (Zagreb) – Nacionalna in univerzitetna knjižnica Zagreb
- NSLS, National School Library Standards – Nacionalni standardi za šolske knjižnice
- NUL, National and University Library (Zagreb) – (NSK) Nacionalna i sveučilišna knjižnica (Zagreb) – Nacionalna in univerzitetna knjižnica Zagreb
- PGDE, professional graduate diploma in education – strokovna diploma iz vzgoje in izobraževanja
- PGLIS, postgraduate diploma in library and information science – diploma podiplomskega študija bibliotekarstva in informacijske znanosti – tudi PGDLIS
- PhD – doktor
- PIRLS, Progress in International Reading Literacy Study – Mednarodna raziskava bralne pismenosti
- PISA, Programme for International Student Assessment – Program mednarodne primerjave dosežkov učencev

- PLE, personalized learning experience – personalizirana učna izkušnja
- PPP, perfectionnement professionnel permanent – stalno strokovno izpopolnjevanje
- PPP – personal path of professionalisation of the intern-teacher – osebna pot profesionalizacije učitelja pripravnika
- PRBE, Programa Rede de Bibliotecas Escolares – Program mreže šolskih knjižnic
- PSLA, Pennsylvania School Librarians Association – Združenje šolskih knjižničarjev Pensilvanije
- R2S, read to success – branje za uspeh
- RBE, Rede de Bibliotecas Escolares – Mreža šolskih knjižnic
- RLA, Regional Leaders Academy – Regionalna akademija vodenja
- RNPE, Revised National Policy on Education – Revidirana nacionalna politika izobraževanja
- SC, South Carolina – Južna Karolina
- SC DOE, South Carolina Department of Education – Ministrstvo za izobraževanje Južne Karoline
- SCA, special class authorisation – posebno pooblastilo za poučevanje v razredu
(na vseh nivojih izobraževanja – predšolskem, osnovnošolskem, srednješolskem, predvsem pa na nivoju izobraževanja odraslih)
- SCASL, South Carolina Association of School Librarians – Združenje šolskih knjižničarjev Južne Karoline
- SCHEV, State Council of Higher Education in Virginia – Državni svet za visoko šolstvo v Virginiji
- SLA, Sustaining Leaders Academy – Trajnostna akademija vodenja
- SLIS, School of Library and Information Science – Šola bibliotekarstva in informacijske znanosti
- SLN, School Libraries Network – Mreža šolskih knjižnic
- SLNP, School Libraries Network Programme – Programa Rede de Bibliotecas Escolares – Program mreže šolskih knjižnic
- SLO, student learning outcomes – učni izidi/rezultati
- SLS, School Libraries Section – Sekcija za šolske knjižnice
- SYSU, Sun Yat-sen University – Univerza Sun Yat-sen
- TCCEL, Training Centre for Continuous Education of Librarians – CSSU, Centar za stalno strokovno usavrševanje knjižničara – Center za stalno strokovno izpopolnjevanje knjižničarjev
- UNC, University North Carolina, Chapel Hill – Univerza Severne Karoline
- UNESCO, United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization – Organizacija Združenih narodov za izobraževanje, znanost in kulturo
- USC, University of South Carolina – Univerza Južne Karoline
- VDOE, Virginia Department of Education – Ministrstvo za izobraževanje Virginije
- WIPO, World Intellectual Property Organization – Svetovna organizacija za intelektualno lastnino

Kazalo

Avtorji

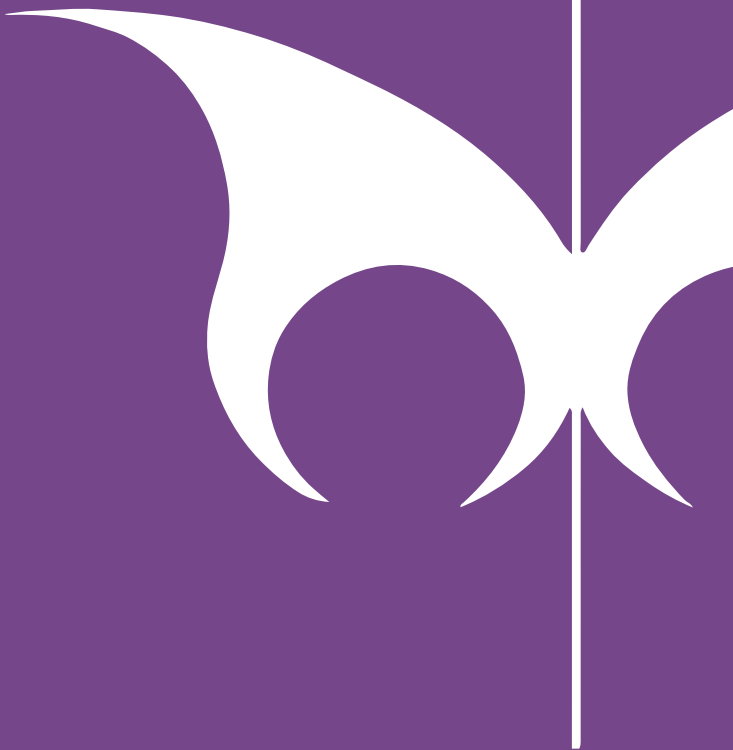
Margaret BAFFOUR-AWUAH	97, 174	Joanne RODGER	49, 178
Mary K. BIAGINI	139, 174	Barbara A. SCHULTZ-JONES	1, 7, 173, 178
Magali BON	61, 174	Jenifer Ramler SPISAK	73, 178
Jennifer BRANCH-MUELLER	49, 174	Alka STROPNIK	125, 178
Elizabeth A. BURNS	21, 175	Han XIE	109, 178
Cécile CHABASSIER	61, 175	Jing ZHANG	109, 178
Jingqi CHENG	109, 175	Weinan ZHENG	109, 178
Audrey Puckett CHURCH	73, 175		
Karla Bame COLLINS	73, 175		
Kristina ČUNOVIĆ	125, 175		
Anaïs DENIS	61, 175		
Lesley S. L. FARMER	33, 175		
Karen GAVIGAN	165, 175		
Valérie GLASS	61, 176		
Carl Adrian HARVEY II	73, 176		
Rei IWASAKI	85, 176		
Boema Nlayidzi JOROSI	97, 176		
Mary O. KEELING	21, 176		
Zhiwen KUANG	109, 176		
Kate D. LECHTENBERG	21, 176		
Katy MANCK	XI		
Marcia A. MARDIS	21, 177		
Isabel MENDINHOS	153, 177		
Rebecca J. MORRIS	139, 177		
Junko NISHIO	85, 177		
António NOGUEIRA	153, 177		
Dianne OBERG	1, 173, 177		
Mutsumi OHIRA	85, 177		
Pascale PEUROT	61, 177		
Joanne PLANTE	XI		

Ključne besede

- Akademija v Limogesu 61
Ameriško združenje šolskih knjižničarjev 21
- Bocvana 97
Bolonjska deklaracija 125
- California State University Long Beach 33
- delavnice 165
- Follett School Library Solutions 165
Francija 61
- Hrvaška 125
- Iflin/Unescov Manifest o šolskih knjižnicah 7
Ifline Smernice za šolske knjižnice 7
izobraževalci šolskih knjižničarjev 21
izobraževalna tehnologija 33
izobraževalni testi in meritve 49
izobraževanje 49
izobraževanje – standardi 21, 73
izobraževanje na podlagi kompetenc 49
- Japonska 85
Južna Karolina 165
- Kalifornija 33
karierni razvoj 109, 125, 139, 153
Kitajska 109
Kjotski svet za izobraževanje 85
knjižnično izobraževanje 7, 21, 33, 61, 73, 97, 125
kombinirano učenje 73
- Mednarodno združenje šolskih knjižničarjev 7
Ministrstvo za izobraževanje Južne Karoline 165
mreža šolskih knjižnic 153
- Nacionalni standardi za šolske knjižnice 21
neformalno izobraževanje 125
- Pensilvanija 139
permanentno izobraževanje 109, 125
- Portugalska 153
poučevanje 49
- skupno delovanje 33
sodelovanje 33, 165
standardi 7, 33
strokovni razvoj 109, 125, 139, 153, 165
- šolske knjižnice 21, 33, 97
šolski knjižničarji 21, 33, 61, 73, 85, 97,
109, 125, 139
šolsko knjižničarstvo 7
- učitelji-knjižničarji 49, 61, 85, 97, 153
Univerza Južne Karoline 165
Univerza Kyoto Notre Dame 85
Univerza Kyoto Sangyo 85
Univerza Sun Yat-sen 109
usposabljanje 7
- Virginija 73
vodenje 49, 139
vrednotenje 7, 153
- Združene države 21, 33, 73, 139, 165
Združenje šolskih knjižničarjev Južne
Karoline 165

Zveza bibliotekarskih društev Slovenije, 2023

www.zbds-zveza.si